

GOVERNMENT OF INDIA
DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY
CENTRAL ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

CALL No.

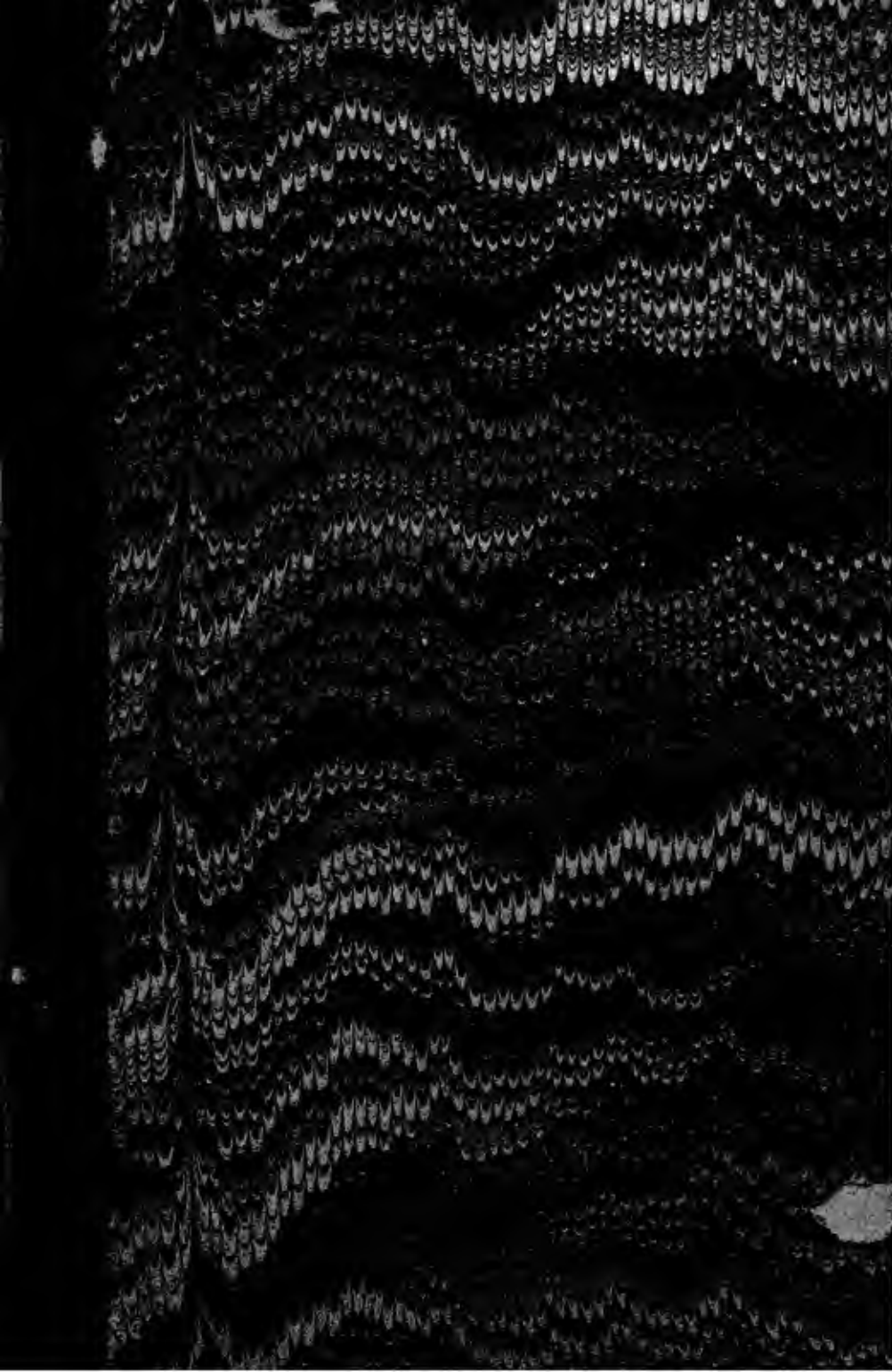
BPa3/Pot/Har

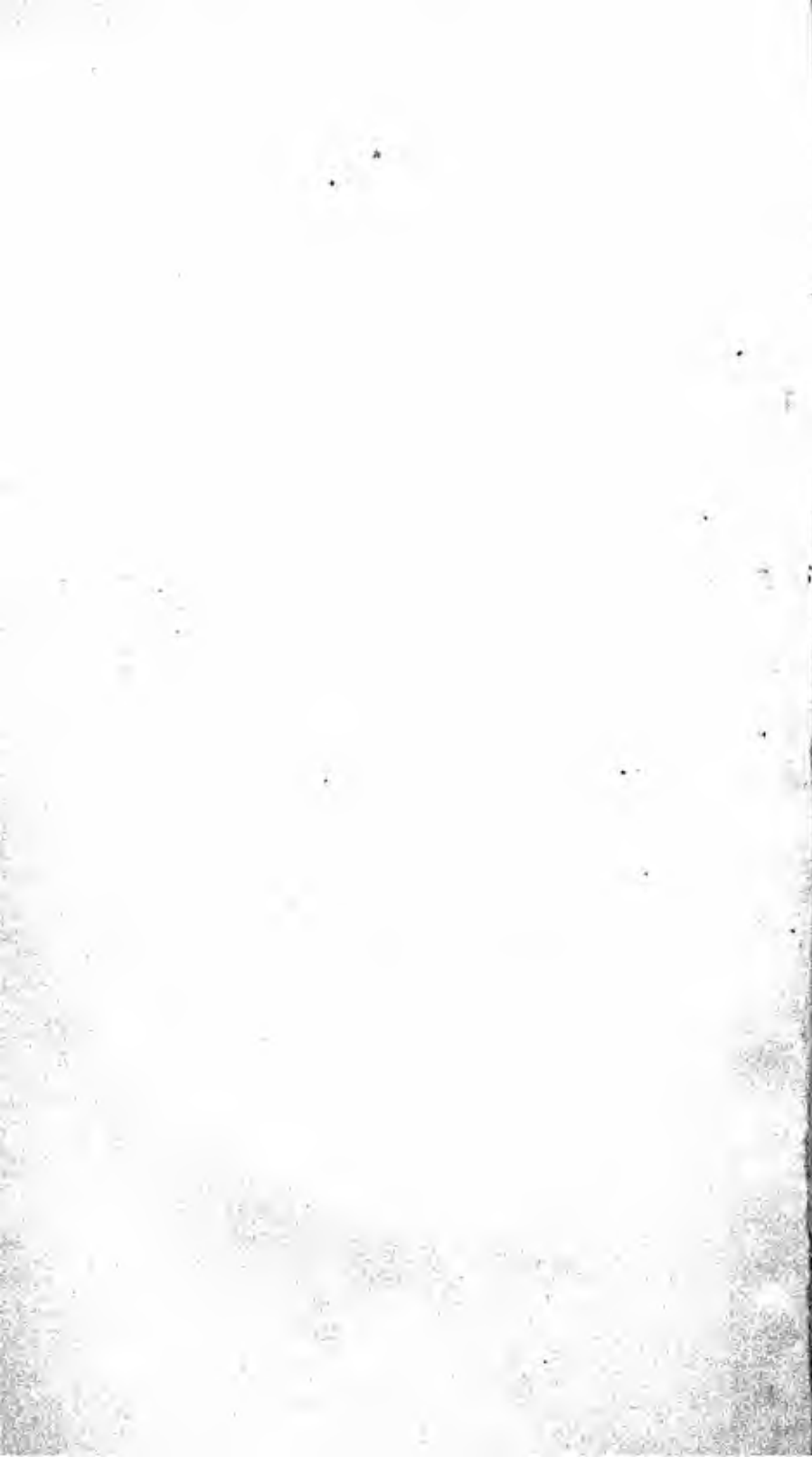
ACC. No.

9191

D.G.A. 79.

GIPN—S4—2D. G. Arch. N. D./57—25-9-58—1,00,000

Pali Text Society

DHAMMAPĀLA'S

PARAMATTHA-DĪPANĪ

PART III

BEING THE COMMENTARY

ON THE

PETA-VATTHU

191

EDITED BY

PROF. E. HARDY, PH.D., D.D.

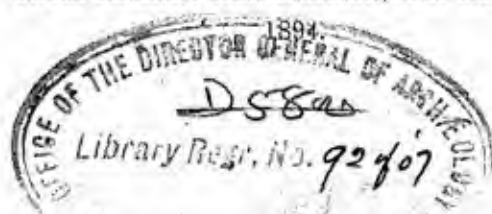
BPa3
Pet/Hay

LONDON

PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY BY HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER E.C.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. 9191 ..
Date 1. 8. 57
Call No. BPa3

Pet / Mar

PREFACE.

For this edition of Dhammapāla's Commentary on the *Petavattlu* I have made use of the following MSS.: —

S₁: palm-leaf MS. of the India Office Library (*see Journal of the P. T. S.* 1882 pp. 79 sq.).

S₂: palm-leaf MS. of the British Museum, purchased in 1890 (*Cat. No.* 4137).

Both MSS. are written in Sinhalese characters.

B.: palm-leaf MS. of the Bibliothèque Nationale, marked on the cover *Petavattlu-aphakathā* P. n. 37 — *Pali* 130 (Grimblot), and written in Burmese characters.

Besides these, for the *Petavattlu* alone, without the Commentary in which it is embodied, I could use three more MSS. none of which had been consulted by the late Professor Minayeff in his edition of the P. V., viz.

M.: palm-leaf MS. of the India Office Library, Mandalay Collection;

C.: palm-leaf MS. of the Bibliothèque Nationale, *Pali* 123 III (Bigandet);

D.: a second palm-leaf MS. of the Bibliothèque Nationale, marked *Petavattthupālito* P. n. 36 — *Pali* 130 (Grimblot).

All the lastnamed MSS. are written in Burmese characters.¹

Of these, M. is a very correct copy, and, in most places, exhibits better readings than any other MS. at my disposal. C. and D. side more with B. than with M., but they are

¹ In order to distinguish the MSS. of this sort from those which contain the text of the P. V. enclosed in Dhammapāla's Commentary on it, I have employed a semicolon wherever readings from both kinds of MSS. are given in the Notes (except in a few cases where confusion might arise).

all derived from one and the same source. This may be proved by their having in common many readings which stand in apparent contradistinction to the Sinhalese MSS.; e. g. I, 1, 1 (p. 6) *etto*; I, 1, 3 (p. 7) *gamati*; I, 4, 2 (p. 17) *te c'eva*; I, 6, 8 (p. 34) *sac' etam pakatam*; I, 8, 1 (p. 39) *gattasuttam*; I, 11, 8 (p. 59) *ruccadimhase*; I, 11, 11 (p. 59) *itturam*; II, 1, 5 (p. 69) *mamedam*; II, 1, 13 (p. 72) *adakkhi*; II, 1, 18 (p. 72) *c'akase*; II, 1, 20 (p. 72) *appaṭi-gandhika*; II, 2, 2 (p. 79; cp. *also* II, 7, 9 on p. 101) *pittivisayam*; II, 3, 21 (p. 85) *parivarenti*; II, 4, 2 (p. 90) *Nundiscena*; II, 6, 2 (p. 94) *vuṭṭhāsi*; II, 6, 15 (p. 97) *arahanto*; II, 7, 12 (p. 101) *attakummaphalupago*; II, 8, 1 (p. 106) *tvam*; II, 8, 5 (p. 108) *hetu vaco*; II, 8, 9, 11 (p. 108) *datvā*; II, 9, 7 (p. 115) *cintaye*; II, 9, 15 (p. 118) *nivesanam*; II, 11, 1 (p. 145) *upasaṅkamma*; II, 12, 8 (p. 156) *sajjā*; II, 13, 1 (p. 162) *akrubbatha*; III, 1, 6 (p. 172) *sāhundavāsino*; III, 1, 13 (p. 172) *kappaka*; III, 1, 16 (p. 173) *Vejayante*; III, 3, 2 (p. 187) *uttattarūpo*; III, 4, 1 (p. 192) *ayaṇ ca*; III, 4, 3 (p. 193) *sabbakulassa*; III, 9, 4 (p. 210) *ukkacca*; and IV, 1 (p. 218 sqq.) *almost in each of its eighty-eight strophes*.

Further, there are omitted in the Burmese MSS. certain words which occur in the two Sinhalese MSS.; e. g. I, 3, 3 (p. 15) *pisunā after musā*; I, 5, 7 (p. 23) *v' before udakam*; I, 9, 1 (p. 44) *ca before sabbadā*; II, 8, 6 (p. 108) *pana*; II, 9, 51 (p. 133) *janā before tisahassā sūdā*, in place of which they have *tisahassā sūdā*; II, 10 (p. 143) *nāma after Uttaro*; II, 13, 4 (p. 163) *kassa*. And too they insert here and there some words which are missing in *S₁* and *S₂*; e. g. I, 9, 3 (p. 45) *ca after akkosati*; II, 8, 2 (p. 106) *ahu*; II, 8, 4 (p. 107) *taṃ before upakkhatam*; II, 12, 3 (p. 155) *ca after hamsa*°, which, likely, has been left out erroneously by *S₁*, *S₂*; II, 12, 15 (p. 158) *n'etam after channam*; III, 1, 19 *rammam*.

Moreover, we find in M. C. D.; B. some striking errors; e. g. I, 7, 8 (p. 37) *pubbalohitako for pūti*°; II, 3, 28 (p. 85) *sapattim for sapatim*; II, 9 10, (p. 117) *appasayho for suppasayho*; II, 9, 38 (p. 126) *suda for sūdā*; III, 1, 17

(p. 173) *goukatthate for gouasanflite*; III, 1, 18 *aṅgato aṅgūn for aṅkato aṅkaṃ*; III. 2, 24 (p. 183) *karaṇaṃ for karakaṃ*.

Hence it may be safely concluded, that there existed one archetype from which all our Burmese MSS. proceeded, and, since B. contains both text and Commentary, this archetype seems to have existed when our Commentary was written. Nevertheless, I do not like to draw this latter conclusion, because *S*₁ and *S*₂ often give two readings for the same word which recurs as well in the text as in the Commentary, one differing from the reading of the Burmese MSS., and one agreeing with them, and so also B. often goes with *S*₁ or *S*₂ in the Commentary, whereas the text has the same reading as M. C. D., and *vice versa*. Therefore, it would not be proper to establish, for the Sinhalese MSS., a lineage different from that of the Burmese ones.* Of course, it may be a matter of dispute, whether a Sinhalese MS. was the common ancestor of our extant MSS., or a Burmese one, as the reasons *Pro* and *Contra* balance each other in such a way as to preclude any absolute decision.

Regarding Dhammapāla's Commentary, published here

* E. g. III, 2, 4 (p. 180) all MSS. have *catukunḍiko bhavitvāna*, although this spoils the metre, but we observe that also in the Commentary, where the whole Pāda is repeated, the MSS. are consonant in having the same reading. In other places, we are unable to decide, whether the text, in its modern form, agrees with that which Dhammapāla had before himself, or not; e. g. III, 2, 30 (p. 183) *bhaddan te* which all MSS. are in favour of, might, easily, be substituted by *bhante*, still we cannot control it, because the Commentator has left it unnoticed. There are again instances, where both sets of MSS. have divergent readings as well in the text as in the commentary, though the divergency be, possibly, but a casual one; e. g. II, 12, 9 the elision of 'a' in *sampattāya* before *aḍḍharattāya* is omitted in *S*₁ and *S*₂, yet the effect is the same as in B. where 'a' is elided, since we are bound to perform the elision while we are reciting the Pāda.

for the first time, it has already been observed by Professors T. W. Rhys Davids and J. Estlin Carpenter in the Preface to their edition of the *Sumaṅgala-Vilāsinī* (p. VII), that, on the whole, the commentaries are less carefully preserved than the Piṭaka-texts upon which they are based. But compared to such works as for instance the *Sumaṅgala-Vilāsinī* or the *Manoratha-Pūraṇī*, our Commentary has suffered much more by the neglect of later generations. So I could procure but three MSS., and these so much abundant in errors of every kind, that, if I were permitted to put all their readings in the footnotes, the latter would have far surpassed the text in size. Clerical blunders, inherent, as it were, in all our Pali MSS., stand side by side with others which plainly betray the absence of mind in the copyists. In places, they give a quite unintelligible reading, whereas the correct one could have easily been found by a little consideration. Sometimes, the copy before them may have led them astray. But, since all three MSS. supplement each other, I hope to have succeeded in making out the true meaning, if not the very words of the original, by carefully collating them. And I must not leave unnoticed, that the Burmese MS. (B.) furnished me a larger number of reliable readings than the two Sinhalese MSS. together.* Between the latter, however, there does not exist such an affinity as to justify their real equalisation. On the contrary, S₁ and S₂ represent two different lines of textual tradition, and, on that account, they, too, set right each other in many instances.

Without mentioning again and again the well known

* I, expressly, refer the reader to the list of *Corrections and Additions* where he will meet with some readings which I apprehended but afterwards to be better than those chosen by me, because, in the beginning, I did not appreciate the Burmese MSS. as they deserved; and, for this reason, a list of Corrections and Additions has become necessary, owing also to the circumstance of my not having had any auxiliary eyes to read the proofs with me.

peculiarities of the spelling in our Burmese MSS., I think it at least to be fit to draw attention to a point not always duly considered. Every Burmese MS., by the very form of its written characters, proves a good preservative against the mistakes an editor is liable to make, if he *exclusively* relies upon Sinhalese MSS. E. g. tantake *for* nantake (Petav. III, 2, 15 of the published text), puthusantesu *for* puthusattesu (l. c. III, 7, 3), tiramkatvā *for* niramkatvā (l. c. III, 9, 6), tiyassa *for* niyassa (l. c. IV, 1, 13), santo *for* yan no (l. c. IV, 6, 5) are, of course, due to the likeness of t and n, y and s in the Sinhalese writing. But an equal deficiency holds good also with the Burmese MSS., wherever they happen to be our only source of information. So, in one instance (p. 7 sq.), where the Burmese MS. has been my only guide, I freely accuse myself of a similar mistake. On p. 8 I wrote javam instead of evam. Initial e and j are often very much alike, specially if they are written carelessly, and also the meaning seemed to be in favour of javam. Since, however, exactly the same sentence recurs on p. 120, and here all MSS. have evam, I substitute now on p. 8 evam for javam.

I postpone the other introductory remarks which I first intended to make on Dhammapāla's Commentary to the Petavattu both from a comparative point of view and as considered by itself, until I shall have finished my edition of the Commentary on the Vimānavattu, closely connected with the former in subject and style. I would only express a doubt as to the identity of Dhammapāla with the Dharmapāla, who lived at the monastery of Nālanda and was a teacher of the teacher of Hiuen-tsang. I hope, ere long, to be able to explain my reasons for this elsewhere.

I cannot finish without having expressed my obligations to Mr. Ch. H. Tawney, Chief Librarian of the India Office, as well as to the administrations of the Bibliothèque Nationale and the British Museum. My special thanks are due to Mr. Lardy, Ministre de Suisse at Paris, on whose request at the French Foreign Office the Biblio-

thèque Nationale has, with the utmost kindness, allowed me to use two Burmese MSS. (B. and D.) in our University Library. Last not least, I beg to tender my warmest acknowledgments to Professor Rhys Davids, on whose suggestion I have undertaken this work.

Freiburg, Switzerland.
October 1896.¹

THE EDITOR.

¹ The authors' MS.-copy of the texts intended for publication by the Pali Text Society in 1894 having been burnt, (together with the type as set up), during a fire at the printers' works, this volume, actually printed in 1896, is published as part of the issues of the Society for 1894.

CONTENTS.

	Page
Preface	I
Introduction	1
I. 1. Kettūpamāpetavatthuvanna	3
2. Sukara vanna	9
3. Pūtimukha vanna	12
4. Piṭṭhadhitalika vanna	16
5. Tirokuḍḍa vanna	19
6. Pañcaputtakhādaka vanna	31
7. Sattaputtakhādaka vanna	36
8. Goṇa vanna	38
9. Mahāpesakāra vanna	42
10. Khalātiya vanna	46
11. Nāga vanna	53
12. Uraga vanna	61
II. 1. Saṃsāramocaka vanna	67
2. Sāriputtattherassa māta vanna	78
3. Mattā vanna	82
4. Nandā vanna	89
5. Maṭṭakundali vanna	92
6. Kaṇha vanna	93
7. Dhanapāla vanna	99
8. Oḷaseṭṭhi vanna	105
9. Ahkura vanna	111
10. Uttaramātu ! vanna	140
11. Sutta vanna	144
12. Kaṇṇamunda vanna	150
13. Ubbari vanna	160
III. 1. Abhihamāna vanna	168
2. Sānuvāsi vanna	177
3. Rathakāra vanna	186
4. Bhūsa vanna	191
5. Kumāra vanna	194
6. Serini vanna	201
7. Migaludde vanna	204
8. Dutiyaludde vanna	207
9. Kāṭavinicchayika vanna	209
10. Dhātuvivanna vanna	212

	Page
IV. 1. Ambasakkhara	215
2. Serissaka	244
3. Nandaka	244
4. Revati	257
5. Uochu	257
6. Kumāra	261
7. Rājaputta	263
8. Gūthakhādaka	266
9. Gūthakhādaka	269
10. Gaṇa	269
11. Pāṭaliputta	271
12. Amba	273
13. Akkharukkha	277
14. Bhogasamphara	278
15. Setṭhiputta	279
16. Setṭhikūṭasahassa	282
Conclusion	286
Indices	288
I. Proper Names	288
II. Words	292
III. Quotations, Works named, References	295
Synoptical Table on the Petavatthu	296
Corrections and Additions	302

PARAMATTHADĪPAṆĪ

ON THE
PETAVATTHU.

Namo Tassa Bhagavato Arahato Sammāsa-
buddhassa.

Mahākārunikam ¹ nātham ñeyyasāgarapāragam vande nipunagambhīram vicitrānayaadesanam.	1.
Vijjācaranasampannam yena niyanti lokato vande tam uttamam ² dhammam sammāsambuddhapūjitam.	2.
Sīlādiguṇasampanno t̥hito maggaphalesu yo vande ariyasangham tam puññakhettaṃ anuttaram.	3.
Vandanā ³ janitam puññam it̥i yaṃ ratanattaye hatantarāyo sabbattha hutvāhan tassa tejaśā	4.
Peteḥi ca katam ⁴ kammam yaṃ yaṃ purimajātsu petabhāvavahan tam tam sattehi ⁵ phalabhedato	5.
Pakūsayanti buddhānam desanā yā viśesato samvegajanani kammaphalam paocakkhakārin ⁶	6.
Petavatthū ti ⁷ nāmena supariññatavattthukā yaṃ Khuddakanikāyasmim saṅgāyinsu mahesayo	7.
Tassā ⁸ sammāvalambitvā ⁹ porānatthakathānayam tatt̥ha tatt̥ha nidānāni vibhāvento viśesato	8.
Suvisuddham asaṅkinnam nipunatthavinicohayam mahāvihāravāsīnam samayam avilomayam	9.
Yathā balaṃ karissāmi atthasamvaṇṇanam ¹⁰ subhāam sakkaccaṃ bhāsato tam me nisāmayattha sād̥havo ti.	10.

¹ 'karunikam, B. S₂.

² anuttaram, S₁, S₂.

³ vandanam, S₁.

⁴ tehi tehi katam, B; S₂ omits ca.

⁵ tam (*only once*) tehi, S₁, S₂; tam sattehi, B.

⁶ 'karanam, B; 'karinam, S₂.

⁷ 'vatthum ti, B.

⁸ tassa, B.

⁹ kammāva.^o S₁; samava.^o B.

¹⁰ 'vaṇṇam tam, S₁.

Tattha Petavatthū ti Setṭhiputtādikassa tassa tassa
sattassa¹ petabhāva hetubhūtakammam tassa pana pakāsa-
vasena pavatto Khetṭūpamā arahanto ti ādiko pariyat-
tidhammo idha² Petavatthū ti³ adhippeto. Tayidaṃ⁴ Pe-
tavatthum kena bhāsitaṃ kattha bhāsitaṃ kadā bhāsitaṃ
kasmā bhāsitaṃ ti vuccate. Idam hi Petavatthum du-
vidhena pavattaṃ atthuppattivasena ca⁵ pucchāvissajjana-
vasena ca. Tattha yaṃ atthuppattivasena pavattaṃ taṃ
Bhagavatā tāva⁶ bhāsitaṃ. Itaraṃ Nāradaṭṭherādihi puc-
chitaṃ tehi tehi⁷ petehi bhāsitaṃ. Satthā pana yasmā
Nāradaṭṭherādihi tasmim pucchāvissajjane āropite taṃ taṃ
atthuppattiṃ katvā sampattapariśāya dhammam desesi.
Tasmā sabbapetavatthum Sattharā bhāsitaṃ eva nāma jā-
taṃ. Pavattitapavaradhammacakke⁸ hi Satthari tattha tattha
Rājagahādisu viharante yebhuyyena tāya tāya⁹ atthuppa-
tṭiya pucchāvissajjanavasena sātṭānam¹⁰ kammaphalapaccak-
khakaraṇāya taṃ taṃ petavatthudesanā¹¹ arūhan ti. Ayam
tāv¹² ettha kena bhāsitaṃ ti ādamaṃ padānam sādharanato vis-
sajjana. Asādharanato pana tassa tassa vatthussa atthavanna-
nāyam eva āgamissati. Taṃ pan' etaṃ Petavatthum Vinaya-
piṭakam Suttapiṭakam Abhidhammapiṭakan ti tisu piṭakesu
Suttantapiṭakapariyāpannam, Dīghanikāyo Majjhimanikāyo
Samyuttanikāyo Anguttaranikāyo Khuddakanikāyo ti pañ-
casu nikāyesu Khuddakanikāyapariyāpannam, suttam geyyam
veyyākaraṇam gāthā udānam itivuttakam jātakam abbhuta-
dhammam vedallaṃ ti navasu sāsanaṅgesu¹³ gāthasaṅgaham.

Dvāsitiṃ buddhato ganhi¹³ dvesahassāni bhikkhuto
caturāsītisahassāni ye 'me dhammā pavattino ti
evaṃ dhammabhandāgarikena paṭiññātesu caturāsītīya
dhammakkhandhasahassesu katipayadhammakkhandhasaṅ-
gaham. Bhānavārato catubhānavāramattaṃ, vaggato Ura-
gavaggo Ubbarivaggo Oūlavaggo Mahāvaggo ti catuvagga-
saṅgaham. Tesu paṭhamavagge dvādasa vatthūni, dūtīya-

¹ om. S. ² om. B. ³ om. B. ⁴ tass' idam, B.
⁵ om. B. ⁶ om. B. ⁷ om. B. ⁸ pavattavara^o, B.
⁹ om. S. ¹⁰ pavattānam, S. ¹¹ desanāya, B.
¹² nava aṅgesu, B. ¹³ ganhim, S.

vagge terasa vatthūni, tatiyavagge dasa vatthūni, catutthavagge soḷasa vatthūni ti vatthuto ekapaññāsavattupati-
manditam¹. Tattha² vaggesu Uragavaggo ādi, vatthūsu
Khettūpamāpetavattūādi, tassāpi khettūpamā arahanto
ti ayam gāthā ādi. Tam pan' etam³ vatthum⁴:

I, 1.

Bhagavā Rājagahe viharanto Velurane Kalandakanivāpe
aññataram setthiputtapetam ārabba kāthesi. Rājagahe
kira aññataro addho mahaddhano mahābhogo pahūtavittū-
pakarano anekakotidhanasannicayo setthi ahosi. Tassa
mahādhanaśampannatāya Mahādhanaśetthi tv' eva samaññā
ahosi. Ath' assa eko 'va⁵ putto ahosi piyo manūpo. Tas-
sīm viññūtam patte mātāpitāro evaṃ cintesum 'amhākam
puttassa divase divase sahaṣṣaṃ sahaṣṣaṃ paribbayaṃ
karontassa vassasatena⁶ pi ayam dhanasannicayo parikkhayaṃ
na⁷ gamissati⁸ ti. 'Imassa⁹ sippuggaḥanaparissamēna aki-
lanta kāyācitto yathā sukhaṃ bhoge paribhūjātū¹⁰ ti sippaṃ
na sikkhāpesum vāyapattassa¹¹ pana kula rūpayobbanavilā-
sasampannaṃ kāmābhimukhaṃ dhammasaññāvimukhaṃ
kāññaṃ ānesum¹². So taya saddhīm abhiramanto dhamme
cittamattam pi anuppādetvā samānabrāhmaṇagurujanesu
anādaro¹³ hutvā dhuttajanapariyuto rajamāno pañcākāma-
gūṇe rato giddho mohena andho hutvā kālaṃ vitināmetvā
mātāpitāsu kālakatesu nāṭakagāyakaḍḍham¹⁴ yathicchitam
dento dhanam vināsetvā na cirass' eva pārijuññāpattō¹⁵
hutvā inam gahetvā jivitaṃ kappento puna inam pi ala-
bhutvā inayikehi¹⁶ codiyamāno tesaṃ attano khettavattū-
gharāḍḍhi datvā kapālahattho bhikkhaṃ caritvā paribhū-
janto tassīm yeva nagare anāthasālayaṃ vasati.

Atha naṃ ekadivasaṃ corā samāgatā evaṃ āhamsu:
'Amho purisa kim tvaṃham iminā duijiviteṇa? Taruno tvaṃ

¹ S₁ adds ti. ² tassa, B. ³ pana n' etam, S₁.

⁴ om. B. ⁵ om. B. ⁶ nāgamissati, B. and omits ti.

⁷ kim imassa, B. ⁸ vāyapatte, B. ⁹ anesum, S₂.

¹⁰ agāravo, B.

¹¹ nāṭa [at the margin nāṭa-] kiyāḍḍham, S₁; nāṭakayina-
ḍḍham, S₂; nāṭakagāyanāḍḍham, B.

¹² parijumma^o, S₂. ¹³ inayādhikehi, B.

asi thāmajavabalasampanno. Kasmā hatthapāḍavikalo viya acchasi? Ehi ambehi saha corikāya paresam santakam gahetvā sukhena jivitam kappehī¹ ti. So ‘nāham corikam kātum jānāmi’ ti āha. Corā ‘mayam tam sikkhāpema kevalam tvam amhākam vacanam karohī’ ti āhamsu. So sādhu ti sampaticchitvā tehi saddhim agamāsi. Atha te corā tassa hatthe mahantam muggaram datvā sandhim chinditvā gharam pavisantā tam sandhimukhe thapetvā² ‘sace idha añño koci āgacchati tam iminā muggareṇa paharitvā ekappahāren’ eva mārehi³ ti vadimsu. So andhabālo hitāhitam ājānanto paresam āgamanam⁴ eva olokento tattha atthāsi. Corā pana gharam pavisitvā⁵ gayhūpagam gahetvā gharamanussehi nātamattā⁶ va ito o’ ito ca palāyimsu. Gharamanusā utthahitvā sigham sigham dhāvanta ito o’ ito ca olokento tam purisam sandhidvāre thitam disvā ‘ha re dutthacora’ ti gahetvā hatthapāḍe muggarādhi uppothetva rañño dassesum ‘ayam deva coro sandhimukhe gahito’ ti. Rājā ‘imassa sisam chindāpehi’ ti nagaraguttikam anāpesi⁷. Sādhu deva ti nagaraguttiko tam gāhpetvā pacchābāhum gāhābandhanam bandhāpetvā rattavannaviralamālāya⁸ bandhakantham itthakacūppamakkhitam sisam vajjhāpātabheridesitamaggam rathikāya rathikam siṅghātakena siṅghātakam⁹ vicaritvā¹⁰ kasāhi tālayanto¹¹ āghātānābhimmukham neti. Ayam imasmim nagare vilumpamānakacoro gahito ti kolāhalam ahosi.

Tena ca samayena tasmim nagare Sulasā nāma nagara-sobhinī pāsāde thitā vātapānantarena olokenti tam tattha nīyamānam disvā pubbe tena kataparicayā ‘ayam puriso imasmim yeva nagare mahatim sampattim anubhavitvā idāni evarūpam anattham anayavyasanam patto’ ti tassa karuṇātā uppadetvā cattāro modake paṇṇāni ca pesesi nagaraguttikassa ca ārocāpesi¹² ‘tāva ayyo āgāmetu yā-

¹ B. adds āhamsu. ² B. adds aggam, but omits eva.

³ B. adds sandam gahetvā. ⁴ om. B.

⁵ anāpesi, S., B.

⁶ viramālāya, S.; rattakanaviramālā, B.

⁷ sisam ghātakena sisam ghātakam, S.

⁸ om, S., S., ⁹ tālayento, B. ¹⁰ ārocasi, S., S.

vāyaṃ puriso ime modake khāditvā pāṇiyaṃ pivissati' ti. Ath' etasmim¹ antare āyasmā Mahāmoggallāno dibbena cakkhunā olokento tassa vyasanappattim² disvā karuṇāya saṅcoditamānaso 'ayaṃ puriso akatapuñño³ katapāpo tenāyaṃ niraye nibbattissati, mayi pana gate modake⁴ pāṇiyaṃ ca datvā bhummadevesu uppajjissati, yaṃ nūnāhaṃ imassa avassayo bhavēyyaṃ' ti cintetvā pāṇiye modakesu ca⁵ upāṇiyamānesu tassa purisassa purato pāturahosi. So therāṃ disvā pasannamānaso 'kīṇ me idāṃ' eva imehi māriyamānassa⁶ modakehi khāditehi⁷ idaṃ pana⁸ paralokaṃ gacchantassa pātheyyaṃ bhavissati' ti cintetvā modake⁹ pāṇiyaṃ ca therassa dāpesi. Thero tassa pasādasamvaddhanatthaṃ¹⁰ passāṃ tass' eva tathārūpe tṛṇe nisiditvā modake paribhūñjitvā pāṇiyaṃ¹¹ pivitvā¹² utthāyāsanaṃ pakkāmi. So pana puriso coraghātakehi āghātanāṃ netvā sisacchedaṃ patto. Anuttare puññakkhette Moggallānatthere¹³ katena puññena ulāre¹⁴ devaloke nibbattanāraho pi. Yaṃ Sulasāṃ āgamma mayā ayaṃ deyyadhammo laddho' ti Sulasāya gatena sineheṇa maraṇakāle cittaṃ upakkilīthāṃ ahoṣi, tasmā hinakāyaṃ uppajjanto pabbatagahanasambhūte¹⁵ sandacchāye mahati nigrodharukkhe rukkhadevatā hutvā nibbatti.

So kira sace paṭhamavaye kulavamsathapane¹⁶ ussukkaṃ akarissa tasmiṃ yeva¹⁷ nagare seṭṭhināṃ aggo abhaviṣṣa majjhimavaye majjhimo pacchimavaye pacchimo, sace pana paṭhamavaye pabbajito abhaviṣṣa arahā abhaviṣṣa majjhimavaye sakadāgāmi anāgāmi vā¹⁸ abhaviṣṣa¹⁹ pacchimavaye sotāpanno abhaviṣṣa, pāpamittasamsaggena pana itthidhutto surādhutto duccaritanirato anādarīyako²⁰ hutvā anukkamena sabbasampattiyo parihayitvā mahāvyaṣāṇaṃ patto ti vadanti.

¹ tasmiṃ, B. ² tassa taṃ pavattim, B.

³ puññena, S. ⁴ B. adds ca. ⁵ om. B.

⁶ āṇiyatassa, S.; āṇiyamānassa, S. ⁷ B. adds ca.

⁸ all MSS have tassa after pasāda. ⁹ pāṇiyaṃ ca, B.

¹⁰ pivevā, B. ¹¹ therena, S. ¹² ulārena, S. ¹³ S.

¹⁴ paññattagahana, S. ¹⁵ S. ¹⁶ vamsathapadaya, B.

¹⁷ om. S. ¹⁸ om. B. ¹⁹ bhaviṣṣa, B. ²⁰ anādariko, B.

Atha so aparena samayena Sulasam uyyānagatam disvā sañjātakamarāgo andhakaram māpetvā tam¹ attano bhavanam netvā sattāham tayā saddhim samvāsam² kappesi attānañ c' assā³ ārocesi. Tassā⁴ mātā tam apassanti rodamānā ito c' ito ca paribbhamati. Tam disvā mahājano 'ayyo Mahā-moggallāno mahiddhiko mahānubhāvo tassā gatiṃ jāneyya, tam upasāṅkamitvā puccheyyāsī' ti āha. Sā sādhu ayyo ti theram upasāṅkamitvā tam attham pucchi. Thero 'ito sattame divase Veluvanamahāvihāre Bhagavati dhammam desente parisapariyante passissasi' ti āha. Atha Sulasā tam devaputtam avoca⁵: 'ayuttam⁶ mayham tava bhavane vassantiyā ajja sattamo divaso, mama mātā mam apassanti paridevasokasamāpannā bhavissati, sādhu mam deva tatth 'eva nehi' ti. So tam netvā Veluvane Bhagavati dhammam desente parisapariyante tṛapetvā adissamānarūpo atthāsī. Tato mahājano Sulasam disvā evam āha: 'amma Sulase tvam ettakam divasam kuhiṃ gatā? tava mātā tam apassanti paridevasokasamāpannā ummādapattā viya jātā' ti. Sā tam pavattim mahājanassa acikkhi mahājanena ca⁷ 'katham so puriso tathā pāpapasuto⁸ akatakusalo devūpapattim paṭilabhati' ti vutte Sulasā 'mayā dāpīte modake pāṇiyañ ca ayyassa Mahā-moggallānattherassa datvā tena puññena devūpapattim paṭilabhati' ti āha. Tam sutvā mahājano acchariyabbhūtacittajāto ahosi 'arahanto nāma anuttaram puññakkhettaṃ lokassa, yesu appako pi kato kāro sattānam devūpapattim avahati' ti ulāram pītisomānassam pativedesi. Bhikkhū tam attham Bhagavato ārocesum. Tato Bhagavā imissāya⁹ atthupattiyā imā gāthā abhāsī¹⁰:

Khettūpamā arahanto dāyakaṃ kassakūpamā
bījūpamam deyyadhammam etto¹¹ nibbattate phalaṃ. 1

¹ S₁, S₂ add tattha. ² samvāsanam, S₁.

³ c' assa, S₁, S₂. ⁴ tasmā, S₂.

⁵ ārocesi, S₂; āroci, S₁. ⁶ om. S₁, S₂. ⁷ pi, S₁, S₂.

⁸ katapāpam pasuto, B. ⁹ imissā, B.; imissāyam, S₁.

¹⁰ B. puts imā g. a. after bhaddakan ti.

¹¹ ogho, S₁, S₂; all Burmese MSS. have etto.

Etam* bijam kasikkhetam petānam dāyakassa ca
tam petā paribhuñjanti datā puññena vaddhati. 2
Idh' eva kusalam katvā pete ca patipūjayaṃ²
saggaṃ ca kamati³ thānam kammam katvāna bhaddakan ti. 3

Tattha khetūpamā ti khittam vuttam bijam tīyati
mahapphalam bhāvakāraṇena rakkhati ti khetam. Sāli-
bijādinaṃ virūhanatthānam tam upamā ete santi khetū-
pamā kedārasadisā ti attho. Arahanto ti khināsava. Te
hi + kilesānam samsāravatṭassa⁴ arāṇaṃ ca hatatā tato eva
araktā paccayādinaṃ arahatā pāpakāraṇe'rahābhava ca
arahanto ti vuccanti. Tattha yathā khetam hi tinādidosa-
sarahitam svābhisaṅkhatam bijamhi vutte utusalilādi-
paccayantarūpetam kassakassa mahapphalam hoti, evam
khināsavasantāno lobhādidosarahito svābhisaṅkhato deyya-
dhammabije vutte kalādi-paccayantarasaṃhito dāyakassa
mahapphalo hoti. Tenāha Bhagavā: khetūpamā ara-
hanto ti. Ukkatṭhanideso ayam. Tassa sekhādinaṃ pi
khetassa vā paṭikkhepato dāyaka ti civarādinaṃ paccaya-
nam datāro pariccajanakā. Tena sampariccāgena attano
santāne lobhādinaṃ pariccajanakā chedanakā tato vā attano
santānassa sodhakā rakkhakā cā ti attho. Kassūpamā
ti kassakasadisā. Yathā kassako sālikkhetādinaṃ kassitvā
yathā kālāṃ ca vatṭudakadānanīharanānidhānarakkhaṇā-
dihi appamajjanto ulāram vipulāṃ ca sassaphalam paṭi-
labhati, evam dāyako pi arahante sudeyyadhammaparicca-
gena paricariyāya ca appamajjanto ulāram vipulāṃ ca
dānaphalam paṭilabhati. Tena vuttam: dāyaka kassū-
pamā ti.

Bijūpamam deyyadhamman ti līṅgavipallāṣena vut-
tam. Bijasadisā deyyadhammo ti attho. Annapanādikassa
hi dasavidhassa datābhavattthuno etam nāman. Etto
nibbattate phalan ti etasmi dāyakapaṭiggāhaka-deyya-

* ogha, S.; ogham, S. ² pūjaya, M. D.; B.; ³ pūjiya, C.

³ gamati, M. C. D.; B.

⁴ S. S. omit the whole passage from kilesānam to uddissa
after Pete ca patipūjayan ti pete (on p. 8 l. 4 from the
bottom). ⁵ vatṭassa or cakkassa.

dhammapariccāgato dānaphalam nibbattati c'eva uppajjati ca ciratarapabandhavasena pavattati cā ti attho. Ettha yasmā pariccāgacetanābhisankhatassa annapānādivatthuno bhāvo na itarassa, tasmā bijūpamaṃ deyyadhamman ti deyya-dhammagahaṇaṃ katam. Tena deyyadhammāpadesena deyyadhammavatthuvisayāyapariccāgato nāyaveva bija-bhāvo datṭhabbo. Sa hi paṭisandhi-ādippabhedassa tassa nissayārammaṇapabhedassa ca phalassa nipphādika na deyyadhammo ti.

Etam bijam kasikkhetan ti yathā vuttam bijam yathā vuttaṃ ca khettaṃ tassa bijassa tasmim khette vapana-payogasaṅkhātā kaṣi cā ti attho. Etamtayaṃ kesam icchitabban ti āha: petānaṃ dāyakassa cā ti. Yadi dāyako pete uddissa dānaṃ deti petānaṃ ca dāyakassa ca, atha na pete uddissa dānaṃ deti dāyakass' eva etam bijam eṣā kaṣi etam khettaṃ upakārāya hoti ti adhippayo. Idāni taṃ upakāraṃ dassetaṃ: petā paribhuñjanti dātā puññaena vaḍḍhati ti vuttam. Tattha taṃ petā paribhuñjanti ti dāyakena pete uddissa dāne dinne yathā vuttam khetṭaka-sibbijasampattiyaṃ anumodanāya ca yaṃ petānaṃ upakappati taṃ dānaphalam petā paribhuñjanti. Dātā puññaena vaḍḍhati ti dātā pana attano dānamaya-puññanimittaṃ devamanusse subhogasampatti-ādinaṃ puññaphalena abhivaḍḍhati.

Puññaphalam pi hi Kusalanam bhikkhave dhammānaṃ samādānāhetu javaṃ idaṃ puññaṃ pavaḍḍhati ti ādi puññaṃ ti vucoati.

Idh' eva kusalam katvā ti anavajjasukhavipakattheṇa kusalam petānaṃ uddissa vasena dānamayaṃ puññaṃ upacinitvā idh' eva imasmim yeva attabhāve. Pete ca paṭipujayan ti pete uddissa dānena¹ sampādetvā² anubhūyamaṇadukkhatō pete mocetvā (te hi³ uddissa diyamānaṃ dānaṃ) tesam pūjā nama hoti. Tenāha: amhākaṃ ca katā pūjā⁴ petānaṃ pūjā ca katā ularā ti ca pete cā ti⁵ ca

¹ tena, S. S. ² sammānetvā, S. S.

³ pete hi, S. S. ⁴ B. S. add ti.

⁵ petā ti ca, S. S.

Saddena piyo ca¹ hoti manāpo abhigamanīyo ca hoti viissā-saniyo bhāvanīyo ca hoti garukātabbo pasamso ca hoti kittaniyo viññūnan ti evam ādike dīṭṭhadhammike dānāni-samse saṅgaṇhāti.

Saggañ ca kamati thānam kammam katvāna² bhaddakan ti bhaddakam³ kalyānam⁴ kusalam kammam katvā dibbehi āyu-ādīhi dasahi thānehi sūṭṭhu-aggattā saggan ti⁵ laddhanāmanam katapuññānibbattanatthānam devalokam kamati⁶ uppajjanavasena uppajjati⁷. Ettha ca kusalam katvā ti⁸ vatvā⁹ puna kammam katvāna bhaddakan ti va-canam deyyadhammam pariccāgo viya pattidānavasena dā-nadhammapariccāgo¹⁰ pi dānamayakusalakammam evā ti dassanattān ti dattabbam.

Keci pan' ettha petā ti arahanto adhippetā ti vadanti. Tam tesam matimattam¹¹. Petā ti khīṇasavānam āga-tatthānass' eva abhāvato bījādibhāvassa ca dāyaka¹² viya tesam ayujjamānattā petayonikānam yujjamānattā¹³ ca.

Desanāpariyosāne devaputtam Sulassañ ca ādim katvā caturāsitiyā pānasahassānam¹⁴ dhammābhisamayō ahosi¹⁵.

Paramatthadīpaniya¹⁶ Petavatthusamvappanāya¹⁷

Khettūpamā Petavattkuvappanā
niṭṭhita.

L. 2.

Kāyo te sabbasovanno ti.¹⁸ Idam Satthari Rāja-gaṇam upanissāya Veluvane Kalandakanivāpe viharante aññataram sūkaramukhapetam¹⁹ ārabha vuttam. Atite kira Kassapassa bhagavato sāsane eko bhikkhu kāyena

¹ om. B. ² katvā, S. ³ om. B.

⁴ kalyānassa, S., S. ⁵ sattan ti, S. ⁶ gamati, B.

⁷ upapajjanavasena upagacchati, B. ⁸ om. S.

⁹ S. omits dāna before dhamma.

¹⁰ None of the three MSS. has this reading, but S., B. have patimaggam, whereas S. has nicam or nimam.

¹¹ padāyakassa l. ca dāy., S., S.

¹² yajamānattā, S., S. ¹³ sahasāni, B.

¹⁴ B. adds ti. ¹⁵ om. B. ¹⁶ om. S., B.

¹⁷ sūkrapetam, B.

saññato ahosi, vācāya asaññato bhikkhū akkosati paribhāsati. So kālam katvā niraye nibbatto. Ekam buddhantaram tattha pacitvā¹ tato cavitvā imasmim buddhuppāde Rājagahasamipe Gijjhakūte pabbatapāde tass' eva kammassa vipākavasena khuppipāsāhi gūṇupeto² hutvā nibbatti. Tassa kāyo suvaṇṇavaṇṇo ahosi³, mukham sūkaramukhasadisam. Ath' āyasmā Nārado Gijjhakūtapabbate⁴ vasanto pāto 'va sarīrapaṭijagganam katvā pattacivaram⁵ c' ādāya⁶ Rājagaham piṇḍacāratvāya⁷ gacchanto⁸ antarāmagge tam petam disvā tena katakammam pucchanto gātham āha⁹:

Kāyo te sabbasovaṇṇo sabbā obhāsate disā
mukhan te sūkarrass' eva, kiṃ kammam akari¹⁰ pure ti. 1

Tattha kāyo te sabbasovaṇṇo ti tava kāyo deho sabbo suvaṇṇavaṇṇo uggaṭṭakanakasannibho.¹⁰ Sabbā obhāsate disā ti tassa pabbhāya sabbā pi disā samantato pabbhāseti¹¹ vijjoteti.¹² Obhāsate ti vā antogadhaṇetu attham idam padan ti te kāyo sabbasovaṇṇo sabbā disā obhāseti vijjoteti ti attho dātthabbo. Mukhan te sūkarrass' evā ti mukham pana te sūkarrassa viya sūkaramukhasadisam tava¹³ mukhan ti attho. Kiṃ kammam akari¹⁴ pure ti tvaṃ¹⁵ pubbe¹⁶ attajātiyaṃ kīdisam¹⁷ kammam akāsi ti pucchati. Evaṃ so¹⁸ therena pana¹⁹ peto katakammam puttḥo gāthāya vissajjento²⁰:

Kāyena saññato āsīm vācāyāsim asaññato

tena me tādiso vaṇṇo yathā passasi Nārada ti 2

āha.

Tattha kāyena saññato āsīm ti kāyikena saññamena saññato kāyaṃ cārikena²⁰ samvarena samvuto ahosiṃ²¹.

¹ pathitvā, S.; S.; ² gūṇopeto, S.; S.; bhūtopeto, B.

³ hoti, B. ⁴ B. omits pabbate. ⁵ om. B.

⁶ piṇḍattāya, B. ⁷ āgacchanto, B.

⁸ B. puts gātham āha after pure ti.

⁹ akara, M. C. D.; B. ¹⁰ uttatta, B.

¹¹ obhāsati, B. ¹² vijjotati, B. ¹³ vā l. tava, B.

¹⁴ akara, B. ¹⁵ om. B. ¹⁶ kiṃ disam, B.

¹⁷ om. B., but puts it after therena. ¹⁸ om. B.

¹⁹ vissajjanto, S.; B. has eva before vis.

²⁰ S. adds 'va. ²¹ ahosi, S.

Vācāyāsim asaṇṇato ti vācasikena¹ asaṃvarena sa-
mannāgato ahoṣim. Tenā ti tena ubhayena saṇṇāmena
ca. Me ti mayham. Tādiso vaṇṇo ti etādiso² yathā
tvam Nārada paccakkhato passasi, evarūpo kāyena manussa-
saṇṭhāno sūvaṇṇavaṇṇo mukhena sūkarasādiso āsin ti yojanā,
vaṇṇasaddo hi idha chavisanṭhāne³ va dātṭhabbo. Evam
peto therena pucchito tam attham⁴ vissajjetvā tam eva
kāraṇam katvā therassa ovādam dento⁵ gātham āha⁶:

Tan tāham⁶ Nārada brūmi sāmam dīṭṭham idam tayā
mākāsi mukhasā pāpam mā kho sūkaramukho ahū ti.⁷

Tattha⁷ tan ti tasmā. Tāhan ti te aham. Nārada
ti theram ālapati. Brūmi ti kathemi. Sāman ti sayam
eva. Idam ti attano sarīram sandhāya vadati. Ayam
h' ettha attho yasmā bhante Nārada idam⁸ mama sarīram
galato patṭhāyā hetṭhā manussasaṇṭhānam upari sūkara-
saṇṭhānam tayā paccakkhato tāva⁹ dīṭṭho¹⁰ tasmā te aham
ovādavāsena vadāmi¹¹. Kim idam¹² ti peti āha: mākāsi
mukhasā pāpam mā kho sūkaramukho ahū ti¹³.

Tattha mā ti paṭisedhenipāto. Mukhasā ti mukhena.
Kho ti¹⁴ avadhāraṇam. Vācāya pāpakammam¹⁵ mā ākāsi
mā karoḥi mā kho sūkaramukho ahū ti. Aham viya sū-
karamukho ahoṣi yeva¹⁶, sace¹⁷ pana tvam mukharo hutva
vācāya pāpam kareyyāsi ekamsena sūkaramukho bhavēyyāsi,
tasmā mākāsi mukhasā pāpam ti phalapāṭisedhanamukhena
pi hetum eva paṭisedheti¹⁸.

Ath' āyasmā Nārado Rajagahe pindāya caritvā pacchā-
bhattam pindapāṭapāṭikkanto catuparisamaṃjhe nisinnasse
Satthuno tam attham āroceti¹⁹. Satthā Nārada pubbe²⁰ va

¹ B. reads here vācāya asaṇṇato vācasikena saṃpannāgato
(sic) ahoṣim. ² ediso, B. ³ pucchitam attham, B.

⁴ ovādanto, B. ⁵ B. puts these two words after ahū ti.

⁶ tan tāham, M.C.D.; B. S.; tan tāha, S. ⁷ S. has here a
gap which does not end until after paccakkhato. ⁸ imam, B.

⁹ ca l. tāva, S., B. ¹⁰ dīṭṭham, B. ¹¹ S. adds ti.

¹² om. B. ¹³ ahūsi evā ti, S., S.; S. adds -la- after mākāsi.

¹⁴ S. adds ca. ¹⁵ pāṭipakammam, S. ¹⁶ viya mukho
māhoṣi yeva, B. ¹⁷ sac' eva, B. ¹⁸ paṭisedhati, S., S.

¹⁹ S. here adds: so vihāram pavisitvā cintesi.

mayā so satto diṭṭho¹ ti vatvā anekā kāravo kārāṃ vaci-
duccaritasannissitaṃ ādinavaṃ vacisucaritapaṭisaṃyuttaṃ²
ānisamsaṃ pakāseṇto dhammaṃ desesi. Sā desanā sam-
pattaparisaṃyā sātthikā ahoṣi³.

Sūkarapetavatthuvannaṃ.

I, 3.

Dibbaṃ subhaṃ dhāresi vannaḍḍatun ti. Idam
Satthari Veluvane viharante Kalandakaniyaṃpe aññatarāṃ
pūtimukhapetaṃ ārabha vuttaṃ. Atiṭṭhe kira Kassapassa
bhagavato kāle dve kulaputtā tassa sāsane pabbajitvā si-
lācārasaṃpannā sallekhavuttino aññatarasmiṃ gāmakā-
vāse⁴ samaggavāsaṃ vasanti. Atha aññataro pāpajjhāsaya
pesuññāhi rato bhikkhu tesāṃ vasanaṭṭhānaṃ upagacchi.
Therā tena saddhimaṃ paṭisanthāraṃ⁵ katvā vasanaṭṭhānaṃ
datvā dutiyadvase taṃ gaheṭvā gāmaṃ piṇḍaya pavisiṃsu.
Manussā taṃ disvā tesu theresu ativiya⁶ paramanipaṇḍi-
kāraṃ katvā yāgubhattādihi paṭimānesuṃ. So vihāraṃ
pavisitvā cintesi 'sundaro 'yaṃ⁷ gocaragāmo manussā ca
saddhāsaṃpannā⁸ paṇitaṃ piṇḍapātaṃ denti ayaṃ ca⁹
vihāro chāyūḍakasampanno sakka idh' eva sukhena vasi-
tum, imesu pana bhikkhūsu idh' eva vasantesu mayhaṃ¹⁰
phāsu vihāro na bhavissati, antevāsikavāso viya¹¹ bhavis-
sati, haṇḍ' ahaṃ ime aññamaññaṃ bhinditvā yathā na
puna idha¹² vasissanti tathā karissāmi¹³ ti. Ath' ekadivasam
mahāthere dinnāṃ pi ovādaṃ datvā attano vasanaṭṭhānaṃ
pavitṭhe pesuniko bhikkhu thokaṃ kālaṃ vitānāmetvā ma-
hātheraṃ upasaṅkamitvā therena 'kim āvuso vikāle āgato
'si' ti¹⁴ vutte 'āma bhante kiñci vattabbāṃ attāhi' ti vatvā
'kathahi āvuso' ti therena anuññāto āha: 'eso bhante tum-

¹ B. adds ca. ² B. adds ti, also has jāti after
sātthikā. ³ gāme, B. ⁴ sandhāraṃ, B.

⁵ S., B., ativiya twice. ⁶ 'va tāhaṃ l. 'yaṃ, B.

⁷ sātthāsaṃpanno, S., S.; sandhāvasanna, B.

⁸ B. omits ayaṃ ca, but puts ca after viharo.

⁹ mayā, S. ¹⁰ viya ti, B. and om. bhavissati.

¹¹ yathā pana idha na, B. ¹² B. adds ca.

hākam saḥāyakathero¹ sammukhā mitto² viya attānam dassetvā paraṃ mukhā sapatto viya upavadati³ ti. 'Kim katheti⁴ ti pucchito 'sunātha bhante, eso mahāthero saṭho⁵ māyavi kuhako micchājīvena jīvitam kappeti ti tumhākam agunam katheti⁶ ti āha. 'Mā āvuso evaṃ bhapi, na so bhikkhu evaṃ mama upavadissati, gihikālo paṭṭhaya mama⁷ sabhāvaṃ⁸ jānāti, pesalākalyānasilo⁹ ti. 'Sace bhante tumhe attano visuddhicittattāya evaṃ cintetha, tam tumhākam yeva anucchavikam, mayham pana tena sadhim veram natthi. Kasmā aham tena avuttam vuttan ti vadāmi? hetu kālantarena sayam eva jānissathā¹⁰ ti āha. Thero pi puthujjanabhāvaवासena¹¹ dvelhakacitto 'evam pi siyā¹² ti sāsankahadayo hutvā thokam sithilavissāso ahosi. So bālo paṭhamam mahātheram bhinditvā itaram pi theram vuttanayena¹³ paribhindi. Atha te ubho pi¹⁴ therā dutiya-divase aññamaññaṃ anālapitvā pattacivaram ādāya gāme piṇḍāya caritvā¹⁵ piṇḍapātam ādāya attano vasanatthāne yeva paribhūñjitvā samicimattam pi akatvā tam divasam tatti¹⁶ eva vasitvā vibhātāya ca rattiya aññamaññaṃ anrocetvā¹⁷ va yathā phāsukatthānam āgamamsu. Pesunikaṃ pana bhikkhum paripunnamanoratham gāmaṃ¹⁸ piṇḍāya pavittham manussā disvā āhamsu: 'bhante therā kuhim gati¹⁹ ti. So āha: 'sabbarattim aññamaññaṃ kalaham katvā mayā mā²⁰ kalaham karotha samaggā hotha, kalaho nāma anattāvaḥho hoti āyatim dukkhuppādako akusalasamvattaniko, purimakā pi kalahena mahatā hitā parihaṭṭhā ti ādini vuccamānā pi mama vacanam anādayitvā pakkamanā²¹ ti. Tato manussā 'therā tāva gacchantu, tumhe pana amhākam anukampāya idh²² eva anukkaṇṭhitā²³ vasathā²⁴ ti yācimsu. So sādhu ti paṭisunitvā tatti²⁵ eva²⁶ vasanto katipāhena cintesi 'mayā sīlavanto kalyāṇadhammā bhikkhū āraśalobhena paribhinā, bahum vata mayā pāpakammaṃ pasu-

¹ saḥāyathero, B. ² S. omits mitto... mukhā.

³ S. S. read sadho; B. has satho. ⁴ kathesi, B.

⁵ mamam, S. ⁶ sabhāvaṃ, S. ⁷ dosena l. wasena, B.

⁸ 'nayan' eva, B. ⁹ S. adds te. ¹⁰ vicanitvā, B.

¹¹ gāma, S. ¹² B. puts mā before karotha.

¹³ 'hitvā, B. ¹⁴ B. omits eva.

tan' ti balavavippatisārabbhibhūto sokavegena gilāno hutvā na ciren' eva kalam katvā Avīcimhi nibbatti.

Itare dve saḥāyakatherā¹ janapadacārikam carantā aññatarasmim āvāse samāgantvā aññamaññīnam sammoditvā tena bhikkhunā vuttam bhedavacanam aññamaññīssa ārocetvā tassa abhūtabbhāvam ñatvā samaggā hutvā anukkamena tam eva āvāsam paccāgamimsu. Manussā dve there disvā haṭṭhatutṭhā sañjātasomanassā² hutvā catūhi paccāyehi upatṭhahimsu. Therā³ tatth' eva⁴ vasantā sappāyākhārālabhena samāhitacittavipassanam vadḍhetvā na ciren' eva arahattam pāpunimsu.

Pesuniko bhikkhu ekam buddhantaram niraye pacitvā imasmim buddhuppāde Rājagahassa avidūre pūtimukhapeto hutvā nibbatti. Tassa kāyo suvaṇṇavanno ahoṣi, mukhato pana⁵ puḷavakā nikkhamitvā ito o' ito ca mukham khādanti. Tathārūpam pi⁶ okāsam pharitvā duggandham vāyati. Ath' āyasmā Nārado Gijjhakūṭapabbatā orohanto tam disvā⁷:

Dibbam subham dhāresi vānadhātun, vehāyasan
tiṭṭhasi antalikkhe
mukhañ ca te kimiyo⁸ pūtigandham khādanti, kim
kammam akāsi pubbe ti 1

imāya gāthāya katakammam puechi.

Tattha dibban ti divibbhāva⁹ devattabbhāvapariyūpanam, idha pana dibbam viyā ti dibbam. Subhan ti sobhanam sundarabbhāvam vā. Vānadhātun ti chavivannam¹⁰. Dhāresi ti vāhasi. Vehāyasan¹¹ tiṭṭhasi antalikkhe ti vehāyasaññite¹² antalikkhe tiṭṭhasi. Keci pana vihayasan¹³ tiṭṭhasi antalikkhe ti paṭham vatvā vihayasam¹⁴ abhāsento antalikkhe tiṭṭhasi ti vacanaseseṇa

¹ saḥāyatherā, B. ² saññoyasomanassā, S.

³ B. adds ca. ⁴ B. omāse eva. ⁵ om. B.

⁶ tass' addharam pi, S. S. ⁷ B. adds pucchanto āha.

⁸ kimāyo, S. S. ⁹ dibbabbhāvam, B.

¹⁰ om. S., which also shows some inversion in the order of the commenting words. ¹¹ vehāyam, S.

¹² vehāyasaññite, S.; vehāsayasaññite, S.

¹³ vehāyasan, S. S.

attham vadanti. Pūtigandhan ti kunapagandham dug-
gandhan ti attho. Kim kammam akāsi pubbe ti
paramaduggandham te mukham kimiyo¹ khādanti kayo
ca suvaṇṇavanno, kīdisam² nāma kammam evarūpassa
attabhāvassa kāraṇabhūtam pubbe tvam akāsi ti puochi.
Therena so peto attanā katakammam puṭṭho tam attham
vissajjento³ gātham āha⁴:

Samaṇo ahaṃ pāpo dukkhavāco⁵ tapassirūpo mukhasā
asaññato
laddhā⁶ ca me tapasā vappadhātum mukhañ ca me
pesuniyena⁷ pūti ti. 2

Tattha samaṇo ahaṃ pāpo ti ahaṃ lāmakko samaṇo
pāpabhikkhu ahoṣi⁸. Dukkhavāco⁹ ti dukkhavacano¹⁰
pare atikkamitvā laṅghitvā¹¹ vattā¹² paresam guṇam pa-
ridhamśakavacano¹³ ti attho. Atidukkhavāco ti vā pātho
ativiya pharusavacano musāvādāpesuññādivaciḍuccarita-
rato¹⁴. Tapassirūpo ti samanapaṭirūpako. Mukhasā ti
mukhena. Laddhā¹⁵ ti paṭiladdhā¹⁶, ca-kāro sampindan-
attho. Me ti mayā. Tapasā ti brahmacariyena¹⁷. Pesu-
niyenā ti¹⁸ pisunā vācāya. Pūti ti pūtigandham.

Evam so peto attano katakammam ācikkhitvā idāni the-
rassa ovādam dento osānagātham¹⁹ āha:

Tayidam tayā²⁰ Nārada sāmam diṭṭham, anukampakā
ye kusala vadeyyum
mā pesunam mā ca²¹ musā²² abhani, yakkho tuvaṃ
hohisi kāmakāmi ti²³. 3

¹ kimayo, S.; ² kim disam, B. ³ visajjanto, B.

⁴ B. puts gātham āha after pūti ti.

⁵ dūthavāco, M. D.; B. reads 'tiduthavāco.

⁶ lālā, D.; B.; M. has lālā. ⁷ pesuniyena, C.

⁸ B adds ti. ⁹ atidūthavāco, B. ¹⁰ atidutha², B.

¹¹ laṅghetvā, B. ¹² vattaro, B.

¹³ paridhamśakavacano, S.; S₂; paridham sanamano, B.

¹⁴ 'pesuññāvaci', S₁. ¹⁵ lālā, B. ¹⁶ paṭilālā, B.

¹⁷ brahmayena, S₁; S₂ adds ti. ¹⁸ S₁ omits pesuniyenā ti.

¹⁹ om. B. ²⁰ om. D. ²¹ pa, S₂.

²² musā pisunā, S₁ S₂. ²³ B. adds ovādāgātham āha.

Tattha tayidan ti tam idam mama rūpam. Anukam-pakā ye kusalā vadeyyun ti ye anukampanasilā kārū-nikā parahitapaṭipattiyam kusalā nipunā buddhādayo yam vadeyyun tad¹ eva vadāmi ti adhippāyo. Idāmi tam ovādam dassento 'mā pesunam mā ca musā abhaṇi yakkho tuvaṃ hohisi kāmakāmi' ti āha². Tass' attho: pesunam vacanam³ musā ca mā⁴ abhaṇi mā kathesi, yadi⁵ tvam musāvadam pisunavācaṇ ca⁶ pahāya vācāya saññato bhaveyyāsi, yakkho vā⁷ devo vā⁸ devaññataro vā tvam bhavissasi, kāmam kāmī kaññam⁹ ulāram dibbasampattim paṭilabbhiyā tatthagama-nasilo yathā sukham indriyānam paricaranena¹⁰ abhiram-manasilo ti.

Tam sutva thero tato Rajagaham gantvā¹¹ pindāya ca-ritvā pacchubhattam pindapāṭapāṭikkanto Satthuno¹² tam attham ārocesi. Satthā tam atthupattim katvā dhammam desesi. Sā desanā sampattaparisaṃyā sūthikā ahosi¹³.

Putimukhapetavatthuvannanā.

I, 4.

Yam kiñcārammaṇam katvā ti. Idam Satthā Sā-vatthiyam¹⁴ Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa gahapatino dānam ārabha kathesi. Anāthapiṇḍikassa kira gahapatino dhītudhītaya dārikāya dhātī katapiṭṭham¹⁵ dhitalikam adāsi. Imam gahetvā¹⁶ kilassū ti¹⁷ sā tattha dhītūsaññam uppādesi. Ath' assū¹⁸ ekadivasaṃ tam gahetvā kilantiyā pamādenā pa-titvā bhijji. Tato dārikā mama dhītā matā ti parodi¹⁹. Tam rodantiṃ²⁰ koci pi gehajano saññāpetum nāsakkhi.

Tasmiṃ ca samaye Satthā Anāthapiṇḍikassa gahapatino gehe paññatte āsane nisinno hoti. Mahāseṭṭhi ca²¹ Bhaga-

¹ tam (om. eva), B. ² om. S., S.

³ pisunam pisunavacanam, B. ⁴ om. B. ⁵ B. adds hi.

⁶ om. B. ⁷ om. S. ⁸ om. B. ⁹ kāmītabbam, B.

¹⁰ paṭi-(paṭi-S.)caranena, S. ¹¹ om. B.

¹² satthāram, B. ¹³ B. adds ti.

¹⁴ B. omits kata before piṭṭha.

¹⁵ S., S., have asante dhītā before imam.

¹⁶ kilasū ti, B.; kilassata, S.; kilassatā, S. ¹⁷ assa, S.

¹⁸ parodanti (m), B. ¹⁹ amaranti (m), B. ²⁰ om. B.

vato sampe nisinno hoti. Dhātī tam dārikam gahetvā setṭhissa santikam agamāsi. Setṭhi tam disvā 'kim nissāya dārikā rodati' ti ūha. Dhātī tam pavattim setṭhissa ārocesi. Setṭhi tam dārikam anke nisīdāpetvā 'tava dhītudānam dassāmi' ti saññāpetvā Satthuno¹ ārocesi: 'bhante mama nattudhitarāṃ² pindadhitalikāṃ³ uddissa dānam dātukāmo tam me pañcahi bhikkhusatehi saddhim svātānāya adhiyāsethā' ti. Adhiyāsesi Bhagavā tūpībhāvēna. Atha Bhagavā dutiyadivase pañcahi bhikkhusatehi saddhim setṭhissa gharaṃ gantvā bhattakiocam katvā anumodanam karonto imā gāthā abhāsī⁴:

Yam kiñcārammaṇaṃ katvā dajjā dānam amacchari
pubbe pete ca ārabha atha vā vatthudevata¹
Cattāro ca mahārāje lokapāle yasassine
Kuveraṃ Dhataratthaṃ ca Virūpakkhaṃ Virūlhakam,
te c' eva² pūjita honti dāyakā ca anipphalā.²
Na hi runnaṃ³ 'va⁴ soko vā yā c'aññā paridevaṇā
na tam petassa⁵ atthāya evaṃ tiṭṭhanti. Nātayo⁶.³
Ayaṃ ca kho dakkhiṇā dinnā saṅghamhi suppatitṭhita
digharattam hitāy' assa thānaso upakappeti ti.⁴

Tattha yam kiñcārammaṇaṃ katvā ti maṅgalādisu, aññatarāṃ yam kiñci ārabha uddissa. Dajjā ti dadeyya. Amacchari ti attano sampattiya parehi sādharāṇā bhāvasāhanalakkaṇassa maccherassa abhāvato amacchari paricāgasūlo macchariyalobhādi cittaṃalam dūrato katvā dānam dadeyyā ti adhippayo. Pubbe pete ca ārabha ti pubbe keci pitaro vā uddissa. Vatthudevata¹ ti gharavatthu² adisu adhiyathā devatā ārabha ti yojanā. Atha vā ti iminā aññe pi devamanussādi ye keci ārabha dānam³ dadeyyā ti dasseti, tattha devesu tava ekacco pakāṇe deve dassento cattāro ca⁴ mahārāje ti vatvā puna te

¹ satthū (satthu, S.), S. ² netta.^o, B.

³ B. omits pinda before dhit.^o

⁴ B. puts the last three words after the stanzas.

⁵ tam eva, S., S. ⁶ va, M.; B. ⁷ petanam, C.

⁸ nātiyo, S., S.; nātaka, M. C. D.; B. ⁹ om. B.

nāman^{*} gaṇhanto Kuveran ti ādim āha. Tattha Kuveran ti Vessavanam Dhataratṭhan ti ādini sesānam tinṇam lokapālanam nāmāni. Te c' eva^{*} pūjita honti ti te ca maharājāno pubbe petavatthudevataḍayo³ ca uddissa kiriyāya paṭimānita honti. Dāyakā ca anipphala ti ye dānam denti te dāyakā ca paresam uddissa na⁴ mattenā nipphala attano dānaphalassa bhāgino eva honti. Idāni ye attano nūtinam maraṇena rodanti⁵ socanti⁶ paridevanti, tesam tam niratthakam attaparitāpanam attam evā ti dassetum Na hi runnam 'vā ti gātham āha.

Tattha runnam ti ruditam assumocanam, na hi katabban ti vacanaseso. Soko ti socanam cittasantāpo antonijjhānan⁷ ti attho. Yā c' aññā paridevanā ti yā ca runnasokato aññā paridevanā kaṇham ekaputtako ti ādi vācāvippalāpo so pi na katabbo ti attho⁸. Sabbattha vāsaddo vikappattho. Na tam petassa atthāya ti yasmā runnam vā soko vā paridevanā vā ti sabbham pi tam petassa kalakatassa atthāya upakārāya na hoti, tasmā na hi tam katabbam, tathāpi evam tiṭṭhanti nātayo avindasmo ti adhippāyo. Evam runnādinam niratthabhāvaṃ dassetvā idāni yā pubbe petādike ārabbhā dāyakena saṅghassa dakkhiṇā dinnā tassa⁹ sātthabhāvaṃ dassento Ayañ ca kho dakkhiṇā¹⁰ ti gātham āha.

Tattha ayañ ti dāyakena tam dinnam¹¹ dānam paccakkhato dassento vadati¹². Ca¹³ saddo vyatireko¹⁴. Tena yathā runnādi petassa na kassaci¹⁵ atthāya hoti, na evam ayam¹⁶ pana dakkhiṇā digharattam hitāyassa hoti ti vakkhamānam eva viśesam joteti. Kho ti avadhūraṇa. Dakkhiṇā ti dānam. Saṅghamhi suppatitṭhā ti anuttare

^{*} te nāmato, B. ^{*} om. S., and S., also ce.
³ devatāyo, B. ⁴ B. has na also after mattenā.
⁵ rudanti, B. ⁶ om. S.; whereas B. has socenti, but after parid.
⁷ atthonijjh., S. ⁸ S. adds ti.
⁹ tassā, B. ¹⁰ S., S. add digharattam hitāyassā; S.
¹¹ put- -la- before dighar.
¹² vadanti, S., S. ¹³ dādinam, S., S.
¹⁴ pa. S., S. ¹⁵ vyatirekatto, B.
¹⁶ kiñci, B. ¹⁶ evam mayā mayam, S.; evam mayam aya, S.; evam ayam ayam, B.

puññakkhette saṅghe suṭṭhu patitṭhitā. Dīgharattam hitāy' assā ti assa petassa cirakālam hitāya atthāya. Thānaso tam' upakappati ti khaṇ' aññe'va nippajjati na kālantare ti attho. Ayam hitatthadhammatā: yaṃ pete uddissa dāne dinne petā ce anumodanti tāva devassa phalena petā bhunṇanti² ti.

Evam Bhagavā dhammam desetvā mahājanam pete uddissa dānāhi ratamānasam katvā utthāyāsanaṃ pakkāmi. Punadivase setṭhibhariyā³ avasesā ca⁴ nāstakaṃ setṭhim anuvattanti. Evam te māsamattam mahādānam pavattesum. Atha rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam upasāṅkamitvā 'kasmā bhante bhikkhū māsamattam mama gharam nāgamimsū⁵' ti pucchi. Satthārā tasmim kārane kathite rājā pi setṭhim anuvattanto buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa mahādānam pavattesi. Tam disvā nāgarā rājanam⁶ anuvattantā māsamattam mahādānam pavattesum. Evam māsadvayam piṭṭhadhitalikamūlakam mahādānam pavattenti⁷.

Piṭṭhadhitalikapetavatthuvannanā.

I. 5.

Tiro kuḍḍesu tiṭṭhanti ti. Idam Satthā Rajagahe viharanto sambahule pete ārabba kathesi. Tatrāyam vittharakathā. Itodvā⁸ navutikappe Kāsiपुरi nāma nagaram ahoṣi. Tattha Jayaseno nāma rājā ratṭham⁹ karesi¹⁰, tassa Sīrime nāma devī. Tassa kucchiyam Phusso nāma Bodhisatto nibbattetvā anupubbena sammāsambodhim abhisambhūjhi. Jayaseno rājā 'mama putto mahābhinnikkhamanam nikkhamitvā buddho jāto, mayham eva buddho¹¹ mayham¹² dhammo mayham¹³ saṅgho' ti mamāyitam¹⁴ uppādetvā sabakālam sayam eva upatthahati, na aññesam okāsam¹⁵ deti. Bhagavato kamaṭṭhabhātaro vemātika tayo bhātaro cintesum.

² om. B. ³ paribhunjanti, B. ⁴ B. adds atha.

⁵ om. S., B. ⁶ nāgamissati pucchi, S., S.

⁷ tam l. rājanam, B.; S., S. have nāgarājanam.

⁸ pavattati, B.; all MSS. add ti. ⁹ om. S., S.

¹⁰ S., S. add eva. ¹¹ mamattam, B. ¹² S. adds na.

‘buddhā nāma sabbalokahitāya’ uppajjanti, na ekass’ evāthāya², amhākañ ca pitā aññesam okāsañ na deti, kathañ nu kho mayam labheyyāma Bhagavantam upatthātum sañghaṇ cā’ ti. Tesam etad ahoṣi: ‘handa mayam kiñci upāyañ karomā’ ti. Te paccantañ kupitañ viya kārāpesum. Tato rājā ‘paccanto kupito’ ti sutvā tayo pi putte paccantañ vūpasametum pesesi. Te gantvā vūpasamētvā āgatā rājā tuṭṭho varañ adāsi ‘yam icchatha tañ gaṇhathā’ ti. Te ‘mayam Bhagavantam upatthātum icchāmā’ ti āhaṃsu. Rājā etañ ṭhapētvā ‘aññañ gaṇhathā’ ti āha. Te ‘mayam aññena anattikā’ ti āhaṃsu. ‘Tena hi paricchedaṃ katvā gaṇhathā’ ti. Te satta vassāni yācimsu. Rājā nūlāsī. Evañ cha pañca cattāri tīpi dve ekañ, sattamāsañ cha pañca cattāro ti vatvā yāva temāsañ yācimsu. Tadā rājā gaṇhathā ti adāsi. Te Bhagavantam upasāṅkamitvā āhaṃsu: ‘icchāma mayam bhante Bhagavantam temāsañ upatthātum, adhivāsetu no bhante Bhagavā imañ temāsañ vassavāsañ’ ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇḍibhāvena. Te tayo attano janapade niyuttakapurisassa likhāpaṇṇam pesesum ‘imañ temāsañ amhehi Bhagavā upatthātabbo, vihārañ ādikatvā sabbam Bhagavato upatthānasambhārañ⁴ sampādehi’ ti. So sabbam sampādetvā paṭipesesi. Te kāsāyavatthani-vatthā hutvā aḍḍhatēyyehi purisasahashehi veyyāvaccakarehi Bhagavantam bhikkhusaṅghaṇ ca sakkaccañ upatthahamānā janapadañ netvā vihārañ niyādetvā vassañ vasāpesum. Tesam bhaṇḍāgāriko eko⁵ gaḥapatiputto sapajāpatiko saddho ahoṣi paṣanno. So buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa⁶ sakkaccañ⁷ dānavatthum adāsi. Janapade niyuttakapuriso tañ gaḥetvā janapadehi ekādasamattehi purisasahashehi saddhiñ sakkaccañ eva dānavatthum⁸ pesesi. Tattha keci janā ca paṭihatacittā ahesum. Te dānassa antarāyañ katvā deyyadhammañ attanā⁹ khādimsu bhaddasālāñ ca agginā dahimsu. Sapaṇivārā te hi¹⁰ rājaputtā Bhagavato sakkārañ

² ‘hitattāyo, B. ² eva atthāya, B.; ev’ atthāya, S. S.

³ na adāsi, B. ⁴ ‘sambhāre, B. ⁵ om. B.

⁶ B. omits bhikkhu before saṅghassa.

⁷ B. puts sakkaccañ after dāna.⁹ ⁸ dānam, B.

⁹ B. adds ‘va. ¹⁰ pavāritā, B., and om. tehi.

katvā Bhagavantam purakkhatvā pitu santikam eva agamimsu¹. Tattha gantvā Bhagavā² parinibbāyi rājaputtā³ ca janapade niyuttakapuriso⁴ ca bhaṇḍāgāriko ca anupubbena kalam katvā saddhim parisāya sagge uppajjimsu, paṭihatacittā janā nirayesu uppajjimsu⁵. Evaṃ tesam ubhayesam pi⁶ janānam saggato saggaṃ nirayato nirayaṃ uppajjanānam dvānavutikappā vitivattā. Atha imasmim bhaddakappe Kassapassa bhagavato kām te⁷ paṭihatacittā janā petesu uppannā. Tadā manussā attano nātakanam petānam atthāya dānam datvā uddissanti: 'idam no nātinaṃ hotū' ti. Te sampattim labhanti. Atha ime pi petānam disvā Kassapasammāsambuddhaṃ upasaṅkamitvā pucchimsu: 'kin nu kho bhante mayaṃ⁸ evarūpaṃ sampattim labheyyāma' ti. Bhagavā āha: 'idāni na labhetha, anāgate pana Gotamo nāma sammāsambuddho bhavissati, tassa⁹ Bhagavato kām Bimbisāro nāma rājā bhavissati, so tumhākam ito dvānavutikappe nātiko¹⁰ ahosi. So¹¹ buddhassa dānam datvā tumhākam uddissati, tadā labhissathā' ti. Evaṃ vutte kira tesam petānam¹² vacanam sve labhissathā ti vuttam viya ahosi.

Tato ekasmim buddhantare vitivatte loka¹³ amhākam Bhagavā uppajji, te pi tayo rājaputtā purisasahassena saddhim¹⁴ devalokato cavitvā Magadharatthe brāhmaṇakulesu uppajjitvā anupubbena tāpasapabbajjam pabbajitvā Gayāsse tayo Jaṭilā ahesum, janapade niyuttakapuriso rājā Bimbisāro ahosi, bhaṇḍāgāriko gahapatiputto Visākho nāma setthi ahosi, tassa pajāpati Dhammadinnā nāma setthidhītā ahosi, avasesā pana parisā rañño parivārā hutvā nibbattimsu. Amhākam pi Bhagavā loka uppajjitvā satta-sattāham vitināmetvā¹⁵ anupubbena Bārānasim¹⁶ āgama dhammacakkam pavattetvā pañcavaggiye ādim katvā yava sahasa¹⁷ parivāre tayo Jaṭile vinetvā Rājagahaṃ agamāsi.

¹ agamimsu, S₂.

² S₂ adds tattha, and om. pari before nibbāyi.

³ rājā ca puttā, B. ⁴ niyuttap.^o, S₁. S₂. ⁵ om. B.

⁶ B. adds pi. ⁷ om. S₂. ⁸ nāti, B. ⁹ B. adds tam.

¹⁰ om. B. ¹¹ om. S₁. S₂. ¹² atikkametva, B.

¹³ Bārānasiyam, S₁. ¹⁴ adḍhateyyasahassa, B.

Tattha pi¹ tadāhu pasāṅkantam² yeva rājānaṃ Bimbisāraṃ sotāpattiphale patitthāpesi saddhīm ekādasanahutehi Aṅga-Magadhavāsīhi brāhmaṇagahapatikehi. Atha rañña svātānāya bhāttena nimantito adhiyāsetvā dutiyādivase mānavakavāṇṇena Sakkena devānaṃ indena purato³ gacchantena:

danto dantehi saha purāṇajāṭilehi vippamutto vippamuttehi siṅganikkhasuvaṇṇo Rājagahaṃ pāvīsi Bhagavā ti⁴

evam ādīhi gāthūhi⁵ abhittaviyamāno⁶ Rājagahaṃ pavisitva rañño nivesane mahādānaṃ sampaṭicchi. Te pana peṭā 'idāni rājā dānaṃ amhākaṃ uddissati' ti gehaṃ⁷ samparivāretvā atthamaṃsu. Rājā dānaṃ datvā 'kattū⁸ nu kho Bhagavā vihareyyā' ti Bhagavato viharatthānaṃ yeva cintesi, na taṃ dānaṃ kassaci uddisi⁹. Tathā taṃ dānaṃ alabhanta¹⁰ peṭā chinnāsā hutvā rattiyaṃ rañño nivesane ativiya bhiṃsanakaṃ vissaram¹¹ akāmsu. Rājā bhayasantāsasamvegā apajjitvā vibhātāya rattiyaṃ Bhagavato ārocesi: 'evarūpaṃ saddaṃ¹² assosi, kin nu kho me bhante bhavissati' ti? Bhagavā 'mā bhāyi mahārāja, na te¹³ kiñci pāpakaṃ bhavissati, vuddhi¹⁴ te¹⁴ bhavissati¹⁴, atha kho santi te purāṇānātaka¹⁵ petesu uppannā, te ekaṃ buddhantaraṃ tam eva paccasimsantā 'buddhassa dānaṃ datvā amhākaṃ uddissati' ti vicarantā hiyo dānaṃ datvā na uddissasi¹⁶, te chinnāsā hutvā tathārūpaṃ bhiṃsanakaṃ vissaram¹⁷ akāmsu' ti. 'Kim¹⁸ idāni pi bhante dinne¹⁹ te¹⁹ labheyyun²⁰ ti? 'Āma mahārāja' ti. 'Tena hi bhante adhiyāsetu me Bhagavā svātānāya²¹, dānaṃ tesāṃ uddissāmi' ti. Adhiyāsesi Bhagavā tuṃhībhāvena. Rājā nivesanaṃ gantvā mahādānaṃ patiyādapetvā²² Bhagavato kalam āro-

¹ ca l. pi, B. ² kamantam, B. ³ B. twice.

⁴ = Mahāv. I. 22. 13. ⁵ kathāhi, S., S.

⁶ abhittayamāno, S. ⁷ āsāya, B. ⁸ katha, S.

⁹ uddissi, S., S.; uddissati, B. ¹⁰ yathā taṃ taṃ attham ajānantā, B. ¹¹ om. S., S. ¹² saddo, B. ¹³ tava, B.

¹⁴ om. B. ¹⁵ ānātika, S., S. ¹⁶ B. reads: vicarantaṃ na tayā hiyo dānaṃ datvā uddisi. ¹⁷ bheravam, S., S.

¹⁸ om. S. ¹⁹ om. B. ²⁰ labheyyan, S., B.

²¹ ajjhatanāya, B. ²² patiyādetvā, B.; patiyāpetvā, S.

cāpesi. Bhagavā rājantepuram gantvā paññatte āsane nisīdi saddhim bhikkhusaṅghena. Te petā 'ujja labheyyamā' ti gantvā tirokuḍḍādisu aṭṭhamsu. Bhagavā tathā akāsi yathā te sabbe pi¹ rañño apātham gatā ahesum. Rājā dakkhinodakam dento 'idam me nātinam hoti' ti uddisi. Tava-d-eva petānam kamalakuvalayasañchannā² pokkharaniyo nibbattimsu. Te tattha nahātvā pivitvā ca paṭippassaddhā darathakilamathapipāsā suvaṇṇavannā ahesum. Rājā yagukhajjakabhojjanāni datvā uddisi. Tesam tam khaṇ'āññ'eva dibbayāgukhajjakabhajjāni nibbattimsu. Te tāni³ paribhūjivā pi nindiyā ahesum. Rājā vatthasenāsanāni datvā uddisi. Tesam dibbavatthā⁴ dibbapāsādā seyyāpaccattharaṇālaṅkaravidhaya nibbattimsu. Sā ca tesam sampatti sabba pi yathā rañño pūkatā hoti tathā Bhagavā adhiṭṭhāsi. Rājā tam disvā ativiya attamano ahoṣi. Tato Bhagavā bhuttāvi pavārito rañño Bimbisārassa anumodanattham Tirokuḍḍapetavatthum abhāsi:

Tiro kuḍḍesu tiṭṭhanti sandhisīṅghātakesu ca	
dvārabahāsu tiṭṭhanti āgantvāna sakam gharam.	1
Pahūte ⁵ annapānamhi khajjabhojje upaṭṭhite	
na tesam koci sarati sattānam kammaṇapaccayā.	2
Evam dadanti nātinam yē honti anukampakā	
sucim paṇītam kālena kappiyam pānabhojanam:	
idam vo nātinam hotu, sukhitā hontu nātayo.	3
Te ca tattha samāgantvā nātipetā samāgatā	
pahūte annapānamhi sakkaccam anumodare.	4
Ciram jivantu no nāti yesam hetu labhāmase	
ambhakaṇ ca katā pūjā dāyakā ca anipphalā.	5
Na hi tattha kaṣi atthi gorakkh' etta ⁶ na vijjati	
vanijjā tādisi n' atthi hiraññena kayakkayam?	6
Ito dinnena yāpenti petā kālakatā tahiṃ	
unname v' udakam ⁷ vuttham ⁸ yathā ninnam pavattati	

¹ va l. pi, B. ² kuvalasamchannā, S₁. S₂.

³ petā l. tāni, S₂. ⁴ om. B.

⁵ bahute, M. D. (also 4 c). ⁶ ettha, D.; B.

⁷ kayakkayam, in all Burmese MSS.

⁸ v' before udakam, only in S₁. S₂. ⁹ vutthim, S₁. S₂.

evam eva ito dinnam petānam upakappati. 7
 Yathā vārivahā² purā paripūrenti sāgarāṃ
 evam eva ito dinnam petānam upakappati. 8
 Adāsi me akāsi me nātimitā sakhā ca me
 petānam dakkhiṇam² dajjā pubbe katam anussaram. 9
 Na hi — I, 4, 3¹ 10
 Ayañ ca — I, 4, 4 11
 So nātiddhammo ca ayam nidassito petānam pūjā

ca katā ulārā

balañ ca bhikkhūnam anuppadinnam tumhehi puññam
 pasutaṃ anappakan ti. 12

Tattha tiro kuḍḍesu ti kuḍḍānam parabhūgesu. Tiṭ-
 thanti ti nisajjādipatikkepato thānakappanavacanam etam,
 gehapākarakuḍḍānam⁴ parato bahi evam tiṭṭhanti ti
 attho. Sandhisīghāṭakesu cā ti sandhisu ca sīgha-
 ṭakesu ca, sandhiyo⁵ ti catukonaracchā gharasandhi bhī-
 tisandhi⁶ ālokasandhiyo pi vuccanti, sīghāṭake ti koṇa-
 racchā. Dvārabāhāsu tiṭṭhanti ti nagaradvāragharad-
 vārānam bahū missāya tiṭṭhanti. Āgantvāna sakam
 gharan ti sakagharam nāma pubbañātigharam pi attano⁷
 sāmibhāvena ajjhāvutthagharan pi. Tad ubhayam hi te
 yasmā sakasaññāya āgacchanti tasmā āgantvāna sakam
 gharan ti āha.

Evam Bhagavā pubbe anajjhāvutthe⁸ pubbam pi pubba-
 ñātigharattā Bimbisāranivesanam sakagharasaññāya āgantvā
 tirokuḍḍādisu thite issāmacchariyaphalam anubhavante ati-
 viya duddasikavirūpabhayānikadassane bahū pete rañño das-
 sento Tirokuḍḍesu tiṭṭhanti ti gātham vatvā puna tehi
 katassa kammassa dāruṇabhāvam⁹ dassento Pahūte anna-
 pānamhi ti dutiyagatham āha.

Tattha pahūte ti anappake bahumhi yāvadatthe ti

¹ vāharivahā, S. ² dakkhiṇā, S.; dakkhiṇa, S.; the
 other MSS. have dakkhiṇam. ³ S., S., have here
 petānam, whereas M. C. D., B. retain petassa; M. only
 has etam l. evam. ⁴ gehap., B. ⁵ sandhi, B.

⁶ om. B. ⁷ attanā, B. ⁸ vuttha, all.

⁹ garubhāvam, S.

attho, ba-kārassa hi pa-kāro labhati Pahu santo na bharati ti ādisu viya. Keci pana bahuke ti paṭhanti, te pana¹ pamādapāṭhā. Annapānamhi ti anne ca pāne ca. Khajjabhōje² ti khajje ca bhōje ca, etena asitapitakhāyitasāyitavasena catubbidham pi āhāraṃ dasseti. Upatṭhite ti upagamma³ ṭhite sajjite paṭiyatte ti attho. Na tesam koci sarati sattānaṃ ti tesam pettivisayaṃ⁴ uppannānaṃ⁵ sattānaṃ koci mātā vā pitā⁶ vā⁶ putto vā nattā vā na sarati⁷. Kim kārāṇa⁸? kammappaccayā attanā katassa⁹ adānadānapaṭisedhanādibhedassa kadariyakammassa⁹ karaṇabhāvato. Tahim¹⁰ kammaṃ tesam nātinam saritum¹¹ na deti.

Evam Bhagavā anappakeci¹² annapānādīmhi vijjamāne nātinam paccāsimsantānaṃ petānaṃ pāpakammavasena¹³ nātakānaṃ¹⁴ anussaraṇamattassā pi abhāvaṃ dassetvā idāni pettivisaye⁴ uppanne¹⁵ nātake uddissa dinnam dānaṃ¹⁶ pasamsanto Evam dadanti nātinam ti tatiyagātham āha.

Tattha evaṃ ti upamāvacanam. Tassa dvidhā¹⁷ sambandho: tesam sattānaṃ kammappaccayā asarantesu pi kesuci¹⁸ keci dadanti nātinam ye¹⁹ evam anukampakā honti ti ca mahārāja yathā tayā dinnam evam sucim paṇitaṃ kālena kappiyaṃ pānabhōjanaṃ dadanti nātinam iye honti anukampakā ti ca. Tattha dadanti ti uddissanti nyādenti. Nātinam ti mātito pitito ca sambandhānaṃ. Ye ti ye keci puttādayo. Honti ti bhavanti. Anukampakā ti atthakāmā²⁰ hitesino. Sucin ti suddham²¹ manoharam dhammikaṃ ca²². Paṇitan ti ulāraṃ. Kālena ti dakkhiṇeyyaṇaṃ paribhogayogyakālena nātipetānaṃ vā tiro

¹ om. B. ² °bhōjjaṃ, S.₁. ³ upagama, B.

⁴ pattivisaye, B. ⁵ upapannānaṃ, B. ⁶ om. B.

⁷ nassarati, B. ⁸ katakammassa, B. ⁹ kadariyassa, B.

¹⁰ tam hi, B. ¹¹ paritum, S.₁.

¹² appakeci, S.₂; anappake pi, B. ¹³ kammaphalena, B.

¹⁴ nātikānaṃ, S.₁. ¹⁵ upapanne, B.

¹⁶ rañṇā dinnadānaṃ, B. ¹⁷ dvividhasam.^o, S.₁; dvividhasam.^o, S.₂; dvidhā sampanno, B. ¹⁸ tesu pi, S.₁; kesu pi, S.₂. ¹⁹ yeva, B. ²⁰ atthakāmā ti, S.₁. S.₂.

²¹ sundaram, S.₁. S.₂. ²² S.₁ has nāpikam; S.₂ nāma nāp.^o.

kuḍḍādisu āgantvā t̥hitakalena. Kappiyan ti anucchavi-
kam paṭirūpaṃ ariyānaṃ paribhogārāham. Pānabho-
janaṃ ti pānaṃ ca bhojanaṃ ca. Tadupādesena ettha¹
sabbhaṃ² deyyadhammaṃ vadati³. Idāni yena pakārena
tesaṃ petānaṃ dinnam nāma hoti, tam dassento Idam vo
nātinam⁴ hotu, sukhitā hontu⁵ nātayo⁶ ti āha. Tatiyagāthā
purimapaḍena⁷ sambandhitabbā: evaṃ dadanti nātinam
ye honti anukampakā, idam vo nātinam hotu sukhitā hontu
nātayo⁸ ti. Tena dātabbākāradassanaṃ kataṃ⁹ hoti.
Tattha idan ti deyyadhammanidassanaṃ. Vo ti nipāta-
mattam Ye hi vo ariyā ti ādisu viya. Nātinam hotū ti
pettivisaṃ¹⁰ uppannānaṃ¹¹ nātakānaṃ¹² hotu. No nātinan
ti ca paṭhanti, amhākaṃ nātinan ti attho. Sukhitā hontu
nātayo¹³ ti te pettivisayuppannā¹⁴ nātayo¹⁵ idam phalaṃ¹⁶
paecanubhāvanto¹⁷ sukhitā sukhappattā hontu. Yasmā idam
vo nātinam hotū¹⁸ ti vutte pi aññena katakammaṃ aññassa
phalaṃ dinnam hoti kevalaṃ pana tathā uddissa diya-
maṇaṃ¹⁹ vuttapetānaṃ²⁰ kusalakammassa paccayo hoti, tasmā
yathā tesam tasmim vatthusmim tasmim yeva khaṇe phala-
nibbattakaṃ kusalaṃ kammaṃ hoti. Tam dassento Te ca
tatthā ti ādim āha.

Tattha te ti nātipetā. Tatthā ti yattha dānaṃ diya-
ti tattha samāgantvā ti ime no nātayo²¹ amhākaṃ atthāya
dānaṃ uddissanti ti anumodanattamaṃ tattha samāgatā
huvā. Pahūte²² annapānaṃhi ti attano uddissa diya-
maṇe tasmim vatthusmim pahūte²³ annapānaṃhi. Sakka-
cam anumodare ti kammaphalaṃ abhisaddahantā citti-
kāraṃ vijjamānā avikkhittacittā va huvā idam vo²⁴ dānaṃ²⁵

¹ c' ettha, B.; S₂. S₂ have tadapasenatthe.

² saddham, S₁. ³ vadāti, S₁. ⁴ honti, S₂.

⁵ nātiyo, S₂ (nāti āha, S₁). ⁶ addhena, S₂; atthena, S₁.

⁷ nātiyo, S₁. S₂. ⁸ om. S₁. ⁹ pattivisaṃ, B.

¹⁰ upapannānaṃ, B. ¹¹ nātinam, S₁; nātikānaṃ, S₂.

¹² pattiv^o, B. ¹³ evaṃ l. phalaṃ, S₁. ¹⁴ bhavanta, B.

¹⁵ hontu, B. ¹⁶ disvāna l. dry^o, S₁. S₂.

¹⁷ tam vuttam petānaṃ, S₁. S₂. ¹⁸ nātiyo, S₁. S₂.

¹⁹ bahute, B. ²⁰ S₁ twice.

²¹ no, B. ²² nātin, S₁.

hitāya sukhāya hotū ti modanti anumodanti pītisomanassa-jātā honti.

Ciraṃ¹ jivantū² ti³ ciraṃ jivino⁴ dīghāyukā hontu. No nāti ti amhākaṃ nātakā. Yesaṃ hetū ti yesaṃ kāraṇā ye nissāya. Labhāmase ti idasaṃ sampattim labhāma. Idam hi uddissanena⁵ laddhaṃ sampattim anubhavantānaṃ petānaṃ attano nātināṃ thomaṇākāra-dassanaṃ. Petānaṃ hi attano anumodanena dāyakānaṃ uddissanena dakkhiṇeyyasampattiya⁶ vā tīhi aṅgehi dakkhiṇā taṃ khaṇ' aññe⁷va phalanibbattikā hoti⁸. Tattha dāyaka visesahe⁹tu. Tenāha: yesaṃ hetu labhāmase ti. Amhākaṃ ca katā pūjā ti idam vo nātināṃ hotū ti evaṃ uddissantehi dāyakehi amhākaṃ ca pūjā katā. Dāyaka ca anipphalā ti yasmiṃ santāne¹⁰ kammaṃ nibbattaṃ tassa tatth' eva phalādānato, ettha¹¹ hi¹² kiṃ pana pettivisa-yuppanna¹³ evaṃ nātihetusampattiyo labhanti udāhu aññe pi ti na c'ettha amhehi vattabbaṃ atthi. Bhagavatā eva¹⁴ vyākata¹⁵tattā vuttaṃ h' etaṃ: 'mayam assu bho Gotama brāhmaṇa nāma dānāni dema puññāni¹⁶ karoma, idam dānaṃ petānaṃ nātisālohitānaṃ upakappatu, idam dānaṃ petānātisālohitā paribhuñjantū ti, kacci taṃ bho Gotama dānaṃ petānaṃ nātisālohitānaṃ upakappati, kacci te petānātisālohitā taṃ dānaṃ paribhuñjanti¹⁷ ti? 'Thāne kho brāhmaṇa upakappati, no aṭṭhāne¹⁸ ti¹⁹. 'Katamaṃ pana bho Gotama thānaṃ, katamaṃ aṭṭhānaṃ²⁰ ti?

'Idha brāhmaṇa ekacco pānātipātī hoti — pe²¹ — micchā-ditthiko hoti. So kāyassa bheda parammaraṇā nirayaṃ uppajjati. Yo nerayikānaṃ sattānaṃ āhāro tena so tattha yāpeti tena so tattha tiṭṭhati. Idam pi kho brāhmaṇa aṭṭhānaṃ yattha thitassa taṃ dānaṃ na upakappati.

'Idha brāhmaṇa ekacco pānātipātī hoti — pe²² — micchā-ditthiko hoti. So kāyassa bheda parammaraṇā tiracchā-

¹ om. S. ² jivantā, B. ³ uddissamānena, B., but it agrees with S. S. a few lines afterwards where the same word recurs. ⁴ honti, B.

⁵ B. adds pariccāgamayaṃ. ⁶ om. B. ⁷ pittiv°, B.

⁸ evaṃ, B. ⁹ saddhāni, B. ¹⁰ om. B.

¹¹ pa, B.; la, S. S.

nayoniyam uppajjati. Yo tiracchānayanoniyānam sattānam āhāro tena so tattha yāpeti tena so tattha tiṭṭhati. Idam pi kho brāhmaṇa atthānam yattha ttitassa tam dānam na upakappati¹.

‘Idha kho brāhmaṇa ekacco pānātipātā paṭivirato hoti — pe² — sammāditthiko hoti. So kāyassa bheda parammaranā manussānam saḥavyatam uppajjati, devānam saḥavyatam uppajjati. Yo devānam āhāro tena so tattha yāpeti tena so tattha tiṭṭhati. Idam kho brāhmaṇa atthānam yattha ttitassa tam dānam na upakappati.

‘Idha brāhmaṇa ekacco pānātipātī hoti — pe² — micchāditthiko hoti. So kāyassa bheda parammaranā pettivisayam³ uppajjati. Yo pettivisayikānam³ sattānam āhāro tena so tattha yāpeti tena so tattha tiṭṭhati, yam vā paṇ’assa ito anupaveccanti⁴ mittā vā amaccā vā nātisālohita⁵ vā tena so tattha yāpeti tena so tattha tiṭṭhati. Idam kho brāhmaṇa tthānam yattha ttitassa tam dānam upakappati⁶ ti.

‘Sace pana bho Gotama so peto nātisālohitō tam tthānam anuppanno hoti, ko tam⁵ dānam paribhuñjati⁶ ti? ‘Aññe pi ’ssa brāhmaṇa petā nātisālohita⁵ tam tthānam uppannā honti, te tam dānam paribhuñjanti⁶ ti. ‘Sace pana bho Gotama so c’eva peto nātisālohitō tam tthānam anuppanno hoti, aññe pi ’ssa petā nātisālohita⁵ tam tthānam anuppannā honti, ko tam dānam paribhuñjati⁶ ti? ‘Atthānam kho tam⁵ brāhmaṇa anāvakaṇso yam tam tthānam vivittam assa iminā dighena addhunā yad idam petehi nātisālohitēhi, api ca kho⁶ brāhmaṇa dāyako pi anipphalo⁷ ti.

Idāni pettivisayuppannānam³ tattha aññassa kasigorakkhādino sampatti paṭilābhakāraṇassa abhāvam ito dinnena yāpanaṇ ca dassetum Na hi ti ādi vuttam.

Tattha na hi tattha kaṣi atthi ti tasmim pettivisaye³ kaṣi na hi atthi yam nissāya petā sukhena jiveyyum. Gorakkh’etta na vijjati ti ettha pettivisaye³ na kevalam kaṣi yeva n’atthi, atha kho gorakkhā pi na vijjati yam

¹ S. omits this sentence entirely.

² pa. B.; la. S. S.

³ pittiv.^o, B. S.

⁴ vacchanti, B.

⁵ om. S. S.

⁶ om. B.

nissāya te sukkena jīveyyūṃ. Vaṇijjā tādisi n'atthi ti vaṇijjā pi tādisi n'atthi² yā tesam sampattiṭṭhābhahetu bhaveyya. Hiraṇṇeṇa kayakkayan ti hiraṇṇeṇa kayavikkayam pi tattha tādisaṃ natthi yaṃ tesam sampattiṭṭhābhahetu bhaveyya.

Ito dinnena yāpenti petā kālakatā tahiṇ ti kevaḷaṃ pana ito³ nātihi mittāmaccehi vā dinnena yāpenti attabhāvaṃ pavattenti petā pettivisayuppanna⁴ kālakatā⁵ attano marapakālena gata. Kālagatā ti⁶ vā paṭho. Katakālā katamaranā marapāsampattā. Tahiṇ ti tasmim pettivisaye⁶.

Idāni yathā vuttam attham upamāhi pakāsetuṃ Unname v'udakaṃ vuṭṭhan⁷ ti gāthadvayaṃ āha. Tass' attho: yathā unname thāle⁸ unnatapadese meghehi abhivūṭṭham udakaṃ yathā ninnam pavattati, yo bhūmibhāgo ninno oṇato taṃ upagacchati, evam eva ito dinnam dānaṃ⁹ petānaṃ upakappati phalupattiyā viniyuṭṭhati, ninnam iva hi udakappavattiyā ṭhānaṃ petaloko dānupakappanāya, yathāha: idaṃ brāhmaṇa ṭhānaṃ yattha ṭhitassa taṃ dānaṃ upakappati ti. Yathā ca kandarapadarasākhapasākhakusubhamahā-sobbhehi¹⁰ opatitena¹¹ udakena vārivahā mahānājjo purā hutvā sāgaraṃ paripūrenti,¹² evam ito dinnam dānaṃ pubbe vuttanāyena¹³ eva petānaṃ upakappati. Yasmā petā ito kiñci labhāmā ti asābhibhūtā nātigharaṃ āgantvā¹³ idaṃ nāma no dethā ti yācitum na sakkonti, tasmā tesam imāni anussaraṇavattḥūni anussaranto kulaputto dakkhiṇaṃ dajjā ti dassento Adāsi me ti gātham āha.

Tass' attho: idaṃ nāma me dhanam vā dhaññaṃ vā adāsi, idaṃ nāma me kiccaṃ attanā vosānaṃ anāpajjanto¹⁴ akāsi. Asuko me mātito vā pitito vā sambandhattā nāti-

² om. B. ³ ito pana, B. ⁴ pittiv.^o S. B.

⁵ kālakatā, B. ⁶ kālakatā ti, B.; kālagatā ti, S.; kālagatā, S. ⁷ vuṭṭhan, S. B.; vuṭṭhin, S. ⁸ unnathale, S. (unnathale, S.).

⁹ om. S. B. ¹⁰ kandarapadarasākhāsākhā.^o, S. S.; mahākusumbhehi, S.; mahākumbhehi, B. ¹¹ ovulhitena, B.; opalahitena, S. ¹² B. om. pari before pūrenti.

¹³ B. adds pi. ¹⁴ attanā te yogam āpajjanto, B.

sinehavasena thānasamatthatāya mitto asuko ca² me saha-
pamsukīlitasahāyo sakhā ti³ etaṃ sabbam anussaraṃ petā-
naṃ⁴ dakkhiṇaṃ dajjā dānaṃ niyāteyya. Dakkhiṇā dajjā
ti pi⁵ pāṭho. Petānaṃ dakkhiṇā dātabbū, tena alāsi me
ti ādinā nayena pubbe kataṃ anussaraṃ anussaraṇū ti
vuttaṃ hoti, karaṇatthe hi idaṃ paccattaṃ vacanaṃ. Ye
pana sattā nātimaraṇena ruṇṇasokūdi varā eva⁶ hutvā
tiṭṭhanti, na tesam⁷ atthāya kiñci denti. Tesam tam ruṇṇa-
sokūdi kevalaṃ attaparitāpanam eva hoti, na⁸ petānaṃ
kiñci attānaṃ sādheti ti dassento Na hi ruṇṇaṃ vā ti
gāthaṃ vatvā puna Magadharājena dinnadakkhiṇāya sāttha-
kabhāvaṃ dassetuṃ Ayaṇ ca kho ti gātham āha.

Tesam attho hetthā vutto yeva. Idāni yasmā idaṃ dakk-
hiṇaṃ dentena raññā nātihi kattabbakiccakaraṇena nāti-
dhammo nidassito bahujaṇassa pākaṭo⁹ nidassanaṃ pāka-
ṭakatam 'tumhehi pi evam eva nātsu¹⁰ nātidhammo pari-
pūretabbo' ti te ca pete dibbasampattim adhigamentena
petānaṃ pūjā ca katā ulārā buddhappamukhaṃ bhikkhu-
saṅghaṃ annapānādihi santappentena bhikkhūnaṃ balaṃ¹¹
anuppadinnaṃ anukampādiguṇaparivārācāgacetaṇaṃ nib-
battentena anappakaṃ puññaṃ pasutaṃ, tasmā Bhagavā
imehi yathābhuccagaṇehi rājānaṃ sampahaṃsento So nāti-
dhammo ca¹² ti osānagātham āha.

Tattha nātidhammo ti nātihi nātinaṃ kattabbakaraṇam.
Ulārā ti hitā samiddhā¹³. Balan ti kāyabalaṃ. Pa-
sutan ti upacitaṃ. Ettha¹⁴ ca so nātidhammo ca
ayaṃ nidassito ti etena Bhagavā rājānaṃ dhammiyā
kathāya sandassesī nātidhammasandassanaṃ hetusandassa-
naṃ¹⁵. Petānaṃ pūjā ca katā ulārā ti iminā samā-
dapesi. Ulārā ti pasamsanaṃ h'ettha punappunapūjā-
karaṇasamādapanaṃ. Balañ¹⁶ ca bhikkhūnaṃ anup-
padinnaṃ ti iminā samuttejesi. Bhikkhūnaṃ balanupa-
dānaṃ h'ettha eva 'va¹⁷ vidhānatthabalānuppadāne ti

² om. B. ³ B. adds ca. ⁴ sattānaṃ, S., S.

⁵ vā, B. ⁶ ve l. varā eva, B. ⁷ tesā ca, B.

⁸ tam na, B. ⁹ B. adds kato. ¹⁰ phalaṃ, B.

¹¹ om. B. ¹² pitā, S., S. ¹³ etaṃ (etañ, S.), S.

¹⁴ h'ettha sand., B. ¹⁵ phalañ, B. ¹⁶ h'ettha evam, B.

ussāhavaḍḍhanena samuttejanam. Tumhehi puñnam pasutam anappakan ti iminā sampahamsesi. Puñnapasavanakittanam¹ h'ettha tassa yathābhuccaguṇasaṃvaṇṇanatāya sampahamsan ti evam ettha yojanā vedītabbā.

Desanūpariyosāne pattivisayuppattiyā² ādinam³ 'va saṃvaṇṇanena saṃviggahadayānam yoniso padahataṃ caturāsitīyā pūnasahassānam dhammābhisamayo ahoṣi. Dutiyādivase pi devamanussānam imaṃ⁴ eva tirokuḍḍadesanam desesi. Evam yāva sattadivasā tādiso eva⁵ dhammābhisamayo ahoṣi⁶.

Tirokuḍḍapetavatthuvaṇṇanā.

I, 6.

Naggā dubbaṇṇarūpāsi ti. Idam Satthari Sāvattthiyaṃ viharante pañcaputtakhādiniṃ petiṃ ārabba vuttaṃ. Sāvattthiyā kira avidūre gūmake aññatarassa kuṭumbikassa⁶ bhariyā vañjhā ahoṣi. Tassa nātakā etad avocum⁷ 'tava pajāpati vañjhā, aññam te kaññam ānemā' ti. So tassa bhariyāya sinehena na icchi. Ath' assa bhariyā tam pavuttim⁷ sutvā sāmikaṃ evam āha 'sāmi ahaṃ vañjhā, aññā⁸ kaññā ānetabbā, mā te kulavaṃso upacchiṃ' ti. So tāya nippīliyamāno aññam kaññam⁸ ānesi. Sā aparena samayena gabbhinī ahoṣi. Vañjhitthi 'ayaṃ puttam labhitvā imassa⁹ gehassa issarā bhavissati' ti issāpakatā tassā gabbhapātanupāyaṃ pariyesanti aññataram paribbājakam annapānādihi santappitvā tena tassā gabbhapātanam dāpesi. Sā gabbhe patite¹⁰ attano mātuyā ārocesi. Mātā attano nātake samodhānetvā tam attham vedesi¹¹. Te¹² vañjhitthim etad avocum¹³ 'tayā imissā¹³ gabbho pātito' ti. 'Nāham pātesin¹⁴' ti. 'Sace tayā gabbho na pātito sapatham¹⁵

¹ sampasavana, B. ² pattiv, B. ³ idam, B.
⁴ 'va, B. ⁵ B. adds ti.
⁶ kuṭumbikassa, B. throughout. ⁷ pavattim, B.
⁸ om. B. ⁹ sabbassa, B. ¹⁰ om. S. ¹¹ nivedesi, B.
¹² om. S. ¹³ imassā, S. B. ¹⁴ pātemi, B.
¹⁵ sapatham, B. throughout.

karohi' ti. 'Sace mayā gabbho pātito duggatiparāyanā khuppiṇāsaṃbhūta sāyaṃ pūtaṃ pañca pañca putte vijāyitvā khāditvā tittim na gaccheyyaṃ niccaṃ duggandhā makkhikāparikkhinṇā ca bhavēyyaṃ' ti musāvātvā sapathaṃ akāsi.

Sā na cirass' eva kalam katvā tass' eva gūmassa avidūre dubbannārūpapeti¹ hutvā nibbatti. Tada janapade vutthavassā aṭṭha therā Satthu dassanattamaṃ Sāvatthiyaṃ āgacchantā tassa gūmassa avidūre chāyūdakasaṃpanne araṇṇatthāne vasaṃ upagacchimsu². Atha sa peti theranaṃ attānaṃ dassesi. Tesu saṅgattthero taṃ petiṃ:

Naggā dubbannārūpāsi duggandhā pūti vāyasi
makkhikāparikkhinṇā³ 'va⁴, kā nu tvaṃ idha tiṭṭhasi ti 1

gāthāya paṭipucchi.

Tattha⁵ naggā ti niccolā. Dubbannārūpāsi⁶ ti virūpa⁷ ativiya bībhacchādassanarūpena⁸ samannāgatā ūsi. Duggandhā ti anīṭṭhagandhā. Pūti vāyasi ti sarīrato kuṇapagandhā vāyasi. Makkhikāparikkhinṇā 'vā⁹ ti mla-makkhikāhi samantato ākinṇā. Kā nu tvaṃ idha tiṭṭhasi ti kā nāma evarūpa imasmiṃ ṭhāne tiṭṭhasi, ito c' ito ca¹⁰ vicarasi¹¹ ti attho.

Atha sū peti therena evaṃ puṭṭhā attānaṃ pakāsentī sattānaṃ samvegaṃ janenti:

Ahaṃ bhaddante peti 'mhi duggatā Yamalokikā
pāpakammaṃ karitvāna petalokaṃ¹² ito gatā. 2
kālena pañca puttāni sāyaṃ pañca punāpare
vijāyitvāna khādāmi, te pi nā honti me alaṃ. 3

¹ vuttarūpāpeti, B. ² upagāñchimsu, S., S.

³ makkhikāhi par., M. C. D.; om. B. ⁴ om. M. C. D.

⁵ om. S., S. ⁶ dubbannā ti, S., S. (and then si ti).

⁷ S., S. add ti. ⁸ ativiya jigucchena rūpena, B.

⁹ makkhikāhi parikkhinṇā ti, B. ¹⁰ om. S., S.

¹¹ pavicarasi ti, S., S. (or rather pa is a mistake for ca after c' ito). ¹² lokā, all except C. D.

Pariḍāyhati dhūmāyati¹ khudāya² hadayaṃ mama
pāṇiyaṃ na labhe pātun, passa maṃ vyasanāṃ gatan ti 4
imā tisso gāthā abhāsi.

Tattha bhaddante³ ti therāṃ gāravena ālapati. Dug-
gatā ti duggatīṃ gatā. Yamalokikā ti Yamaloko ti
laddhānāmena petaloke tatthapariyāpannabhāvena viditā.
Ito gatā ti ito manussalokato petalokaṃ uppajjanavasena
gatā, uppannā ti attho.

Kālenā ti rattiya vibhātakāle, bhummatthe⁴ hi etaṃ
karaṇavacanāṃ. Pañca puttāni ti pañca putte līṅgavi-
pallāsena h' etaṃ vuttaṃ. Sāyaṃ pañca punāpare ti
sāyaṃhakāle puna apare pañca putte khādāmi ti yojanā.
Vijāyitvānā ti divase divase dasa dasa putte vijāyitvā.
Te pi nā honti me alan ti te pi ekadivasāṃ dasa putta
mayhaṃ khudūpaṭighātaya⁵ alaṃ pariyattā na honti, gā-
thāsukhatthaṃ h' ettha⁶ nā iti dīghaṃ katvā vuttaṃ.

Pariḍāyhati dhūmāyati⁷ khudāya⁸ hadayaṃ
mamā ti khudāya⁹ jīgacchāya bādhayamānāya mama ha-
dayapadeso udaragginā parito¹⁰ jhāyati dhūmāyati¹¹ san-
tappati. Pāṇiyaṃ na labhe pātun ti pipāsābhībhūtā
tattha tattha vicarantī pāṇiyaṃ pātun na labhāmi. Passa
maṃ vyasanāṃ gatan ti petuppattiya sādharāṇaṃ asādhā-
raṇāṃ ca imaṃ idisaṃ vyasanāṃ upagataṃ maṃ passa
bhante ti attanā anubhaviyamānaṃ dukkhaṃ therassa pa-
vedeti¹². Taṃ sutvā therō tāya katakammaṃ pucchanto:

kin nu kāyena vūcāya manasā dukkaṭaṃ kataṃ

kissa kammavipākena puttamaṃsāni khādaṃ ti 5

gātham āha.

Tattha¹³ dukkaṭaṃ ti duccaritaṃ. Kissa kammavi-
pākenā ti kiḍḍissa¹⁴ kammassa vipākena kiṃ pāpātipā-
tassa udāhu adinnādānādisu aññatarassā ti attho. Kena
kammavipākenā ti keci paṭhanti.

¹ dhūpāya, S.; dhupayanti, S. ² khuddāya, M. C. D.; B.

³ bhante, S. ⁴ bhummatte, B. ⁵ khuddāya pati, B.

⁶ te pi l. h' ettha, B. ⁷ dhūpāyati, S.; dhupāyati, S.

⁸ khuddāya, B. ⁹ parisamantato, B. ¹⁰ dhūyati, S.

¹¹ pavedesi, B. ¹² tassa, S. ¹³ kiṃdisassa, B.

Atha sã peti attanã katakammañ therassa kathenti:

Sapati¹ me gabbhinĩ ãsi, tassã pãpañ acetayim²
 sãhañ paduññhamanasã akariñ³ gabbhapãtanam. 6
 Tassã dvemãsiko⁴ gabbho lohitañ ñeva pagghari
 tad assã⁵ matã kupitã mayham ñãti samãnayi
 sapathañ ca mam⁶ kãresi⁷ paribhãsapayi ca mam. 7
 Sahañ ghorañ ca sapatham musãvãdam abhãsissam:
 puttamañsãni khãdãmi sac' etam⁸ pakatam⁹ mayã. 8
 Tassa kammañvipãkena¹⁰ musãvãdassa c' ùbhayañ
 puttamañsãni khãdãmi pubbalohitunakkhikã¹¹ ti 9

ãha.

Tattha sapati ti samãnapatikã¹² itthi vuccati. Tassã
 pãpañ acetayin ti tassã sapatiyã pãpañ luddakam
 kammañ cetesim¹³. Paduññhamanasã ti paduññlacittã
 paduññhena vã manasã.

Dvemãsiko ti dve mãsã jãto patitñhito hutvã dvemãsiko.
 Lohitañ ñeva pagghari ti vipajjamãno rudhiram¹⁴ ñeva
 hutvã vissandi. Tad assã¹⁵ matã kupitã mayham
 ñãti samãnayi ti tadã assã sapatiyã matã mayham ku-
 pitã attano ñãtake¹⁶ samodhãnesi. Tat' assã ti¹⁷ vã pãtho,
 tato assã ti padavibhãgo.

Sapathan ti sapanam¹⁸. Paribhãsapayi cã ti bhayena
 tãjjãpesi. Sapatham musãvãdam abhãsissan ti sac'
 etam¹⁹ mayã katam idisi²⁰ bhaveyyan ti katam eva pãpañ
 akatam katvã dassenti²¹ musãvãdam abhãtam²² sapatham
 abhãsim.

Puttamañsãni khãdãmi sac' etam pakatam mayã

¹ sapatti, C. D.; B. ² acetayi, C. D.

³ akari, C. D.; B. ⁴ dvemãsiyo, S. S. ⁵ assa, M.

⁶ mãm, S. S. ⁷ akaresi, C. ⁸ sapathañ, S. S.

⁹ ca katam, S. S. ¹⁰ kammañvipãkam, B.; kammañsã
 vipãkam, M. C. D. ¹¹ ñakkhitã, M. D. ¹² ñpati, S. S.

¹³ acetayim, B. ¹⁴ ruhira, B.; rudhiram, S.

¹⁵ assa, S. S. ¹⁶ B. adds pare. ¹⁷ tassã ti, S. S.

¹⁸ sappanam, S. S. ¹⁹ sapatham, S. S.

²⁰ idisam, B. ²¹ dassesi, S. (dassesim, S.)

²² abhanam, S.; abhatham, S.

ti idam tadā sapathassa katākaradassanam¹, yadi etam gabbhapātanapāpaṃ mayā kataṃ, āyathū punabbhavābhiniḃbattiyam mayham puttamaṃsāni yeva khadeyyan ti attho. Tassā ti tassa² gabbhapātanavasena pavattassa pānatipātakammassa³. Musāvādassa cū ti musāvādakammassa ca. Ubhayan ti ubhayassa pi kammassa ubhayaena vipākena, karanatthe⁴ hi idam paccattavacanam. Pubbalohitamakkhikā ti pasavanavasena⁵ paribhuñjanavasena ca pubbena lohitenā ca makkhikā hutvā puttamaṃsāni khādāmi ti yojanā.

Evam sā peti attano kammavipākaṃ pavedetvā puna theram⁶ evam āha: 'aham bhante imasmiṃ yeva gāme asukassa kuṭimbikassa bhariyā hutvā issāpakatā hutvā pāpakammaṃ katvā evam petayoniyam nibbattā. Sādhu bhante tassa kuṭimbikassa geham gacchatha. So tumhākaṃ dānam dassati. Tam dakkhinaṃ mayham uddissāpeyyātha⁷. Evam me ito petalokato mutti bhavissati' ti. Therā tam sutvā tam anukampamānā ullumpanasabhāvasanṭhita tassa kuṭimbikassa geham piṇḍāya pavisiṃsu. Kuṭimbiko there disvā sañjātapasādo paccuggantvā pattam gahetvā there āsane nisidāpetvā paṇitam āhāram bhojetum ārabbhī. Therā tam pavattim kuṭimbikassa ārocetvā tam dānam tassā petiyā uddissāpesum. Tam khanaṃ űeva sā peti tato dukkhato apetā⁸ ulārasampattim labhitvā rattiyam kuṭimbikassa attānam dassesi. Atha therā anukamena Sāvatthiyam gantvā Bhagavato tam attham ārocesum. Bhagavā tam attham atthuppattim katvā sampattaparisāya dhammaṃ desesi⁹. Sā¹⁰ desanā¹¹ mahājanassa sātthikā ahosi¹².

Pañcaputtakhādakapetavatthuvannanā¹³.

¹ ākārānadassanam, S.¹ ² tassā, S. S.

³ pānatipāṭassā, B. (om. kammassa). ⁴ karanatte, S.

⁵ sapatavasena, B. ⁶ there, B. ⁷ ādiseyyātha, B.

⁸ apānetvā, B. ⁹ S. S. insert here the following

phrase: mahājano patiladdhasamvego issāmaccherato pativirami (S. viramati). ¹⁰ om. S. S. ¹¹ nidesanā, S.

¹² ahosi ti, S. S. B. ¹³ °puttamamsakhādaka°, B.

I, 7.

Naggā dubbannarūpāsi ti. Idam Satthari Sāvattthi-
yam viharante sattaputtakhādita petim ārabba vuttam.
Sāvattthiyā kira avidūre aññatarasmiṃ gāme aññatarassa
upāsakassa dve puttā ahesum paṭhamavaye tñitā rūpasam-
pannā silācāraguṇasamannāgatā. Tesam mātā puttavasena
bhattāram atimāññati. So bhariyāya avamanito nibbinda-
mānaso aññaṃ kaññaṃ ānesi. Sā na ciron¹ eva gabbhīni
ahosi. Jeṭṭhabhāriyā issūpakatā aññataram vejjam² āmi-
sena upalāpetvā tena³ tassā temāsikam gabbham pātesi.
Atha sū⁴ nātihi ca bhāttunā⁵ ca 'tāyā imissā gabbho
pātito' ti puṭṭhā 'nāham pātesin' ti musāvadvā, tēhi asad-
dahantehi 'sapatham karohi' ti vuttā⁶ 'sāyam pātam satta
satta putte vijāyitvā puttamaṃsāni khādāmi⁷ niccam dug-
gandhā ca makkhikāparikinnā ca bhāveyyam⁸ ti sapatham
akāsi. Sā aparena samayena kalam katvā tassa gabbha-
pātanassa musāvādassa ca phalen⁹ eva petayoniyaṃ nib-
battā¹⁰ vuttanayen¹¹ eva¹² puttamaṃsāni khādeti tass¹³ eva
gāmassa avidūre vicarati.

Tena ca samayena sambahulā therā gāmakāvāse vuttha-
vassū Bhagavantam dassanāya Sāvattthiyaṃ¹⁴ āgacchantā
tassa gāmassa avidūre ekasmiṃ padase rattiyaṃ vāsam
kappesum. Atha sū peti tesam therānam attānam dasesi.
Tam mahāthero¹⁵

Naggā — I, 6, 1

1

gāthāya¹⁶ pucchi¹⁷. Sā therena puṭṭhā¹⁸:

Aham — I, 6, 2¹⁹

2

Kālena satta satta . . . = I, 6, 3

3

¹ vijjāvādinam, B. ² om. B. ³ ath' assā, B.

⁴ attanā l. bhāttunā, B. ⁵ B. is here corrupt, it reads:
khādini bhāveyyam ti. ⁶ nibbattetvā, B.

⁷ vuttanayena, B. (om. eva). ⁸ Sāvattthim, B.

⁹ o'therā, S., B.; B. adds gāthāya pucchimsu.

¹⁰ om. B. ¹¹ B. adds tēhi gāthāhi pativācanam adāsi.

¹² S., S., B. have bhante instead of bhaddante (M. C. D.);
all MSS. however have petalokam.

Pariḍayhati dhūmayati kudāya hadayaṃ mama
nibbutiṃ nādhigacchāmi aggidaḍḍhā va¹ ātape ti 4
tihi² gāthāhi paṭivacanāṃ adāsi.

Tattha nibbutiṃ³ ti khuppiṇāsadukkhassa vūpasamanāṃ.
Nādhigacchāmi ti na labhāmi. Aggidaḍḍhā va⁴
ātape ti ati-unha-ātape aggidaḍḍhamānā viya nibbutiṃ
nādhigacchāmi ti yojanā.

Taṃ sutvā mahāthero tāya katakammāṃ pucchanto:

Kin nu kāyena — I, 6, 5⁵ 5

gātham āha.

Atha sā peti attano petalokuppattiṃ⁶ ca puttānaṃ ca
khāḍakāraṇāṃ kathenti imā⁷ gāthā abhāsi:

Ahu mayhaṃ duve puttā ubho sampattayobhanā
sūhaṃ puttabalūpetā sāmikaṃ atimaññissāṃ⁸. 6

Tato me sāmiko kuddho sapatim⁹ aññam¹⁰ ānaya
sā ca gabbhaṃ alabbhittha, tassā pāpāṃ acetayim. 7

Sūhaṃ paduttāhamanasā akarim gabbhapātanaṃ
tassā temāsiko gabbho pūtilohitako¹¹ pati. 8

Tad assā mātā — I, 6, 7 c. d. 8¹² 9

Puttamamsāni — I, 6, 9¹³ 10

Tattha puttā balūpetā ti puttabalena upetā puttānaṃ
vasena laddhabalā. Atimaññissāṃ¹⁴ ti atikkamitvā¹⁵
avamaññim.

Pūtilohitako¹⁶ pati ti kuṇapalohitaṃ hutvā gabbho
paripati. Sesāṃ sabbāṃ anantarasadisam eva. Tattha aṭṭha
therā idha sambahulā, tattha pañca puttā idha sattā ti ayam
eva viseso¹⁶.

Sattaputtakhāḍakapetavattuvannanā.

¹ 'ḍaddh' eva, only M.; S₁. ² om. S₁. S₂; B. omits
the whole phrase. ³ nivuttin, S₁. S₂. ⁴ eva, S₁. ⁵ mana-

sāya, S₁. S₂ (instead of manasā). ⁶ B. omits peta before
loku.⁷ B. omits imā g. abh.⁸ atimaññissim, S₁. S₂.

⁹ sapatim, M. C. D. (sapatam, B.). ¹⁰ mayham l. aññam,
M. C. D.; B. ¹¹ pubbaloh.¹² M. C. D.; B. ¹³ akaresi, C. D.

¹⁴ makkhitā, M.; S₂. ¹⁵ all MSS. ¹⁶ B. adds maññim.

¹⁶ B. adds ti, whereas S₁. S₂ repeat the very same sen-
tences as above I, 6 (p. 35) with a few slightly different

I, 8*)

Kin nu ummatarūpo vā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram matapitikam¹ kuṭinbikam arabbha kathesi. Sāvatthiyam kira² aññatarassa kuṭinbikassa pitā kālam akāsi. So pitu maraṇena sokasantattamānaso³ hadayaparidevamāno ummattako viya vicaranto yaṃ yaṃ passati taṃ taṃ puccati⁴: 'api me pitaram passathā' ti. Na koci tassa sokam vinodetum asakkhi. Tassa pana hadaye ghaṭe padipo viya sotāpattiṭṭhalassa⁵ upanissayo pajjalati. Satthā paccūsasamaye lokam olokeno tassa sotāpattiṭṭhalassa upanissayaṃ disvā 'imassa atitakāraṇam āharitvā sokam vūpasametvā sotāpattiṭṭhalam datum vaṭṭati' ti cintetvā punadivase pacchābhataṃ piṇḍapātapaṭikkanto pacchāsamaṇam ādāya tassa gharadvāram agamāsi. So 'Satthā āgato' ti sutvā paccugantvā Satthāram gehaṃ pavesetvā. Satthari paññatte āsane nisinne sayam⁶ Bhagavantam vanditvā ekamantaṃ nisinno 'bhante mayham pitu gataṭhānam jānāthā' ti āha. Atha naṃ Satthā 'upāsaka kim imasmiṃ attabhāve pitaram pucchasi udāhu atite' ti āha. So taṃ vacanaṃ sutvā 'bahutarā' mayham pitaro' ti tanubhūtasoko thokaṃ majjhatthaṃ⁷ paṭilabhati. Ath' assa Satthā sokavinodanadhammikathaṃ katvā apagatasokaṃ kallacittam viditvā sāmukkamsikāya dhammadesanāya sotāpattiṭṭhale paṭiṭṭhāpetvā vihāram agamāsi. Ath' assa bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesum: 'passatha āvuso buddhānubhāvaṃ, tathā sokam paramosoko⁸ upāsako khaṇen' eva¹⁰ Bhagavatā sotāpattiṭṭhale vinito' ti.

readings, viz. kammam l. kammavipākam; mahātheram l. theram; mayham *before* (*not after*) dakkhiyam; *om.* me ito *after* Evaṃ (eva. S₁); āsanesu l. āsane: paṭilabhitvā l. labhitvā; S₁ rattim l. rattiyam.

¹ matapattika, S₂; pattika, S₁. ² *om.* B.

³ 'santappa', S₁. S₂; santattahadayo rodamāno um.^o, B.

⁴ pucchi, S₁. S₂. ⁵ pattimaggassa, *all.*

⁶ siṅgham l. sayam, B. ⁷ bahu kira, S₁. S₂.

⁸ majjhattikam, S₁. S₂. ⁹ so paridevasamāpanno, B.

¹⁰ khaṇena 'va, S₂; B. *omits* va.

*) cp. Jāt. vol. III, pp. 155, sqq.

Satthā tattha gantvā paññattapavarabuddhāsane¹ nisimo 'kāya nu'ttha bhikkave etarahi kathāya sannisinā' ti pucchi². Bhikkhū tam atthaṃ Bhagavato ārocesuṃ. Satthā 'na bhikkhave idān' eva mayā imassa soko apanīto, pubbe pi apanīto yevā' ti vatvā tehi yācito atītam āhari.

Attīte Bārāṇasīyam aññatarassa gahapatikassa pitā kalam akāsi. So pitu maraṇena sokaparidevasamāpanno assu-mukho urattāḷiṃ³ karonto⁴ tato⁵ citakaṃ padakkhiṇaṃ karoti. Tassa putto Sujāto nāma kumāro paṇḍito vyatto buddhisampanno pitu sokavināyanupāyaṃ cintento ekadivasaṃ bahinagare ekaṃ goṇaṃ matam⁶ disvā, tīṇā ca pāniyā ca āharitvā tassa purato ṭhapetvā kabalaṃ⁷ dento tam jīvamānaṃ viya ānūpento 'khāda khāda piva pivā' ti vadanto atthāsi. Āgatāgatū tam⁸ disvā 'samma Sujāta kiṃ tvam⁹ ummattako¹⁰ 'si yo tvam matassa goṇassa tīno-dukam upanesi' ti vadanti. So na kiñci paṭivadati. Ma-nussā tassa pitu santikaṃ gantvā 'putto te ummattako jāto matagoṇassa tīnodakaṃ deti' ti āhaṃsu. Tam sutvā ca kuṭimbikassa pitarāṃ ārabha soko apagato. 'Mayhaṃ kira putto ummattako jāto' ti samvegapatto vegena gantvā 'na nu tvam Sujāta paṇḍito vyatto buddhisampanno, kasmā matagoṇassa tīnodakaṃ desi' ti codento:

Kin nu ummattarūpo va lāyitvā haritaṃ tīnaṃ
khāda khāda¹¹ ti lapasi gatasattaṃ¹² jaraggavaṃ. 1
Na hi annena pānena mato goṇo samutṭhahe
tvam 'si bālo ca¹³ dummedho yathā t'aññ' eva¹⁴
dummati ti 2

gāthadvayaṃ āha.

Tattha kin nū ti pucchāvacaṇaṃ. Ummattarūpo vā ti ummattakasabhāvo¹⁵ viya cittakkhepaṃ patto viya.

¹ paññattavara°, B. ² om. S₁. S₂.

³ rattakkho l. urattāḷiṃ, B. ⁴ kandanto, B.

⁵ om. B. ⁶ ekaṃ matagoṇaṃ, B.

⁷ B. omits kabalaṃ and the following words ... khāda.

⁸ S₁ adds jāto. ⁹ piva l. khādā, D.; B.

¹⁰ matam santaṃ, S₁. S₂. ¹¹ va, M. C. D.; B.

¹² yathā añño 'va dummati, M. C. D.; B. ¹³ 'kabhāvo, B.

Lāyitvā ti lāvitvā¹. Haritam tiṇan ti allatiṇam. Lapasī ti vilapasī. Gatasattan ti² vigatajivitaṃ. Jaragavan ti balivaddaṃ pi jinnagonaṃ.

Annena pānenā ti tayā dinnena haritatinena vā³ pāṇiyena vā. Mato goṇo⁴ samuṭṭhahe ti kālagato goṇo laddhajiviko⁵ hutvā na hi samuṭṭhaheyya. Tvaṃ⁶ 'si⁷ bālo ca dummedho ti tvaṃ bālyayogato bālo medhāsaṅkhātāya⁸ paññāya abhāvato dummedho āsi. Yathā t' aññ' eva⁹ dummati ti yathā taṃ¹⁰ aññ' eva¹¹ nippañño vippalapeyya, evaṃ tvaṃ niratthakaṃ vippalapasī ti attho. Yathā taṃ ti¹² nipātamaṭṭaṃ. Aññ' eva¹³ ti¹⁴ tvaṃ paññāvā pi samāno añño¹⁵ dummati puggalo¹⁶ viya dummati¹⁷ hutvā vippalapasī ti attho.

Taṃ sutvā Sujāto pitaraṃ saññāpetuṃ attano adhippāyaṃ pakāsento gāthadvayaṃ¹⁸ abhāsi¹⁹:

Ime pādā imaṃ²⁰ sīsaṃ ayaṃ kāyo savāladhi
nettā tath' eva tiṭṭhanti ayaṃ goṇo samuṭṭhahe. 3
N'²¹ ayyakassa²² hatthapādā kāyo sīsaṃ ca²³ dissati
rudam mattikathūpasmiṃ nanu tvaṃ²⁴ āeva²⁵ dummati ti. 4

Tass' attho: imassa goṇassa ime cattāro pādā idaṃ dundubhisadisam²⁶ sīsaṃ saha vāladhinā vattati ti. Savāladhi ayaṃ kāyo imāni ca nettāni nayanāni yathā amaraṇato²⁷ pubbe tath' eva abhinavasanthānāni²⁸ tiṭṭhanti. Ayaṃ goṇo samuṭṭhahe ti imasmā kārāṇā ayaṃ goṇo samuṭṭhaheyya samuṭiṭṭheyyā ti²⁹ mama cittaṃ bhaveyya, maññe goṇo samuṭṭhahe ti keci paṭhanti, tena kārāṇena ayaṃ goṇo sahasā pi kāyaṃ samuṭṭhaheyyā ti ahaṃ maññeyyaṃ, evaṃ me saññā³⁰ sambhaveyyā ti adhippāyo.

¹ om. B. ² gataṃ sattan ti gatasattaṃ vig.^o, S.₁, S.₂.

³ S.₁, S.₂ add ti goṇena hi. ⁴ laddhaṃ jivito, S.₁, S.₂.

⁵ taṃ, B. ⁶ tvaṃ ca, S.₁, S.₂. ⁷ paralokasaṅkh.^o, S.₁, S.₂.

⁸ yathā añño 'va, B. ⁹ om. B. ¹⁰ añño pi, B.

¹¹ yathā ti vā, B. ¹² añño vā ti, S.₂; om. B.

¹³ aññ' evā, S.₁, S.₂. ¹⁴ ummattapuggalo, S.₁, S.₂.

¹⁵ umugo, S.₁, S.₂. ¹⁶ idaṃ, C. D. ¹⁷ om. S.₁, S.₂.

¹⁸ S.₁, S.₂ add na. ¹⁹ na, B. ²⁰ tvaṃ eva, M. C.

²¹ amato, S.₁; yathāmaranato, B.

²² abhindasanthānāni, S.₁, S.₂. ²³ B. omits samuṭiṭṭheyyā ti.

²⁴ saññamāna, S.₁, S.₂; maññanā, B.

'Ayyakassa pana mayhaṃ pitāmahassa na hatthapadā
kāyo sīsaṃ dissati, kevalaṃ pana tassa atthikāni pakklā-
pitvā kate mattikāmaye thūpe rudanto satagunena saha-
gunena tāta tvaññeva dummāti nippaṇṇo, blījjana¹ dhammā
saṅkhārā blījjanti tatttha, vijānataṃ kā paridevaṇā' ti
pitu dhammaṃ kathesi. Taṃ sutvā Bodhisattassa pitā
'mama putto paṇḍito maṃ saññāpetuṃ imaṃ kammaṃ
akāsi' ti cintetvā 'tāta Sujāta sabbe pi sattā maraṇa-
dhammā' ti² aññātam etaṃ ito paṭṭhaya na socissāmi
sokaharaṇasamatthena nāma³ tādiseṇ' eva bhavitabban' ti
puttaṃ⁴ pasamsanto catasso⁵ gāthayo abhāsi:

Ādittam vata maṃ santam ghatasittam va pāvakaṃ
vārinā viya osiṇcaṃ⁶ sabbam nibbāpaye daram. 5

Abbūlha vata me sallam sokaṃ hadayanissitam
yo me sokaparetassa⁷ pitu sokam apānudi. 6

Sv' āham abbūlhasallo 'smiṃ stibhūto 'smi nibbuto
na socāmi na rodāmi tava⁸ sutvāna mānava. 7

Evam karonti sappañṇā ye konti anukampakā
vinivattanti⁹ sokamhā Sujāto pitaram yathā ti. 8

Tattha ādittan ti sokagginā padittam¹⁰ jalitam. Santan
ti samānam. Pāvakan ti aggi. Vārinā viya osincan
ti udakena āsincanto viya. Sabbam nibbāpaye¹¹ daran
ti sabbam¹² cittadaratham nibbāpeti¹³.

Abbūlha vatā ti nīhari vata. Sallan ti sokasallam.
Hadayanissitan ti cittasannissitasallabhūtam. Soka-
paretassā ti sokābhibhūtassa. Pitusokan ti pitaram
ārabbha uppannasokam. Apānudi ti apanesi.

Tava sutvāna mānavā ti kumāra tava vacanam sutvā
idāni pana¹⁴ na socāmi na rodāmi.

Sujāto pitaram yathā ti yathā ayaṃ Sujāto attano
pitaram sokato vinivattesi, evam aññe pi¹⁵ ye anukampakā¹⁶

¹ S₁. omits ti. ² B. adds medhāvinā. ³ tam, B.

⁴ B. puts these three words after yathā ti.

⁵ osiṇci, M., C.; S₁. S₂. ⁶ sokahadayaparetassa, S₁.

⁷ anupādi, B. ⁸ tañ ca, M.; S₁.

⁹ vinivattayanti, D.; B.; vinivattayi, M.

¹⁰ ādittam, B. (corrected from padittam). ¹¹ nibbāpayi, B.

¹² B. adds me. ¹³ pesi, B. ¹⁴ om. B. ¹⁵ om. S₁. S₂.

anuggaṇhasilā honti te sappaññā evaṃ karonti pitunnaṃ aññesaṃ ca upakāraṃ karonti ti attho¹.

Mānavassa vacanaṃ sutvā pitā apagatasoko lutvā sīsaṃ nahāyitvā bhūñjitvā kammante pavattetvā kālaṃ katvā sagga-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā tesam² bhikkhūnaṃ³ saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne bahū sotā-patti-phalādisu patitṭhahimsu. Tadaṃ Sujāto lokanātho ahoṣi⁴.

Gopapetavattuvannaṃ.

I, 9.

Gūthaṃ ca muttam ruhiraṃ ca pubbaṃ ti. Idaṃ Satthari Sāvattthiyaṃ viharante aññatarāṃ pesakārapetiṃ ārabba vuttam. Dvādasamattā kira bhikkhū Satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā vasaṇaṭṭhānaṃ⁵ vīmaṃ-santā upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya aññatarāṃ chāyūdaka-sampannaṃ ramaṇiyaṃ araññāyatanaṃ tass⁶ eva⁷ nātidūre nūccāsanne gocaragāmaṃ disvā tattha ekarattim vasitvā dutiyadivase gāmaṃ pindāya pāvisimsu. Tattha ca ekā-dasapesakārā⁸ paṭivasanti. Te te⁹ bhikkhū disvā sañjāta-somanassaṃ lutvā attano gehaṃ netvā paṇṭena āharena parivisitvā āhamsu: 'kuhiṃ bhante gacchathā' ti. 'Yattha amhākaṃ phāsukaṃ tattha gamissāma' ti. 'Yadi evaṃ bhante idh' eva vasitabbaṃ' ti vassūpagamaṇaṃ yācimsu. Bhikkhū sampaṭicchimsu. Upāsakā tesam tattha araṇṇe kuṭikāyo kāretvā adamsu. Bhikkhū tattha vassaṃ upa-gacchimsu¹⁰. Tattha jeṭṭhapesakāro dve bhikkhū catuhi paccayehi sakkaccaṃ upaṭṭhahi, itaresam¹¹ ekeko¹² ekekaṃ bhikkhū upaṭṭhahi¹³. Jeṭṭhapesakārassa¹⁴ bhariyā assad-dhā appasannā micchādītṭhimaccharinī bhikkhū na sak-kaccaṃ upaṭṭhāsi¹⁵. So taṃ disvā tassā yeva kaniṭṭha-bhaginīṃ anetvā attano¹⁶ gehe issariyaṃ nīyadesi. Sā

¹ after attho B. continues: imaṃ dhammadesanaṃ and so on.

² om. B. ³ āsi, B. ⁴ vasaṇayogyathānaṃ, B.

⁵ tassa ca, B. ⁶ pesakārakā, S. S. ⁷ om. B.

⁸ gañchimsu, S. S. ⁹ itaresu, B. ¹⁰ om. S. S.

¹¹ upaṭṭhahimsu, S. S. ¹² pesakārakassa, S. S.

¹³ upaṭṭhāti, B. ¹⁴ om. B.

saddhāpasannā hutvā sakaccam bhikkhū paṭijaggi. Te sabbe pesakārū vassam rutthānam bhikkhūnam ekekassa ekekaṃ sātakaṃ adamsu. Tattha maccharinī jēthapesakārassa bhariyā padutthacittā attano sūnikam paṭibhāsi: 'yam tayā samapānam Sakyaṃputtiyanam dānam dinnam annapānam, tan te paraloke gūthamuttam pubbalohitaṃ ca hutvā nibbattatu, sātakaṃ pajjalitā ayomayapaṭṭā hontū' ti. Tattha jēthapesakāro aparena samayena kalam katvā Viñjhātaviyam¹ anubhāvasampannā rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tassa pana kadariyā bhariyā kalam katvā tass' eva² vasaṇatthānassa avidūre peti hutvā nibbatti. Sa naggā dubbanṇarūpā jighacchāpipāsābhībhūtā tassa bhummadevassa³ santikam gantvā āha: 'aham sūmi niccolā ativiya jighacchāpipāsābhībhūtā vicarāmi⁴, dehi me vattham annapūnaṃ cū' ti. So tassa dibbam ulāram annapānam upanesi. Tam tāya gaṇhitamattam⁵ eva gūthamuttam pubbalohitaṃ ca sampajjati⁶ sātakaṃ ca tāya paridahitam pajjalitam⁷ ayopattam⁸ hoti. Sā mahādukkham anubhavanti⁹ tam chaḍḍetvā kandanti vicarati.

Tena samayena aññataro bhikkhu rutthavasso Satthāram vanditum gacchanto mahatā satthena saddhim Viñjhātaviyam paṭipajji. Satthikā¹⁰ rattim maggam gantvā divā¹¹ sandachāyūdakasampannam padesam disvā yoggāni muñcitvā¹² muhuttam vissamimsu. Bhikkhu pana vivekakāmatāya thokam apakkamitvā¹³ aññatarassa sandachāyassa sandagahanapaticchannassa¹⁴ rukkhassa mūle¹⁵ saṅghātim paññāpetvā nipanno rattiyam maggagamanaparissamena kilantakāyo niddam upagacchi¹⁶. Satthikā vissamitvā maggam paṭipajjimsu. So bhikkhu na paṭibujhi. Atha sāyanhasamayē¹⁷ utthahitvā¹⁸ satthike¹⁹ appassanto aññataram

¹ Viñjhātaviyam, S.; Vījhāt°, B. ² tassa, B.
³ °devatassa, S. ⁴ S. adds va. ⁵ gaṇhitamattam, B.
⁶ sampajjalitam, B. ⁷ sampajjalitam, B.
⁸ ayomanam, S. S. ⁹ anuvatti, S. ¹⁰ satthakā, B.
¹¹ B. adds udakathānam disvā and then continues: yoggāni and so on. ¹² muñcetvā, S. S. ¹³ apakkametrā, B.
¹⁴ vanagahana°, B. ¹⁵ rukkhāmūle, S. S. ¹⁶ upagañchi, all MSS. ¹⁷ sāyanhe, B. ¹⁸ upatthahitvā, S. S.; utthahetvā, B. ¹⁹ te l. satthike, B. (S. S. santike or sattike).

ummaggam¹ paṭipajjitvā² anukkamena tassā devatāya nivāsanatthānam sampāpuni. Atha nam so devaputto disvā manussarūpena upagantvā paṭisanthāram katvā attano vimānam pavesetvā pādabbhañjanādimi datvā payirupāsanto nisīdi. Tasmiñ ca samaye sū peti āgantvā 'dehi me sāmi annapānam sūṭakañ cū' ti³ āha. So⁴ tassā tāni adāsi. Tāya ca⁵ gahitamattāni gūthamuttam pubbalohitam jali-
ta⁶ ayopattā yeva aho sum. So bhikkhu tam disvā sañjā-
tasamvego tam devaputtam⁷:

Gūthāñ ca muttam rulirañ ca pubbam paribhuñjati,
kissa⁸ ayam vipāko
ayam nu kiṃ⁹ kammam akāsi nāri yā¹⁰ ca¹¹ sabbadā
lohitapubbabhakkhā. 1
Navāni vatthāni subhāni c'eva¹² mudūni suddhāni ca¹³
lomasāni
dinnāni missā kiṭakā va¹⁴ bhavanti, ayam nu kiṃ kam-
mam akāsi nāri ti 2

dvihi gūthāhi paṭipucchi.

Tattha kissa⁸ ayam vipāko ti kīdisassa kammassa
ayam vipāko yam esū idāni paccanubhavati¹⁵. Ayam nu
kiṃ kammam akāsi nāri⁹ ti ayam itthi kiṃ nu kho
kammam pubbe akāsi. Yā ca sabbadā¹⁶ lohitapubba-
bhakkhā ti yā ca¹⁷ sabbakālam rührapubbam eva bhakkhā
ti paribhuñjati.

Navāni ti paccagghāni tāva devapātubhūtāni. Subhāni
ti suandarāni dassaniyāni. Mudūni ti suhasamphassāni.
Suddhāni ti parisuddhavaṇṇāni. Lomasāni ti saloma-
kāni suhasamphassāni suandarāni ti attho. Dinnāni missā
kiṭakā va bhavanti ti kiṭakasadisāni lohapaṭṭasadisāni
bhavanti, kiṭakā bhavanti ti vā paṭho, khādakapūṇakavaṇ-
ṇāni bhavanti ti attho.

¹ kummaggam, S₁. S₂.

² B. has gahetvā gacchanto.

³ sātikan ti, S₁ (sātakan ti, S₂). ⁴ B. adds ca. ⁵ tāni ca tāya,
S₁. S₂. ⁶ jalitvā, B. ⁷ S₁. adds pucchi. ⁸ kassa, M. D.

⁹ C. adds kho. ¹⁰ sū, M. C. D.; B. ¹¹ om. M. C. D.; B.

¹² subhā 'va c'eva, S₁. S₂.

¹³ om. C.

¹⁴ M. C. D., B. S₂ omit va.

¹⁵ B. adds ti.

¹⁶ sū sabbadā, B.

¹⁷ sū l. yā ca, B.

Evam so devaputto tena bhikkhunā puttḥo tāya purima-jātiyā katakammanā pakāsento dve¹ gāthā abhāsi:

Bhariyā mam' esā ahu² bhaddante adāyikā maccharinī
kadariyā

sā mam dadantaṃ samānabrāhmaṇānaṃ akkosati³ pari-
bhāsati ca. 3

Gūthāṇ ca muttaṃ ruhiraṇ ca pubbaṃ paribhuñja tvaṃ
asuciṃ sabbakālaṃ

etan te paralokasmiṃ hotu vatthāni⁴ ca te kiṭṭakasamā
bhavantu⁵

etādisaṃ duccaritaṃ caritvā idhāgatā cīrarattāya khā-
dati ti. 4

Tattha adāyikā ti kassaci kiñci pi na adāsi⁶, adāna-silā. Maccharinī kadariyā ti paṭhamam macchera-malassa⁷ sabbhāvena maccharinī⁸ tāya ca⁹ punappunam asevanāya thaddamaccharinī¹⁰ tāya kadariyā ahū ti yojanā. Idhūni tassā tam eva kadariyatam dassento Sā mam da-dantaṃ ti ādim āha.

Tattha etādisaṃ¹¹ ti evarūpaṃ¹² yathāvuttaṃ vaci-duc-caritādi¹³ caritvā. Idhāgatā ti imaṃ petalokaṃ āgatā¹⁴ petabbhāvaṃ¹⁵ upagatā. Cīrarattāya khādati ti cira-kālaṃ gūthādim eva khādati. Tassā hi yenā pi¹⁶ kārena akatṭha tena vā kārena pavattamānaṃ pi phalaṃ yaṃ uddissa akatṭha tato aññattha paṭhaviyaṃ matakasaṅkhāte¹⁷ matthake¹⁸ asanipāto viya attano upari patati.

Evam so devaputto tāya pubbe katakammanā kathetvā puna taṃ bhikkhuṃ ārabha¹⁹ 'atthi pana bhante koci upāyo imaṃ petalokato mocetun' ti āha. 'Atthi' ti vutte 'kathetha bhante' ti.

¹ after khādati ti, B. ² ahu mam' esā, M.; C. omits mam' esā. ³ M. C. D., B. add ca. ⁴ vatthā, B.

⁵ bhavanti, S₁. S₂. ⁶ S₁. S₂ omit na adāsi.

⁷ maccharimattassa, B. ⁸ macchari, B. ⁹ tam yeva, B.

¹⁰ macchari, B. ¹¹ tādisan, B. ¹² rūpāni, B.

¹³ duccaritāni, B. ¹⁴ gatā, S₁. ¹⁵ petatta, B.

¹⁶ om. B.

¹⁷ kamantakasaṅkhāte, B; matakasāghātena, S₁. S₂.

¹⁸ mataka, S₁. ¹⁹ om. S₂. B.; but they have āha.

'Yadi Bhagavato ariyasāṅghassa ca ekass' eva vā¹ bhikkhuno dānaṃ datvā imissā uddissiyati² ayaṃ ca taṃ anu-
modati, evaṃ etissā ito dukkhato mutti bhavissati' ti. Taṃ
sutvā devaputto tassa bhikkhuno paṇitaṃ annapānaṃ
datvā taṃ dakkhiṇaṃ tassā petiyā ādisi tāva-d-eva sā
peti suhitā pīṇitindriyā dibbāhārassa tittā ahosi. Puna
tass' eva³ bhikkhuno hatthe dibbasūtakayugaṃ Bhagavan-
taṃ uddissa datvā dakkhiṇaṃ petiyā ādisi tāva-d-eva⁴ sā
dibbavatthāni vatthā dibbalaṅkāravibhūsitā sabbakāma-
samiddhā devaccharūpaṭibhāgā ahosi. So ca bhikkhu
tassa devaputtassa iddhiyā tadahe⁵ vā Sāvatthiṃ⁶ patvā⁶
Jetavanaṃ pavisitvā Bhagavato santikaṃ upagantvā van-
ditvā taṃ sūtakayugaṃ datvā taṃ pavuttim ārocesi.
Bhagavā pi taṃ attham atthupattim katvā sampatta-
parisāya dhammaṃ desesi. Sā dhammadesanā mahājanassa
sātthikā ahosi⁷.

Mahāpesakārapetavatthuvannaṇā.

I, 10.

Kā nu anto vimānasmin ti. Idam Satthari Sāvatthi-
yaṃ viharante aññataraṃ khalātiyapetiṃ ārabha vuttaṃ.
Atite kira Bārāpasiyaṃ aññatarā rūpupajivini itthi abhi-
rūpā dassaniyā pāsādikā paramāya vannaṇapokkharatāya sa-
mannāgatā atimanoharakesakalāpā ahosi. Tassā hi kesū
nīlā dīghā tanumudusiniddhā vellitaggā dvehatthā⁸ gayhā
visatthā yāva mekhalā kalāpā olambanti. Taṃ tassā ke-
sasobhaṃ disvā tarunajanā⁹ yebhuyyena tattha paṭi-
baddhacittā¹⁰ ahesuṃ¹¹. Ath' assā taṃ kesasobhaṃ asaha-
mānā issūpakatā katipayā itthi¹² samantetvā¹³ tassā eva
paricārikaṃ dāsiṃ āmisena upalāpetvā tāya tassā kesu-
pātanaṃ bhesajjaṃ dāpesuṃ. Sā kira dāsi taṃ bhesajjaṃ
nahāniyacunṇena saddhiṃ payojetvā Gaṅgāya nadiyā nahā-
nakāle tassā adāsi. Sā tena kese samūle sutemitvā udake

¹ om. S. S. ² uddissayati, B. ³ puttass' eva, S. S.
⁴ B. adds ca. ⁵ Sāvatthiyam, S. ⁶ gantvā, B. ⁷ all
MSS. add ti. ⁸ vellitaggādi hatthā, S. S. ⁹ 'jano, B.
¹⁰ 'citto, B. ¹¹ ahosi, B. ¹² itthiyo, B. ¹³ mantetvā, B.

nimujji. Nimujjanamatte yeva kesā samulā paripatimsu. Sisaṃ tassā¹ tintakalūbusadisam ahosi. Atha sū² sabbaso vilūnakesā³ luñcitapamattā⁴ kapoti viya virūpā hutvā lajjāya anto nagaraṃ pavisitum asakkonti vatthema sisaṃ veṭhetvā bahinagare aññaturasmiṃ padese vāsam kappenti katipāhuccayena apagatalajjā⁵ tilāni pīletvā telavanijjaṃ surāvanijjaṃ ca karonti jivitaṃ kappesi. Sū ekadivasam dvisu tisu manussesu surāmatte⁶ mahāniddam okkaman-tesu sithilabhūtāni tesam nivatthavattthāni avahari. Ath' ekadivasam sū ekam khīṇāsavatttheraṃ piṇḍāya carantaṃ disvā pasannacittā attano gharaṃ netvā puññatte āsane nisīdāpetvā telasamsattham dopinimmijjanaṃ miñjakam adāsi. So tassā anukampāya tam paṭiggahetvā paribhuñji. Sū pasannahadāyā⁷ upari chattaṃ dhūriyamānā atthāsi. So ca thero tassā cittaṃ sampahaṃsanto⁸ anumodanaṃ katvā pakkāmi. Sū ca itthi anumodanakāle yeva 'mayham kesā dighā tanusiniddhamuduvellitaggaṃ hontū' ti patthanam akāsi. Sū aparena samayena kalam katvā puññāpuñña-kammassa⁹ nissandena¹⁰ samuddamajje kanakavimāne ekikā hutvā nibbatti. Tassā kesā patthitā kārū yeva sampajjimsu, manussānaṃ sātākāvaharaṇena naggā ahosi. Sā tasmim kanakavimāne punappunam uppajjitvā ekam buddhantaraṃ naggā hutvā vitināmesi. Atha ambhakaṃ Bhagavati loke uppajjitvā pavattatapavaradhammacakkhe anupubbena Sūvatthiyaṃ viharante¹¹ Sāvattvivāsino satamattā¹² vārijā Suvannabhūmiṃ uddissa nāvāya mahāsamuddam otarimsu. Tehi ārūhanāvā visamavātavegukkhittā ito c' ito ca pa-ribbhamanti tam padesaṃ āgamāsi. Atha sū vimānapeti saha vimānena tesam attānaṃ dassesi. Tam disvā jettḥa-vārijo pucchanto

¹ c' assā, B. ² ath' assā, B.

³ virūhanakesā, B.

⁴ °patthaka, B.; °pamattam, S.; °mattham; S.

⁵ B. adds tato nivattetvā. ⁶ madamentisu, S.

⁷ °mānasā, B. ⁸ B. omits sam before pah.^o

⁹ missakakammassa phalena, B. ¹⁰ om. B.

¹¹ vasante, B. ¹² sattasatā, B.

Kā nu anto vimānasmiṃ tiṭṭhanti na¹ upanikkhami
 upanikkhamassu bhadde tvam² passāma tam
 mahiddhikan³ ti 1

gātham āha.

Tattha kā nu anto vimānasmiṃ tiṭṭhanti ti vimā-
 nassa anto abbhantare tiṭṭhanti kā nu tvam kiṃ manus-
 sitthi udāhu amanussitthi ti pucchati. Na upanikkhami
 ti vimānato na nikkhami. Upanikkhamassu bhadde
 tvam⁴ passāma tam mahiddhikan⁵ ti bhadde tam⁶
 mahiddhikan⁷ passāma daṭṭhukāmaṃhā, tasmā⁸ vimānato
 nikkhamassu, upanikkhamassu bhaddan te ti vā pāṭho,
 bhaddam tava atthū ti attho.

Ath' assā attano bahinikkhamitum asakkuṇeyyattam pa-
 kāsenti gātham⁹ āha¹⁰:

Atṭiyāmi harāyami naggā nikkhamitum bali
 keseh' amhi paṭicchannā puñṇam me appakam

katan ti. 2

Tattha atṭiyāmi ti naggā hutvā bali nikkhamitum dā-
 tukkhitta¹⁰ amhi. Harāyami ti lajjāmi. Keseh' amhi
 paṭicchannā ti kesehi amhi aham paṭicchādita pāruta-
 sarirā. Puñṇam me appakam katan ti appakam pa-
 rittam mayā kusalakammaṃ katam piñṇākādānamattan ti
 adhippayo.

Atha vāṇijo attano uttarisākaṭam dātukāmo

Hand' uttariyam dāmi te imam¹¹ dussam nivāsaya¹²
 imam¹³ dussam nivāsetvā bali¹⁴ nikkhama sobhane
 upanikkhamassu¹⁵ bhadde passāma tam mahiddhi-

kan¹⁵ ti 3

gātham āha.

¹ n', M. C. D.; B.

² om. C. D.; B.

³ bahiṭṭhitam, M. D.; B. ⁴ om. B. ⁵ bahiṭṭhitam, B.

⁶ B. adds mayam. ⁷ om. S₁, S₂; B. has bahiṭṭhitam.

⁸ tamhā, S₁, S₂. ⁹ after katan ti, B.

¹⁰ dadukkhita, S₁, S₂; atṭā dukkhita, B.

¹¹ idam, M. C. D.; B. ¹² vāsayaṃ, S₁, S₂; vāsiya, C.

¹³ ehi, M. C. D.; B. ¹⁴ okkhamassa, S₁; okkhassa, S₂.

¹⁵ bahiṭṭhitam, M. C. D.; B.

Tattha handā ti gaṇha. Uttariyaṇ ti uparivasanaṃ¹ uparihāraṃ² uttarisākaṭaṇ ti attho. Imaṃ³ dussaṃ ni-
vāsaya ti imaṃ³ mamaṃ⁴ uttariyaṃ⁵ sātakaṃ tvaṃ ni-
vāsehi. Sobhane ti sundarārūpe.

Evaṃ ca pana vatvā attano uttarisātakaṃ tassā upanesi.
Sā tathā pi diyamānassa attano anupakappanaṃ⁶ yathā
ca diyamānaṃ⁷ upakappati ti⁸ dassenti gāthadvayaṃ āha:

Hatthena hatthe te dinnam na mayham upakappati
es' etth' upāsako saddho sammāsambuddhasāvako. 4
Etaṃ acchādayitvāna mama dakkhiṇam ādisa⁹
tadāham¹⁰ sukhitā hessaṃ sabbakāmasamiddhinī ti. 5

Tattha hatthena hatthe te dinnam na mayham
upakappati ti mārisa tava¹¹ hatthena mama hatthe¹²
tayā¹³ dinnam mayham na upakappati¹³, na niyuṇṇati¹⁴
upabhogayoyaṃ¹⁵ na arahati¹⁶ ti attho. Es' etth' upā-
sako saddho ti¹⁷ eso ratanattayaṃ uddissasaraṇagama-
nena¹⁸ upāsako kammaphalaṃ saddhāya ca samannāga-
tattā saddho ettha etasmiṃ janasaṃmūhe atthi.

Etaṃ acchādayitvāna mama dakkhiṇam ādisā ti
etaṃ upāsakaṃ mama diyamānaṃ sātakaṃ paridhāpetvā
taṃ dakkhiṇam mayham ādisa¹⁹ pattidānaṃ dehi. Ta-
dāham²⁰ sukhitā hessaṃ ti tadā²¹ kate aham²² dibba-
vatthanivattā sukhappattā bhavissāmi.

Taṃ sutvā vāpijā taṃ upāsakaṃ nahāpetvā vilimpetvā
vatthayugena acchādesuṃ. Tam atthaṃ pakāseṇto saṅgi-
tikārā tisso²³ gāthāyo²³ avocuṃ²³:

Taṃ ca te nahāpayitvāna vilimpitvāna²⁴ vāpijā
vattheh' acchādayitvāna tassā dakkhiṇam ādisuṃ²⁴. 6

¹ upasabyānaṃ, B. ² sariraṃ, B. ³ idam, B.

⁴ mam, S. ⁵ uttara, B. ⁶ B. adds nātvā.

⁷ S. B. add na. ⁸ tam, B. l. ti; taṃ ca, S. S.

⁹ ādisaṃ, M. C. D. ¹⁰ tathāham, M. C. D.

¹¹ mama, S.; vata, B. ¹² om. S. ¹³ S. adds ti.

¹⁴ viniy., B. ¹⁵ yoggam, B. ¹⁶ hoti, B.

¹⁷ om. S. ¹⁸ gamane, S. ¹⁹ ādi, S.

²⁰ tathāham, B. ²¹ tathā, B. ²² B. adds sukhitā.

²³ after phalaṇ ti, B. ²⁴ opetvāna, M. C. D.; B.

²⁵ ādisaṃ, S., S.; ādisu, D.; B.

Samanantarānudiṭṭhe¹ vipāko upapajjatha²
 bhojanacchādanapanīyaṃ dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ. 7
 Tato suddhā sucivasanā kāsikuttamadhārini
 hasanti vimānā nikkhami dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ ti. 8

Tattha tan ti upāsakaṃ, ca-saddo nipātamattaṃ. Te
 ti³ vāṇijā ti yojanā. Vilimpitvānā ti uttamaṇa gandhena
 vilimpetvā⁴. Vattheh' acchādayitvānā ti raṇṇagan-
 dharasasampannaṃ sabbhavañjanaṃ bhojanaṃ bhojetvā
 nivāsanaṃ uttariyaṃ dvīhi vatthehi acchādesuṃ dve vat-
 thaṇi adamsu ti attho. Tassā dakkhiṇaṃ ādisuṃ⁵ ti
 tassā petiyā taṃ dakkhiṇaṃ adamsu.

Samanantarānudiṭṭhe⁶ ti anū ti nipātamattaṃ, tassā
 dakkhiṇāya uddiṭṭhasamanantaram eva. Vipāko upa-
 pajjathā ti tassā petiyā vipāko dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ
 uppajji. Kīdiso ti peti⁷ āha. Bhojanacchādanaṃ pā-
 nīyaṃ ti nānāppakāraṃ dibbbhojanasādisaṃ bhojanaṃ ca
 nānāviraḡavannaṃ samujjalaṃ dibbavatthasādisaṃ vatthaṃ ca
 anekavidhaṃ pānaṃ ca dakkhiṇāya idaṃ idisaṃ phalaṃ,
 upapajjathā⁸ ti yojanā.

Tato ti yathāvuttābhojanādi paṭilābhato pacchā. Sud-
 dhā ti nahānena⁹ suddhasarirā. Sucivasanā ti sucisud-
 dhavatthanivatthā. Kāsikuttamadhārini ti Kāsika-
 vatthato pi uttamavatthadhārini. Hasanti ti passatha
 tāta tumhākaṃ dakkhiṇāya idaṃ phalavisesaṃ ti pakāsa-
 navasena hasamānā vimānato nikkhami.

Tato¹⁰ vāṇijā evaṃ paccakkhato puññaphalaṃ disvā ac-
 chariyabbhuta cittaajātā tasmim upāsake sañjātagāravabahu-
 mānā katañjali taṃ payirupāsimsu. So pi¹¹ te¹² dhamma-
 kathāya bhīyosomattāya pasādetvā saraṇesu ca silesu ca
 patitthāpesi. Te tāya vimānapetiyā katakammaṃ imāya¹³
 gathāya¹⁴ pucchimsu¹⁵:

¹ °tarā an.^o, M. C. D.; B. ² udap.^o, M. C. D.; B.

³ om. B. ⁴ °pitvā, S.₁. ⁵ ādisun, B.

⁶ °tarā anu.^o, B. ⁷ ce l. peti, B. ⁸ udap.^o, B.

⁹ nahāpanavasena, B. ¹⁰ atha te, B. ¹¹ ca, B.

¹² tesam, B.; om. S.₁ S.₂. ¹³ imā, S.₁ S.₂; after phalaṃ ti, B.

Sucittarūpaṃ ruciraṃ viṃṇaṇaṃ te ca bhāsati²
devate pucchitācikkha kissa kammass' idaṃ phalaṃ ti. 9

Tattha sucittarūpaṃ ti atthi³ assa itthipurisūdivasena
c' eva mālākammalatakammādivasena ca suṭṭhu vilitacitta-
rūpaṃ. Ruciraṇ ti ramaṇiyaṃ dassaniyaṃ. Kissa
kammass' idaṃ phalaṃ ti kīdisassa kammassa kiṃ
dānamayassa udāhu sīlamayassa phalaṃ ti attho.

Sā tehi evaṃ puṭṭhā 'mayā katassa parittakassa⁴ kusa-
lakammassa tāva idaṃ phalaṃ akusalakammassa⁵ pana
āyatip niraye idisaṃ bhavissati ti tad ubhayaṃ ācikkhanti
tā⁶ gāthāyo abhāsi:

Bhikkhuno caramānassa doṇinimmiṇjanaṃ⁷ ahaṃ
adūsiṃ ujubhūtassa vippasannena cetasā. 10
Tassa kammassa kusalassa vipākaṃ dīghaṃ antaraṃ
anubhomi viṃṇasmiṃ taṃ ca dāni parittakaṃ. 11
Uddhaṇ catūhi māsehi kulakiriyaṃ bhavissati
ekantaṃ kaṭukaṃ ghoraṃ nirayaṃ papatiss' ahaṃ⁸. 12
Catukkaṇṇaṃ⁹ catudvāraṃ vibhattaṃ bhāgaso mitaṃ
ayopākārapariyantaṃ ayasā paṭikujjitaṃ. 13
Tassa ayomayā bhūmi jalitā tejasāyutā
samantā yojanasataṃ pharitvā tiṭṭhati sabbadā. 14
Tatthāhaṃ dīghaṃ addhānaṃ dukkhaṃ¹⁰ vedissaṃ¹¹
vedanaṃ

phalaṇ ca pāpakammassa tasmā socāmi¹² idaṃ bhūtaṃ ti 15.

Tattha bhikkhuno caramānassā ti aññatarassa
bhinnakilesassa bhikkhuno bhikkhāya carantassa. Doṇi-
nimmiṇjanaṃ ti vissandamānatelamiṇjakaṃ. Ujubhū-
tassā ti cittaṃjīhavaṇṇakakuṭilabhāvakarānaṃ kilesānaṃ

² pabhāsati l. ca bh.^o, M. C. D.; B. ³ hatthi, S₂. B.

⁴ om. B.; parittatassa, S₂; parittassa kassa, S₂.

⁵ S₂. S₂ add ca.

⁶ B. omits tā and so on, but puts
gāthāyo abhāsi after bhūtaṃ ti.

⁷ nimmaṇṇaṃ, M. C. D.; B.

⁸ niray' upapatis' ahaṃ, S₂. S₂. ⁹ catukkaṇṇaṃ, B.

¹⁰ dīghaṃ, C. D.; B. ¹¹ vedissa, M. C. D.; B.

¹² socāmi ahaṃ bhūsaṇ, M.; B.; bhūtaṃ, C. D.

abhāvena ujubbhāvappattassa. Vippasannena cetasā ti kammaphalasandhāya sutthū pasannena cittena.

Dīgham antaran ti ma-kāro padasandhikaro dīghaṃ antaraṃ, dīghaṃ kalan ti attho. Tañ ca dāni parittakan ti tañ ca puññaphalaṃ vipākattā¹ kammassa idāni parittakaṃ appāvasesaṃ na ciren² eva³ ito cavissāmi⁴ ti attho. Tenāha:

Uddhañ catūhi māsehi kālakiriyaṃ bhavissati ti catūhi māsehi uddhaṃ catunnaṃ māsānaṃ upari pañcame māse mama kālakiriyaṃ bhavissati ti dasseti. Ekantaṃ kaṭukan ti ekanten⁵ eva anitthaṃ caphassāyatanikabhāvato ekantaḍukkhan ti attho. Ghoran ti dāraṇaṃ. Nirayan ti natthi ettha ayo sukhan ti katvā nir-ayan ti laddhanāmaṃ narakam. Papatiss⁶ ahan⁷ ti⁸ papatissāmi⁹ ahaṃ nirayan ti, c'ettha Avicimāhānirayassa adhippetattā tam sarūpato dassenti Catukkappaṇ ti ādim āha.

Tattha catukkappaṇ ti catukopaṃ. Catudvāran ti catūsu disūsu catūhi dvārehi yuttaṃ. Vibhattan ti sutthū vibhattaṃ. Bhāgaso ti bhāgato. Mitān ti tulitaṃ. Ayopākārapariyantān ti ayomayena pākarena parikkhittaṃ. Ayasā paṭikujjitan ti ayopāṭalen¹⁰ eva upari pidahitaṃ¹¹.

Tejasāyuttā¹² ti samantato samutthitajālena mahatā agginā nirantaraṃ samāyuttā jālā. Samantā¹³ yojanasatan¹⁴ ti¹⁵ evaṃ puna¹⁶ samantā bahisabbadisūsu, yojanasataṃ¹⁷ yojanānaṃ satam. Sabbada¹⁸ ti¹⁹ sabbakālaṃ. Pharitvā ti vyāpetvā tiṭṭhati.

Tatthā ti tasmīṃ mahāniraye. Vedissan ti vedissāmi anubhavissāmi. Phalañ ca pāpakammassā ti idaṃ idissaṃ dukkhānubhavanaṃ mayā evaṃ²⁰ katassa pāpakam-massa phalaṃ ti attho.

Evam tāya attano kammaphale āyatīṃ nerayikabhāve ca

¹ vipakkavipākattā, S₂. B. ² na parañ¹ eva, S₁. S₂.

³ cavissāmi, S₁. S₂. ⁴ om. S₁. S₂. ⁵ patissāmi, S₁.

⁶ pihitaṃ, B. ⁷ pāṭalāyuttā, S₁. S₂. ⁸ om. S₁. S₂.

⁹ pana, B. ¹⁰ om. S₁. ¹¹ om. all MSS. ¹² eva, B.

pakāsīte so upāsako karuṇāya saṅcoditamānaso 'hand' ass' āham¹ patitṭhā bhavēyyan' ti cintetvā āha: 'devate tvaṃ mayhaṃ ekassā² dānavasena³ sabbakāmasamiddhā uḷārasampattiṃ yuttā jātā. Idāni pana imesaṃ upāsakanaṃ dānaṃ⁴ datvā Satthu ca⁵ guṇe anussaritvā nirayūpapattito muccissasi' ti. Sā peti haṭṭhatuṭṭhā sadhū⁵ ti⁵ vatvā⁵ tesam⁵ dībbena annapānena santappetvā dībbāni vatthāni nānāvidhāni ratanāni ca adāsi Bhagavantaṃ ca uddissa dībbadussayugaṃ tesam haṭṭhe datvā 'aṇṇatarā bhante vimūṇapeti Bhagavato pāde sirasā vandatī ti Sāvatthiyaṃ⁶ gantvā Satthāraṃ mama vacanena vandathā' ti vandanaṃ ca pesesi taṃ ca nāvaṃ attano iddhanubhāvena tehi icchita-paṭṭanaṃ taṃ divasaṃ eva upanesi. Atha te vāṇijā tato paṭṭanato anukkamena Sāvattthiṃ patvā Jetavanaṃ pavisitvā⁷ Satthu⁸ taṃ dussayugaṃ datvā vandanaṃ ca nivedetvā ādito paṭṭhāya taṃ sabbam⁹ pavuttiṃ ārocesuṃ. Satthā taṃ atthaṃ atthupattiṃ katvā sampattaparisiṇṇā vitthārena dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājānassa sātthikā jātā. Te⁹ pana⁹ upāsakā dutiyadivase buddhapa-mukhassa bhikkhusaṅghassa mahādānaṃ datvā tassā dak-
khiṇaṃ ādisimsu. Sā¹⁰ tato petalokato cavitvā-vividhara-tana-jotite tāvatimsabhavane kanakavimāṇe accharāsahassa-parivārā nibbatti¹¹.

Khalātiyapetavatthuvannaṇā¹².

I, 11.

Purato 'va setena paleti haṭṭhinā ti. Idam Satthari Jetavane viharante dve brāhmaṇapete¹³ ārabha vuttaṃ. Āyasmā kira Saṅkicco sattavassiko khuragge yeva arahattaṃ patvā sāmaṇerabhūmiyaṃ ʒhito¹⁴ tiṃsamattehi

¹ tass' āham l. hand' ass' āham, B. ² etassa, S₁.

³ dānena, idān' eva, B. ⁴ om. S₁. ⁵ om. S₁, S₂.

⁶ Sāvattthi, B. ⁷ pavisetvā, B.

⁸ S¹ omits Satthu and so on as far as nivedetvā.

⁹ om. B. ¹⁰ B. adds ca. ¹¹ B. adds ti.

¹² khallātiya⁹, B. ¹³ brāhmaṇaputte pete, B.

¹⁴ B. adds pi.

bhikkhūhi saddhim araṇṇāyatane vasanto tesam bhikkhū-
nam pañcannaṃ corasātānaṃ hatthato āgataṃ maraṇaṃ
paṭibūhitvā te ca core dametvā pabbajetvā Satthu santikaṃ
agamāsi. Satthā tesam bhikkhūnaṃ dhammaṃ desesi.
Desanāvasāne arahattaṃ pāpuṇṇisu. Ath' āyasmā Saṃ-
kicco paripuṇṇavasso laddhupasāmpado tehi pañcahi bhik-
khusatehi saddhim Bārāṇasīṃ gantvā Isipatane vihāsi.
Manussā therassa santikaṃ gantvā dhammaṃ sutvā paṣa-
namānasā vithipaṭipāṭiyā vaggavaggā hutvā āgantukadānaṃ
adāpṇu. Tatra² aññataro upāsako manusse niccabhatte
samādapesi. Te yathā balaṃ niccabhattaṃ paṭṭhapesuṃ.

Tena ca samayena Bārāṇasīyaṃ aññatarassa micchā-
diṭṭhikassa brāhmaṇassa dve puttā ekā ca dhītā² ahesuṃ.
Tesu jetṭhaputto tassa upāsakassa mitto ahosi. So taṃ
gahetvā āyasmato Saṃkiccassa santikaṃ agamāsi. Āyasmā
Saṃkicco tassa dhammaṃ desesi. So muducitto ahosi.
Atha naṃ so upāsako āha: 'tvam ekassa bhikkhuno nicca-
bhattaṃ dehi' ti. 'Anācinnam ambakaṃ brāhmaṇaṃ
samaṇaṃ Sakyaputtiyaṃ niccabhattadānaṃ, tasmā nā-
haṃ dassāmi' ti. 'Kiṃ³ mayhaṃ pi bhattaṃ dassasi na
dassasi' ti āha. 'Kathaṃ na dassāmi' ti āha. 'Yadi⁴
evaṃ⁵ yaṃ mayhaṃ desitaṃ ekassa bhikkhuno⁶ dehi' ti.
So sādhu ti paṭisunivā dutiyadivase pāto 'va vihāraṃ
gantvā ekaṃ bhikkhuṃ ānetvā bhojesi. Evaṃ gacchante
kāle bhikkhūnaṃ paṭipattim disvā dhammaṃ ca sunivā
tassa kaniṭṭhabhātā ca bhaginī ca sāsane abhippasannā
puṇṇakammābhiratā ca ahesuṃ. Evaṃ⁷ te tayo janā yathā
vibhavaṃ dānāni⁸ dentā samaṇabrāhmaṇe sakkariṃsu garu-
karīṃsu mānesuṃ⁹ pūjesuṃ. Mātāpitāro pana nesam
assaddhā appasannā samaṇabrāhmaṇesu agāravāpuṇṇa-
kiriyaṃ anādarā¹⁰ ahesuṃ. Tesam¹¹ dhītaraṃ dārikaṃ

² tattha, B. ² dve puttā ca dhītā ca, S₁. S₂.

³ om. S₁. S₂. ⁴ yadā, S₁. S₂. ⁵ eva, S₁. S₂.

⁶ bhikkhussa, B. ⁷ B. adds pi. ⁸ dānādini, B.

⁹ māneṃsu, S₁. ¹⁰ B. adds acchandikā.

¹¹ tesu tesam, S₁; all MSS. omit dhītaraṃ after tesam,
but S₁. S₂ have mātuladhītaraṃ puttassatthāya, whereas B.
has mātulaputtassatthāya.

mātulaputtassattāhāya nātakā vāresum. So ca āyasmato Samkiccassa santike dhammaṃ sutvā saṃvegajāto pub-
bajito niccaṃ attano mātu gehaṃ bhūjītuṃ gacchati.
Taṃ mātā attano mātuladhītāya dārikāya palobheti. Tena
so ukkanthito hutvā upajjhāyaṃ upasaṅkamitvā āha: 'up-
pubbajissām' ahaṃ bhante anujānātha maman' ti. Upaj-
jhāyo tassa upanissayasampattiṃ disvā āha: 'sāmaṇera
māsamattaṃ āgamehi'¹ ti. So sādhu ti paṭisunitvā māse
atikkante tath' eva ārocesi. Upajjhāyo puna 'addhamāsaṃ
āgamehi'² ti āha. Addhamāse atikkante tena tath' eva
vutte puna 'sattāhaṃ āgamehi'³ ti āha. So sādhu ti pa-
tisuni⁴. Atha tasmim⁵ anto sattāhe sāmaṇerassa mātu-
lāniyā gehaṃ vinatthacchadanam jinnam dubbalaṃ kūṭam
vātavassāhi hutam paripati. Tattha brāhmaṇo brāhmaṇi
ca dve puttā dhītā ca gehena⁶ ajjhotthatā kālam akāṃsu.
Tesu brāhmaṇo brāhmaṇi ca petayoniyaṃ nibbattiṃsu,
dve puttā dhītā ca bhummadevesu. Tesu jeṭṭhaputtassa
hatthiyanam nibbatti kaniṭṭhassa assatariratho dhītāya
suvannasivikā. Brāhmaṇo brāhmaṇi ca mahante mahante
ayomuggare gahetvā aññamaññaṃ ākoṭenti. Abhihatatthā-
nesu mahantā mahantā ghaṭappamaṇā gaṇḍā utthahitvā
muhuttē⁷ eva papaccitvā paribhedappattā honti. Te
aññamaññaṃ gaṇḍe⁸ phāletvā kodhābhībhūtā nikkaruṇā-
pharusavacanehi tājantā⁹ pubbalohitaṃ pivanti na ca tittim
paṭilabhanti. Atha sāmaṇero ukkanthābhībhūto upaj-
jhāyaṃ upasaṅkamitvā āha: 'bhante mayā paṭiññātadivasā'¹⁰
vittivattā gehaṃ gamissāmi anujānātha man' ti. Atha
naṃ upajjhāyo 'atthaṅgate suriye kālapakkhacātuddasiyā
vattamānāya ehi' ti vatvā Isipatanavihārassa piṭṭhipasse
thokaṃ gantvā atthāsi.

Tena ca¹¹ samayena te¹² dve devaputtā¹³ saddhim bhaginiya
ten' eva maggena yakkhasamāgamaṃ sambhāvetuṃ gac-
chanti. Tesam pana mātāpitāro¹⁴ muggarahatthā pharusa-

¹ āgamehi, S₁. S₂. ² paṭisunitvā, S₁. S₂.

³ ath' asmim, S₁. ⁴ gehe, S₁. ⁵ gaṇḍam, B.

⁶ tājantā, B. ⁷ maññatiññāta^o, S₁. S₂. ⁸ om. B.

⁹ om. S₁. S₂. ¹⁰ devatāputtā, S₁. S₂.

¹¹ mātaro, S₂.

vācā kālarūpā ākulākulāsukhapatitakesabhūrā indaggidaḍ-
ḍhatālakkhandasadisā vigaḷitapubbalohitā valitagattā ati-
viya jigucchabībhaḥchadassanā te anubajjhanti. Ath' āyasmā
Saṃkicco yathā so sūmaṇero te sabbe gacchante passati
tathārūpaṃ iddhaḥbhisāṅkhārāṃ abhisāṅkharitvā sūmaṇeram
āha 'passasi tvaṃ sūmaṇera ime gacchante' ti? 'Āma
bhante passāmi' ti. 'Tena hi ime' katakammaṃ paṭipucchā'
ti. So hatthiyānūdihi gacchante anukkamena paṭipucchi.
Te āhaṃsu 'ye pacchato peṭā āgacchanti te paṭipucchā' ti.
Sūmaṇero te¹ peṭe² gāthāhi³ ajjhabhūsi:

Purato 'va setena paleti hatthina, majjhe pana assata-
rīrathena

pacchā 'va⁴ kaṇhā sivikāyaṃ⁵ niyati obhāsayanti dasa
sabbato disā. 1

Tumhe pana muggarahatthapāṇino rudamukhā bhinna-
pabbinnagattā⁷

manussabhūtā kim akattha pāpaṃ yena aññamaññassa⁹
pivātha⁹ lohitan ti. 2

Tattha purato ti sabbapaṭhamam. Setenā ti paṇḍa-
rena. Paleti ti gacchati. Majjhe panā ti hatthi-āruḷ-
hassa sivikaṃ āruḷhāya ca antare. Assatarīrathenā ti
assatariyuttana rathena paleti ti yojanā. Niyati ti vahi-
yati. Obhāsayanti dasa sabbato disā ti sabbato
samantato sābbā¹⁰ dasa¹¹ disā attano sarīrappabhāhi vattha-
bharaṇādippabhāhi ca vijjotamānā.

Muggarahatthapāṇino ti muggarā hatthasaṅkhātesu
pāṇisu yesaṃ te muggarahatthapāṇino bhūmisaṅhākarāṇi-
yādisu pāṇino vohārassa labbhamānattā hatthasaddena pāṇi
visesito¹². Bhinnapabbinnaggattā¹³ ti muggarappahārena
tattha tattha bhinnapabbinnasarirā¹⁴. Pivāthā ti pivātha.

¹ imehi, S₁. S₂ (h' imehi, S₁). ² om. S₁.

³ peṭehi, S₁. S₂. ⁴ gāthāya, B. ⁵ ca, C. D.; B.

⁶ sivikāya, C. D.; B. ⁷ bhinnaggattā, S₁. S₂; chinna-
pabbinnagattā, B. ⁸ yen' aññamaññassa, C. D.; B.

⁹ pipātha, S₁. S₂. ¹⁰ S₁. S₂ add vā. ¹¹ S₁. S₂ add pi.

¹² visesato, S₁. S₂. ¹³ chinna.^o, B.

¹⁴ chinna.^o, B.; S₁. S₂ have bhinnapaggalitasarirā.

Evam sāmaṇerena puṭṭhā te petā sabban taṃ pavuttiṃ
catūhi gāthāhi pacchābhāsinsu¹:

Purato 'va² yo gacchati kuṇjareṇa setena nāgena catuk-
kamena

amhākaṃ putto³ ahu so⁴ jeṭṭhako⁵, dānāni datvā⁶
sukhiṃ pamodati. ³

Yo so majjho assatarirathena catubbhi yuttana suvag-
tena

amhākaṃ putto ahu majjhimo so, amacchari dānapati
virocati. ⁴

Yā sā⁷ pacchā sivikāya nīyati dāri sapaññū migaman-
dalocanā

amhākaṃ dhitā ahu sā kaniṭṭhā⁸, bhūgaḍḍhabhāgena
sukhiṃ pamodati. ⁵

Ete ca dānāni adamsu pubbe pasannacittā samaṇabrāh-
maññānaṃ

mayam pana maccharino aluṇhā paribhāsakā samaṇa-
brāhmaṇānaṃ

ete padatvā⁹ paricārayanti mayā ca sussāma naḷo va
chinno¹⁰ ti. ⁶

Tattha purato 'va¹¹ yo gacchati ti imesaṃ gacchan-
tānaṃ purato gacchati, yo so purato gacchati ti pi¹² pāṭho,
tassa yo eso purato gacchati ti attho. Kuṇjareṇā ti
kuṃ pāṭhavim jīrayati kuṇjo suvāram aticarati kuṇjaro ti
laddhanāmena hatthinā. Nāgenā ti n'¹³ assa agati¹⁴ abhi-
bhavaniyam¹⁵ atthi ti nāgo. Tena nāgena catukkamena
ti catuppādena. Jeṭṭhako¹⁶ ti pubbajo.

Catubbhi ti catūhi assatarīhi. Suviggatenā ti sun-
daragamanena vā turagamanena¹⁷.

Migamandalocanā ti mighi viya mandakkhipatā. Bhā-

¹ °bhāsum, B. ² om. C. D.; B. ³ om. S₁, S₂.

⁴ M. C. D.; B. add va. ⁵ jeṭṭho, M. C. D.; B.

⁶ datvā, C. ⁷ ya sā ca, M.; yā ca sā, D. ⁸ kaniṭṭhakā, D.; B.;
kaniṭṭhikā, M.; kaniṭṭhatā, C. ⁹ ca datvā, M. C. D.; B.

¹⁰ khitto, S₁, S₂; bhinno, C. ¹¹ om. B. S₂. ¹² vā, B.

¹³ S₁, S₂ omit n'. ¹⁴ agamaniyam, B. ¹⁵ anabhi°, all
MSS. ¹⁶ jeṭṭho, here also S₁, S₂. ¹⁷ cārug°, B., and omits vā.

gaḍḍhabhāgenā ti bhāgassa aḍḍhabhāgena attanā laddha-
koṭṭhāsato aḍḍhabhāgadānena hetubhūtena. Sukhi ti
sukhīni līṅgavippalāsena h'etaṃ vuttam.

Paribhāsakā ti akkosakā. Paricārayanti¹ ti di-
bbesu kāmāgūṇesu attano indriyāni ito c'ito ca yathā
sukhaṃ cārenti parijanehi vā attano puññānubhāvanissan-
dena paricariyaṃ karenti. Mayaṃ ca² sussaṃma naḷo
va chinno ti mayaṃ pana chinno³ ātape pakkhitto⁴ naḷo
viya sussaṃma khuppiṇāsaḥi aññamaññaṃ dandābhigghāṭena
ca sukkhā visukkhā⁵ bhavāma ti.

Evam attano pāpaṃ⁶ pavedetvā 'mayaṃ tumhaṃ matula-
matulāniyo' ti ācikkimsu. Tam sutvā sūmaṇero saṅgata-
samvego evarūpānaṃ kibbisakāriṇaṃ 'kathaṃ nu kho
bhojjanāni⁷ sijjhanti' ti pucchanto:

Kiṃ tumhākaṃ bhojanaṃ kissayaṇaṃ⁸ kathaṃ su⁹ yā-
petha¹⁰ supāpadhammino
pahūtabhogesu¹¹ anappakesu sukhaṃ virāgāyā dukkh' ajja
pattā ti 7

imaṃ gātham āha.

Tattha kiṃ tumhākaṃ bhojanan ti kin ti¹² kiḍisaṃ¹³
tumhākaṃ bhojanaṃ. Kissayaṇan¹⁴ ti kiḍisaṃ sayanam,
kissayaṇā¹⁵ ti keci paṭhanti, kiḍisasayaṇā¹⁶ kiḍise sayane
sayathā ti attho. Kathaṃ su¹⁷ yāpethā ti kena pakā-
rena yāpetha, kathaṃ ha¹⁸ yapethā ti vā paṭho, kathaṃ
tumhe yāpethā ti attho. Supāpadhammino ti sutthu
ativiya pāpadhammā. Pahūtabhagesū ti apariyantesu
ulāsesu bhogesū santesu. Anappakesū ti na appakesu¹⁹
bahūsu²⁰. Sukhaṃ virāgāyā ti sukhahetuno puññassa

¹ paricārinī, S₁. S₂. ² mayaṃ l. mayaṃ ca, S₁. S₂.

³ dinnam, S₁; dhinno, S₂. ⁴ khitto, B.

⁵ sukkhavis.^o, S₁. S₂. ⁶ pāpassa yaṃ, S₁. S₂.

⁷ bhojanādi, B. ⁸ kissayaṇam, S₁. S₂; kisayaṇam, B.;
kiṃ sayānam, M. C. D. ⁹ kathaṃ ca, M. C. D.; B.

¹⁰ yāpeta, S₁. S₂. ¹¹ bahuta.^o, M. C. D. ¹² om. B.

¹³ kiṃdisam, B. ¹⁴ kissayaṇan, S₁. S₂; kiṃ sayānam, B.

¹⁵ kissayaṇā, S₁. S₂; kiṃsayānā, B. ¹⁶ kiṃdisasayaṇā, B.

¹⁷ ca, B. ¹⁸ vo, B. ¹⁹ anappakesu, S₁. ²⁰ om. B.

akaraṇena sukhaṃ virajjhitaṃ virādhetaṃ, sukhassa virāgenaṃ ti keci paṭhanti. Dukkhaṃ ajja pattā ti ajja idāni idaṃ petayonipariyāpannaṃ dukkhaṃ anuppattā ti.

Evam sāmūherena puttā petā tena pucchitamattaṃ vissaj-jentā gāthāyo abhāsimsu:

Aññamaññaṃ vadhitvāna pivāma pubbalohitaṃ
bahuṃ pivā¹ na dhātā² homa na ruccādimhase³
mayam. 8

Icc' eva maccā paridevayanti adāyakā⁴ pecca⁵ Yamassa
ṭhāyino

ye te vivicca⁶ adhigamma bhoge na bhujjare nā pi
karonti puññaṃ. 9

Te khuppipāsūpagatā parattha petā ciraṃ ghāyire⁷
ḍayhamānā

kammāni katvāna dukkhandriyāni⁸ anubhonti dukkhaṃ
kaṭukapphalāni. 10

Ittaraṃ⁹ hi dhanadhaññaṃ ittarāṃ⁹ idha jīvitaṃ
ittaraṃ⁹ ittarato⁹ natvā dīpaṃ kayirātha¹⁰ paṇḍito. 11

Ye te evaṃ pajānanti narā dhammassa kovida
te dāne na ppmajjanti sutvā arahataṃ vaco ti¹¹. 12

Tattha na dhātā² homā ti dhātā suhitaṃ tittā¹² na homa.
Na ruccādimhase¹³ ti na ruccāma na ruciṃ uppādema
na taṃ mayam attano ruciyaṃ pivissāmā ti attho.

Icc' eva ti evam eva. Maccā paridevayanti ti
mayam viya aññe pi manussā katakibbisā¹⁴ paridevanti
kandanti¹⁵. Adāyakā ti adānasilā maccharino. Yamassa
ṭhāyino ti Yamalokasaññite Yamassa ṭhāne pettivisaye

¹ pivitva, C. ² dātā, S₁; S₁ has here dhātā, but in the gloss dātā. ³ na cchādimhamhase, S₁. S₂. ⁴ adāyikā, S₁. S₂.

⁵ maccā, M. D.; maccharino, C.; B. ⁶ vidicca, M.; B.; viricca, C.; viviccādhī adhig.^o, S₁. ⁷ jhāyire, C.; jhāyare, M. D.; jhāraye, B. ⁸ dukkhandriyāni, C.; dukkhundrayāni, D.; dukhudrayāni, M.; dukhi.^o, S₁; dukha.^o, S₂.

⁹ itaraṃ, S₁. S₂. ¹⁰ kariyātha, C. ¹¹ B. adds pañca gāthā abhāsimsu (for gā.^o abh.^o which are left out before).

¹² su hi gā tittā, S₁. S₂. ¹³ dhādimhamhase, S₂; dhādimhase, S₁. ¹⁴ kibbisā, S₂. ¹⁵ kundanti, S₂.

thāne sīlā. Ye te vivicca adhigamma bhoge ti ye te sampati² āyatiñ ca sukhavisesavidhāyake bhoge vinditvā paṭilabbhivā³. Na bhuñjare nā pi karonti puññañ ti amhe viya sayam pi na bhuñjanti paresam dentā dānamayam puññañ pi na karonti.

Te khuppiṇāsupagatā⁴ paratthā ti te sattā parattha paraloke pettivisaye⁵ jighacchāpipāsābhībhitā hutvā⁶. Ciraṃ ghāyire⁷ dayhamānā ti khudādihetukena dukkhaginā akataṃ vata amhehi kusalam kataṃ pāpañ ti ādinā pavattamānena vippaṭisāragginā⁸ pariḍayhamānā⁹ ghāyanti¹⁰ anutthunanti ti attho. Dukkhandriyāni ti dukkhavipakāni. Anubhonti dukkhaṃ kaṭukapphalañ ti anitthaphalañi pāpakammāni katvā cirakālam dukkhaṃ apāyikaṃ¹¹ dukkhaṃ¹² anubhavanti.

Ittarañ¹³ ti na cirakalattāyāni aniccaṃ viparīṇāmadhammaṃ. Ittaraṃ¹⁴ idha jivitañ ti idha manussaloke sattānaṃ jivitaṃ pi ittaraṃ¹⁵ parittaṃ appakam. Tenāha Bhagavā: yo ciraṃ jivati so vassasataṃ appaṃ vā bhiyo¹⁶ ti. Ittaraṃ¹⁷ ittarato¹⁸ ūtvā ti dhanadhaññādi upakaraṇaṃ manussānaṃ jivitañ ca ittaraṃ¹⁹ parittaṃ khaṇikaṃ na cirassan ti paññāya upaparikkhitvā. Dīpaṃ kayirātha paṇḍito ti sapañño puriso dīpaṃ attano patitthaṃ paraloke hitasukhaṃ iṭṭhānaṃ kareyya.

Ye te evaṃ pajānanti ti ye te²⁰ manussānaṃ bhogaṇaṃ jivitaṃ ca ittarabhāvaṃ²¹ yathā vato jānanti te dāne sabbam kālaṃ na ppamajjanti. Suttvā arahataṃ vāco ti arahataṃ buddhādinaṃ ariyānaṃ vacanaṃ suttvā ti attho. Sesam pakatāṃ eva.

Evaṃ te²² petā sāmaṇerena puttā tam atthaṃ ācikkhitvā 'mayam tuyhaṃ mātulamātulāniyo' ti vadimsu²³. Tam suttvā sāmaṇero sañjātasamvego ukkantham paṭivinodetvā upajjhāyassa pādesu sirasā nīpatitvā evaṃ āha: 'yaṃ bhante anu-

² sampattim, S. S. ³ om. B. ⁴ pasugatā, S. B.; pasugatā, S. ⁵ pettiv.°, B. ⁶ S. S. add pi.

⁷ ghāyare, S. S.; jhāyare, B. ⁸ sarantina, S. S.

⁹ padayh.°, S. S.; dayh.°, B. ¹⁰ jhāyanti, B.

¹¹ itarañ, S. S. ¹² S. S. add vā. ¹³ B. adds manussā.

¹⁴ itarabh.°, S. S. ¹⁵ eva tena, S. S. ¹⁶ pavedesum, B.

kampakaraṇīyaṃ anukampaṃ upādāya taṃ me tumheli katam, mahato vata 'mhi anattatho pūtato¹ rakkhito², na dāni me gharāvāsena attho, abhiramissāmi brahmacariya-vāse³ ti. Ath' āyasmā Sampiccō tassa ajjhāsayaṃurūpa-kammaṭṭhānaṃ ācikkhi⁴. So kammaṭṭhānaṃ anuyuñjanto na cirass' eva arahattaṃ pāpuni. Āyasmā Sampiccō taṃ pavuttiṃ Bhagavato ārocesi. Satthā taṃ atthaṃ atthuppat-ṭiṃ katvā sampattaparisaṃ vitthārena dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahosi⁵.

Nāgapetavattuvannaṇaṃ.

I, 12.*)

Urago va taçaṃ jīṇṇaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram upāsakaṃ ārabba kathesi. Sāvattiyaṃ kira aññatarassa upāsakassa putto kalam akāsi. So puttamarāhetuparidevasokasamāpanno bāhi anikkhanto⁶ kiñci kammaṃ katum asakkonto gehe yeva⁷ atthāsi. Atha Satthā paccūsavellāyaṃ mahākaruṇāsamāpattito vuttāya buddhacakkhunā lokam olokento taṃ upāsakaṃ disvā pubbaṇhasamaye nivāsetvā pāttacivaram ādāya tassa gehadvāre atthāsi. Upāsako Satthu āgatabbhāvaṃ sutvā siggham utthāya gantvā paccuggamaṇam katvā hatthato pattam gahetvā geham pavesetvā āsanaṃ paññāpetvā adāsi. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane, upāsako pi Bhagavantam vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Taṃ Bhagavā⁸ 'kim upāsaka sokapareto⁹ viya dissasi' ti āha. 'Āma Bhagavā piyo me putto kalamato, tenāham sokapareto⁹ ti. Ath' assa Bhagavā sokavinodanam karonto Uragajātakaṃ kathesi.

Attite Kāsikaratthe Barānasiyaṃ Dhammapālaṃ nāma brāhmaṇakulaṃ ahosi. Tattha brāhmaṇo brāhmaṇi putto dhīta sunisā dāsi ti ime sabbe pi maraṇasatibbhāvanābhi-

¹ pāgato, S. S. ² dukkhato l. rakkhito, S. S.

³ B. omits ācikkhi and the two next words.

⁴ all MSS. add ti. ⁵ nikkhamitvā, S. S.

⁶ gehe 'va, S. S. ⁷ B. addās sokavinodanattam karonto. ⁸ sokuppadduto, B. ⁹ socāmi, B.

*) cp. Jāt. vol. III, pp. 162 sqq.

ratā¹ ahesum. Tesu yo gehato nikkhamati so sesajane ovaditvā nirapekkho 'va nikkhamati. Ath' ekadivasam brāhmaṇo puttana saddhim gharato nikkhamitvā khettaṃ gantvā kasati. Putto sukkhatipakāṭṭhāni² ālimpesi. Tatth' eko kaṇhasappo dāhabhayena rukkhasusirato nikkhamitvā imaṃ brāhmaṇassa puttaṃ dāpsi. So visavegena mucchito tatth' eva paripatitvā kālakato Sakko devarājā hutvā nibbatti. Brāhmaṇo puttaṃ mataṃ disvā kammantasamāpena³ gacchantam ekaṃ⁴ purisaṃ disvā⁵ evam āha: 'samma mama gharaṃ gantvā brāhmaṇaṃ evaṃ vadehi⁶ nahūtva⁷ suddhavatthāni vatthā ekassa bhattaṃ mālāgandhadāni⁸ gaheṭvā⁹ āgacchiatū' ti. So tattha gantvā tathā ārocesi. Gehajano pi tathā akāsi. Brāhmaṇo nahūtva bhuñjitvā vilimpitvā¹⁰ pariṇāpāpavuto puttassa sarīraṃ caitakaṃ āropetvā aggaṃ datvā dārukkaṇḍhaṃ dāhanto viya nissoko nissantāpo aniccasaññaṃ manasikaronto atthāsi. Atha brāhmaṇaputto Sakko hutvā nibbatto so¹¹ ca¹² amhākaṃ Bodhisatto ahosi. So attano purimajātiyaṃ katapuññaṃ¹³ paccavekkhitvā pitarāṇi ca¹⁴ nātake ca anukampamāno brāhmaṇavesena tattha gantvā nātake asocante disvā 'ambho¹⁵ migam jhāpetha¹⁶ amhākaṃ mamsaṃ detha chāto 'smi' ti āha. 'Na migo manusso brāhmaṇa' ti āha. 'Kiṃ tumhākaṃ paccatthiko eso' ti? 'Na paccatthiko urejāto oraso mahāgunavanto taruṇaputto' ti. 'Kiṃ atthaṃ tumhe tathā rūpe gunavati taruṇaputte mate na¹⁷ socatha¹⁸ ti? Tam sutvā brāhmaṇo asocanakāraṇaṃ kathento

Urago va tacam jinnam hitvā gacchati san tanum evaṃ sarīre nibbhoge pete kālakate sati. 1

Dayhamāno na jānāti nātinam paridevitaṃ

tasmā etaṃ¹⁹ na socāmi²⁰ gato²¹ so²² tassa yā gati ti 2

dve gāthā abbhāsi.

¹ maraṇussati.^o S₁; maranassati.^o B.; maraṇanussati.^o S₂.

² sukkhatikapannakāṭṭhāni, B. ³ samipe, B.; S₂.

⁴ S₁ adds tam. ⁵ om. B. ⁶ vadettha, B. ⁷ nahāhetvāna, B. ⁸ B. adds ca. ⁹ B. adds turitaṃ. ¹⁰ vilimpitvā, B. ¹¹ om. S₂. ¹² puññaṃ ca, all MSS. ¹³ āgato, S₁, S₂. ¹⁴ nāpetha, S₁. ¹⁵ asocatha. ¹⁶ evam, M.; S₁, S₂. ¹⁷ rodāmi, D.; B. ¹⁸ tato, S₁, S₂. ¹⁹ eso, B.

Tattha urago ti urena gacchati ti urago sappass' etam adhivacanam. Tacam jinnam ti jajjarabhāvena jinnam porāṇam² attano tacam nimmokam. Hitvā gacchati san tanun ti yathā urago attano jinnam tacam dukkham² janentam² rukkhantare vā katthantare vā mūlantare vā pāsantare vā kañcukam omuñcanto viya sarirato omuñcitvā³ pahāya chaḍḍetvā yathā kāmam gacchati, evam eva samsāre paribbhamanto santo porāṇassa kammassa parikkhinattā jajjaribhūtam san tanun attano sariram hitvā gacchati yathā kammam gacchati, punabbhavavasena uppajjati ti attho. Evan ti dayhamānam puttassa sariram dassento āha. Sarire nibbhoge ti assa viya aññesam pi kāye evam bhogarahite niratthake⁴ jāte. Pete ti āyusmāviññānato apagate. Kālakate sati ti mate jāte.

Tasmā ti yasmā dayhamāno kūyo apeta viññānattā dāhadukkham piyañātinam ruditam paridevitam pi na jānāti, tasmā etam mama puttam nimittam katvā na rodāmi. Gato⁶ so tassa yā gati ti yadi pi matasattā na ucchijjanti⁷, matassa pana katokāsassa kammassa vasena yā gati pāṭikañkhā ti⁸ vuccati tadanantaram eva gato⁹ so na purimañātinam ruditam paridevitam¹⁰ paccāsimsati nā pi yebhuyyena purimañātinam ruditena kāci atthasiddhi ti adhippāyo.

Evam brāhmaṇena attano¹¹ yonisomanasikāra kosalle¹² pakāsīte brāhmaṇarūpo Sakko brāhmaṇim āha: 'amma tuyham so mato kim hoti' ti. 'Dasamāse kucchinā pariharitvā thaññam pāyevā hatthapāde sañthāpetvā samvaddhito putto me sāmi' ti. 'Yadi evam pitā tāva purisabhāve na rodati, mātu nāma¹³ hadayaṃ mudukaṃ, tvam¹⁴ kasmā na rodasi' ti? Tam sutvā sā arodanakāraṇam kathenti

² purāṇam, B. ³ om. B. ⁴ B. adds mocetvā.

⁵ B. adds vā. ⁶ S₁. S₂ add ti. ⁷ tato, S₁. S₂.

⁸ ujjanti, S₁; uppajjanti S₂. ⁹ S₁. S₂ read tam, and continue pūti anantaram. ¹⁰ S₁. S₂ add na.

¹¹ S₁. S₂ add vā. ¹² B. adds asocanākāraṇe kathite pariyāya. ¹³ B. omits yoniso before manasi.^o

¹⁴ mātunā, S₁. S₂. ¹⁵ om. B.

Anabbhito¹ tato āgā nānuññāto ito gato
yathāgato tathāgato tattha kā paridevanā. 8
Ḍayhamāno na jānāti nātinam paridevitam
tasmā etam² na rodāmi gato so³ tassa ya gati ti 4

gāthadvayam āha.

Tattha anabbhito ti anavhāto⁴ ehi mayham puttabhāvam
upagacchā ti evam apakkosito⁵. Tato ti yattha pubbe ṭhito⁶
paralokato. Āgā ti āgacchi. Nānuññāto ti ananumato
gaccha tāta paralokan' ti evam amhehi avissatṭho. Ito ti
dhalokato. Gato ti apagato. Yathāgato ti yenākarena
āgato amhehi na abbhito⁷ evam āgato ti attho. Tathā-
gato ti ten' evākarena⁸ gato. Yathā saken' eva kammunā
āgato tathā saken' eva kammunā gato ti etena kammassa
katam dasseti. Tattha kā paridevanā ti evam avasa-
vattake saṃsārappavatte maraṇam paṭicca kā nāma pari-
devanā⁹, ayuttā sā paññagatā akaraniyā ti dasseti.

Evam brāhmaṇiyyā vacanam sutvā tassa bhaginim pucchi:
'amma tuyham¹⁰ eso kim hoti' ti. 'Bhāta me sāmi' ti.
'Amma bhaginiyo¹¹ nāma bhātūsu sinehā, tvam kasmā na
rodasi' ti? Sā arodanakāraṇam kathenti¹²

Sace rode kiṣā assam tattha me kim phalam siyā
nātimittāsuhaṇṇam bhiyo no arati siyā. 5

Ḍayhamāno na jānāti nātinam paridevitam¹³
tasmā etam¹⁴ na rodāmi gato¹⁵ so tassa yā gati ti 6

gāthadvayam āha.

Tattha sace rode kiṣā assam ti yadi aham rodeyyam
kiṣā parisukkkhasarirā bhaveyyam. Tattha me kim pha-
lam siyā ti tasmim mayham bhātu maraṇanimitte rodane
kim nāma¹⁶ phalam ko sūsisamso bhaveyya? Na tena mayham

¹ anijjhittṭho, C. ² evam, O.; S., S., ³ om. B.

⁴ S., S., have anabbhito. ⁵ apakkosi ti, S., S.

⁶ B. adds tato. ⁷ anabbhito, S., B. ⁸ tena kāra-
nena, S., S. ⁹ S., S., have after parid⁹: paridevanā
(S. paridevanyā) ayuttā (S. ayuttā) sā ti dasseti.

¹⁰ tumbham mayham, S. ¹¹ bhagini, B.

¹² B. adds gāthadvayam āha, but gives no verses.

¹³ paridevanam, C. ¹⁴ evam, O.; S., S., ¹⁵ tato, S., S.

¹⁶ om. B.

bhātiko āgaccheyya nāpi¹ so tena sugatim gaccheyya² ti adhippāyo. Nātimittāsuhaññānam bhīyo no arati siyā ti. amhākam nātinam mittānam³ suhaññānañ⁴ ca mama socanena bhātu maraṇadukkhato bhīyo pi atidukkhāma eva siyā⁵.

Evam bhaginiyā vacanam sutvā tassa bhariyam pucchi: 'tuyham so kim hoti' ti. 'Bhattā me sāmi' ti. 'Bhadde itthiyo nūma bhattari sinehā⁶ honti tasmiñ ca mate vidhavā anāthā honti, kasmā tvam na rodasi' ti? Sā pi attano arodanakāraṇam kathenti gāthadvayam⁷ āha⁸:

Yathā pi dārako candam gacchantam anurodati
evam⁹ sampadam ev'etan¹⁰ yo petam anusocati. 7
Dayhamāno na jānāti nātinam paridevitam
tasmā etam¹¹ na rodāmi gato so tassa yā gati ti¹². 8

Tattha dārako ti bāladārako. Candan ti candamañ-
ḍalam. Gacchantan ti nabham abbhuggamānam.
Anurodati ti mayham rathacakkam gahetvā dehi ti
anurodati. Evam sampadam ev'etan ti yo petam
matam anusocati¹³ tassa tam¹⁴ anusocanam evam sampadam
evarūpam ākāse¹⁵ gacchantassa candassa gahetum kāmā-
tāsadisam alabbhaneyyavatthusmim icchābhāvato ti
adhippāyo.

Evam tassā bhariyāya vacanam sutvā dāsim pucchi:
'amma tvam tassa¹⁶ kim hosi' ti. 'Ayyo¹⁷ me¹⁸ sāmi' ti.
'Yadi¹⁹ evam tena tvam pothetvā reyyāvaccakāritā
bhavissasi, tasmā maññe sumuttā 'ham tena matenā ti²⁰
na rodasi' ti. 'Sāmi²¹ mā mañ²² evam avaca, na²³ c'etan²⁴

¹ nāpi... gaccheyya ti, om. S₁. ² gaccheyyan, B.

³ om. S₁. S₂. ⁴ suhadayānañ, B. ⁵ B. adds ti.

⁶ sinehā, B; sanahā, S₂. ⁷ om. B.

⁸ etam, D. ⁹ eva tam, S₂. ¹⁰ evam, C.; S₁. S₂.

¹¹ B. adds gāthadvayam āha. ¹² socati B.

¹³ tass' etam, B. ¹⁴ ākāse, B. ¹⁵ S₁. S₂ add so.

¹⁶ om. B., but has sāmi putto me sāmi ti.

¹⁷ S₁. S₂ add tvam. ¹⁸ S₁. S₂ have sutta bhante

kim na rodasi ti. ¹⁹ om. S₁. S₂. ²⁰ om. B.

²¹ om. S₁. S₂.

anuechavikam¹, ativiya khantimettānuddayasampanno² yuttakāro³ mayham ayyaputto⁴ ure samvaddhaputto viya ahosi⁵ ti. 'Atha kasmā na rodasi⁶ ti? Sā pi attano arodanākāraṇam kathenti gāthadvayam⁷ āha⁸:

Yathā pi brahme udakumbho bhinno appaṭṭisandhiyo evam sampadam ev⁹ etaṃ yo petaṃ anusocati. 9

Dayhamāno na jānāti nātinam paridevitam tasmā etaṃ⁶ na rodāmi gato⁷ so tassa yā gati ti. 10

Tattha yatthā pi brahme udakumbho bhinno appaṭṭisandhiyo ti brāhmaṇa seyyathāpi⁸ udakaghaṭṭā nāma⁹ muggarappahārādina bhinno appaṭṭisandhiyo puna pakatiko na hoti.

Sesam ettha vuttanayattā uttānattham eva.

Sakko tesam¹⁰ dhammakatham sutvā pasannamānaso 'samma-d-eva¹¹ tumhehi maraṇasati¹² bhāvita, ito paṭṭhāya tumhehi kasiyādikāraṇam¹³ kiccaṃ n¹⁴ attā¹⁵ ti. Tesam geham sattaratanaḥharitam katvā 'appamattā dānam detha silam rakkhatha uposatham¹⁵ karoṭṭhā' ti ovaḍitvā attānañ ca tesam nivedetvā sakatṭhānam eva gato. Te pi brāhmaṇādayo dānādini puññāni katvā yāvattayukam tathavā devaloke uppajjimsu.

Satthā imaṃ Jātakam āharitvā tassa upāsakassa sokasallam samutṭharitvā upari saccāni pakāsesi. Sacca-pariyosāne upāsako sotāpattiphalo paṭiṭṭhahi.

Uragapetavattuvannanā¹⁶ niṭṭhita.

Dvādasavattupatimanditassa Uragavaggassa¹⁶ atthavannanā niṭṭhita. *)

¹ om. S., S.; B. adds tassa after anu.^o.

² atikhanti.^o, S. ³ yuttavādi, B. ⁴ S., S., add ti, but omit ure and so on as far as atha. ⁵ om. B., puts it after gati ti. ⁶ evam S., S. ⁷ tato, S., S.

⁸ seṭṭhayaṭṭhā, B. ⁹ om. S. ¹⁰ pi dāsiya l. tesam, S., S.

¹¹ amma l. samma-d-eva, S., S. ¹² maraṇassati, all.

¹³ kasi-ādi.^o, B. ¹⁴ om. B. ¹⁵ uposathakammam, B.

¹⁶ Uraṅga.^o, S., S.

*) M has at the end of I, 12 after the words: Uragavaggo paṭhamo an Udāna, which is missing in Professor Minayeff's

II, 1.

Naggā dubbannarūpāsi ti. Idam Satthari Veluvane viharante Magadharatthe Itthakāvatināmake gāme aññataram petim ārabha vuttam. Magadharatthe kira Itthakāvati ca Digharāji cā ti dve gāmakā ahesum. Tattha bahū samsāramocakā micchādittihikā pativasanti. Atite ca kāle pañcannam vassasatānam matthake aññatarā itthi tattli' eva Itthakāvatiyam aññatarasmim samsāramocakakule nibbattitvā micchādittihivasena bahū kīṭapaṭaṅge jīvītā voropetvā petesu nibbatti. Sā pañcavassasatāni khuppi-pūsādidukkhān anubhavitvā amhākam Bhagavati loke uppajjitvā pavattitapavaradhammacakkhe anukkamena Rājagaham¹ upanissāya Veluvane viharante puna pi Itthakāvatiṃ yeva aññatarasmim samsāramocakakule yeva nibbattitvā, yadā satta-aṭṭhavassuddesikakāle aññāhi dārikāhi saddhim rathikāya kīṇasamsattā² ahosi, tadā āyasmā Sāriputtatthero tam yeva gāmaṃ upanissāya Arunavati-vihāre viharanto ekadivasam dvādasahi bhikkhūhi saddhim tassa gāmassa dvārasamīpena maggena atikkamati. Tasmiṃ khane bahū gāmadārikā gāmato nikkhamitvā dvārasamīpe kīṇantiyo³ pasannamānasā mātāpitunnam patipattidassanena vegena gantvā theram aññān ca bhikkum pañcapatitṭhitena vandimsu. Sā pana⁴ assadhā kulassa dhitā ciram kalam aparicitakusalatāya⁵ sādhujanācārarahitā⁶ anādara āsikkhitā viya aṭṭhāsi. Thero tassā pubbacaritam idāni ca⁷ samsāramocakakule nibbattanam āyatīn ca niraye nibbattanārahatam disvā 'sac' ayaṃ mam vandissati, niraye na uppajjissati, petesu nibbattitvā pi namam⁸ yeva⁹ nissāya sampattim paṭilabhissati' ti ñatvā karuṇāya

¹ Rājaghe, S., ² samattā, S., ³ samatthā, S., ⁴ samsatthā, B.

⁵ S., S., ⁶ add ye. ⁷ pan' esā, B.

⁸ anupita., S., S., ⁹ janavirahitā, S., S.,

¹⁰ om. S., B. ¹¹ mam, B. ¹² eva, B.

edition of the *Petavatthū*. It runs as follows:

Udānam.

Khetṭam ca Sukāram Patī Piṭṭhi capi Tirokuḍḍam

Pañcapi Sattaputtam ca Goṇam Pesakāraṇ ca

tathā Khallātiyam Nāgam dvādasam Uragāñ c'eva ti.

sañcoditamānaso tā dārikāyo āha: 'tunhe bliikkhum vandatha, ayam pana dārikā āsikkhitā viya t̥hitā' ti. Atha nam tā' dārikā hatthesu pariggahetvā ākaḍḍhitvā balakkarena therassa pāde vandāpesum. Sā aparena samayena vayappattā dīgharājīyam samsāramocakakule aññatarassa² kumārassa dinnā paripunnagabbhā hutvā kālakatā petesu uppajjitvā naggā dubbannarūpā khuppiāsābhībhitā ativiya bibhacchadassanā vicaranti rattiyaṃ āyasmato Sāriputtattherassa attānaṃ dassetvā ekamantaṃ aṭṭhāsi. Tam disvā thero gāthāya³ pucchi:⁴

Naggā dubbannarūpāsi kisā dhamanisañṭhitā⁵
upphāsulike⁶ kisike kā nu tvam idha tiṭṭhasi ti.⁷ 1

Tattha dhamanisañṭhitā⁸ ti nimmamsalohitāya sirajālehi vitthatagattā.⁹ Upphāsulike¹⁰ ti uggataphāsuke.¹¹ Kisike ti kisasarire pubbe pi kise ti vatvā puna kisikā ti vacanaṃ aṭṭhicammaṇahārumattasariratāya¹² ativiya-kisabhāva dassanattamaṃ vuttaṃ.

Tam sutvā peti attānaṃ pavedenti

Ahaṃ bhaddante¹³ peti 'mhi duggatā Yamalokikā
pāpakammaṃ karitvāna petalokaṃ ito gatā ti 2

gātham vatvā, puna therena

Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭaṃ kataṃ
kissa kammavipakena petalokaṃ ito gatā ti 3

katakammaṃ puttā adānasilā maccharinī¹⁴ hutvā petayoniyam nibbattetvā evaṃ mahādukkhaṃ anubhavāmi ti dassenti¹⁵

² datā, S. ³ S., S., add ca. ⁴ gāthasu S., S.; om. B.

⁵ om. B. ⁶ °santhata, M. C.; °sandhata, D.; B.

⁷ all MSS. have uppās.; (°like, M. C. D.; °like, C.).

⁸ B. adds gāthāya pucchi. ⁹ °sandhata, B.

¹⁰ sirajālavijāṇanattā, S., S., ¹¹ uppāsulike, B.

¹² °pāsuke, B.; °pāsulike, S.

¹³ atthitacāṇhārumattānaṃ sesatāya virūpasabhāvadass., B.

¹⁴ bhante, only S., ¹⁵ macchari, B.

¹⁶ B. adds tisso gāthā abhāsi.

Anukampakā mayhaṃ nāhesuṃ bhante
 pitā¹ mātā ca² atha vāpi nātikā
 ye maṃ niyojeyyūṃ³ dadāhi dānaṃ
 pasannacittā samaṇabrāhmaṇānaṃ. 4
 Ito ahaṃ vassasatāni pañcā⁴
 yaṃ evarūpā vicarāmi nagga
 khuddāya⁵ taṇhāya ca⁶ khajjamānā
 pāpassa kammassa⁷ phalaṃ mama yidaṃ.⁸ 5
 Vandāmi taṃ ayya pasannacittā
 anukampa maṃ dhīra⁹ mahānubhāva¹⁰
 datvā ca me ādisa yāhi kiñci
 mocehi maṃ duggatiyā bhaddante ti 6

tisso¹¹ gāthā¹² abhāsi.¹³

Tattha anukampakā ti samparāyikena atthena anuggaṇ-
 hataka.¹⁴ Bhante ti therāṃ ālapati. Ye maṃ niyo-
 jeyyūṃ ti mātā vā¹⁵ pitā vā atha vā nātaka¹⁶ 'edisā
 pasannacittā hutvā samaṇabrāhmaṇānaṃ dadāhi dānaṃ' ti
 ye maṃ niyojeyyūṃ tādīsā anukampakā mayhaṃ nāhesuṃ
 ti yojanā.

Ito ahaṃ vassasatāni pañcā¹⁷ yaṃ evarūpā¹⁸
 vicarāmi nagga ti idaṃ sā peti ito tatiyāya jatiyā attano
 petattabhāvaṃ anussaritvā idāni pi tathā pañca vassa-
 satāni vicarāmi ti adhippāyenāha.

Tattha yaṃ ti yasmā dānādīnaṃ puññānaṃ akatattā
 evarūpā nagga peti hutvā ito paṭṭhāya vassasatāni pañca
 vicarāmi ti yojanā. Taṇhāya ti pipāsāya. Khajjamāno
 ti khādiyamānā badhiyamānā ti attho.

Vandāmi taṃ ayya pasannacittā ti ayya taṃ ahaṃ
 pasannacittā hutvā vandāmi. Ettakam eva puññaṃ idāni
 mayā katum sakkā ti dassesi.¹⁹ Anukampa maṃ ti

¹ C. D., B. S., S., add ca. ² om. D.; B.
³ niyyo., M. C. ⁴ pañca, D.; B. ⁵ khuddāya, M. D.; B.
⁶ om. C. D.; B.; vā, S. ⁷ pāpakammassa, B.
⁸ mamedam, M. C. D.; B. ⁹ vira, M.; vira, C. D.; B.
¹⁰ bhāvaṃ, C. D. ¹¹ om. B. ¹² ohaka, B.
¹³ nātika, S., S. ¹⁴ pañca, B.
¹⁵ rūpam, S.; evaṃ rūpā, B. ¹⁶ dasseti, B., S.

anuggaṇhā maṃ² uddissa² anuddayaṃ karoṃ ti. Datvā ca me ādissa yāhi kiñci ti kiñci-d-eva deyyadhammaṃ samana-brāhmaṇānaṃ datvā taṃ dakkhiṇaṃ mayhaṃ ādisa, tena me ito petayonito makkho bhavissati ti adhippāyena vadati. Ten'evāha: mocehi maṃ duggatiyā bhaddante ti.

Evam petiyā vutte yathā so thero paṭipajjitaṃ dassetum saṅgītikārehi⁴

Sādhū ti (so tassā) paṭisunitvā Sāriputto 'nukampako⁵ bhikkhūnaṃ ālopaṃ datvā paṇimattaṃ ca colakaṃ thālakassa ca paṇiyaṃ tassā dakkhiṇaṃ ādisi. 7
Samanantarānudiṭṭhe⁶ vipāko upapajjatha⁷
bhojanacchādanapaṇiyaṃ dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ. 8
Tato suddhā sucivasanā⁸ kāsikuttamadhāriṇi
vicittavattābharaṇā Sāriputtaṃ upasankamī ti 9

tisso⁹ gāthā⁹ vuttā⁹.

Tattha bhikkhūnaṃ ti bhikkhuno, vacanavipallāsena h'etaṃ vuttam. Ālopaṃ bhikkhuno datvā ti keci paṭhanti. Ālopan ti kabalaṃ ekālopaṃ attam bhojanaṃ ti attho. Paṇimattaṃ ca colakan ti ekahatthappamāṇaṃ colakhaṇaṃ ti attho. Thālakassa ca¹⁰ paṇiyaṃ ti ekathālakapūraṇaṃ attam udakaṃ.

Sesaṃ Khalātiya-petavattusmim¹¹ vuttanayaṃ eya.

Ath'ayasina Sāriputto taṃ petiṃ pīṇindriyaṃ parisuddha-chavivannaṃ dibhavattābharaṇālaṅkāraṃ samantato attano pabbhāya obhāsentīṃ attano santikaṃ upagantvā tīṭitaṃ disvā paścakkhato kammaphalaṃ tīya vibhāvetukāmo hutvā¹²

Abhikkantena vannaṃ yā tvaṃ tīṭhasi devate obhāsentī diṣā sabba osadhī viya tārakā. 10
Kena te tādiso vannaṃ kena te idha-m-ijjhati

² mamam, B. ³ S., S., add yaṃ. ⁵ va, S., S.

⁴ B. adds tisso gāthā vuttā. ⁶ anukamp., all MSS.
ecc. M. ⁷ taram ann., M. C. D. ⁸ udap., M. C. D.; B.

⁹ sunivasanā, S., S., ¹⁰ om. B. ¹¹ va, S.

¹² khall., B. ¹³ B. adds tisso gāthā abbāsi.

uppajjanti ca te bhogā ye keci manaso piyā. 11
Pucchāmi tam devi mahānubhāve manussabhūtā kim

akāsi puññam

kenāsi evaṇjalitānubhāvā vappo ca te sabbadisā pa-
bhāsati ti 12

tisso¹ gāthā² abhāsi³.

Tattha abhikkantenā ti atimanāpena abhirūpenā ti
attho. Vappenā⁴ ti chavivappena. Obhāsentī disā
sabbā ti sabbā dasa disā jotanti ekālokaṃ karonti, yathā
kin ti āha: Osadhi viya tārakā ti ussannapabbhā etāya
dhiyati osadhinam⁵ vā anubalappadānā⁶ hutvā⁷ osadhi ti
laddhanāmā tārakā yathā samantato ālokaṃ kurumānā
tiṭṭhati, evam eva tvam sabbā disā obhāsentī ti attho.

Kenā ti kimsaddo pucchāya hetu atthe p'etam⁸ karaṇa-
vacanam, kenā hetunā ti attho. Te ti tava etādiso etarahi
yathā dissamāno ti vuttam hoti. Kena te idha-m-ijjhati
ti kena puññavisesena idha imasmim thāne idāni tayā
labbhamānam sucaritaphalam ijjhati nippajjati. Uppajjanti
ti nibbattanti. Bhogā ti paribhujitabbattena bhogā ti
laddhanāmā vatthābharapādi vittūpakaraṇavisesā. Ye
keci⁹ ti bhoge anavasesato vyāpetvā sāṅgaphati, anavasesa-
vyāpako¹⁰ hi ayam niddeso, yathā ye keci saṅkhārā ti
attho.¹¹ Manaso piyā ti manasa¹² piyāyitabbā¹³ manasa
piyā¹⁴ ti attho.

Pucchāmi ti puccham karomi nātur icchāmi ti attho.
Tam ti tvam. Devi ti dibbānubhāvasamaṅgitāya devi.
Tenāha: mahānubhāve ti. Manussabhūtā ti manussesu
jātā manussabhāvā ca pattā. Idam yebhuyyena 'sattā
manussattabhāve thitā puññāni karonti' ti katvā vuttam,
Ayam eva tasmā¹⁵ gāthānam saṅkhepato attho, vitthārato
pana Paramatthadīpaniyam Vimanavattu-aṭṭhakathāyam
vuttanāyena eva veditabbo.

¹ om. B. ² S. S. have kena before vānenā.

³ osadhānam, S. ⁴ balappadāyikāni, S. S.

⁵ katvā. ⁶ o'etam, B. ⁷ ke pi, S. S.

⁸ vyāpito, S. S. ⁹ om. all MSS.; S. S. put ye keci
before manaso, ¹⁰ manaso, S.; om. S. ¹¹ piyāyitavā, S.;
yikavā, S. ¹² manāpiyā, S. S. ¹³ etāsam, B.

Evam pana therena puttā sā peti tassā sampattiya
laddhakāraṇaṃ pakāseṇi sesā gāthā abhāsi:

Upakaṇḍakim¹ kiṣaṃ chātaṃ naggam appaṭicchaviṃ²
muni kāruṇiko loke taṃ maṃ dakkhasi³ duggataṃ⁴. 18
Bhikkhūnaṃ ālopaṃ datvā paṇimattaṃ ca colakaṃ
thālakassa ca paṇiyam mama dakkhiṇam ādisi. 14
Ālopassa phalaṃ passa bhattaṃ vassasataṃ dasa
bhuñjāmi kāmakāmini anekarasavyaṇjanam. 15
Paṇimattassa colassa vipākaṃ passa yādisam⁵
yavatā Nandarājassa vijitasmiṃ paṭicchadā. 16
Tato bahutarā bhante vatthāni⁶ 'cchādanāni me
koseyyakambalyāni⁷ khomakappāsikāni ca. 17
Vipulā ca mahagghā ca te p'ākāse⁸ 'valambare
sāham taṃ paridahāmi⁹ yaṃ yaṃ hi manaso piyaṃ. 18
Thālakassa ca paṇiyam vipākaṃ passa yādisam
gambhīrā caturassa ca pokkhāraṇṇā¹⁰ sunimmitā. 19
Setodakā supatitthā ca sītā appaṭigandhiyā¹¹
padumuppalasañchannā varikāṇjakkhapūrītā. 20
Sāham ramāmi kiḷāmi modāmi akutobhaya
munim kāruṇikaṃ lokaṃ¹² bhante vanditum āgatā ti. 21

Tattha upakaṇḍakin¹³ ti upakaṇḍakajātaṃ.¹⁴ Ohātan
ti bubhukkhitaṃ¹⁵ khuddāya¹⁶ abhibhūtaṃ. Appaṭicchavin
ti chinna bhinnasārāchaviṃ. Loke ti idaṃ. Kāruṇiko
ti ettha vuttaṃ karuṇāya visaya dāssanaṃ. Taṃ maṃ ti
tādisam mamaṃ vuttanayena ekantaṃ eva karuṇathāniyam
maṃ. Duggataṃ ti duggatigataṃ.

Bhikkhūnaṃ ālopaṃ datvā ti ādi therena attano
karuṇāya katakāradaṣṣanaṃ.

¹ uppaṇḍukim, M. D.; B.; upakaṇḍukim, C.

² sampatitacchaviṃ, M. C. D.; B.

³ adakkhi, M. C. D.; B. ⁴ S., S., B. have *tvam before du.*

⁵ tādisam, S., ⁶ vatthāna, M. D.; B.; vattāna, C.

⁷ koseyyāni kamb., C. D.; koseyyā, M.; B. (koseyyā).

⁸ 'ākāse, M. C. D.; B. ⁹ M. C. D., B. add *ca*.

¹⁰ raṇṇā, M. D.; B. ¹¹ gandhikā, M. C. D.; B.

¹² loke, M. D.; B. (lokā, C.) ¹³ uppaṇḍaki, B.

¹⁴ upaṇḍaka., S., S.; uppaṇḍuppaṇḍaka., B.

¹⁵ bubhukkinam, S., S., ¹⁶ khuddāya, B.

Tattha bhattan ti odanam¹ dibbabhojanan ti attho. Vassasatam dasā ti dasavassasatāni vassasahassan nivuttam hoti, accantasamyoge c'etam upayogavacanam. Kāmakāmini anekarasavyañjanan ti aññehi pi kāmītabbakāmelhi samannāgatā² anekarasavyañjanabhattam bhuñjāmi ti yojanā.

Colassā ti deyyadhammasīsena tabbisayam dānapuññam eva dasseti. Vipākam passa yādisan ti tassa cola-dānassa vipākaśaṅkhātam phalam passa bhante, tam pana yādisam yathārūpan ti petti³ āha: yavatā Nandarājassā ti ādi.

Tattho ko 'yam Nandarāja nāma?

Atitekira dasavassasahassāyukesu manussesu Bārāṇasivāsi eko kuṭimbiko⁴ araṇṇe jaṅghāvihāram caranto araṇṇatthāne aññataram paccekabuddham addasā. So pana⁵ paccekabuddho tattha civarakammam karonto anuvāte appabhonte samharitvā thapetum āraddho. So kuṭimbiko tam⁶ disvā 'bhante kim karoṭhā' ti vatvā tena apicchatāya kiñci avutte pi civaradussam tassa hoti ti ñatvā attano uttarāsaṅgam paccekabuddhassa pādamūle thapetvā āgāmāsi. Paccekabuddho tam gahetvā anuvātam āropento civaram katvā pārupi. So kuṭimbiko jīvitapariyosāne kalam katvā Tāvātimsabhavane nibbattetvā tattha yavatāyukam dibbasampattim anubhavitvā tato cavitvā Bārāṇasito yojanamatte thāne aññatarasmim gāme amaccakule nibbatti. Tassa vayappattakāle tasmim gāme nakkhattam saṅghuṭṭham ahosi.⁷ So mātaram āha: 'amma sātakam me dehi, nakkhattam kilissāmi' ti. Sā dhotavattim niharitvā adāsi. 'Amma thūlam idan' ti.⁸ Aññam niharitvā adāsi. Tam pi paṭikkhipi. Atha nam mātā āha: 'tata yādise gehe mayam jātā natthi no⁹ ito sukhumatarassa vatthassa¹⁰ paṭilābhāya puññan' ti. 'Labhanatthānam gacchāmi amma' ti. 'Gaccha'¹¹ putta, aham aji' eva tuyham Bārāṇasinagare rajjam

¹ odānam, S., ² sampannā gatam, B.

³ ce ti or ve ti, all MSS. ⁴ kuṭumbiko, B. throughout.

⁵ om. B. ⁶ om. S., ⁷ hoti, B.

⁸ B. adds: aññam niharāhi ti. Sā aññam niharitvā and so on. ⁹ om. B. ¹⁰ B. adds me. ¹¹ om. S., S.

paṭilābham icchāmi' ti. So 'sādhu amma' ti mātaram
vanditvā padakkhinam katvā 'aham' gacchāmi amma' ti.
'Gaccha tātā' ti. Evaṃ kir'assā pi tam* ahosi: 'kaḥam
gamissati idha vā ettha vā gehe nisidissati' ti. So pana
puññāniyāmena codiyamāno gāmato nikkhamitvā Bārāṇasim³
gantvā maṅgalasilāpatṭe sasissam⁴ pārupitvā nipajji. So ca
Bārāṇasirañño kālakatassa sattamo divaso hoti. Amaccā
ca purohito ca rañño sarīrakiccam katvā rājagaṇe nisiditvā⁵
mantayimsu. 'Rañño ekā dhītā atthi putto natthi, arāji-
karajjam na tiṭṭhati, phussaratham vissajjemā' ti te
kumudavanne cattāro sindhave yojetvā setacchattapamukham
pañcavidham rājakakudhabbandam rathasmim yeva ṭhapetvā
ratham vissajjetvā pacchato turiyāni paggaṇhāpesum.
Ratho pācinadvārena nikkhamitvā uyyānābhimukho ahosi.
'Paricayena uyyānābhimukho gacchati,⁶ nivattethā' ti keci
āhamsu. Purohito 'mā nivattayitthā' ti āha. Ratho
kumāram padakkhinam katvā ārohanasajjo hutvā atṭhāsi.
Purohito pārupanakkam apanetvā pādatalāni olovento
'tiṭṭhatu, ayam dipo dvisahassadīpaparivāresu⁷ catūsu
mahādīpesu ekarajjam karetuṃ yutto' ti vatvā turiyāni
paggaṇhathā ti puna pi paggaṇhathā ti tikkhattum turiyāni
paggaṇhāpesi. Atha kumāro mukham vivaritvā oloketvā
'kena kammena āgat' attha tātā' ti āha. 'Deva tumhākam
rajjam pāpuṇāti' ti. 'Tumhākam⁸ rājā kahan' ti? 'Divam
gato sāmī' ti. 'Kati divasā atikhantā' ti? 'Ajjā sattamo
divaso' ti. 'Putto vā dhītā vā natthi' ti? 'Dhītā atthi
devaputto natthi' ti. 'Tenahi karissāmi rajjan' ti. Te
tāva-d-eva abhisekamandapam katvā rājadhitarām
sabbalāṅkārehi alankaritvā uyyānam ānetvā kumārassa
abhisekam akamsu. Ath' assa katābhisekassa sataśahassag-
ghanikam vattham⁹ upanesum. So 'kim idaṃ tātā' li
āha. 'Nivāsanattham deva' ti. 'Nann tātā'¹⁰ thūlan' ti?

* om. S., S., but have āha. * cittam l. pi tam, B.

³ Bārāṇasīyam, S. ⁴ sisam, B. S. ⁵ sannipatitvā, B.

⁶ After gaccha(n) S. has a considerable lacuna, ending with
[arahan] tā idha and so on vide p. 75.

⁷ nivatteṇa, B. ⁸ dvisahassapariv., B.

⁹ om. S. ¹⁰ vattam, B. ¹¹ tātā, both MSS.

'Manussānam paribhogavatthesu ito sukkhumataram natthi devā' ti. 'Tumhākaṃ rājā evarūpaṃ nivāsesi' ti? 'Āma devā' ti. 'Na maññe puññavā tumhākaṃ rājā' ti. 'Suvannabhiṅkāraṃ' āharatha labhissāmi vatthan' ti. Suvannabhiṅkāraṃ¹ āharimsu. So uttāya hatthe dhovitvā mukhaṃ vikkhāletvā hatthena udakaṃ ādaya puratthi-madisāyaṃ abbhukkiri. Tada² ghanapathavi bhinditvā attha kapparukkhā uttāhimsu. Puna udakaṃ gahevā dakkhiṇaṃ pacchimāṃ uttaraṃ ti evaṃ catasso disāsu⁴ abbhukkiri. Sabbadisāsu⁵ attha attha katvā dvattimsa kapparukkhā uttāhimsu. Ekekissā disāya soḷasa soḷasa katvā catusatthi kapparukkhā ti keci vadanti. So ekaṃ dibbadussam nivāsetvā ekaṃ pārupitvā Nandarañño vijite suttakantikā itthiyo mā suttaṃ kantimsū ti bheriṃ carāpethā ti vatvā chattaṃ ussāpetvā alaṅkatapaṭiyatto hatthikkhandhavara-gato nagaraṃ pavisitvā pāsādaṃ abhiruyha⁶ mahāsampattim anubhavi.

Evaṃ gacchante kāle ekadivasam devī rañño sampattim disvā aho vata siri ti kārūṇākāraṃ dassesi. 'Kim idaṃ devī' ti ca puttā 'atimahaṭṭim' deva sampattim atitāṃ addhānaṃ⁷ kusalaṃ⁸ akattha, idāni anāgatassa atthāya¹⁰ kusalaṃ na karoṭhā' ti āha. 'Kassa dema, silavanto natthi' ti. 'Asuñño deva Jambudīpo arahantehi, tumhe dānaṃ eva sajjetha, ahaṃ āharante lacchāmi' ti āha. Punadivase rājā mahādānaṃ¹¹ sajjāpesi. Devī 'sace imissāya disāya arahanto¹² atthi, idha gantvā ambhakaṃ bhikkhaṃ gaṇhatū'¹³ adhiṭṭhahitvā¹⁴ uttaradisābhimukhaṃ urena nipajji. Nipannaṃattāya¹⁵ eva deviyā Himavante vasantānaṃ pañcasatānaṃ Padumavatiyā puttānaṃ paccekabuddhānaṃ jeṭṭhako Padumapaccekabuddho bhātiko āmantesi: 'marisā Nandaraṇṇā tumhe nimanteti, adhivāsethā tassā' ti. Te adhivāsetvā tava-d-eva ākāsenaṅgantvā uttaradvāre otaṛimsu.

¹ suvaṇṇā. B. ² suvaṇṇā. S. ³ om S.

⁴ disā. B. ⁵ disā. S. ⁶ āruya. B.

⁷ B. add's te. ⁸ addhāne. B. ⁹ kalyāṇam. B.

¹⁰ 'tass' atthāya. S. ¹¹ mahārahaṃ dānaṃ. S.

¹² [araha]ntā. S.; the lacuna of S. ends here.

¹³ gaṇhatū. S. ¹⁴ om. S. S. ¹⁵ 'matte. S. S.

Manussā 'pañcasatā deva paccekabuddhā āgatā' ti rañño ārocesum. Rājā saddhim deviyā gantvā¹ vanditvā pattam gahetvā paccekabuddhe pāsādam āropetvā tattha tesam dānam datvā bhattakiccāvasāne rājā saṅghattherassa devī saṅghanavakassa pādamūle nippajjitvā 'ayyā paccayehi na kilamissanti, mayam puññena na hāyissāma'², ambhākam idha nivāsāya paṭiññam dethā' ti paṭiññam kāretvā uyyāne nivāsanatthānāni kāretvā yāvajivam paccekabuddhe upatthahitvā tesu parinibbutesu sādhuḷḷitam kāretvā candana-dāru-ādihi sarīrakiccam kāretvā dhātuyo gahetvā cetiyam patitthāpetvā 'evarūpānam pi nāma mahānubhāvānam mahesīnam maraṇam bhavissati, kim aṅga pana mādisānan' ti samvegajāto jetthaputtam rajje patitthāpetvā sayam samanapabbajjam³ pabbaji. Devī pi raññe pabbajjite⁴ aham kim karissāmi ti pabbaji. Dve pi uyyāne vasantā jhānāni nibbattetvā jhānasukhena vitāmetvā ayupariyosāne brahmaloke nibbattimsu. So kira Nandarājā ambhākam Satthu mahāsāvako Mahākassapaṭthero ahosi. Tassa aggamahesi Bhaddakapilā ti nāma. Ayaṃ pana Nandarājā dasavassasahassāni sayam dibbavatthāni paridahanto⁵ sabbam eva attano vijitam Uttarakurusadisam karonto āgatāgatānam⁶ dibbadussāni adāsi. Tayidaṃ dibbavatthasamiddham sandhāya⁷ ayaṃ peti āha: Yāvata Nandarājassa vijitasmin paṭicchādā ti.

Tattha vijitasmin ti ratthe. Paṭicchādā ti vatthāni, tāni hi paṭicchādentī etehi ti paṭicchādā ti vuccanti. Idāni sa peti 'Nandarājā samiddhito pi etarahi mayham samiddhi vipulatara' ti dassenti. Tato bahutarā bhante vatthāni 'cchādanāni me ti ādim āha.

Tattha tato⁸ ti Nandarājassa pariggahabhūtavatthato⁹ bahutarāni mayham vatthāni dussāni ti attho. Vatthāni 'cchādanāni ti nivāsanavatthāni c'eva pārupanavatthāni

¹ āgantvā, B. ² parihāyissāma, B.

³ after patitth.^o begins a lacuna in S., ending with ayupari.^o ⁴ tapasap.^o, B. ⁵ pariharanto, B.

⁶ āgatānam manussānam dibbānam, S., S.

⁷ nissāya, B. ⁸ gato, S. ⁹ B. adds pi.

ca. Koseyyakambaliyāni¹ ti koseyyāni² c'eva³ kambalāni⁴ ca⁴. Khomakappāsikāni cā ti khomavattthāni c'eva kappāsamayavattthāni ca.

Vipulā ti āyāmato ca⁵ vitthārato⁵ ca⁵ vipulā mahantā ca. Mahagghā ti mahagghavasena mahantā mahārāhā. Ākāse⁶ valambare ti⁶ ākāse yeva olambamānā tiṭṭhanti. Yaṃ yaṃ hi manaso piyaṃ ti yaṃ yaṃ mayhaṃ manaso piyaṃ taṃ taṃ gahetvā paridahāmi pārupāmi cā ti yojanā.

Thālakassa ca pāṇiyaṃ vipākāṃ passa yādisaṃ ti thālakapūraṇamattaṃ pāṇiyaṃ dinnāṃ anumoditaṃ, tassa pana vipākāṃ yādisaṃ yāva mahantaṃ passā ti dassenti: Gambhīrā caturassā cā ti ādim āha.

Tattha gambhīrā ti agādhā. Caturassā ti caturassa-saṇṭhānā. Pokkhārāṇṇā ti pokkharapiyo. Sunimmitā ti kammānubhāvena suṭṭhu nimmitā.

Setodakā ti setodakā setavālukāhi⁷ samparikinnā. Supatitthā ti sundaratitthā. Sītā ti sītalodakā. Appaṭigandhiyā ti paṭikkūlagandharahitā surabhiḡandhā. Vārikiṇjakkhapūritā ti kamalakuvalayādmāṃ kesara-saṇṭhannena vārinā pāripunnā.

Sāhaṃ ti sā ahaṃ. Rāmāmi ti ratim vindāmi. Kīlāmi ti indriyāni paricarami.⁸ Modāmi ti bhogasampattiyaṃ pamuditaṃ homi. Akutobhayaṃ ti kutoci pi asaṇjātābhayaṃ serimukhavihārinī⁹ homi. Bhante vanditum āgatā ti imissā dibhasampattiyaṃ paṭilābhassa kārāṇa-bhūtaṃ bhante taṃ vanditum āgatā upagatā ti attho.

Yaṃ paṇ'ettha atthato avibhattaṃ tattha tattha vuttaṃ eva.

Evāṃ tāya petiyaṃ vutte āyasmā Sāriputto Itthakavatiyaṃ Digharājīyaṃ ti gāmadvayavāsikesu¹⁰ attano santikaṃ upagatesu¹¹ manussesu¹² imaṃ vatthum¹³ vitthārato kathento samvejetvā saṃsāramocanāpāpakammato mocetvā upāsaka-

¹ koseyyāni ti, B. ² koseyyavattthāni, B.

³ om. B. ⁴ kambaliyāni ti kamphalāni, B. ⁵ om. S.

⁶ S. omits the whole phrase. ⁷ °luka, B.

⁸ °cāremi, B. ⁹ °vihāri, B. ¹⁰ °vāsike, S. S.

¹¹ upagate S. S. ¹² manusse, S. S. ¹³ attham, B.

bhāve patitthāpesi. Sā pavutti bhikkhūnam¹ supākāṭṭhā jāta. Tam bhikkhū Bhagavato ārocesum. Bhagavā tam attham atthupattim katvā sampattaparisāya dhammam desesi. Sa desanā mahājanassa sātthikā ahosi.²

Samsāramocakapetavatthuvannanā.

II, 2.

Naggā dubbannarūpāsi ti. Idam Satthari Veluvane viharante āyasmato Sāriputtattherassa ito pañcamāya jātiyā mātubhūtam petim ārabba vuttam. Ekadivasaṃ āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahāmoggallāno āyasmā ca Anuruddho āyasmā ca Kappino Rājagahassa avidūre aññatarasmiṃ araññāyatane viharanti. Tena ca samayena Bārāṇasīyaṃ aññataro brāhmaṇo addho mahaddhano mahābhogo samanabrāhmaṇānam kapaniddhikavapibbakayācakaṇam udapānabhūto³ annapānavatthasayanādini⁴ deti dento ca āgatāgatānam yathā kalam⁵ yathā rahaṇ⁶ ca⁷ pādodakapādabbhañjanādīdanam anupubbakam⁸ sabbaḥhideyyam⁹ paṭipanno hoti purebhattaṇ ca bhikkhū annapānādina sakkaccaṃ parivisati. So desantaram gacchanto bhariyam āha 'bhoti yathā paññattam imaṃ⁹ dānavidhim aparihāpentī sakkaccaṃ anuttitthāhi' ti. Sā¹⁰ sādhu ti paṭisunivā¹¹ tasmim pakkante ca¹² bhikkhūnam paññattam dānavidhim pacchindi, addhikaṇam pana nivāsattāya upagatānam gehapitthito chaddhitam jarasālam dassesi: 'ettha vasathā' ti; annapānādi attham tattha addhikesu āgatesu 'gūtham khādatha muttam pivatha lohitaṃ pivatha tumham mātu matthaluṅgam khādatha' ti yam yam asucijeguccham¹³ tassa tassa nāmaṃ gahetvā nitthunam vadati. Sā aparena samayena kalam katvā kammānubhāvukkhittā petayoniyaṃ nibbattitvā attano vaciducaritanurūpaṃ dukkham

¹ bhikkhu, S., S., ² B. adds ti. ³ opāna., B.

⁴ vatthayānādini, B. ⁵ balam, B. ⁶ om. B.

⁷ pubbakam, B. ⁸ sabbapāteyyam, B. ⁹ idam, B.

¹⁰ om. S., S., ¹¹ paṭisuni, S.

¹² S. adds eva tāva; B. pathamam tāva.

¹³ jegucchitassa nāmaṃ, S., S.

anubhavanti purimajātisambandham anussaritvā āyasmato
Sāriputtassa santikam upasāṅkamtukāmā tassa vihāraṃ sam-
pāpuni. Tassa vihāradevatāyo¹ vihārappavesanam nivāresum.
Sā kira ito pañcamāya jātiyā therassa mātabhūtapubbā.²
Tasmā evam āha: 'aham ayyassa Sāriputtatherassa ito³
pañcamāya⁴ jātiyā⁵ mātā, detha me dvārappavesam⁶ theram
daṭṭhun' ti. Tam sutvā devatā tassā pavesanam anujā-
nimsu. Sā pavisitvā caṅkamanakoṭiyam ṭhatvā therassa
attānam dassesi. Thero tam disvā⁷ karuṇāya saṅcodita-
mānaso hutvā

Naggā — II, 1, 1

1

gāthāya pucchi.

Sā therena puṭṭhā paṭivacanam denti

Ahan te sakiyā mātā pubbe aññāsu⁸ jātisu
uppannā pettivisayam⁹ khuppipāsāsamappitā. 2
Chaḍḍitam khipitam kheḷam siṅghāṇikam silesumam
vasāṇ ca ḍayhamānānam vijātānaṇ ca lohitam 3
Vanitānaṇ ca yaṃ ghānasāsacchinnaṇ ca¹⁰ lohitam
khudāparetā¹¹ bhujjāmi¹² itthipurisanissitam. 4
Pubbalohitam bhakkhāmi pasunam mānusānaṇ ca
alenā¹³ anagarā ca¹⁴ nilamañcaparāyaṇā.¹⁵ 5
Dehi puttaka me dānam datvā anvādisāhi¹⁶ me
app' eva nāma muñceyyam pubbalohitabhojanā ti 6

pañca gāthā abhāsi.

Tattha ahan te sakiyā mātā ti aham tuyham
jananibbhāvato¹⁷ sakiyā mātā. Pubbe aññāsu jātisu ti
mātā honti¹⁸ pi na imissā jātiyam, atha kho pubbe
aññāsu jātisu ito pañcamāyan ti daṭṭhabbam. Uppannā
pettivisayan¹⁹ ti paṭisandhivasena petalokam upagatā.

¹ B. adds pi. ² mātā°, B. ³ om. B.

⁴ °vesanam, B. ⁵ sutvā, B. ⁶ aññesu, S₁, S₂, B.

⁷ pattiv°, M. C. D.; B. ⁸ °chinnāna, M. C. D.; B.

⁹ khuddā°, M. C. D.; B. ¹⁰ bhujjissam, M. C.

¹¹ S₁, S₂ add ca. ¹² na ca, D.

¹³ nilā°, M. D.; B.; nilā°, M. C. ¹⁴ uddisāhi.

¹⁵ °bhāvato, B. ¹⁶ hontā, B. ¹⁷ pattiv°, here all MSS.

Khuppiṭṭāsāsamappitā ti khuddāya¹ ca pipāsāya ca samaṅgibhūtā nirantaram jigacchāpipāsāya abhibhūyamānā ti attho.

Chadditan ti ucchiṭṭham² vantan³ ii attho. Khipitan ti khipitena saddhim mukhato nikkhamamalam. Khejan ti niṭṭhubhanam.⁴ Singhāṇikan ti matthaluṅgato vissanditvā nāsikāya nikkhamamalam. Silesuman ti semham. Vasaṇ ca dayhamānānan ti citakāya dayhamānānam kalebarānam⁵ vasa telaṇ ca. Vijātānaṇ ca lohitan ti pasūtānam itthinam lohitaṃ gabbhamalaṇ ca saddena saṅgaṇhāti.

Vanitānan ti saṅjātavanānam. Yan ti yaṃ lohitan ti sambandho. Ghānasīsacchinnan ti ghānacchinnānam sīsa-cchinnānam⁶ pi yaṃ lohitaṃ taṃ bhuñjāmi ti yojanā. Desanāsisam p'etam⁷ ghānasīsacchinnānan ti yasmā hatthapādādi chinānam pi lohitaṃ bhuñjāmi⁸ eva.⁹ Tathā vanitānan ti iminā tesam pi lohitaṃ saṅgaṇhitan ti dātṭhabbam. Khudāparetā¹⁰ ti jigacchābhībhūtā.¹¹ Itthipurisanissitan ti itthipurisasarīranissitaṃ yathā vuttaṃ aññāṇaṃ cammamam-sanaḥārurubbādikaṃ¹² paribhuñjāmi ti dasseti.

Pasunan ti ajagamahisādīnam. Alenā ti asaraṇā. Anagārā ti anāvāsā. Nilamañcaparāyanā ti susāne chadditamalā¹³ mañcasayanā.¹⁴ Atha vā nilā ti chārīkaṇ-garabahulā sustānabhūmi adhippetā, taṃ yeva mañcam viya adhisayanā ti attho.

Anvādisāhi¹⁵ me ti yathā dinnam dakkhiṇam mayham uddissa paṭidānam dehi. App' eva nāma muñceyyam pubbalohitabhōjanā ti tava uddissanena etasmā pubbalohitabhōjanā petijivita¹⁶ api nāma muñceyyam.

Tam sutvā āyasmā Śāriputtatthero dutiyadivase Mahā-moggallānattherādi ke tayo there amantetvā tehi saddhim

¹ khuddāya, B.

² ucchaddita, S.; upacchadditam, S.; ucchiṭṭhakam, B.

³ om. S. ⁴ vānam, S.; niṭṭhūnam, B.

⁵ kalevarānam, B. ⁶ c'etam, B. ⁷ bhuñjāmi yeva, B.

⁸ khuddap., B. ⁹ B. adds hutvā. ¹⁰ ca māmsa., S. S.

¹¹ mallānam, B. ¹² parāyanā, B. ¹³ atthadisāhi, S.

¹⁴ petajivikā, B.

Rājagahe pindāya caranto rañño Bimbisārassa nivesanam
 āgamāsi. Rājā theram disvā vanditvā 'kim bhante āgatatthā'
 ti āgamanakāraṇam pucchi. Āyasmā Mahāmoggallāno tam
 pavuttim rañño ārocesi. Rājā 'anuññātam bhante' tivatvā there
 vissajjetvā sabbakammikam amaccam pakkositvā² apāpesi
 'nagarassa avidūre vipine³ chāyūdakasampanne catasso kuṭiyo
 kārehi' ti antepure ca pahonakavisesavasena tidhā vibhajjitvā⁴
 catasso kuṭiyo paṭicchāpesi⁵ sayāñ ca tattha gantvā
 katabbam yuttakam akāsi.⁶ Niṭṭhitāsu kuṭikāsu sabbam⁷ bali-
 karāṇam sajjāpetvā annapānavatthādini buddhapamukhassa
 bhikkhusaṅghassa⁸ anucchavike sabbaparikkhāre ca upatthā-
 petvā āyasmato Sāriputtattherassa tam sabbam niyādesi. Atha
 therō tam⁹ petim¹⁰ uddissa tam sabbam buddhapamukhassa
 cātudisassa bhikkhusaṅghassa adāsi. Sā peti tam anumod-
 itvā devaloke nibbattitvā sabbakāmasamiddhā ca¹¹
 hutvā aparadivase āyasmato Mahāmoggallānattherassa
 santikam upagantvā vanditvā atthāsi. Tam¹² therō paṭi-
 pucchi. Sā attano petūpapattim devūpapattiñ ca vitthārato
 kathesi. Tena vuttam:

Mātuyā vacanam sutvā Upatisso¹³ 'nukampako'¹⁴
 āmantayi¹⁵ Moggallānam Anuruddhañ ca Kappinam. 7
 Catasso kuṭiyo katvā saṅhe cātuddise¹⁶ adā
 kuṭiyo annapānañ ca mātu dakkhiṇam ādasi. 8
 Samanantarānuditthe vipako¹⁷ upapajjatha¹⁸
 bhojanam pāṇiyam vattham dakkhiṇāya idam phalam. 9
 Tato suddhā sucivasanā kāsikuttamadhārinī
 vicittavatthābharanā Kolitam¹⁹ upasaṅkami ti. 10

Tattha saṅhe cātuddise adā¹² ti cātuddisassa¹³
 saṅghassa adāsi niyādesi ti attho.

² pakkosāpetvā, B. ³ vicitte, B. ⁴ jñhetvā, B.; S.
omits all from vissa.^o to vibha.^o

⁵ 'cchādesi, B. ⁶ akāmsu, S. ⁷ om. B.

⁸ cātuddisassa saṅghassa, B. ⁹ tamhā, S., S.

¹⁰ om. S., S. ¹¹ om. S.; va, S. ¹² om. S.

¹³ Upatissānukampako, M. C. D.; amuk.^o, B.

¹⁴ āmantesi, B. ¹⁵ catu.^o, M.; B.

¹⁶ upāko, S.; upasako S. ¹⁷ udap.^o, M. C. D.; B.

¹⁸ 'kam, all MSS. exc. B. ¹⁹ adā, all MSS. ²⁰ cātudis.^o, B.

Sesam vuttattham eva. Ath'āyasmā Mahāmoggallāno
tam petim

Abhikkantena = II, 1, 10.	11
Kena te tādiso = II, 1, 11	12
Pucchāmi tam devi = II, 1, 12	13

pucchi. Atha sū Sāriputtass' āham mātā ti ādinā vissa-
jjesi. Sesam vuttattham eva. Ath'āyasmā Mahāmoggallāno
tam pavuttiṃ Bhagavato ārocesi. Bhagavā tam attham
atthuppatim katvā sampattaparisiṣāya dhammam desesi. Sā
desanā mahājanassa sātthikā ahosi.¹

Sāriputtattherassa² mātupetivatthuvannanā.³

II, 3.

Nagga dubbannarūpāsi ti. Idam Satthari Jetavane
vihārante Mattam nāma petim ārabha vuttam. Sāvattiyaṃ
kīra aññataro kuṭimbiko⁴ saddho pasanno ahosi. Tassa
bhariyā assaddhā appasannā kodhanā vañjhā ca ahosi
nāmena Mattā nāma. Atha so kuṭimbiko kulavamsupaccheda-
bhayena⁵ sadisakulato Tissā⁶ nāma kaññam ānesi. Sā
ahosi saddhā pasannā sāmīno ca piyā manāpā. Nā ciren'
eva gabbhīni hutvā dasamāsaccayena puttam vijāyi.
Bhūto ti 'ssa nāma ahosi. Sā gehassa sāmīni⁷ hutvā cattāro
bhikkhū sakaccam upatthahi. Vañjhā⁸ pana⁹ tam dussa-
yati.¹⁰ Tā ubho pi ekasmin divase sisam nahātvā allakesā¹¹
atthamsu. Kuṭimbiko gūnavasena Tissāya abaddhasineho
bhārikena hādayena tāya saddhim bahu¹² sallapanto¹³ atthāsi.
Tam asahamānā Mattā issapakatā geham sammajjitvā
thapitasankāram Tissāya matthake okiri. Sā aparena
samayena kalam katvā petayoniyaṃ nibbattitvā attano
kammabalena¹⁴ pañcaviddham dukkham anubhavati. Tam

¹ all MSS. add ti. ² othera, B. ³ mātupeta^o, B.
⁴ kuṭimbiko, B. throughout. ⁵ cchedana^o, B.
⁶ Tissam, B. ⁷ gehasāmīni, B. ⁸ sū vañjhā, B.
⁹ om. B. ¹⁰ ussuyyati, B. ¹¹ alankatā, B.
¹² bahum, S. ¹³ pento, B. ¹⁴ phalena, B.

pana dukkham pālito eva paññāyati. Ath' ekadivasam sā
peti saññāya vitivattāya gehassa piṭṭhipasse nahāyantiyā
Tissāya attānam dassesi. Tam disvā Tissā

Naggā — II, 1, 1

1

gāthāya paṭipucchi. Itarā

Ahaṃ Mattā tuvaṃ¹ Tissā sapati² te pure ahaṃ³
pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gatā ti

2

gāthāya paṭivacanam abhāsī.

Tattha ahaṃ Mattā tuvaṃ Tissā ti tuvaṃ Tissā
nāma, ahaṃ pana⁴ Mattā⁵ pure purimattabhāve te tuyhaṃ
sapati⁶ ahaṃ⁷ aho sin ti attho.

Puna Tissā

Kin nu kāyena — II, 1, 3

3

gāthāya katakammaṃ pucchi. Puna itarā

Caṇḍi ca pharusā cāsim issuki⁸ macchari sathī⁹
tāhaṃ duruttam vatvāna petalokam ito gatā ti

4

gāthāya attano¹⁰ katakammaṃ soikkhi.

Tattha caṇḍi ti kodhanā. Pharusā ti pharusavacanā.
Āsin ti aho sin. Tāhan ti tam ahaṃ. Duruttan ti
dubbhāsitaṃ niratthavacanam.¹¹

Ito param pi tāsā vacanapaṭivacanavasena eva gāthāyo
pavattā:

Sabbam¹² ahaṃ pi jānāmi yathā tvaṃ caṇḍikā ahu

aññaṃ ca kho tam pucchāmi kenāsi paṃsukūṭṭhitā.¹³

5

Sisam nahātā tuvaṃ āsi suovattā alaṅkatā

ahaṃ ca kho tam adhimattam samalaṅkatarā¹⁴ tayā.

6

Tassā me pekkhamānāya sāmikena āmantayī¹⁵

tato me issā vipulā kodho me samajāyatha.¹⁶

7

¹ tvam, M. ² sapatti, M.; B. ³ ahu, M. D.; B.

⁴ om. B. ⁵ B. add's nāma. ⁶ sapatti, B.

⁷ hutvā, B. ⁸ ussuki, S., S.

⁹ sathā, M., C. D.; satā, B. ¹⁰ om. B.

¹¹ nithuna, B. ¹² saccam, M. C. D.; B.

¹³ kunṭhitā, C. D.; B.; kunthitā, M. ¹⁴ alaṅkatarā, B.

¹⁵ samantayī, S., S. ¹⁶ sapajāy, M.; sampa, B.

Tato pamsu gahetvāna pamsunā¹ tam pi okiri²
tassa kammavipākena ten' amhi pamsukutṭhitā.³ 8
Sabbam⁴ aham pi jānāmi pamsunā mam tvam okiri
aññañ ca kho tam pucchāmi kena khajjāsī kacchuyā. 9
Bhesajjahāri ubhayo vanantam agamimhase
tvañ ca bhesajjam āhari⁵ ahañ ca kapikacchuno.⁶ 10
Tassā ty ajānamānāya⁷ seyyam ty āham samokiri⁸
tassa kammavipākena tena khajjāmi kacchuyā. 11
Sabbam⁴ aham pi jānāmi seyyam⁹ me tvam samokiri
aññañ ca kho tam pucchāmi kenāsi¹⁰ naggiyā tvam. 12
Sahāyanam¹¹ samayo āsi¹² nātinam samitiṃ ahu
tvañ ca āmantitā āsi sasāmini¹³ no ca kho 'ham.¹⁴ 13
Tassā ty ajānamānāya⁷ dussam ty āham apānudim¹⁵
tassa kammavipākena ten' amhi naggiyā aham. 14
Sabbam⁴ aham pi jānāmi dussam me tvam apānudi
aññañ ca kho tam¹⁶ pucchāmi kenāsi gūthagandhinī. 15
Tava gandhañ ca mālañ ca paccagghañ ca vilepanam
gūthakūpe athāresim¹⁷ tam pāpam pakatam mayā
tassa kammavipākena ten' amhi gūthagandhinī. 16
Sabbam⁴ aham pi jānāmi tam pāpam pakatam tayā
aññañ ca kho tam pucchāmi kenāsi duggatā tvam. 17
Ubhinnaṃ samakam āsi yam gehe vijjite dhanam
santesu deyyadhammesu dipam nākāsim attano
tassa kammavipākena ten' amhi duggatā aham. 18
Tad eva¹⁸ mam¹⁹ tvam avaca pāpakammam nisevasi
na hi pāpehi kammehi sulabbhā hosi²⁰ sugga tūp. 19
Vāmato mam tvam pacesi atho pi mam usuyyasi²¹.
passa pāpānam kammānam vipako hoti yādiso. 20

¹ S. adds ca. ² vikiri tam l. pi okiri, M. D.; vikiri
'ham, C; B. ³ 'kunṭhitā, C. D.; B.; kunṭhitā, M.
⁴ saecam, M. C. D.; B. ⁵ āhāsi, S. S.
⁶ kavi, S. S. B. ⁷ te ajān, C.; S. S.
⁸ 'kirim, M. C. ⁹ sayam, S. S. ¹⁰ tenāsi, S.
¹¹ sahāyam, S. S. ¹² āsim, S. S. ¹³ sasāmi, S. S.
¹⁴ aham, S. S.; tam, C. D. ¹⁵ 'nudi, M. C.
¹⁶ tvam, B. ¹⁷ adhā, C.; M. C. D.; B.
¹⁸ evam, S. ¹⁹ om. S.; me, M. ²⁰ hoti, C. D.
²¹ ussu, C. D.

Te gharadāsiyo ¹ āsum ² tām ³ evābharapān ⁴ ime ⁵	
te aññe ⁶ parivārenti ⁷ na bhogā honti sassatā.	21
Idāni Bhūtassa pitā āpanā geham eheti ⁸	
app ⁹ eva te dade kiñci mā su tāva ito agā.	22
Naggā dubbannarūpāmhi kiśā ¹⁰ dhamanisaññhitā ¹¹	
kopinam etam itthinaṃ mā mama Bhūtapitāddasa.	23
Handa kin t'āham ¹² dammi kim vā ca te ¹³ karom ¹⁴ aham ¹⁵	
yena tvam sukhitā assa sabbakāmasamiddhina ¹⁶ .	24
Cattāro bhikkhū saṅghato ¹⁷ cattāro pana puggalā ¹⁸	
aṭṭha bhikkhū bhojayitvā mama dakkhiṇam ādisi ¹⁹	
taḍāham sukhitā hessam ²⁰ sabbakāmasamiddhina	25
Sadhū ti sā paṭissutvā ²¹ bhojayitvā 'tṭha ²² bhikkhavo	
vatthehi cchādayitvāna tassā dakkhiṇam ādisi.	26
Samanantarānudiṭṭhe — II, 1, 8 b	
bhojanacchādanapūṇiyam — II, 1, 9 a	27
Tato suddhā sucivasanā kāsikuttamadhāriṇi	
vicittavattābharaṇā sapatim ²³ upasānkami.	28
Abhikkantena — II, 1, 10	29
Kena te tādiso vappo — II, 1, 11	30
Pucchāmi tam devi — II, 1, 12	31
Aham Mattā — v. 2	
tava dānena dinnena modāmi akutobhaya.	32
Ciram jīvāhi bhāgini saha sabbehi nātihi	
asokaṃ virajaṃ ṭhānaṃ āyasaṃ Vasavattinaṃ.	33
Idha dhammaṃ caritvāna dānaṃ datvāna sobhane	
vineyya maccheramalaṃ samūlaṃ	
aninditā saggam upehi ²⁴ ṭhānaṃ ti.	34

¹ ghare d.; M. D.; B.

² c'eva, M. C. D.; B.

³ ranāni ca, C. ⁴ C. adds ca. ⁵ carenti, M. C. D.; B.

⁶ eheti S.; S.; ⁷ sandhatā, C. D.; B.; saññhitā, M.

⁸ ki vā tāham, M. D.; B.; kim vā t'āham, C.

⁹ dhate l. ca te, M. C. D.; B.

¹⁰ karomi 'ham, C.; S.; S.; ¹¹ S. omits sabba before kama.

¹² bhikkhūni saṅgho, C. ¹³ puggalo M. C. D.; B.

¹⁴ ādisa, M. C. ¹⁵ hissam, M. D.; B.

¹⁶ sunitvā, S.; ¹⁷ aṭṭha, S.; S.

¹⁸ sapatim, M. C. D.; B. ¹⁹ upesi, C. D.; S.; S.

Tattha sabbam¹ aham pi jānāmi yathā tvam caṇḍikā ahū ti caṇḍi ca pharusā cāsin ti yam tayā vuttam tam sabbam² aham pi jānāmi yathā tvam caṇḍikā kodhanā pharusavacanā issuki macchari sathā ca ahosi. Aññañ ca kho tam pucchāmi ti aññaṃ pana³ tam idāni pucchāmi. Kenāsi pamsukutṭhitā⁴ ti kena kammunā⁵ saṅkārāpamsūhi uggunṭhitā⁶ sabbaso okinna-sarirā ahū ti attho.

Sisam nahātā ti sasīsam⁷ nahātā. Adhimattan ti adhikatarāṃ. Samalaṅkatarā ti sammā atisayena⁸ alaṅkatā, adhimattā ti vāpāṭho. Ativiya mattā mānamadamattā mānanissitā ti attho. Tayā⁹ ti bhotiyā.

Sāmikena¹⁰ āmantayī ti sāmikena saddhīm allāpa-sallāpavasena kathesi.

Khajjāsī kacchuyā ti kacchurogena khādiyasi bādhiyasi ti attho.

Bhesajjahārī¹¹ ti¹² bhesajjahāriniyo osadhihārikāyo. Ubhayo ti duve, tvañ ca ahañ cā ti attho. Vanantan ti vanam. Tvañ ca bhesajjam āhari ti tvam vejjehi¹³ vuttam attano upakārāvaham bhesajjam āhari. Ahañ ca kapikacchuno ti aham pana kapikacchupalāni dupphassa-phalāni āharim. Kapikacchū¹⁴ ti vā sayam guttā¹⁵ vuccati, tasmā sayam guttāya¹⁶ pattaphalāni āharin ti attho.

Seyyam¹⁷ ty āham samokirin ti tava seyyam aham kapikacchupalapattehi¹⁸ samantato avakiri.

Sahāyānan ti mittānam samayo ti samāgamo. Nātinan ti bandhūnam. Samitin ti sannipāto. Āmantitā ti māṅgalakiriyāvasena nimantitā.

Sasāminī ti sapatikā sahabhattunā ti attho. No ca kho 'han ti no ca kho aham āmantitā āsin ti yojanā.

Dussam ty āhan ti dussan te aham. Apānudin ti corikāya avaharim aggahesim.

¹ saccam, B. ² puna, B. ³ okunṭhitā, B.

⁴ kammena, B. ⁵ okunṭhitā, B. ⁶ sariram, S₁, S₂.

⁷ B. adds ca. ⁸ tassā, B. ⁹ S₁, S₂ add saddhīm. ¹⁰ om. S₁.

¹¹ vajjehi, B. ¹² kavikacchuno, B. ¹³ bhūtā, B.

¹⁴ bhūtāya, B. ¹⁵ seyyā, B.

¹⁶ kavi^o, B.; kapiphala^o, S₁, S₂.

Paccagghan ti abhinavaṃ mahagghaṃ vā. Athāresin¹ ti khipim. Gūthagandhinī ti gūthagandhagandhinī² karisavāyini.

Yaṃ gehe vijjite dhanan ti yaṃ gehe dhanam upalabhati tam tuyham mayham nāti-amhākaṃ ubhinnaṃ samakaṃ tulyam eva āsi. Santesū ti vijjamānesu. Dipan ti patitṭham puññakammaṃ sandhāya vadati.

Evam sū peti Tissāya pucchitam attham kathetvā puna pubbe tassā vacanaṃ akatvā, attanā kataṃ aparādham pakāseṇti Tad eva maṃ tvan ti ādim āha.

Tattha tad evā ti tadā evam mayham³ manussattabhāve tṭhita-kāle yeva. Tath' evā ti vā pātho. Yathā etarahi jātam tam tathā evā ti attho. Man ti attānaṃ niddissati. Tvan ti Tissā. Avacū ti abhapi. Yathā pana avaca tam dassetum Pāpakammaṃ ti ādi vuttam. Pāpakammāni ti pāli. Tvam pāpakammāni yeva karosi. Pāpehi pana kammehi sugati sulabhā na hoti, atha kho duggati eva sulabhā ti. Yathā⁴ maṃ pubbe avaca ovadi, tam tath' evā ti vadati.

Tam sutvā Tissā Vāmato maṃ tvam pacesi ti ādinā tisso gāthā āha.

Tattha vāmato maṃ⁵ tvam pacesi ti vilomato maṃ tvam avagacchasi, tuyham hitesim pi vipaccanīkakārinim⁶ katvā maṃ gaṇhāsi. Maṃ usuyyasi ti mayham usuyyasi mayham⁷ issam karosi. Passa pāpānaṃ kammānaṃ vipāko hoti yādiso ti pāpānaṃ nāma kammānaṃ⁸ vipāko yādiso yathā ghorataro tam paccakkhato passā ti vadati.

Te aññe parivārenti⁹ ti te ghare dāsiyo abharanāni ca imāni tayā¹⁰ pubbe pariggahitāni idāni aññe parivārenti¹¹ paribhujanti. Ime ti hi¹² līngavipallāsena vuttam. Na bhogā honti sassatā ti bhogā nāma te na sassatā anavattṭhitā, tāva kalikā pahāya gamaniya, tasmā tad-attham issamacchariyādi na kātabban ti adhippayo.

¹ adhāresin, B.

² om. B.

³ mayi, B.

⁴ B. adds tvam.

⁵ om. B.

⁶ na pacca°, S₁ S₂.

⁷ om. S₁ S₂.

⁸ °cārenti, B.

⁹ tassā, B.

Idāni bhūtaṣṣa pitā ti idāni¹ Bhūtaṣṣa mayhaṃ puttassa pitā kuṭimbiko. Āpanā ti āpanato imaṃ gehaṃ ehi gamissati. App² eva te dade kiñci ti gehaṃ āgato kuṭimbiko tuyhaṃ dātabbayuttakaṃ kiñci deyyadhammaṃ api nāma dadeyya. Mā su tāva ito agā ti ito gehassa pacchā vatthuto mā tāva agamāsi ti anukampanā āha.

Taṃ sutvā peti attano ajjhāsayam pakāsentī Naggā dubbannarūpāmbhi ti gātham āha.

Tattha kopīnam etaṃ itthīnaṃ ti etaṃ naggā-dubbannatādikaṃ paṭicohādetabbatāya itthīnaṃ kopīnaṃ rundhamānaṃ. Mā maṃ Bhūtapitāddassā ti tasmā Bhūtaṣṣa pitā kuṭimbiko maṃ mā addakkhin ti lajjamānā³ vadati.

Taṃ sutvā Tissā sañjātānuddayaṃ Handa kin t'āhaṃ dammi ti gātham āha.

Tattha handā ti upasaggaṭṭhe⁴ nipāto. Kin t'āhaṃ⁵ dammi ti kin te ahaṃ dammi ti vatthaṃ dassāmi udāhu bhattān ti. Kim vā ca te⁶ karom' ahaṃ ti kim vā aññaṃ te idha imasmiṃ kāle upakāraṃ karissāmi.

Taṃ sutvā peti Cattāro bhikkhū saṅghato ti gātham āha.

Tattha⁷ cattāro bhikkhū saṅghato cattāro pana puggalā⁸ ti bhikkhū saṅghato saṅghavasena cattāro bhikkhū, puggalavasena cattāro bhikkhū ti evaṃ attha bhikkhū yathā rūcim bhojetvā taṃ dakkhiṇaṃ mama ādisi⁹ mayhaṃ pattidānaṃ dehi. Tadāhaṃ sukhitā¹⁰ hessaṃ ti yadā taṃ dakkhiṇaṃ mama ādisissasi tadāhaṃ sukhitā¹¹ sukhappattā sabbakāmasamiddhinaṃ bhavissāmi ti attho.

Taṃ sutvā Tissā taṃ atthaṃ attano sāmikassa ārocetvā dutiyadivase attha bhikkhū bhojetvā tassa dakkhiṇaṃ ādisi. Sā tāva-d-eva paṭiladdhadibbasampattikā puna Tissāya santikaṃ upasankāmi. Taṃ atthaṃ dassetuṃ saṅgitikārehi Sādhū ti sā paṭissutvā ti ādinā tisso gāthā thapitā. Upasankāmitvā thitaṃ pattaṃ¹² Tissā Abhikkantena

¹ idāni¹ eva, B. ² S. S. add va. ³ codanatte, B.

⁴ kim va t'āhaṃ, B. ⁵ vādhate, all MSS.

⁶ om. B. ⁷ puggale, B. ⁸ ādisi, B. ⁹ sucitā, S.

¹⁰ pana naṃ, B.

vānna ti ādinā tīhi gāthāhi paṭipucchi. Itarā Ahaṃ
Matta ti gāthāya attānaṃ acikkhitvā Ciraṃ jīvāhi ti
gāthāya tassā anumodanaṃ¹ datvā Idha dhammaṃ
caritvānā ti gāthāya ovādaṃ adāsi.

Tattha tava dinnena ti tayā dinnena.

Asokaṃ virajaṃ thānaṃ ti sokābhāvena asokaṃ,
sedajallikānaṃ pana abhāvena virajaṃ dibbaṃ thānaṃ,
sabbam etaṃ deva-lokaṃ sandhāya vadati. Āvāsana ti
aditthānaṃ. Vasavattinaṃ ti dibbena adhipateyyena
attano vasaṃ vattentānaṃ.

Samūlaṃ ti salobhadosaṃ lobhadosa² hi³ macchariyassa
mūlaṃ nāma. Anindita ti agarahita pasamsā. Saggam
upehi⁴ thānaṃ ti rūpādīhi visayehi suṭṭhu aggatta sagan
ti laddhanāmaṃ dibbatthānaṃ upehi sugatiparāyana hohi
ti attho.

Sesaṃ vuttānaṃ⁵ eva.

Atha Tissā tam pavuttiṃ kuṭimbikassa ārocesi. Kuṭim-
biko bhikkhūnaṃ ārocesi. Bhikkhū Bhagavato ārocesuṃ.
Bhagavā tam atthaṃ atthupattiṃ katvā sampattaparisaṃ
dhammaṃ desesi. Tam sutvā mahājano paṭiladdhasamvego
vineyyamaccherādimalaṃ dānasilādi nirato sugatiparāyano
ahosi.⁶

Mattāpetivatthuvānana.

II, 4.

Kaḷi⁷ dubbanna-rūpaṃ ti. Idaṃ Satthari Jetavane
vihārante Nandā nāma petiṃ ārabha vuttaṃ. Sāvattiya
kira avidūre aññatarasmim gāmake Nandaseno⁸ nāma
upasako ahosi saddho paṣanno. Bhariya paṇ' assa Nandā
nāma asaddhā apasannā⁹ maccharinī candi pharusavacana
sāmihe agāraṃ appatissa sassaṃ bherivādēna¹⁰ akkosati
paribhasati. Sā aparena samayena kalam katvā petayoni-
yam¹¹ nibbatitvā¹² tass' eva gāmaṃ avidūre viharanti

¹ bhāsita-ovādaṃ, S., S., ² om. B. ³ om. S., tehi, B.

⁴ upeti, S., S., ⁵ vuttānaṃ, S., B. ⁶ all MSS. add ti.

⁷ om. S., ⁸ Nandiseno, B. throughout.

⁹ appasannā, S., ¹⁰ cori°, S., ¹¹ peti°, S.,

¹² nibbatta, B.

ekadivasam Nandasena upāsakassa gāmato¹ nikkhaman-
tassa² avidūre attānam dassesi. So tam disvā:

Kālī dubbannarūpāsi pharusā bhīrudassanā
piṅgalāsi kaḷārāsi na tam maññāmi mānusin ti 1

gāthāya ajjhabhāsi.

Tattha kālī ti kālavanṇā jhāmaṅgārasadisavanṇā ahosi.
Pharusā ti kharattā.³ Bhīrudassanā ti bhayāna-
kadassanā sappatibhayākārā, bhīru-dassanā ti vā paṭho bha-
riyadassanā,⁴ dubbannatādinā duddassikā⁵ ti attho. Piṅ-
galā ti piṅgalalocanā. Kaḷārā ti kaḷaradantā.⁶ Na tam
maññāmi mānusin ti ahan tam mānusin ti na maññāmi,
petivacanam⁷ maññāmi⁸ ti adhippāyo.

Tam sutvā peti attānam pakāsentī:

Aham Nandā Nandasena⁹ bhariyā te pure ahum¹⁰
pāpakammam karitvāna petalokam ito gatā ti 2

gātham āha.

Tattha aham Nandā Nandasena ti samī¹¹ Nandasena
aham Nandā nāma. Bhariyā te pure ahun ti purima-
jātiyam¹² tuyham bhariyā ahosi. Ito param:

Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭam katam
kissa kammavipākena petalokam ito gatā ti 3

tassa upāsakassa pucchā.¹³ Ath' assa sū:

Candī ca pharusā cāsi¹⁴ tayi cāpi¹⁵ agāravā
tāham duruttam vatvāna petalokam ito gatā ti 4

vissajjesi. Puna so:

Hand' uttariyam dadāmi te imam¹⁶ dussam nivāsaya¹⁷
imam dussam nivāsetvā ehi nessāmi tam gharam. 5

¹ gehato, B. S.₂. ² nikkhamantassa, S.₁. ³ pharusagattā, B.

⁴ bhāriyā, S.₁. ⁵ duddasikā, S.₁.

⁶ kaḷādaranto, S.₁. ⁷ peti petiv., S.₁; pet'ice'eva pana, B.

⁸ maññā, B. ⁹ Nandisena, all Burmese MSS.

¹⁰ ahū, M. O. D.; B. ¹¹ om. B.

¹² S.₁, S.₂ put before purima.; pubbe homi yattha.

¹³ S.₁, S.₂ add ayaṃ gāthā. ¹⁴ candapharusavācā, S.₁, S.₂.

¹⁵ tayidhasim, S.₁, S.₂. ¹⁶ idam, B.

¹⁷ nivāseyya, C. D.; B.

Vatthañ¹ ca annapānañ ca lacchasi tvam gharāṃ gataṃ
putte ca te passissasi sūtisāye² ca dakkhasi ti. 6

Ath' assa sā:

Hatthena hatthe³ te dinnam na mayham upakappati
bhikkhū ca silasampanne vitarāge bahussute 7.
Tappehi annapānena mama dakkhiṇam ādisa
tadāham sukhiṭṭa hessam sabbakāmasamiddhinaṃ ti 8

dve gāthā abhāsi.

Tato⁴ sūdhū ti paṭissutvā⁵ dānam vipulam ākiri⁶
annam pānam khādaniyam vuttham senāsanaṃ ca
chattam gandham ca mālaṃ ca vividhā⁷ ca upāhanā
bhikkhū ca silasampanne vitarāge bahussute
tappetvā annapānena tassā dakkhiṇam ādisi.⁸ 9
Samanantarānuditthe⁹ vipāko upapajjatha¹⁰
bhojanacchadanapāniyam¹¹ dakkhiṇiye idam phalam. 10
Tato suddhā sucivasanā kāsikuttamadhāriṇi
vicittavattābharaṇā sāmikam upasaṅkamī ti 11

tisso gāthā saṅgītikārehi vuttā. Tato param:

Abhikkantena vappena yā tvam tiṭṭhasi devate
obhāsentī disā sabbā osadhi viya tarakā. 12
Kena te tadiso vanno kena te idha-m-ijjhati
upapajjanti ca te bhoga ye keci manaso piyā. 13
Pucchāmi tam devi mahānubhāve manussabhūta kim
akāsi puñṇam
kenāsi¹² evaṃjalitānubhavā vanno ca te sabbadisā pa-
bhāsati ti. 14

Aham Nandā Nandasena bhariyā te pure aham
pāpakammam karitvāṃ petalokam ito gataṃ
tava dinnena dānena modāmi akatobhayaṃ. 15
Oiram jīva gahapati saha sabbehi nātihi

¹ S., S., have only tattha amañ ca pānañ ca putte sūtisāye
dakkasi ti. ² supissāyo, M. D.; B.; sukisāra, C. ³ hatthe
hatthena, M. ⁴ om. C. D. ⁵ sunitvā, S., S. ⁶ akari, C.
⁷ vividhani, S., S. ⁸ S., S. add. ti.
⁹ tarā anu., M. C. D.; B. ¹⁰ udap., M. C. D.; B.
¹¹ dānam pānam, S., S. ¹² kenāpi, S., S.

asokaṃ virajaṃ ṭhānaṃ¹ avāsaṃ Vasavattinaṃ. 16

Idha dhammaṃ caritvāna dānaṃ datvā gahapati

vineyya maccheramalaṃ samūlaṃ

anindito saggaṃ upehi ṭhānaṃ ti 17

upāsakassa petiyā vacanapaṭivacanagāthā.

Tattha dānaṃ vipulam ākiri ti dakkhiṇeyyakhette deyyadhammaḃijaṃ vippakiranto viya mahādānaṃ pavattesi. Sesam anantaravatthusadisam eva. Evaṃ attano dibbasampattiṃ tassa ca kāraṇaṃ Nandasenaṃ vibhāvetvā attano vasaṇaṭṭhānaṃ eva gatā. Upāsako taṃ pavattiṃ bhikkhūnaṃ ārocesi. Bhikkhū Bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā taṃ atthaṃ atthupattiṃ katvā sampattapariśīya dhammaṃ desesi. Sa desanā mahājanassa sātthikā ahosi.²

Nandāpetavatthuvannaṃ.

II, 5.

Alankato Maṭṭakundali³ ti. Idam Satthari Jetavane viharante Maṭṭakundalin devaputtaṃ⁴ ārabba vuttaṃ. Tattha yaṃ vattaḃbaṃ Paramatthadīpaniyaṃ Vimānavatthuvannaṇāyaṃ Maṭṭakundalivimānavatthuvannaṇāyaṃ vuttaṃ eva. Tasmā tattha vuttanāyena⁵ eva veditaḃbaṃ. Ettha ca Maṭṭakundalidevaputtassa vimānadevatābhāvato tassa vatthum. Yadi pi Vimānavatthupāliyaṃ⁶) saṅghaṃ āropitaṃ, yasmā⁷ pana so devaputto adinnaṃ pubbaka-brahmaṇassa puttasokena susānaṃ gantvā alāhanaṃ⁸ anupariyāyitvā⁹ rodantassa sokāvaharaṇatthaṃ attano devarūpaṃ paṭisaṃharitvā bho cāndasuriyā ti bhāṇaṃ paggayha kandanto dukkhābhībhūtakārena peto viya attānaṃ dassesi manussatābhāvato apetaṭṭā petapariyāyo pi labbhati eva ti, tassa¹⁰ pi vatthum Petavatthupāliyaṃ¹¹ pi saṅghaṃ āropitaṃ ti datṭhaḃbaṃ.

Maṭṭakundalipetavatthuvannaṃ.

¹ khemaṃ, C. D.; B. ² S., B. add ti.

³ Maṭṭha., S., B. throughout. ⁴ om. B. ⁵ tasmā, B.

⁶ alāhane, S., S., ⁷ anusayāyitvā, S., S., ⁸ pariyaṇitvā, B.

⁹ tassa, B. ¹⁰ pāliyaṃ, S., S.

¹¹) pp. 75 sqq.; cp. also Dhammapada, ed. Fausböhl, pp. 93 sqq.

II, 6.*)

Uttthehi Kaṇha kim sesī¹ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram mataputtam upāsakam ārabbhā kathesi. Sāvattthiyam kira aññatarassa upāsakassa putto kalam akāsi. So tena sokasallasamappito na nahāyati na bhuñjati na kammante vicāreti² na buddhupatthānam gacchati. Kevalam 'kaṇham' piyaputtaka mam ohāya kaṇham paṭhamataram gato' sī³ ti ādmi vadanto vippalapati. Satthā paccūsasamaye lokam olokento tassa sotāpattiphalupanissayam disvā punadivase bhikkhusanghaparivuto Sāvattthiyam pindāya caritvā katabhattakicco bhikkhū uyyojetvā Ānandattherena paccāsamanena tassa gharadvāram agamāsi. Satthu āgatabhāvam upāsakassa ārocesum. Ath' assa gehajano āsanam paññāpetvā Satthāram nisīdāpetvā upāsakam pariggahetvā Satthu santikam upanesi. Ekamantam nisinnam⁴ tam disvā 'kim upāsaka socasi' ti vatvā 'āma bhante' vutte 'upāsaka porāṇakapaṇḍitā paṇḍitānam katham sutvā mataputtam nānūsocanti'⁵ ti vatvā tena yācito atitāṃ āhari.

Attite Dvāravatīnagare dasa bhāṭikarājāno ahesum Vāsudevo Baladevo Candadevo Suriyadevo Aggidevo Varunadevo Ajjuno Pajjuno Ghaṭapandito⁶ Ānkuro cā ti. Tesu Vāsudevamahārājassa piyaputto kalam akāsi. Tena rājā sokapareto sabbakiccāni pahāya mañcassa añjalim paggahetvā vippalapanto nipajji. Tasmim kāle Ghaṭapandito cintesi 'thāpetvā mam añño koci mama bhāta sokam haritam⁷ samattho⁸ natthi, upāyen'assa sokam harissāmi'⁹ ti. So ummattakavesam gahetvā¹⁰ 'sasam me detha sasam me dethā' ti ākāsam olokento¹¹ sakalanagaram vicāri. Ghaṭapandito ummattako jāto ti sakalanagaram saṅkhubhi. Tasmim kāle Rohiṇeyyo¹² nāma amacco Vāsudevavāñño

¹ kesesi, S.; ksesi, B. S. ² vicāresi, B.

³ tāta, B. ⁴ S₁, S₂ put ekam.^o nis.^o after tam disvā.

⁵ socimsu, B. ⁶ om. S. ⁷ pariggahetvā, B.

⁸ pariharitum, B. ⁹ B. adds nāma. ¹⁰ nih.^o, B.

¹¹ B. adds samma-d-eva. ¹² ullok.^o, B. ¹³ Rohiṇeyyo, S., S.

*) cp. Jāt. vol. IV, pp. 79 sqq.

santikam gantvā tena saddhim raññam¹ katham samuttāpento

Uttāhehi Kaṇha kim² sesi ko attho supinena³ te
yo ca tuyham sako bhātā hadayam cakkhuñ ca dakkhiṇam
tassa vātā baliyanti⁴ Ghaṭo jappati Kesavā ti 1

imaṃ gātham āha.

Tattha Kaṇhā ti Vāsudevam gottenālapati. Ko attho
supinena³ te⁵ ti⁵ supinena⁵ tuyham kā nāma vuddhi.⁶
Sako bhātā ti² sodariyo bhātā. Hadayam cakkhuñ
ca dakkhiṇam ti hadayena c'eva dakkhiṇacakkhunā ca
sadiso ti attho. Tassa vātā baliyanti ti tassa aparāparam
uppajjamānā ummādavātā balavanto honti vaddhanti⁷
abhibhavanti. Jappati ti sasam me dethā ti vippalapati.
Kesavā ti so kira kesānam sobhanānam atthitāya
Kesavo ti vohariyati. Tena nam nāmena ālapati.

Tassa vacanam sutvā sayanato utthitabhāvam dipento
Satthā abhisambuddho hutvā

Tassa tam vacanam sutvā Rohiṇeyyassa Kesavo
taramānarūpo vutthāyi⁸ bhātu sokena addhito⁹ ti 2

imaṃ gātham āha.

Rajā utthāya sigham pāsādā otaritvā Ghaṭapaṇḍitassa¹⁰
santikam gantvā ubhosu hatthesu nam dāham gaṇetvā
tena saddhim sallapento

Kin nu ummattarūpo va kevalam Dvārakam imaṃ
saso saso ti lapasi kīdisam¹¹ sasam icchasi. 3
Sovannamayam manimayam lōhamayam atha rūpiya-
mayam

saṅkhasīlāpavālamayam kārayissāmi te sasam. 4

Santi aññe pi sasakā araṇṇāvanagocarā

te pi te ānāyissāmi kīdisam¹¹ sasam icchasi ti 5

tisso gāthā abhāsi.

¹ om. B. ² ki, C.; ki, D.; S.; kesesi, S. ³ supanena, B.

⁴ phaliyanti, C. ⁵ om. S. ⁶ vaddhi, B.

⁷ vabyanti, S. S.

⁸ vutthāsi, M. C. D.; B. ⁹ atthito, M. C. D.; B.

¹⁰ Ghaṭassa, S. S. ¹¹ kīdisam, M. D.; B.

Tattha ummattarūpo ti ummattako viya. Kevalan ti sakalam. Dvārakan ti Dvāravatīnagaram vicaranto. Saso saso ti lapasi¹ ti² saso² saso ti vilapasi.³

Sovannamayan ti suvannamayam. Lohamayan ti tambalohamayam. Rūpiyamayan ti rajatamayam.² 'Yam² icchasi tam vadāhi⁴, kena socasi,⁵ aññe pi araññe vanagocarā sasakā santi⁶, te te⁷ anayissāmi, vada bhadda-mukha⁸ kīdisam⁹ sasam icchasi¹⁰ ti Ghaṭapanditam sasena atthiko ti adhippāyena sasena nimantesi.

Tam sutvā Ghaṭapandito¹⁰

Nāham me te sase icche ye sasā paṭhavinissitā¹¹
candato sasam icchāmi tam me ohara Kesavā ti 6

gātham āha.

Tattha oharā ti ohārehi.¹²

Tam sutvā rājā 'nissamsayam me¹³ bhātā ummattako jāto' ti domanassappatto

So nanda¹⁴ madhuram nāti jīvitam vijahissasi¹⁵
apatthayam patthayasi candato sasam icchasi¹⁶ ti 7

gātham āha.

Tattha nāti ti kaṇṭham ālapati. Ayañ c'ettha¹⁷ attho: 'mayham piyañāti yam atimadhuram attano jīvitam tam vijahissasi maññe yo apatthayitabbam¹⁸ patthesi' ti.

Ghaṭapandito raññivacanamsutvā niccalo¹⁹ thatvā 'bhūtika tvam candato sasam patthentassa tam alabhitvā jīvitakkhayam patto²⁰ ti jānanto kasmā tava puttam matam alabhitvā anusocasi' ti imam attham dipento

¹ lapati, S. S. ² om. S. ³ lapati, S.

⁴ vadatha, S. S.; B. adds aṭha. ⁵ rodasi ti, B.

⁶ atthi, B. ⁷ om. B. ⁸ bhadrā°, B.

⁹ kīdisam, B. ¹⁰ pandito, S. S. ¹¹ vissitā, C. D.; B. ¹² S. adds ti. ¹³ om. S. ¹⁴ nana, M. C. D.

¹⁵ vijahissati, M. C.; vijayissati, S. ¹⁶ icchāmi, C.

¹⁷ ettha, B. ¹⁸ appatthatabbam, B.; atthetabbam, S.

¹⁹ B. adds va. ²⁰ S. S. have after °kkhayam bhavissati ti: katvā mataputtam anusocasi ti imam and so on.

Evañ ce Kaṇha jānāsi yath' aññam anusāsasi
kasmā pure matam puttam ajāpi² m'anusocasi ti 8

gātham āha.

Tattha evañ ce Kaṇha jānāsi ti bhātika Kaṇha-
maka mahārāja alabbhaneyyavatthu nāma na³ patthetabban
ti yadi evaṃ jānāsi. Yath' aññan ti evaṃ jānanto ca
yathā aññam anusāsasi tathā akatvā. Kasmā pure
matam puttam ti atha kasmā⁴ catumāsamatthake matam
puttam ajāpi⁴ anusocasi ti attho. Evaṃ so antaravithiyam
thitako 'va 'aham tāva evaṃ paññāyamānam patthemī, tvam
pana apaññāyamānass' atthāya socasi' ti vatvā tassa dham-
mam desento

Na yaṃ⁵ labbhā manussena⁶ amanussena⁷ vā pana
jāto me mā⁸ mari putto kuto labbhā alabbhiyam. 9
Na mantā mūlabhesajjā osadhehi dhanena vā
sakkā ānāyitum Kaṇha yaṃ petam anusocasi ti 10

gāthadvayam āha.

Tattha yaṃ ti bhātika yaṃ evaṃ jāto me putto mā
mari ti manussena vā devena vā pana na labbhā na sakkā
laddhum tam tvam patthesi, tam pan' etam kuto labbhā
kena kārāṇena laddhum sakkā, yasmā alabbhiyam
alabbhaneyyavatthum nām' etan ti attho.

Mantā ti mantappayogena. Mūlabhesajjā ti mūla-
bhesajjena. Osadhehi ti nānāvidhehi osadhehi. Dhanena
vā ti koṭisatasankhena dhanena vā pi.⁹ Idam vuttam hoti:
yaṃ petam anusocasi tam etehi mantappayogādīhi ānetum
na sakkā ti.

Puna Ghaṭapandito¹⁰ 'bhātika idam maraṇam nāma
dhanena vā jātiyā vā vijjāya vā silena vā bhāvanāya vā na
sakkā paṭibāhitum' ti dassento

² ajāpi, M. C. D.; B.

³ S₁ omits the following lines as far as patthemī.

⁴ S₂ adds ito. ⁵ ajāpi, B.; om. S₂.

⁶ ye na, S₁, S₂; na tam, C. ⁷ S₂ adds vā.

⁸ devena, S₂. ⁹ om. S₂. ¹⁰ ti, B. ¹¹ pandito, B.

Mahaddhanā mahābhogā ratthavanto pi khattiyā
 pahūtadhanadhaññāse¹ te pi no ajarāmarā. 11
 Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā caṇḍālapukkusa
 ete c'aññe ca jātiyā² te pi no ajarāmarā. 12
 Yemantam³ parivattenti⁴ chaḷaṅgam brahmacintitam
 ete c'aññe⁵ ca⁶ vijjāya te pi no ajarāmarā. 13
 Isayo vā pi ye santā saññatattā tapassino
 sarīran te pi kālena vijahanti tapassino. 14
 Bhāvitattā viharantā⁷ katakicā anāsava
 nikkhipanti imaṃ dehaṃ puññapāparikkhayā ti 15
 pañcāhi gāthāhi rañño dhammaṃ desesi.

Tattha mahaddhanā ti nidhānagatass⁸ eva mahato
 dhanassa atthitāya bahudhanā. Mahābhogā ti deva-
 bhogasadisāya mahatiyā bhogasampattiyā samannāgatā.
 Ratthavanto ti sakalaratthavanto. Pahūtadhana-
 dhaññāse⁹ ti tiṇṇam catunnam vā samvaccharānam atthāya
 nidahitvā tṭapetabbassa niccaparibbayabhūtassa¹⁰ dhana-
 dhaññassa vasena apariyantadhanadhaññā. Te pi no
 ajarāmarā ti te pi eva mahāvibhavā Mahāmandhātu-
 Mahāsudassanādayo khattiyā ajarāmarā nāhesun, aññadat-
 thu¹¹ maraṇamukham eva anupaviṭṭhā ti attho.

Ete ti yathāvuttakhattiyādayo. Aññe ti anantarā eva¹²
 vannaabhūtā ambatthādayo. Jātiyā ti attano jātinimittam
 ajarāmarānā nāhesun ti attho.

Mantan ti vedam. Parivattenti ti sajjhāyanti vācenti
 ca atha vā parivattenti¹³ ti¹⁴ anuparivattentā homam
 karontā¹⁵ japanti. Chaḷaṅgan ti sikkhākappanirutti-
 vyākaraṇajōtisatthachandādihi¹⁶ ti saukhā tehi chahi¹⁷
 aṅgehi yuttam. Brahmacintitan ti brāhmaṇānam atthāya

¹ bahuta.^o M. D.; B.; ² dhaññāso, S., S.

³ jātiññā, S., S.; ⁴ M. S., S., B. addam. ⁵ parivattanti, S., S.

⁶ maññe, M.; S. ⁷ ca, S., S.; ⁸ om. B.

⁹ arahanto, M. C. D.; B. ¹⁰ dhan.^o B.

¹¹ bahuta.^o B. ¹² pariccaya.^o S., S. ¹³ datthum,
 S., S.; ¹⁴ dattha, B. ¹⁵ evam, B. ¹⁶ vattanti, S.

¹⁷ B. adds vedam. ¹⁸ oto, B. ¹⁹ kabyanir.^o S.
 (kabyan.^o S.); ²⁰ chandovici ti, B. ²¹ cha, B.

brahmanā cintitaṃ kathitaṃ.¹ Vijjāyā ti brahmasadisa-vijjāya samannāgatā pi no² ajarāmarā ti attho.

Isayo ti yamaniyamādinam³ esanattthena⁴ isayo. Santā ti kāyavācāhi santasabhāvā. Saññatattā ti rāgādinam samyamena⁵ saññatacittā. Kāyatapanasāṅkhato⁶ tapo⁷ etesaṃ atthi ti tapassino. Puna tapassino ti samvarakā.⁸ Tena evaṃ tapanissitakā hutvā sarīrena ca vimokkham pattukāmū⁹ pi¹⁰ samvarakādi¹¹ sarīraṃ vijahanti evā ti dasseti. Atha vā isayo ti adhisīlasikkhādinam esanattthena isayo, tadattham tappatipakkhānam pāpadhammānam¹² vūpasamanena santā¹³ ekārammaṇā cittassa¹⁴ samyamena¹⁵ eva¹⁶ saññatattā samappadhānayogato¹⁶ viriyātāpena¹⁷ tapassino ti yojetabbam.

Bhāvitattā ti catusaccakammaṭṭhānabhāvanāya¹⁸ bhūvitacittā.

Evaṃ Ghaṭapaṇḍitena dhamme kathite. Taṃ sutvā rājā¹⁹ apagatasokasallo pasannamānaso²⁰ Ghaṭapaṇḍitam pasamsanto

Ādittam vata maṃ santam ghatasittam va¹ pāvakaṃ
vārinā viya osiñci sabbam nibbāpaye daram. 16

Abbūlham vata me sallam sokam hadayanissitam
yo me sokaparetassa puttasokam apānudi. 17

So 'ham²¹ abbūlhasallo 'smi sītibhūto 'smi nibbuto
no socāmi na rodāmi tava sutvāna bhāsitaṃ.²² 18

Evaṃ karonti sappanā ye honti anukampakā
vinivattayī²³ sokamhā Ghaṭo jettham va bhūtarā. 19

¹ B. adds dinnam. ² om. S.; na, S.

³ paṭikulasaṅkhādinam, B. ⁴ esathena, B.

⁵ yamanena, S. S. ⁶ kāyassa tapana°, S. S.

⁷ tato, S. S.; ⁸ varā, S. S. (om. puna tap.° ti).

⁹ attakāmā, S. S. ¹⁰ ti, S. S. ¹¹ civarakā, S.;
(civarakā, S.). ¹² pāpānam kammānam, B.

¹³ vūpasamento, B. ¹⁴ pittassa, S. ¹⁵ sayam°,
S. S.; B. om. eva. ¹⁶ sampayogārāgādinam, S. S.

¹⁷ santāpena, S. ¹⁸ bahusabba°, S. S. ¹⁹ om. S. S.

²⁰ S. S. add rājā. ²¹ svaham, M. C. D. ²² bhātika, M.; B.

²³ vinivattayati, S. S.; nivattayanti, M. C. D.; B.

Yassa etādisā honti amaccaparićūrikā¹

subhāsitenā anvesi² Ghaṭo jeṭṭham va bhāṭaran ti 20

sesagāthā abhāsi.

Tattha Ghaṭo jeṭṭham va³ bhāṭaran ti yathā Ghaṭapaṇḍito attano jeṭṭhabhāṭaram mataputtasokābhībhūtaṃ⁴ attano upāyakosallena dhammakathāya ca⁵ tato puttāsokato vinivattayī. Evam aññe pi sappaññā ye honti anukampakā te nātināṃ upakāraṃ karonti ti attho.

Yassa etādisā honti ti ayaṃ abhisambuddhagāthā. Tass' attho: yathā yena karena⁶ puttāsokaparetaṃ rājānaṃ Vāsudevāṃ Ghaṭapaṇḍito sokaharaṇatthāya subhāsitenā anvesi anudesi,⁷ yassa aññassa⁸ etādisā paṇḍitā amaccā⁹ santi samvijjamaṇassa tassa kuto soko ti sesagāthā heṭṭhā vuttatā¹⁰ evā ti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā 'evaṃ upāsaka porāṇakapaṇḍitā paṇḍitānaṃ kathaṃ sutvā puttāsokaṃ harimsū' ti vatvā saccūni pakāsetvā Jātakam samodhānesi. Saccapariyosāne upāsako sotāpattiphale patiṭṭhahi.¹¹

Kaṇhapetavatthuvannaṇā.¹²

II, 7.

Naggo dubbannaṇarūpo sī ti. Imaṃ Satthari Jetavane viharante Dhanapālapetaṃ¹³ ārabha vuttaṃ. Anuppanne kira buddhe Dasannaṇarāṭṭhe Erakacchanagare Dhanapālako nāma seṭṭhi ahosi assaddho appasanno kadariyo natthika-ditṭhi. Tassa kiriyā¹⁴ pālito eva paññayati.¹⁵ So kālaṃ katvā marukantāre peto hutvā nibbatti. Tassa tūlakkan-dhappamaṇakāyo ahosi. Samuṭṭhitacchavipharuso¹⁶ bhayaṇako dubbanno ativiya virūpo bibhacchadassano pañcapaṇṇāsa vassāni bhattasittham vā udakabindurū vā alabhanto visukkhakanṭhatṭhajivho jighacchāpipasābhībhūto ito c'ito

¹ amatta.^o, S., S.

² anventi, M. C. D.; B. ³ ca, S. ⁴ putte soka.^o, B.

⁵ om. S., S. ⁶ yena kareṇena, B. ⁷ anujasi, B.

⁸ B. adds pi. ⁹ S., S. ¹⁰ continue paṭividdhā assa tassa kuto. ¹¹ vuttatā, B. ¹² S., S. ¹³ add ti.

¹⁴ Ghaṭapaṇḍita.^o, B. ¹⁵ peti, B. ¹⁶ kadariyo, S., S.

¹⁷ viññayati, B. ¹⁸ samutigacchavirūpakeso, S., S.

Vipāko n'atthi dānassa samyamassa kuto phalaṃ
 pokkharāññodapānāni ārāmāni ca ropite
 papāyo ca vināsesim¹ dugge saṅkamanāni ca.² 8
 Sv āhaṃ akatakalāyāno katapāpo tato cuto
 uppanno pettivisayaṃ³ khuppiṇāsasamappito
 pañcapannāsa vassāni yato⁴ kālakato ahaṃ. 9
 Nabhiṇānāmi bhuttaṃ vā pītaṃ vā pana⁵ pāṇiyaṃ
 yo samyamo so vināso⁶ yo vināso so samyamo
 petā hi kira jānanti: yo samyamo so vināso. 10
 Ahaṃ pure samyamissaṃ⁷ nādāsim bahuke⁸ dhane
 santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākāsim attano. 11
 Sv āhaṃ pacchānutappāmi⁹ attakammaphalupeto¹⁰
 uddhaṃ catūhi = I, 10, 12 ab. 12
 Ekantaṃ katukaṃ = I, 10, 12 c d. 13.
 Tassa ayomayā = I, 10, 14. 14
 Tatthāhaṃ = I, 10, 15. 15
 Taṃ vo vadāmi bhaddaṃ vo¹¹ yūvaṃ¹² ettha¹³ samāgataṃ
 mā kattha pāpakaṃ kammaṃ āvi¹⁴ vā yadi vā raho. 16
 Sace taṃ pāpakaṃ kammaṃ karissatha karoṭṭha vā
 na vo¹⁵ dukkhā pamutt' atthi upacchāpi¹⁶ palāyitaṃ.¹⁷ 17
 Matteyyā¹⁸ hoṭṭha petteyyā¹⁹ kule²⁰ jettāpacāyika²¹
 sāmañña hoṭṭha brahmañña evaṃ saggaṃ gamissathā ti

imā gāthā abhāsi.

Tattha Dasappañānaṃ ti Dasannaratthassa evaṃ²² nāma-
 kānaṃ vararājūnaṃ.²³ Erakacchan ti tassa nagarassa
 nāmaṃ. Tatthā ti tasmiṃ nagare. Pure ti pubbe

¹ °sesi, C. D. ² om. D. ³ pītiv., M. C. D.; B.

⁴ all MSS. ⁵ all MSS. except M.

⁶ samyamo so vināso yo vināso so samyamo, S., S.

⁷ samyamassa, S., S. ⁸ bahu, S. ⁹ gacchānu., S.

¹⁰ °phalupago, M. C. D.; B.; °pato, S., S.

¹¹ bhaddaṃ te, C.; bhadda vo, D. ¹² etta, C.

¹³ āvi, S., S. ¹⁴ te, C. D.; B.

¹⁵ upaccāpi, C. D.; B.; upeccāpi, M.; uccāpi, S.

¹⁶ °yatam, M. C. D.; B. ¹⁷ matteyyā, M.; matteyyo, S.;

metteyya, C. D.; metteyyā, B.; metteyyo, S. ¹⁸ petteyyo,

S., S.; petteyya, C. D. ¹⁹ C. adds ca. ²⁰ °pacāyika, C.

²¹ eva, S., S. ²² B. omits vara before rāj.

attabbhāve.¹ Dhanapālo ti maṃ vidū ti Dhanapāla-
setthi ti maṃ jānanti.² Tayidaṃ nāmaṃ³ tadā mayhaṃ
attānugataṃ evā ti dassento Asīti ti gātham āha.

Tattha sakaṭavāhānaṃ ti visatikkhāriko vāho so sakaṭaṇ
ti pavuccati. Tesam sakaṭavāhānaṃ asītihi raññassa
kaḥapaṇassa me aho si ti yojanā. Pahūtaṃ⁴ me jātarūpaṇ
ti suvaṇṇaṃ⁵ pahūtaṃ anekabhāraparimāṇaṃ aho si
sambandho.⁶

Na me dātum piyaṃ ahū ti dānaṃ dātum mayhaṃ
piyaṃ nāho si. Mā maṃ yācana kādādasun ti yācaka
mā maṃ passimsū ti pidahitvā gehadvāraṃ bhuñjāmi.

Kadariyo⁷ ti thaddhamacchari. Paribhāsuko ti
dānaṃ dadante⁸ disvā bhayena santajjito dadantānaṃ
karontānaṃ ti upayogatthe sāmivacanaṃ danāni dadante
puññaṇi karonte bahujanānaṃ ti bahusatte, dadantānaṃ
karontānaṃ vā samudāyabhūtaṃ bahujanānaṃ puññaṇakammato
vārayissaṃ nivāresip.

Vipāko n'atthi dānaṃ ti ādi dānādinaṃ nivāraṇe
kāraṇadassanaṃ.

Tattha vipāko natthi dānaṃ ti dānakammassa
phalaṃ nāma n'atthi. Kevalaṃ puññaṇaṃ puññaṇ ti
dhanavināso evā ti diṇeti. Samyamaṃ ti silasaṃ-
yamassa. Kuto phalaṃ ti kuto nāma phalaṃ labbhati,
nirattakam eva silarakkhanaṃ ti adhippāyo. Ārāmaṇi
ti ārāmaṇavanāni.⁹ Papāyo ti paṇiyasala. Dugge ti
udakacikkhallānaṃ¹⁰ vasena duggamaṇaṭṭhāne. Saṅka-
maṇāni ti setuyo.

Tato cuto ti tato manussalokato cuto. Pañcapaṇṇāsa
ti pañcapaṇṇāsa. Yato kālaṅkato ahaṇ ti yadā kālaṅ-
kato ahaṇ tato paṭṭhāya.¹¹

Nābhijānāmi ti ettakaṃ kālaṃ bhuttaṃ vā piṭṭaṃ vā
kiñci na jānāmi. Yo samyamo so vināso ti lobhādi-
vasena yaṃ samyamaṇaṃ kassaci pi¹² adānaṃ so imesaṃ

¹ bhāve, S., S. ² sañjānanti, S. ³ S., S. add mayhaṃ.

⁴ bahutaṃ, B. ⁵ S. adds pi; suvaṇṇasīsa, B.

⁶ sampanno, B. ⁷ kadariyā, S., S. ⁸ dento, S., S.

⁹ ārame upav., B.; B. adds ti attho.

¹⁰ udakbhikkh., S. ¹¹ pañcāya, S.

¹² om. B.

sattānaṃ vināso nāma petayoniyaṃ nibbattapetanāṃ mahāvyaśanassa hetubhāvato. Yo vināso so saṃyamo ti iminā yathāvuttassa atthassa¹ ekantikabhāvaṃ vadati. Petā hi kira jānanti ti ettha hi-saddo avadhāraṇe, kira-saddo anussavane, saṃyamo deyyadhammassa aparicāgo vināsaletū ti. Imam atthaṃ petā eva kira jānanti paccakkhato anubhūyamānattā, na manussā ti na yidaṃ² yuttaṃ. Manussānaṃ pi petānaṃ viya khuppiṇā sādhi abhibhūyamānaṃ dissamānattā, petā pana purimattabhāve katakammassa pakāṭabhāvato tam atthaṃ sutthutaraṃ jānanti. Tenāha: ahaṃ pure saṃyamissaṃ ti ādi.

Tattha saṃyamissaṃ ti sayam pi dānādipuññakiriyato saṃyamanam saṅkocaṃ³ akāsiṃ. Bahuke dhane⁴ ti mahante dhane⁵ vijjamaṇe.

Tan ti tasmā. Vo ti tumhe. Bhaddaṃ vo ti bhaddaṃ kalyāṇaṃ sundaraṃ tumhākaṃ hotū ti vacanaseso. Yāvant' ettha samāgatā ti yāvanto yāvata⁶ ettha saha⁷ sabbe⁸ mama vacanaṃ sunāthā ti adhippāyo. Āvi⁹ ti pakāsaṇaṃ paresaṃ pakāṭavasena. Raho ti paṭicchannaṃ apakāṭavasena. Āvi¹⁰ vā paṇātipatādi-musāvādādi¹¹-kāyavaciṇṇapayogavasena yadi vā raho abhij-jhādivasena pāpakaṃ lāma¹² akusalakammaṃ mā kattha mā karittha.

Sace tam pāpakaṃ kamman ti atha pana tam pāpakaṃ kammaṃ āyatim karissatha etarahi vā karoṭha nirayādisu catūsu apāyesu¹³ manussesu ca¹⁴ appāyukādivasena¹⁵ tassa phalabhūtā dukkhato pamutti pamokkha nāma n'atthi. Upacchāpi palāyitaṃ¹⁶ ti uppatitvā akāseṇa gacchantānaṃ pi mokkha n'atthi yeva ti attho. Upeccā ti pi pāli. Ito vā etto vā palāyante tumhe anubandhissati ti adhippāyena upecca sañciicca palāyantaṇaṃ

¹ sattassa, S₁. S₂. ² yidham, S₂. ³ samkopaṃ, S₁. S₂.

⁴ dāne, S₁. ⁵ mahādhaṇe, S₁. S₂.

⁶ yāvata⁷, S₁; yāvata⁸, B. ⁷ samāgatā, B., and adds te.

⁸ B. adds va. ⁹ āvin, B. ¹⁰ āvin, S₁.

¹¹ musādi, S₁. S₂. ¹² om. B. ¹³ S₁ adds ca.

¹⁴ om. S₁. S₂. ¹⁵ katādi, S₁. S₂. ¹⁶ yatan, B.

pi tumbhākam tato mokkho n'atthi. Gatikālādipaccayantara-samavāye¹ pana sati vipaccati² yevā ti attho. Ayañ ca attho³

Na⁴ antalikkhe na samuddamajjhe
na pabbatānaṃ vivaraṃ pavissa
na vijjati⁵ so jagatippadeso
yattha t̥hito muñceyya pāpakammā ti*)

imāya⁶ gāthāya dipetabbo.

Metteyyā ti mātu hitā.⁷ Hoṭhā⁷ ti⁷ tesam⁷ upaṭ-
thānādmi⁸ karoṭhā.⁹ Tathā petteyyā ti veditabbā. Kule
jetthāpacāyikā ti kule jetthakānaṃ¹⁰ apacāyanakārā.¹¹
Sāmaññā ti samanapūjakā.¹² Tathā brahmaññū ti
bāhitapāpapūjakā ti attho. Evaṃ saggam gamissathā
ti iminā mayā vuttanayena puññāni katvā devalokaṃ
upparijissathā ti attho.

Yaṃ pan' ettha atthato na vibhattam tam¹³ heṭṭhā
Khalātiyapeta vatthu¹⁴ ādisu vuttanayen'eva veditabbam.

Te vāñjā tassa vacanam sutvā samvegajātā tam anu-
kampamānā bhājanehi pāṇiyam gahetvā tam sayāpetvā
mukhe āsiñcimsu. Tato mahājanena bahum velam āsiṭṭham
udakam tassa petassa pāpaphalena udhogalam¹⁵ na
otinnam¹⁶ kuto pipāsam paṭivinessati? Te tam¹⁷ pucchimsu
'api te kā pi¹⁸ assāsamattā¹⁹ laddhā²⁰ 'ti? So āha 'yadi²¹
me ettakehi janehi ettakam velam āsiñcamānam udakam
ekabindumattam pi galam²² pavitṭham²³ ito petayonito
mokkho mā hotū' ti. Atha te vāñjā tam sutvā ativiya
samvegajātā 'atthi pana koci²⁴ upāyo pipāsassa vūpasamāyā'²⁵

¹ vāya, S₁. S₂. ² viya paccati, S₂. ³ B. adds pana.

⁴ This verse is, of course, omitted by M. C. D. ⁵ vijjate, B.

⁶ ime, S₁. ⁷ om. S₁. S₂; (metteyyā, so here S₁. S₂. B.). ⁸ oṭṭhānam,
S₁. S₂. ⁹ karū, S₁. S₂. ¹⁰ jetthakā, S₁. S₂.

¹¹ apaccāya.^o, S₁. S₂. ¹² samanapūjako, B.; samana-
pūjakā, S₁. S₂. ¹³ om. S₁. ¹⁴ khalātiya.^o, B.

¹⁵ gale, B. ¹⁶ votinnam, S₂. ¹⁷ ti, B. ¹⁸ koci, B.

¹⁹ asāsa.^o, B. ²⁰ B. adds ahamasu.

²¹ pa, S₁; pati, S₂. ²² paragalām, S₁. S₂.

²³ pi vilam, B. ²⁴ S₂ adds pi. ²⁵ pipāsavūpasamassā, S₁. S₂.

*) cp. Dhammap. v. 127.

ti āhaṃsu. So¹ āha: 'imasmiṃ pāpakamme khīṇe Tathāgatassa vā² Tathāgatasāvakānaṃ vā dānadinne² mama dānaṃ uddissati, ahaṃ ito petato muccissāmi' ti. Taṃ sutvā te³ vāṇijā Sāvattthiṃ gantvā Bhagavantam upasaṅkamitvā taṃ pavuttiṃ ārocētvā saraṇāni ca silāni ca gahe tvā buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa sattāhaṃ mahādānaṃ datvā tassa petassa⁴ ādisiṃsu. Bhagavā taṃ atthaṃ atthuppatthiṃ katvā catunnaṃ parisānaṃ dhammaṃ desesi. Mahājano ca lobhādimaccheramalaṃ⁵ pahāya dānadīpuṇṇābhirato ahosi.⁴

Dhanapālapetavatthuvannaṃ.

II, 8.

Naggo kiso pabbajito 'si bhante ti. Idam Satthari Veluvane⁵ viharante Cūlasetthipetaṃ ārabhha vuttaṃ. Bārānasiyaṃ⁶ kira⁷ eko⁸ gahapati assaddho appasanno macchari kadariyo puṇṇakiriyaṃ anādaro Cūlasetthi nāma ahosi. So kalam katvā petesu nibbatti. Tassa⁷ kāyo apagatamaṃsalohito atthinahārucaṃmamatto maṇḍo apeta vattho ahosi. Dhita⁸ paṇ' assa Anulā⁹ Andhakavinde sāmikassa gehe vasanti pitaraṃ uddissa brāhmaṇe bhojetukāṃ taṇḍulādini dānupakaraṇā nisajjesi.⁹ Taṃ natvā peto āsāya ākāseṇa tattha gacchanto Rājagahaṃ sampāpuṇi. Tena ca¹⁰ samayena rājā Ajātasattu Devadattena uyyojito pitaraṃ jivitā voropetvā tena vippati sūreṇa dussupīṇeṇa ca¹⁰ niddaṃ anupagacchanto uparipāsāda-varagato caṅkamanto taṃ petam ākāseṇa gacchantam disvā¹¹

¹ om. B. ² annapāneṇa dinne ti, B., and omits all till taṃ sutvā. ³ lobhamaccherādi.^o, S., S₂.

⁴ all MSS. add ti. ⁵ Velūvanena, S.

⁶ Bārānasivāsiko, B. ⁷ ath'assa, B. ⁸ om. S., S₂.

⁹ so all MSS. ¹⁰ om. B. S.

¹¹ om. S.; B. adds imāya gāthāya pucchi.

Naggo kiso pabbajito 'si bhante rattim kulim gacchasi
kiṣṣa hetu

ācikkha me tam¹ api sakkunemu² sabbena vittam³
paṭipādaye tuvaṇ ti 1

imāya⁴ gāthāya⁴ pucchi.⁴

Tattha pabbajito ti samaṇo. Rājā kira tam naggaṭṭa⁵
muṇḍattā ca⁶ naggo samaṇo ayaṇ ti saññāya Naggo kiso
pabbajito 'si ti adim aha.

Tattha kiṣṣa hetū ti kim nimittaṇa. Sabbena
vittam⁷ paṭipādaye tuvaṇ ti vittiya⁸ upakaraṇabhūtaṃ⁹
vittam¹⁰ sabbena bhogena tuyhaṃ ajjhāsayānarūpaṃ¹¹
sabbena vā ussāhena paṭipādaye sammā deyyaṃ¹², tathā¹³
kātaṃ mayhaṃ app'eva sakkuneyyāma. Tasmā ācikkha¹⁴
me tam¹⁵, etaṃ tava āgamanakāraṇaṃ mayhaṃ kathahe
ti attho.

Evam raññā puttḥo peto attano pavuttim kathento¹⁶

Bārāṇasīnagaram dūraghutṭhaṃ tatthāhaṃ gahapati
aḍḍhako¹⁷ dīno¹⁸

adātā gedhitamano¹⁹ āmisasmim²⁰ dussīlena²¹ Yamavisa-
yamhi²² patto. 2

So sūcīkāya kilamito²³ tohi ten'eva²⁴ nātisu yāmi
āmisakiñcīhetu²⁵

adānasīlā na ca saddahanti: dānaphalaṃ hoti paramhi
loke. 3

Dhītā ca²⁶ mayhaṃ lapate abhikkhaṇaṃ²⁷; dassāmi dānaṃ²⁸
pitunnaṃ pitāmahaṇaṃ

¹ tvam, M. C. D.; B. ² sakkalomu, S. S.

³ cittam, B. ⁴ om. B. ⁵ S₁, S₂ add ca.

⁶ pi, S. S₂. ⁷ cittam, B.; sabbe nimitta S₁; (sabbe
nitta, S₂). ⁸ patiya, S₁, S₂. ⁹ upakāra^o, B.

¹⁰ cittam, all MSS. ¹¹ asayānarūpaṃ, B. ¹² om. S₁, S₂.

¹³ tadā, S₁, S₂. ¹⁴ ācikkhi, S₁, S₂. ¹⁵ tvam, B.

¹⁶ B. adds tisso gāthā abhāsi. ¹⁷ M. C. D.; B. adds ahu.

¹⁸ dinno, M. C. ¹⁹ adātā (^otā, S₁) naṃ (or tam)
dhitamano, S₁, S₂. ²⁰ āmisim, B.

²¹ dussīyena, C. D.; B. ²² Yamaviyamhi, S₁.

²³ sūcīkāya mito, S₁. ²⁴ evam, S₁.

²⁵ kiñcakkhahetu, C. D.; B.; kiñcikkha^o, M.

²⁶ om. M. ²⁷ abhikkha, S₁, S₂. ²⁸ tam, S₁.

upakkhaṭaṃ¹ parivisaṃyanti brāhmaṇā 'yāmi' ham² An-
dhakavindaṃ bhottuṃ³ ti ti 4

tisso³ gāthā³ abhāsi.³

Tattha dūraghuṭṭhaṃ ti dūrato eva⁴ guṇakittanavasena⁵
ghositaṃ sabbattha vissutaṃ pākāṇaṃ ti attho. Aḍḍhako
ti aḍḍho mahāvibhavo. Dīno ti nihīnacitto adānājñāsāyo.
Tenāha: adātā ti. Gedhitamano āmisasmin ti
kāṃāmisaḥaggacitto gedhaṃ āpanno. Dussīlena⁶ Yama-
visaṃyami patto ti attanā katena dussīlakammunā⁷
Yamavisaṃyami petalokaṃ patto 'mhi.

So sucikāya kilamito ti so ahaṃ vijjhanatthena
sucisadisatāya⁸ sucikāyā⁹ ti laddhanāmāya jighacchāya
kilamito nirantaraṃ vijjhamāno, kilamatho ti icc'eva vā¹⁰
pāṭho. Tehi ti dīno ti ādinā vutthehi pāpakammehi
kāraṇabhūtehi. Tassa hi petassa tāni pāpakammāni
anussarantassa ativiya domanassaṃ uppajjati. Tasmā evaṃ
āha: ten' evā ti ten' eva jighacchādukkhena. Nāṭisu
yāmi ti nāṭinaṃ samīpaṃ yāmi gacchāmi. Āmisa-
kiñcīhetū¹¹ ti āmisakiñcikkhanimittaṃ¹² kiñci āmisaṃ
patthento ti attho. Adānasīlā na ca saddahanti:
dānaphalaṃ hoti paraṃhi loke ti yathā ahaṃ tathā
evaṃ aññe pi manussā adānasīlā 'dānassa phalaṃ ekamsena
paraloke hoti' ti na ca saddahanti, yato ahaṃ viya te pi petā
hutvā mahādukkhaṃ paccanubhavanti ti adhippāyo.

Lapate ti katheti. Abhikkhaṇaṃ ti abhiṇṇaṃ bahuso.
Kinti lapati ti āha: dassāmi dānaṃ pitunnaṃ pitāmahanāṃ ti.

Tattha pitunnaṃ ti mātāpitunnaṃ cūlapitu mahāpitūnaṃ
vā. Pitāmahanāṃ ti ayyakapayyakānaṃ. Upakkhaṭaṃ
ti sajjitaṃ. Parivisaṃyanti ti bhojayaṃti. Andhaka-
vindaṃ ti evaṃ nāmakāṃ nagaraṃ. Bhottuṃ ti
bhuñjituṃ.

¹ tam upa., M. C. D.; B.

² ahaṃ, M. C. D.; B.

³ om. B. ⁴ evaṃ, S., S.

⁵ gulāsamkitana., S.; tulāsamkitana., S.

⁶ dussīlena, B.; S., S. ⁷ add kammunā.

⁸ dussīlena k., S., S. ⁹ °sadisatā, S.

¹⁰ sucikā, S., S. ¹¹ va, S.

¹² °kiñcakkhetū, B.

¹³ °kiñcakkha., B.

Tato parā¹

Tam avoca rājā²: 'anubhaviyāna tam pi eyyāsi khippam
aham pi³ karissam⁴ pūjam
ācikkha me tam yadi atthi hetu saddhāyitam hetuvalie⁵
sunoma⁷. 5

Tathā ti vatvā agamāsi, tattha bhuñjimsu bhattam na
ca⁶ pana⁷ dakkhiṇārāhā
pacchā gami Rājagaham punāparam, pāturahosi purato
janādhipassa. 6

Disvāna⁸ petam punar eva⁹ āgataṃ rājā avoca: 'aham
pi¹⁰ kiṃ dadāmi?

ācikkha¹¹ me tam¹² yadi atthi hetu yena tuvaṃ¹³ cir-
taram pīṇito siyā¹. 7

'Buddhaṃ ca saṅgham¹⁴ parivisayāna rāja annena pānena
pi¹⁵ cīvarena

tam dakkhinam ādisa me hitāya evam aham cirataram
pīṇito siyā¹. 8

Tato ca rājā nipatitvā¹⁶ tāva-d-eva dānam sahatthā
atulaṃ ca daditvā¹⁷

saṅghe ārocayi pakatim¹⁸ Tathāgatassa tassa¹⁹ ca²⁰ petassa
dakkhiṇam²⁰ ādisittha. 9

So pūjito ativiya sobhamāno²⁰ pāturahosi purato janā-
dhipassa

'yakkho 'ham asmi paramiddhipatto na mayham iddhi-
samasadisā²¹ manussā, 10

Passānubhāvam²² aparimitam mamayidam²³ tayānusiṭṭham
atulam daditvā²⁴ saṅghe

¹ B. *adds* saṅgītikārehi vuttā. ² S., S₂ *add* tavam.

³ api, B. ⁴ karessam, C.; kassam M. D.; B.

⁵ vaco, M. C. D.; B. ⁶ om. S., S₂. ⁷ om. M. C. D.; B.

⁸ disvā, S., ⁹ puna-d-eva, M. C. D.; B.

¹⁰ api, M. C. D.; B. ¹¹ ācikkhi, C. ¹² tvam, C.

¹³ tvam, S., S₂. ¹⁴ saṅghaṃ ca, D.; B. ¹⁵ ca l. pi, M.

¹⁶ parivisayitvā, M. C.; B. *corr. to* nipatitvā.

¹⁷ datvā, M. C. D.; B. ¹⁸ pakatam, M. D.; B.; om. C.

¹⁹ only M. C. D. ²⁰ ca dakkh., B.; dakkhiṇam, M. C. D.;

pad., S., S₂. ²¹ atiriva., M. ²² attisamāsa., C. D.;

B.; itthisamāsa., M. ²³ mahānubhāvam, C.

²⁴ mamayidam, M.; B., S₂. ²⁵ datvā, M. C. D.; B.

santappito satatam sadū bahūhi yāmi ahaṃ sukhito
manussadevā⁷ ti 11

saṅgitikārehi¹ vuttā.²

Tattha tam avoca rājā ti tam petam tathā vatvā
ṭhitam rājā³ Ajātasattu⁴ avoca. Anubhaviyāna tam pi
ti tam pi⁵ tava dhituyā upakkhaṭam dānam anubhavitvā.
Eyyāsi⁶ ti āgaccheyyāsi. Karissan⁷ ti karissāmi.
Ācikkha me tam yadi atthi hetū ti sace⁸ kiñci
kāraṇam atthi tam⁹ mayham ācikkha kathehi. Saddhā-
yitan ti saddhāyitabbam. Hetuvahe⁷ ti hetuyuttavacanam⁶,
asukasmim ṭhāne asukena pakārena dāne kate mayham
upakappati ti sakāraṇam vacanam vadā⁹ ti attho.

Tathā ti vatvā ti sādū ti vatvā. Tattha bhuñ-
jimsū ti tasmim Andhakavinde parivesanattṭhāne bhuñjimsu.
Bhattam na ca pana¹⁰ dakkhiṇārāhā ti bhattam
bhuñjimsu dussilā brāhmaṇā, na ca pana dakkhiṇārāhā
silavanto bhuñjimsū ti attho. Punāparan ti puna aparaṃ
vāram¹¹ Rājagahaṃ paccāgami.

Kim dadāmi ti kidisan¹² te dānam dassāmi ti rājā
petam pucchi. Yena tuvan ti yena kāraṇena tvam¹⁰.
Cirataran ti cirakālam. Pīṇito ti titto¹³ siyā, tam
kathehi ti attho.

Parivisayānā ti bhojetvā¹³. Rājā ti Ajātasattum
ālapati. Me hitāyā ti mayham hitatthāya petattabhāvato
parimuttiyā.

Tato ti tasmā tena vacanena tato vā pāsādato.
Nipatitvā ti nikkhamitvā. Tāva-d-evā ti tadā eva
arunuggamanavelāya. Yamhi¹⁴ peto paccāgantvā rañño
attānam dassesi¹⁵, tasmim purebhatte evaṃ ca¹⁶ dānam

¹ om. B. ² om. S.¹ ³ °sattum, S.

⁴ S.¹ S.² put kim before karissan; B., which omits
karissananti, puts kassa before karissāmi.

⁵ S.¹ S.² repeat yadi atthi hetu before sace.

⁶ S.¹ S.² add kāraṇam. ⁷ °vaco, B. ⁸ hetuvutta°, S.

⁹ vadāhi ti, B. ¹⁰ S.¹ S.² add pi. ¹¹ kimdisan, B.

¹² tittho, B.; titto, S.¹; tato, S.¹. ¹³ bhojitvā, B.

¹⁴ °velāya 'mhi, S.¹ S.². ¹⁵ dasseti, B.

¹⁶ eva taṃ ca, B.

adāsi. Sahatthā ti sahatthēna. Atulan ti appamāṇaṃ olāraṃ¹ paṇitaṃ. Daditvā² saṅghe ti saṅghassa³ datvā. Ārocayī⁴ pakatiṃ⁵ Tathāgatassā ti idaṃ dānaṃ⁶ bhante aññataraṃ petāṃ sandhāya katan⁷ ti taṃ⁸ pakatipavuttiṃ⁹ Bhagavato ārocesi āropetvā¹⁰ ca yathā ulāraṃ¹¹ paṇitaṃ¹² dānaṃ¹³ datvā¹⁴ taṃ¹⁵ dānaṃ petassa¹⁶ upakappati, evaṃ tassa¹⁷ dakkhiṇaṃ¹⁸ ādisittha ādisi.¹⁹

So ti so peto. Pūjito ti dakkhiṇāya²⁰ dīyamānena pūjito. Ativiya sobhamāno ti dibbabhāvena²¹ ativiya virocāmāno²². Pāturahosi ti pātubhavi rañño, purato attānaṃ dassesi. Yakkho 'ham asmi ti petattabhāvato mato²³ yakkho ahaṃ jāto devatābhāvaṃ²⁴ patto 'smi. Na mayhaṃ iddhisamasadisā²⁵ manussā ti mayhaṃ anubhāvasampattiya²⁶ samā vā bhogasampattiya²⁷ sadisā vā²⁸ manussā na santi.

Passānubhāvaṃ aparimitaṃ mama yidan ti mama idaṃ aparimānadibbānubhāvaṃ passā ti attāno sampattiṃ paccakkhato rañño dassento vadati. Tayānusiṭṭhaṃ atulaṃ daditvā²⁹ saṅghe ti ariyasāṅghassa atulaṃ ulāraṃ dānaṃ datvā mayhaṃ anukampāya tayā anusiṭṭhaṃ.³⁰ Santappito satataṃ³¹ sadā bahūhi ti annapāna-vatthadihi bahūhi deyyadhammehi ariyasāṅghasantappen-tena³² sadā sabbakālaṃ yāvajivaṃ tathā³³ pi satataṃ nīrantaraṃ ahaṃ santappito pūjito. Yāmi ahaṃ sukhito manussadevā ti tasmā ahaṃ³⁴ idāni³⁵ sukhito manussadeva mahārāja yathiechitaṃ tūhanaṃ yāmi ti rājānaṃ āpucchi.

¹ ulāraṃ, B. ² datvā, B. ³ saṅghe, B.

⁴ ārocesi, B. ⁵ pakataṃ, B.

⁶ B. adds dānaṃ after bhante. ⁷ pakatan, B.

⁸ om. S₁. S₂. ⁹ B. omits pakati before pav.^o

¹⁰ ārocetvā, B. ¹¹ om. B. ¹² tassa, S₁. S₂.

¹³ petassa, B. ¹⁴ padakkhiṇaṃ, S₁. S₂.

¹⁵ dibbānubh.^o, B. ¹⁶ ativiya pi roc.^o, B.

¹⁷ putto, B. ¹⁸ devabh.^o, B.

¹⁹ atthisamās.^o, B.; S₁. S₂ are wholly corrupt.

²⁰ B. adds ca. ²¹ om. S₁. ²² S₁ adds anusi (danusi, S₂).

²³ sasatam, S₁. S₂.

²⁴ ariyasāṅghaṃ sant.^o, S₁; saṅghe sant.^o, B.

²⁵ tathā, B. ²⁶ bhavami, B. ²⁷ dāni, B.

Evam pete āpucchitvā gate rājā Ajātasattu tam atthaṃ bhikkhūnaṃ ārocesi. Bhikkhū Bhagavato santikaṃ upasaṅkamitvā ārocesuṃ. Bhagavā tam atthaṃ atthuppatṭin katvā sampattaparisaṃ dhammaṃ desesi. Taṇi sutvā mahājano maccheramalaṃ pahāya dānādipnūābhīrato uhoṣi.¹

Cūlasatṭhipetavattthuraṇṇa.

II, 9.*)

Yassa atthāya gacchāma ti. Idaṃ Satthā Savatthiyaṃ viharanto Aṅkurapetaṃ ārabhha kathesi. Kāmaṃ c'ettha Aṅkuro peto na hoti. Tassa pana caritaṃ yasmā petasambandhaṃ tasmā² Aṅkurapetavattthun ti vuttaṃ. Tatrāyaṃ saṅkhepakathā.

Ye te Uttaramadhurādhipatino raṇṇo Mahāsāgarassa puttā Upasāgaraṃ paṭicca Uttarūpathe Kāmasabhoge Asitañjananigame³ Mahākāmasakassa⁴ dhītāya⁵ Devagabbhāya kucchiyaṃ uppannā Añjanadevi Vāsudevo Baladevo Candadevo Suriyadevo Aggidevo Varuṇadevo Ajjunō Pajjuno Ghaṭapandito Aṅkuro cā ti. Vāsudevādayo dasa bhātikā ti ekādasa khattiyā. Tesu Vāsudevādayo bhātaro Asitañjananagaraṃ ādim katvā Dvāravatipariyosānesu sakala-Jambudīpe tesatṭhiyā nagarasahasseeṣu sabbe rājāno calkena jivita-khayaṃ pāpetvā⁶ Dvāravatiyaṃ vasamānā rajjaṃ dasa koṭṭhāse katvā vibhajimsu. Bhaginiṃ pana Añjanadeviṃ na sarimsu. Puna saritvā 'ekādasa koṭṭhāse karomā' ti vutte tesam sabbakaniṭṭho Aṅkuro 'mama koṭṭhāsaṃ tassā detha, ahaṃ vohāraṃ katvā jivissāmi, tumhe attano attano⁷ janapade suṅkaṃ mayhaṃ vissajjethā' ti āha. Te sādhu ti sampaticchitvā tassa koṭṭhāsaṃ bhaginiyā datvā nava rājāno Dvāravatiyaṃ vasimsu. Aṅkuro pana vāṇijjaṃ karonto niccakālaṃ mahādānaṃ deti. Tassa paṇ' eko

¹ all MSS. add ti. ² B. adds tam.

³ Mahākāmasakassa, S₂; Mahāsāgara, B.

⁴ pāpetvā, S₂. ⁵ om. S₁. B.

⁶ nagare, B.

⁷ dhitu, B.

*) cp. Jāt. vol. IV, pp. 79 sqq.

dāso bhāṇḍagāriko atthakāmo ahosi. Aṅkuro pasannamānaso tassa ekaṃ kuladhitarāṃ gahe tvā adāsi. So putte gabbhagate yeva kālam akāsi. Aṅkuro tasmim jāte tassa pituno dinnam bhattavetanam¹ adāsi. Atha tasmim dārake vayappatte dāso na dāso ti rājakule vinicchayo uppajji. Tam sutvā Añjanadevi dhenūpamam katvā² 'mātu bhujissāya putto bhujisso evā' ti dāsavyato mocesi. Dārako pana lajjāya tattha vasitum avisahanto Bheruvanagaram³ gantvā tattha aññatarassa tunnavāyassa⁴ dhitarāṃ gahe tvā tunnavāyasippena⁵ jivitam kappesi. Tena samayena Bheruvanagare⁶ Asayhamahāsetthi nāma ahosi.⁷ So⁸ samāna-brāhmaṇapakapaṇiddhikavanibbakayācakānam mahādānam deti. So tunnavāyo⁹ setthino¹⁰ gharam ajānantānam pītisomanassajāto hutvā Asayhasetthino nivesanam dakkhiṇabāhum pasāretvā dassesi 'ettha gantvā laddhabbam labhantū' ti. Tassa kammam pāliyam yeva āgataṃ. So aparena samayena kalam katvā marubhūmiyam aññatarasmim nigrodharukkhe bhummadevatā hutvā nibbatti. Tassa dakkhiṇahattho kāmado¹¹ ahosi. Tasmim yeva ca Bheruve¹² aññataro puriso Asayhasetthino dāne vyāvato assaddho appasanno micchādittthiko puññakiriya anādaro kalam katvā tassa devaputtassa vasanaṭṭhānassa avidūre peto hutvā nibbatti. Tena ca katakammam pāliyam yeva āgataṃ. Asayhamahāsetthi pana kalam katvā Tāvatisa-bhavane Sakkassa devarañño sahaṃyatam upagato. Atha aparena samayena Aṅkuro pañcāhi sakatasatehi bhāṇḍam adāya aññataro¹³ pi brāhmaṇo pañcāhi sakatasatehi ti dve¹⁴ janā sakatasahashehi marukantāramaggaṃ paṭippannā maggumūlā hutvā bahū divase tatth' eva vicarantā¹⁵ parikkhinātinodakāhāra¹⁶ ahesum. Aṅkuro assa dūtehi catūsu disūsu pāliyam maggāpesi.¹⁷ Atha so kāmada-hattho yakkho tam¹⁸ tesam vyasanappattim disvā Aṅkurena

¹ vettanam, B.; bhattañ cetanam, S. ² vatvā, B.

³ Rorūva.⁰, B. ⁴ tanta.⁰, S. ⁵ S.

⁶ om. S., S. ⁷ om. B. ⁸ sabbakāma.⁰, B.

⁹ Rorūve, B. ¹⁰ B. adds pi. ¹¹ visavarantā, S.

¹² parikkhinodakā.⁰, S. ¹³ maggāhāpesi, S.; maggaṃ hāpesi, S.

pubbe attano katam upakāram cintetvā 'handā dāni imassa mayā avassayena bhavitabbam' ti attano vasaṇavāṭarukkhaṃ¹ dassesi. So kira vāṭarukkho sūkhavīṭapasaṃpanno ghaṇa-palāso sandacchāyo anekasaṇassapūroho² āyāmena vitthārena ubbedhena ca yojanaparimāṇo³ ahosi. Tam disvā Aṅkuro haṭṭhatuṭṭho tassa heṭṭhā khaṇḍhāvāraṃ bandhāpesi. Yakkho attano dakkhiṇaḥattham pasāretvā paṭhamam tava pāṇiyena sabbam janam santappesi, tato yo yo yaṃ yaṃ icchati tassa tassa tam tam adāsi. Evaṃ tasmim mahājane⁴ nānāvidhena annapānādina⁵ yathā kāmam santappite⁶ vūpasante maggaparissame so brāhmaṇavāṇijo ayoniso ummujjanto evam cintesi: 'dhanalābhāya⁷ ito Kambojam⁸ gantvā mayam kiṃ karissāma, imam eva pana yakkham yena kenaci upāyena gahetvā yānam āropetvā amlākam nagaram eva gamissāma' ti. Evaṃ⁹ cintetvā tam attham Aṅkurassa kathento

Yassa atthāya gacchāma Kambojam dhanahārakā
ayam kāmadaḍo yakkho imam yakkham niyāmase.¹⁰ 1
Imam yakkham gahetvāna sādhukena pasayha vā
yānam āropayitvāna khippam gacchāma Dvārakan ti 2

gāthadvayam āha.

Tattha yassa atthāyā ti yassa kāraṇā. Kambojan ti Kambojarattham. Dhanahārakā ti bhaṇḍavikkayena laddhadhanahārino. Kāmadaḍo ti icchiticchitadāyako.¹¹ Yakkho ti devaputto. Niyāmase¹² ti nayissāma.

Sādhukenā ti yācanena. Pasayhā ti abhibhavitvā balakkārena. Yānam ti sukham yānam. Dvārakan ti Dvāravatīnagaram. Ayam h'ettha adhippāyo: yaḍ attham mayam ito Kambojam gantukāmā tena dhanena sādhetabbā¹³ ti attho idh' eva sījhati, ayam hi yakkho kāmadaḍo,

¹ vāṭṭa.°, B. ² B. adds ahosi. ³ catuyojana.°, B.

⁴ janena, B. ⁵ pānena, B. ⁶ B. adds pacchā.

⁷ hārakā, B. ⁸ Kāmb.°, S, throughout (exc. the gāthās).

⁹ S., S, add pana. ¹⁰ nayāmase, C. D.; B.; niyāmase, M.; S., S, ¹¹ icchita icchita.°, B.

¹² niyā.°, S.; niyā.°, S.; nayā.°, B. ¹³ haretabbo, B.

tasmā imaṃ yakkhaṃ yācitvā tassa anumatiyā vā sace saññattim¹ na gacchati balakkārena vā yānaṃ ūropetvā yāne pacchābhāgaṃ bandhivā² gahetvā ito yeva khippaṃ Dvāravatīnagaraṃ gacchāmā ti.

Evam pana brāhmaṇena vutte³ Aṅkuro sappurisadhamme ṭhapetvā tassa vacanaṃ paṭikkhipanto

Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya vā
na tassa sākhāṃ bhañjeyya⁴ mittadubbho hi pāpako ti 3

gātham āha.

Tattha na bhañjeyyā⁵ ti na cchindeyya.⁶ Mittadubbho ti mittesu dubbhanaṃ tesam anattuppādanam. Pāpako ti abhaddako mittadubbho. Yo hi sitacchāyo rukkho ghammābhitattassa purisassa pariṣsamavinodako, tassāpi nāma pāpakaṃ⁷ na cintetabbam, kim aṅga pana sattabhūtesu⁸ ayaṃ ca devaputto sappuriso pubbakāri amlākaṃ dukkhapanudano bahupakāro na tassa kiñci anatthaṃ cintetabbam, aññadatthum so pūjetabbo evā ti dasseti.

Tam sutvā brāhmaṇo atthassa mūlaṃ nikativinayo ti nītimaṅgalaṃ nissāya Aṅkurassa paṭilomapakkhe ṭhatvā

Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya vā
khandham pi tassa chindeyya⁹ attho ce tādiso siyā ti 4

gātham āha.

Tattha attho ce tādiso siyā ti tādīsena dabbasaṃhārena sace attho bhaveyya tassa rukkhassa khandham pi chindeyya, kim aṅga pana sākādayo ti adhippāyo.

Evam brāhmaṇena vutte Aṅkuro sappurisadhammaṃ yeva paggaṇhanto

Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya vā
na tassa pattaṃ himseyya⁹ mittadubbho hi pāpako ti 5
gātham¹⁰ āha.

¹ aññatthe, B. ² B. adds tam. ³ vutto, S., B.

⁴ bhañjeyya, C. D.; B. ⁵ bhañjeyyā, B.; bhindeyyā, S., S.

⁶ bhindeyya, B. ⁷ pāpakammaṃ, B. ⁸ sabbasattesu, B.

⁹ bhindeyya, S., S. ¹⁰ B. puts imaṃ before gātham.

Tattha na tassa pattam himseyyā¹ ti tassa rukkhassa ekapaṇṇamattam pi na pāteyya, pageva sakhādike ti adhippāyo.

Puna pi brāhmaṇo attano vādam paggaṇhanto

Yassa rukkhassa cūyaya nisideyya sayeyya vā samūlam² pi tam³ abbuyha⁴ attho ce tadiso⁵ siya ti 6
gātham aha.

Tattha samūlam⁶ pi tam abbuyhā⁷ ti tam tattha sala mūlena samūlam⁸ pi abbūheyya⁹ uddhareyyā ti attho.

Evam brāhmaṇena vutte puna¹⁰ Aṅkuro tam niratthakam kātukāmo

Yass' ekarattim pi ghare vaseyya yatth' annapānam puriso labhetha

na tassa pāpam manasāpi cetaye¹¹ kataññitā sappuriselhi vaṇṇitā¹² 7

Yass' ekarattim pi ghare vaseyya annena¹³ pānena upatthito siyā

na tassa pāpam manasāpi cetaye¹⁴ adubbhapāni¹⁵ dahate mittadubbhiṃ¹⁶ 8

Yo pubbe katakalyāṇo pacchā pāpena himsati allapānihato¹⁷ poso na so bhadrāni passati ti 9

imā tisso gāthā abhāsi.

Tattha yassā ti yassa puggalassa. Ekarattim¹⁸ pi¹⁹ ti²⁰ ekarattimattam na²¹ kevalam gehe vaseyya. Yatth' annapānam²² puriso labhethā ti yassa santike koci puriso annapānam²³ vā kiñci²⁴ bhojanam labheyya. Na

¹ bhindeyya, S., S₂. ² samūlakam, C. ³ om. C.

⁴ abbhūya, C.; B.; abbuhe, M.; abbuyham, S.

⁵ p' etādiso, S., S₂. ⁶ mūlam, S.

⁷ abbhūyā, B. ⁸ samūlena sammūlam, S.

⁹ abbhūheyya, B. ¹⁰ pana, B.

¹¹ cintaye, M. C. D.; B. ¹² tatthanna, C.

¹³ adubbhi°, M. C. D.; B. ¹⁴ °dubhi, S., S₂.

¹⁵ adubbhapānihato, C. D.; B.; alampāni°, S.

¹⁶ om. B. ¹⁷ pi, B. ¹⁸ tattha na pānam, S.; tatth' annapānam, S.

¹⁹ annam vā pānam, B.

²⁰ B. adds pana; S. has yam before kiñci.

tassa pāpaṃ manasāpi cetaye¹ ti tassa puggalassa abhaddakaṃ anattihaṃ manasāpi na cinteyya na piheyya,² pageva kāyavācāhi. Kasmā ti³ ce: Kataññutā sappurisehi vaṇṇitā ti kataññutā nāma buddhādīhi uttamasappurisehi pasapsitā.

Upatthito ti payirupāsito 'idam gaṇha idam bhuñja' ti annapānādinaṃ upatthito. Adubbhapāni⁴ ti ahimsa-kahatto hatthasamīyato.⁵ Dahate mittadubbhin⁶ ti⁷ tam⁸ mittadubbhin⁸ puggalaṃ dahati vināseti. Appadutthe hi ajjhāsayasampanne puggale parena⁹ kato aparādhō avisesena¹⁰ tass⁷ eva anattāvaḥo. Appaduttho puggalo atthato tam dahati nāma. Tenāha Bhagavā:

Yo appadutthassa narassa dussati suddhassa posassa
anaṅganassa

tam eva bālaṃ pacceti pāpaṃ sukhumo rajo paṭivātaṃ
va khitto ti.*)

Yo pubbe katakalyāṇo ti yo puggalo kenaci sādhuna katabhaddako katūpakāro pacchā pāpena himsati ti tam pubbakāriṇaṃ aparabhāge pāpena abhaddakena anīṭhena¹¹ bādhati. Allapāṇihato¹² poso ti allapāṇinā¹³ upakārakiriyāya¹⁴ allapāṇinā dhotahatthena pubbakāriṇā hetthā vuttanayena hato bādhitō tassa vā pubbakāriṇo bādhanena hato allapāṇinā¹⁵ akataññū¹⁶ puggalo na so bhadrāni passati ti so yathāvutto¹⁷ puggalo idhaloke¹⁸ ca paraloke ca itthāni¹⁹ na passati²⁰ na vindati na labhati ti attho.

¹ cintaye, B. ² pasaheyya, B. ³ iti, B.; pi, S. S.

⁴ adubbhi°, B. ⁵ B. adds 'va. ⁶ om. S.

⁷ om. B. ⁸ S₂ adds tam pi. ⁹ aparena, B.

¹⁰ api sesena, B.; avisesam, S. S. ¹¹ anattakena, B.

¹² adubbha°, B. ¹³ S. S. have m'upa. ¹⁴ adubbhapāni, B.

¹⁵ kataññū, B. ¹⁶ yathā, S. ¹⁷ om. S. (exc. ke).

¹⁸ ittham, B. ¹⁹ passati ti, S. S., and omit the rest.

*) This verse (= Dhammap. v. 125) has been erroneously inserted into the text of the *Petavatthu* published for the P. T. S. by Prof. Minayeff.

Evam supparisadhammaṃ paggaṇhanta Aṅkurena
abhibhavitvā vutto so brāhmaṇo niruttaro taṇhī ahoṣi.
Yakkho pana tesaṃ dvinnāṃ vacanapaṭivacanāni sutvā¹
brāhmaṇassa kuṇṇhitvā pi 'hotu imassa duṭṭhabrāhmaṇassa'²
kuttabbāṃ pacceha jānissūmi' ti attano kenaci anabhibha-
vanīyatam eva tava dassento

Nahaṃ devena vā³ manussena vā issariyena vā 'haṃ
suppasayho⁴

yakkho 'haṃ asmi⁵ paramiddhipatto dūraṅgamo vaṇṇa-
balupapanno ti 10

gātham āha.

Tattha devenā⁶ ti yena kenaci devena.⁷ Manussena
vā ti etthāpi es' eva nayo. Issariyena vā ti devissariyena
vā manussissariyena vā. Tattha devissariyaṃ⁸ nāma
catummahārājikasakkasuyamādinam⁹ deviddhi, manussissari-
yaṃ nāma cakkavatti-ādinam puññiddhi. Tasmā issariya-
gahapena mahānubhāve devumanusse saṅgaṇhāti. Mahā-
nubhāva pi hi devā attano puññaphalūpatthambhite¹⁰
manusse pi asati payogavippattiyaṃ abhibhavitum na
sukkonti, pakeva itare. 'Haṃ ti a-sahane nipāto. Na
suppasayho¹¹ ti appadhamsiyo. Yakkho 'haṃ asmi¹²
paramiddhipatto ti attano puññavasena¹³ ahaṃ yak-
khattaṃ upāgato asmi¹⁴ yakkho vasamāno nayo vāso vā, atha
kho paramiddhipatto paramāya uttamāya yakkhiddhiyā
samannāgato. Dūraṅgamo ti khaṇe' eva dūraṃ pi ṭhānaṃ
gantum samattho. Vaṇṇabalupapanno ti rūpasampattiya
sarīrabalena uppanno¹⁵ samannāgato. Tīhi¹⁶ padehi
mantayogādīhi¹⁷ attano anabhibhavanīyataṃ yeva dasseti,
rūpasampanno hi paresaṃ bahumato hoti, rūpasampadam

¹ om. S₂. ² brāhmaṇassa, B. ³ om. C.

⁴ appa.^o, M. C. D.; B. ⁵ all MSS. except M. have asmim.

⁶ devena vā, B. ⁷ B. adds vā. ⁸ B. adds yaṃ.

⁹ 'hārā pi kas.^o, S₁, S₂; 'hārā ca sattasuya.^o, B.; B. adds vā.

¹⁰ S₂ omits puñña before phalu.^o ¹¹ appa.^o, B.

¹² asmim, all MSS. ¹³ 'phalena, B. ¹⁴ asmim, all MSS.

¹⁵ upapanno, B. ¹⁶ B. adds pi.

¹⁷ mantappayog.^o, S₁, S₂; B. adds pi.

nissāya visabhāgavatthunā pi anākulaniyo hoti,¹ vappa-
sampadā pi anabhibhavanīyakāraṇaṃ. Vuttā ito paraṃ
Aṅkurassa ca devaputtassa ca

‘Pāpi te sabbasovaṇṇo pañcadhāro madhussavo
nānārasā paggluranti maññe ‘han taṃ Purindadaṃ.’¹¹
‘N’amhi devo na gandhabbo na pi² Sakko Purindado
petam³ Ankura jānāhi Bheruvamhā⁴ idhagataṃ.’⁵ 12
‘Kiṃ silo kiṃ samācāro⁶ Bheruvasmīṃ⁴ pure tuvaṃ
kena te brahmacariyena puññaṃ pāpiṃhi ijjhati?’ 13
‘Tunnavāyo⁷ pure āsiṃ Bheruvasmīṃ⁴ tadā ahaṃ
sukicchavutti⁸ kapaṇo na me vijjati dātave. 14
Āvesanaṃ⁹ ca me āsi Asayhassa upantike
saddhassa dānapatino katapuññaassa lajjino. 15
Tattha yācanakā yanti nānāgottā vanibbakā
te ca maṃ tattha pucchanti Asayhassa nivesanaṃ:
kattha¹⁰ gacchāma bhaddhaṃ vo kattha dānaṃ padiyati?’¹⁶
Tesāhaṃ¹¹ puttḥo akkhāmi Asayhassa nivesanaṃ
paggayha dakkhiṇaṃ bāhuṃ ettha gacchatha bhaddhaṃ¹² vo
ettha dānaṃ padiyati Asayhassa nivesane.¹³ 17
Tena pāpi kāmadaḍḍo tena pāpi madhussavo
tena me brahmacariyena puññaṃ pāpiṃhi ijjhati’. 18
‘Na kira tvaṃ adā dānaṃ¹⁴ sakapāpihi kassaci
parassa dānaṃ anumodamāno pāpiṃ paggayha paradi. 19
Tena pāpi¹⁵ kāmadaḍḍo tena pāpi madhussavo
tena te¹⁶ brahmacariyena puññaṃ pāpiṃhi ijjhati’. 20
‘Yo so dānaṃ adā bhante paṣanno sakapāpihi
so hitvā mānusaṃ dehaṃ kin nu so disataṃ gato?’ 21
‘Nāhaṃ jānāmi asayhasāhino’¹⁷ Aṅgīrasassa gatiṃ āgatiṃ vā

¹ vā ti, *all MSS.* ² n’amhi, M.; B. ³ M., B. S., *add* maṃ.

⁴ Roru., M. C. D.; B. ⁵ ito g., C. ⁶ ‘hāro, S., S.

⁷ tantavāyo, S., S. ⁸ succhakimvutti, S.

⁹ aves., S.; nives., M. C. D.; B.

¹⁰ tattha, C. D.; S., S. ¹¹ tenāhaṃ, S., S.

¹² bhadda, *all MSS. except D.*

¹³ S., S. *omit* Asayh.° niv.°; Asayh.° nivesanaṃ, C.

¹⁴ adā nam (taṃ?), S., S. ¹⁵ B. *has* tena pāpi-la-ijjhati.

¹⁶ vo, S., S.; me, M. C. D.; B. ¹⁷ ‘vāhino, S., S.;

Asayhassa seṭṭhino, C.

sutañ ca me Vessavaṇassa santike¹ Sakkassa saṁvayataṃ
gato Asayho'. 22

'Alam eva katuṃ kalyāṇaṃ dānaṃ dātuṃ yathā ramaṃ
pāṇikāmadadaṃ disvā ko puññaṃ na karissati? 23

So hi nuna ito gantvā anuppatvāna Dvārakaṃ

dānaṃ² paṭṭhapayissāmi³ yaṃ nuna' assa sukhāvahaṃ. 24

Dassuṃi annapānaṃ⁴ ca vatthasenāsanāni ca

papaṃ ca udapānaṃ ca dugge saṅkamanāni cā' ti 25

paṇḍarasa vacanaṃ paṭivacanagāthā honti.

Tattha pāṇi te ti tava dakkhiṇaḥattho. Sabbaso vanna
ti sabbaso suvaṇṇavanna. Pañcadhāro ti pañcāhi
aṅgulīhi parehi kāmītavatthūnaṃ dhārā etassa santi ti
pañcadhāro. Madhussavo ti madhurarasa visandako.
Tenāha: nānārasaṃ pagghāraṇti ti madhurakāṭukasavā-
dibhedā nānāvīdhā rasā visandanti ti attho. Yakkhassa
hi kāmādade⁵ madhurādirasasaṃpannāni vicittāni⁶ khādani-
yabhojaniyāni lutthe vissajjente madhurādirasā paggharaṇti
ti vuttaṃ. Maññe 'haṃ taṃ Purindadaṃ ti maññe
ahaṃ taṃ Purindadaṃ Sakkāṃ. Evaṃ mahānubhāvo
Sakko devarāja ti taṃ ahaṃ maññāmi ti attho.

N'amhi devo ti Vessavaṇādiko pākāṭo devo na homi.
Na gandhabbo ti gandhabbakāyikadevo pi na' homi.⁷
Na pi⁸ Sakko Purindado ti purimattabhāve pure
dānaṃ⁹ paṭṭhapitattā Purindado ti laddhanāmo Sakko
devarāja pi na homi. Kataro pana ahoṣi ti āha. Petam¹⁰
Aṅkura jānāhi ti mārisa¹¹ Aṅkura petupapattikaṃ maṃ¹²
jānāhi, aṇṇataro petamahiddhiko ti maṃ upadhārehi.
Bheruvamhā¹³ idhagataṃ ti Bheruvanagarato¹⁴ cavitvā
marukantāre idha imasmiṃ nigrodharukkhe uppajjana-
vasena āgataṃ ettha nibbattaṃ ti attho.

Kim sīlo kiṃ samācāro Bheruvasmim¹⁵ pure tuvaṃ
ti pubbe purimattabhāve Bheruvanagare¹⁶ vasanto tvam

¹ Vessa santike, S₁. S₂. ² S₁. S₂ add taṃ.

³ paṭṭhapayissāmi, S₁. S₂. B. ⁴ dassuṃ' anna.^o M. C. D.; B.

⁵ kāmāduhe, S₁. S₂. ⁶ vivīdhāni, B. ⁷ om. B.

⁸ n'amhi, B. ⁹ dānaṃ, B. ¹⁰ S₁. S₂ add maṃ.

¹¹ ādi, B. ¹² kammaṃ, S₁. S₂. ¹³ Rovuv.^o, B.

kiṃ sīlo kiṃ¹ samācāro² ahosi, pāpato nivattanalakkhaṇaṃ
kidisaṃ sīlaṃ³ samādāyo paṭipuññakiriyālakkaṇena⁴
samācārena kidiso samācāro dānādīsu kusalasamācāresu
kidiso samācāro ahosi ti attho. Kena te brahmacari-
yena puññaṃ paṇinhi ijjhati ti kidisena seṭṭhabrah-
macariyena idaṃ evarūpaṃ tava hatthesu puññaphalaṃ
idāni samijjhati nippajjati, taṃ kathehi ti attho. Puñña-
phalaṃ hi⁵ idha uttarapadalopena puññaṃ ti adhippetam.
Tattha hi⁶ taṃ⁷ Kusalānaṃ bhikkhave dhammaṃ samā-
dānāhetu evaṃ idaṃ puññaṃ pavaḍḍhati ti ādisu puññaṃ
ti vuttaṃ.

Tunnavāyo⁸ ti tunnakāro. Sukicchavutti ti suṭṭhu
kicchavuttiko ativiyadukkhajivito.⁹ Kapaṇo ti varāko dīno
ti attho. Na me vijjati dātave ti addhikānaṃ samāpa-
brāhmaṇānaṃ dātum kiñci dātabbayuttakaṃ mayhaṃ
natthi, cittaṃ pana me dānaṃ dinnan ti adhippāyo.

Āvesanaṃ ti gharaṃ kammakaraṇasālā vā. Asayhassa
upantike ti Asayhassa mahūseṭṭhino gehassa samipe.
Saddhassā ti kammaphalasaddhāya samannāgatassa.
Dānapatino ti dānena nirantarappavattāya pariccāga-
sampattiya lobhassa¹⁰ cāga-abhibhavena paṭibhūtaṃ.¹¹
Katapuññassā ti pubbe katasucaritakammuassa. Lajjino
ti pāpajigucchana bhāvassa.¹²

Tatthā¹³ ti tasmiṃ mama āvesane.¹⁴ Yācanakā
yanti ti yācanakā jaṇā Asayhasēṭṭhiṃ kiñci yācitukāma
āgacchanti.¹⁵ Nānāgottā ti nānāvidhagottapadesā.
Vanibbakā ti vaṇidīpakā ye dāyakaṃ puññaphalādimaṃ
ca guṇakittanādimukhena attano atthikabhāvaṃ pavedento
vicaranti. Te ca maṃ tatthā pucchanti ti tatthā ti
nipātamattaṃ, te yācanakādayo maṃ Asayhassa seṭṭhino
nivesanaṃ pucchanti, akkharacintakā hi idisesu thānesu

¹ om. B. ² sīlaṃ, S.

³ paṭipuññapuññakiriyā.⁴ S. S.; samvattitapuññakiriyā.⁵
B. ⁶ pi, B. ⁷ tatthā ti, B. ⁸ tunṇa.⁹ S. ¹⁰ jiviko, B.

¹¹ āvesayan, S.; nivesanan, B. ¹² lokassa, S. S.

¹³ tarā abhibhavana.¹⁴ S. S.; paṭibhūtaṃ, S. S.

¹⁵ bhāvassa, all MSS.; jigucchanaṃ bh.¹⁶ B.

¹⁷ gatā, S. S. ¹⁸ āsane, B. ¹⁹ gacchanti, B.

kammadvayaṃ icchanti. Kattha gacchāma bhaddaṃ vo kattha dānaṃ padīyati ti tesam¹ pucchamākira-
nidassanaṃ. Ayaṃ h'ettha attho: bhaddaṃ tumhākaṃ
hotu, mayaṃ Asayhaseṭṭhinā dānaṃ padīyati² ti sutvā
agatā, kattha dānaṃ padīyati ti kattha vā mayaṃ gacchāma,
kattha gataṃ sakka taṃ³ laddhuṃ ti.

Tesaṃ puṭṭho akkhāmi ti evaṃ tehi addhikajanehi⁴
labhanatthanaṃ puṭṭho ahaṃ pubbe akatapūñnatāya idāni
idisaṇaṃ kiñci datuṃ asamattho jāto, dānaggaṃ pana imesaṃ
dassento labhassa upāyaṃ acikkhanena pi⁵ uppādetto etta-
kena pi bahuṃ puññaṃ pasavāmi ti ādarabhavaṃ⁶ uppādetvā
dakkhiṇabāhuṃ pasāretvā⁷ tesam Asayhaseṭṭhissa nivesanaṃ
acikkhāmi.⁸ Tenāha: paggayha dakkhiṇaṃ bāhuṃ ti adi.

Tena pāpi kāmādadō ti tena⁹ paradānapakasīnena¹⁰
parena katassa dānassa¹¹ sakkaccaṃ anumodanamattena
hetunā idāni mayhaṃ hattho kapparukkho viya santānalatī¹²
viya ca kāmādadō icchiticchitadāyī kāmādadō hoti.¹³
Tena¹⁴ pāpi¹⁵ madhussavo¹⁶ ti¹⁷ iṭṭhavatthuvissajja-
nako jāto.

Na kira tvaṃ adā dānaṃ ti kirā¹⁸ ti anussavatthe
nipāto. Tvaṃ kira attano santakaṃ na pariccaji¹⁹, saka-
pāpihi sahatthehi²⁰ kassaci²¹ samaṇassa vā brāhmaṇassa
vā kiñci dānaṃ na adāsi.²² Parassa dānaṃ anumo-
damāno ti kevalaṃ pana parena²³ kataṃ parassa dānaṃ
aho mahādānaṃ²⁴ pavattesi ti anumodamāno yeva vihāsi.

Tena pāpi kāmādadō ti tena tuyhaṃ pāpi evaṃ
kāmādadō aho acchariyā vata puññānaṃ gatī ti adhippāyo.

Yo so dānaṃ adā²⁵ bhante pasanno sakapāpihi
ti bhante²⁶ ti²⁷ devaputtaṃ gāravena ālapati. Bhante

¹ om. B. ² dryati, B. ³ gato dāni, B.

⁴ atthika°, B. ⁵ pi ti, S., S₂. ⁶ gāraṃ, B.

⁷ pasājetvā, S., S₂. ⁸ akkhāmi, B. ⁹ B. adds tadā.

¹⁰ °kalatā, S., S₂.

¹¹ B. adds kāmādadō ca honto. ¹² om. S., S₂.

¹³ madhurasavo, S., S₂. ¹⁴ om. all MSS. ¹⁵ kim vā, S., S₂.

¹⁶ °ccajjati, B. ¹⁷ sahavatthehi, S., S₂; sahatte ti, B.

¹⁸ yassa kassaci, B. ¹⁹ B. adds ti. ²⁰ pane, S., S₂.

²¹ dānaṃ, B. ²² dānapati, S., S₂.

parena kātassa dānānumodakassa tava¹ tuyham idisaṃ phalaṃ evarūpo ānubhāvo. Yo pana so Asayhamahāseṭṭhinā mahādānaṃ adāsi pasannacitto hutvā sahattheli tadā mahādānaṃ pavattesi. So hitvā mānusaṃ dehaṃ ti so idha manussattabhāvaṃ pahāya. Kin ti katarāṃ. Nu so ti nū ti nipātamaṭṭaṃ. Disataṃ gato ti disaṃ thānaṃ gato² kidisi³ tassa gati nippatti ti Asayhasēṭṭhino abhisamparāyaṃ pucchi.

Asayhasēṭṭhino ti aññehi maccharihi lobhābhībhūtehi sahituṃ vahituṃ⁴ asakkuṇeyyassa paricāgadis-vibhagassa sappurisassa⁵ madhurassa⁷ sahanato⁶ asayhasahino. Aṅgiraṣṣā ti aṅgato nikkhamanaṇṇikassa,⁹ raso¹⁰ ti jutiya adhivacanāṃ. Tassa kira yācaka āgacchante disva uḥaraṃ pītisomanassaṃ uppajjati mukhavaṇṇo vippasīdati. Taṃ attano paccakkhaṃ katvā¹¹ evaṃ āha: gatiṃ āgatiṃ vā ti tassa asukaṃ nāma gatiṃ ito¹² gato ti¹³ vā tato¹⁴ vā pana asukasmiṃ kale idha āgamissati ti āgatiṃ vā nāhaṃ jānāmi, avīsaṃ esa mayhaṃ. Sutañ ca me Vessavaṇassa santike¹⁵ ti api ca kho upatthānaṃ gatena Vessavaṇassa mahārājassa santike sutam etaṃ mayā. Sakkassa saḥavyataṃ gato Asayho ti Asayhasēṭṭhi Sakkassa devānaṃ indassa saḥavyataṃ upagato¹⁶ uhoṣi, Tāvatisabhaḥavane nibbatti¹⁷ ti attho.

Alaṃ eva kātūṃ kalyāṇaṃ ti yaṃ kiñci kalyāṇaṃ kusalaṃ puññaṃ kātūṃ yuttam eva patirūpaṃ eva. Tattha pana yaṃ sabbasādhāraṇaṃ sukaraṃ taṃ dassetuṃ Dānaṃ dātūṃ yathā rahaṃ ti vuttaṃ. Attano vibhava-balanurūpaṃ dānaṃ dātūṃ alaṃ eva. Tattha kāraṇaṃ āha: pāṇikāmadadaṃ disvā ti yatra hi nāma parakata-puññānumodanapubbakena dānapati nivesanamaggācikkha-namattena ayaṃ hattho kāmadado diṭṭho,¹⁸ imaṃ disvā

¹ tava, S₁. S₂. ² tato, S₁. S₂. ³ kimdisi, B.

⁴ om. S₁. S₂. ⁵ asakkuṇeyya pariccādi, S₁. S₂.

⁶ asappur.^o, B. ⁷ om. B. ⁸ asah.^o, B.

⁹ jutissa, S₂; jutissā, S₁. ¹⁰ raso, all MSS.

¹¹ gahetvā, S₁. S₂. ¹² S₁. S₂ add vā.

¹³ S₁. S₂ add gatiṃ. ¹⁴ gato, S₁. S₂. ¹⁵ santikaṃ,

S₁. S₂. ¹⁶ gato, B. ¹⁷ nibbatto, B. ¹⁸ dibbo, S₁. S₂.

Ko puññaṃ na karissatī ti mādiso ko nāma attano patitthānabhūtaṃ puññaṃ na karissatī.¹ Evaṃ aniyamavasena puññakiriyaṃ ādaraṃ dassetvā idāni attani taṃ niyametvā² dassento So hi nunā ti ādinā gāthadvayaṃ āha.

Tattha so ti so ahaṃ. Hi ti avadhāraṇe nipāto. Nunā ti parivattakkite. Ito gantvā ti ito marubbhūmito apagantvā. Anuppatvāna Dvārakaṃ ti Dvaravatīnagarāṃ anupāpunitvā. Paṭṭhapayissāmi³ ti pavattessāmi.⁴ Evaṃ Aṅkurena dānaṃ dassāmi ti paṭināya katāya yakkho tuṭṭhaṭṭho⁵ 'mārisa tvaṃ vissattho'⁶ dānaṃ dehi, ahaṃ pana te sahāyakiccaṃ karissāmi, yena te deyyadhammo parikkhayaṃ na gamissatī⁷ tena pakārena karissāmi⁸ ti taṃ dānakiriyaṃ samuttejetvā 'brāhmaṇavāṇṇa tvaṃ kira mādiso balakkārena netukāmo attano pamāṇaṃ na jānāsi' ti tassa bhaṇḍaṃ antaradhāpetvā taṃ yakkhaṃ vihiṃsakāya hiṃsāpento santajjesi. Atha naṃ Aṅkuro nānappakāraṃ yācitvā brāhmaṇena khamāpento pasādetvā sabbaṃ bhaṇḍaṃ paṭipakātikaṃ kārāpetvā rattiyaṃ upagatāya⁹ yakkhaṃ vissajjetvā¹⁰ gacchanto tassa avidūre aññatarāṃ ativyabibhacchadassanaṃ petāṃ disvā tena katakammaṃ pucchanto

Kena te aṅguli kuṇā¹¹ mukhaṃ ca kuṇalikatāṃ¹²

akkhīni ca paggharanti kiṃ pāpaṃ pakataṃ tayā ti¹³

gātham āha.

Tattha kuṇā¹⁴ ti kuṇikā¹⁵ paṭikuṇikā¹⁶ anujubbhūta.

Kuṇalikatā¹⁷ ti mukhavikārena vikūṇitaṃ¹⁸ sakūṇitaṃ.¹⁹

Paggharanti ti asuci vissandanti.²⁰ Ath' assa peto

¹ B. *adds* ti. ² attaniyametvā, S. S.

³ paṭṭhapayissāmi, S. ⁴ pavattayissāmi, B.

⁵ tuṭṭhamāso, B. ⁶ visattho, S. S.

⁷ S. S. *add* ti *and continue* taṃ dāna.⁸

⁸ katāya, S. S. ⁹ visajjo, B.

¹⁰ kuṇḍā, *all MSS. except M.*; B.

¹¹ kuṇḍā, M. O.; S.; kuṇḍasīkatā, S.

¹² kuṇḍā, S. S. ¹³ kuṇitā, S.; kuṇḍito, S.

¹⁴ kuṇitā, S.; kuṇḍitā, S. ¹⁵ kuṇḍā, S. S.

¹⁶ vikūṇitaṃ, S. S. ¹⁷ saṃkuṇḍitaṃ, S. S.

¹⁸ vissandanti, B.; visandanti, S. S.

Aṅgirasassa gahapatino saddhassa gharam esino
 tassāhaṃ dānavissagge dāne adhikato ahun.¹ 27
 Tattha yācanake disvā āgate bhojanatthike²
 ekamantaṃ apakkamma³ akāsiṃ kuṇalimukhaṃ.⁴ 28
 Tena me aṅguli kuṇā⁵ mukhañ ca kuṇalikaṃ
 akkhini ca⁶ paggharanti taṃ pāpaṃ pakataṃ mayā ti 29

tisso gāthā abhāsi.

Tattha Aṅgirasassā ti ādinā Asayhasettḥim kitteti.
 Gharam esino ti gharam āvasantassa gahatthassa.
 Dānavissagge ti dānagge pariccāgatthāne. Dāne
 adhikato⁷ ahun ti deyyadhammassa pariccājane dānā-
 dhikāre adhikato⁸ tḥapito ahosi.

Ekamantaṃ apakkammā⁹ ti yācanake bhojanatthike
 āgate¹⁰ disvā dānavyāvaṭeṇa nāma¹¹ dānaggato anapak-
 kamma¹² yathā tḥāne yeva tḥatvā¹³ sañjātapitisomanassena
 pasannamukhavāṇṇena¹⁴ sahatthēna dānaṃ¹⁵ dātabbaṃ
 parehi vā paṭirūpehi dāpetabbaṃ, ahaṃ pana tathā akatvā
 yācanake¹⁶ āgacchante dūrato disvā¹⁷ attānaṃ adassento¹⁸
 ekamantaṃ apakkamma¹⁹ apakkamitvā akāsiṃ kuṇali-
 mukhaṃ²⁰ ti vikuṇitaṃ²¹ saṅkucitaṃ mukhaṃ akāsiṃ.

Tenā ti yasmā²² tadāhaṃ sāmīnā dānādhikāre niyutto
 samāno dānakāle upaṭṭhite macchariyā pakato dānaggato
 apakkamanto pādehi saṅkocaṃ āpajji²³, sahatthehi dātabbe
 tathā akatvā hatthasaṅkocaṃ āpajji²⁴, pasannamukhena
 bhavitabbaṃ²⁵ mukhasaṅkocaṃ āpajji²⁶, piyacakkhūhi
 oloketabbe cakkhukālusiyaṃ uppādesi, tasmā hatthaṅguliyo

¹ ahn, *all MSS. exc. M.* ² bhojanantike, S₁. S₂.

³ apakkama, B. ⁴ kuṇḍa.^o, M. C. D.; kuṇḍa.^o S₂;
 kuṇḍasī.^o, S₁. ⁵ kuṇḍa, C. D.; S₂.

⁶ kuṇḍa.^o, M. C.; S₁. S₂. ⁷ me, M.; pi, S₁.

⁸ āgato, B. ⁹ ākāro, S₁. S₂; āgato, B.

¹⁰ ākhamā, *all MSS.* ¹¹ gate, S₁. S₂. ¹² om. B.

¹³ ākkama, S₂. B. ¹⁴ upetvā, B. ¹⁵ vippasanna.^o, B.

¹⁶ om. S₁. S₂. ¹⁷ yācake, S₁. S₂.

¹⁸ vaditvā, B.; S₁. S₂ *add* ca. ¹⁹ dassento, B.

²⁰ ākkama, B. ²¹ kuṇḍa.^o, S₁. S₂.

²² vikuṇḍitaṃ, S₂. ²³ tasmā yasmā, S₂; tasmā, S₁.

²⁴ āpajjaṃ, B. ²⁵ etabbe pi, B.

ca pādaṅguliyo ca kuṇṭā¹ vikūṇṭā² jāta mukhañ ca kuṇḍalikataṃ³ virūparūpena⁴ saṅkucitaṃ akkhini⁵ ca asuci duggandhajegucchāni assūni paggharanti ti attho.

Tena vuttaṃ

Tena me aṅguli kuṇḍa mukhañ ca kuṇḍalikataṃ akkhini ca paggharanti taṃ pāpaṃ pakataṃ mayā ti. 30

Tam sutva Aṅkuro petaṃ garahanto

Dhammena te kūpurisa mukhañ ca kuṇḍalikataṃ⁶ [akkhini ca⁷ paggharanti]*) yaṃ tvaṃ⁸ parassa dānassa akāsi kuṇḍalimukhaṃ⁹ ti 31

gātham āha.

Tattha dhammenā ti yutten' eva kārāṇena. Te ti tava. Kūpurisā ti lāmakapurisa. Yaṃ ti yaṃ. Parassa dānassā ti parassa dānasmim, ayam eva vā pātho.

Puna Aṅkuro¹⁰ dānapati taṃ seṭṭhiṃ¹² garahanto

Kathaṃ hi dānaṃ dadamāno kareyya parapattiyaṃ annapānaṃ khādaniyaṃ vatthasenāsanāni cā ti 32

gātham āha.

Tass' attho: dānaṃ dadanto¹² puriso kathaṃ hi¹³ nāma taṃ parapattiyaṃ parena pāpetabbaṃ¹⁴ sādhetabbaṃ¹⁵ kareyya, attanā paccakkham¹⁶ eva pana¹⁷ katvā sahatthen' eva dadeyya sayam vā tattha¹⁷ vyāvaṇṇo bhaveyya, aññathā attano deyyadhammo atthāne viddhamseyya, dakkhiṇeyyā pana¹⁸ sātena¹⁹ parihāyeyyun²⁰ ti.

¹ kuṇḍā, S₂; kuṇḍāthā, S₁. ² vikūṇṭā, S₁, S₂; *om.* B.

³ kuṇḍa.^o, S₂; kuṇḍha.^o, S₁. ⁴ rūpaṃ, S₁, S₂.

⁵ akkhinañ, S₁, S₂. ⁶ kuṇḍa.^o, M. C.; S₁, S₂.

⁷ te, B. ⁸ taṃ, M. C. D.; B. ⁹ kuṇḍa.^o, C.; S₁, S₂.

¹⁰ B. *adds* taṃ. ¹¹ dānapatisēṭhi, B. ¹² dento, B.

¹³ ti, B. ¹⁴ dātabbaṃ, B. ¹⁵ *om.* B.

¹⁶ attapa.^o, B. ¹⁷ katta, S₁, S₂. ¹⁸ ca, B. ¹⁹ dānena, B.

²⁰ hāyeyyan, S₂, B.

*) all MSS. have this phrase, it seems however to be an interpolation, and the metre itself suggests this.

Evam¹ tam garahitvā idāni attano² paṭipajjitabbavidhīm
dento³

So hi nuna ito gantvā anuppatvāna Dvārakam
dānam paṭṭhapayissāmi⁴ yaṃ mam' assa⁵ sukhāvahanam. 33
Dassam' annaṃ ca pānaṃ ca vattham senāsenāni ca
papaṃ ca udapānaṃ ca dugge ca⁶ saṅkamanāni cā ti 34

gāthadvāyam⁷ āha.⁷ Tam⁸ vuttattham eva

Tato hi so nivattitvā anuppatvāna Dvārakam
dānam paṭṭhayi⁹ Aṅkuro yaṃ tam assa sukhāvahanam. 35
Adā annaṃ ca pānaṃ ca vatthasenasānāni ca
papaṃ ca udapānaṃ ca vipasannena cetasā. 36
Ko chāto ko ca⁷ tasito ko vattham parivassati¹⁰
kassa santāni yoggāni ito yojentu¹¹ vāhanam
ko chatt' icchati gandhaṃ ca ko mālam ko upāhanam: 37
Iti su¹² tattha ghosenti kappakā sūdā¹³ māgadhā¹⁴
sadā sāyaṃ ca pāto ca Aṅkurassa nivesane ti 38

catasso gāthā Aṅkurassa paṭipattim dassetum saṅgiti-
kārakehi thapitā.

Tattha tato¹⁵ ti marukantārato. Nivattitvā ti paṭi-
nivattitvā.¹⁶ Anuppatvāna Dvārakan ti Dvāravatina-
garam anupāpunitvā. Dānam paṭṭhayi Aṅkuro ti
yakkhena paripūritasakalakotthāgāro sabbapaṭheyyakam
mahādānam¹⁷ Aṅkuro paṭṭhapesi. Yaṃ tam assa¹⁸
sukhāvahan ti yaṃ attano sampatti āyatiṃ ca sukha-
nibbattakam.

Ko chāto ti ko jighacchito so āgantvā yathā rucim
bhuñjatū ti adhippāyo. Es' eva nayo sesesu pi. Tasito

¹ eva, S.² attanā, B.

³ dassento, B.; deyyanto, S.; S.¹ S.² add gāthadvāyam āha.

⁴ paṭṭhapayissāmi, B. ⁵ m'assa, B.

⁶ om. M.; B.; camkam.⁶ S.¹ S.² ⁷ om. S.¹ S.²

⁸ tā, S.¹ S.² ⁹ paṭṭhapay⁹, M; B. paṭṭhapayi 'ṅkuro, C. D.

¹⁰ paridassati, M; °dhassati, D.; B.; °dahissati, C.

¹¹ yojantu, M. C. D.; B. ¹² iti ssa, S.¹ S.²

¹³ suda, all Burmese MSS. ¹⁴ pāṭavā, M. C.

¹⁵ gato, S.¹ S.² ¹⁶ °vattetvā, B. ¹⁷ S.¹ S.² add so.

¹⁸ mam assa, B.; tumh'assa, S.¹ S.²

ti pipāsito. Parivassati¹ ti paridahissati nivāsessati² parupissati vā ti attho. Santāni ti parissamappattāni. Yoggāni ti ratthayugavāhanāni.³ Ito yojentu⁴ vāhanan ti ito yoggasamūhato yathā rucim tam gahetvā vāhanam yojentu.⁴

Ko chatti' icchati ti ko kilūñjachattadibhedam chattam icchati so gaṇhatu ti adhippiyo. Seseu pi es'eva nayo. Gandhan ti catujātiyagandhadikam gandham. Mālan ti gaṇṭhikadibhedam⁵ puppham. Upāhanan ti khallabaddhadibhedam⁶ upāhanam. Iti sū ti⁷ nipātamattam, iti eva⁸ ko chāto ko tasito ti adinā ti attho. Kappakā ti nahāpakā.⁹ Sūdā ti bhattakārakā.¹⁰ Māgadhā ti gandhino. Sādā ti sabbakūlam divase divase sāyam ca pāto ca. Tattha Aṅkuraṣṣa nivesane ghosenti¹¹ ugghosenti ti yojanā.

Evam mahādānam pavattentassa gacchante¹² kāle titti-bhāvato addhikajanehi¹³ parivittam dānaggaṇam ulosi. Tam disvā Aṅkuro dāne¹⁴ ulārajjhāsayaṭṭiya atutthamānaso hutvā attano dāne niyuttam Sindhakam¹⁵ nāma māpavam¹⁶ amantetvā

Sukham supati Aṅkuro iti jānāti mam jano dukkam supāmi Sindhaka¹⁷ yam na passāmi yācake. 39
Sukham supati Aṅkuro iti jānāti mam jano dukkam Sindhaka¹⁷ supāmi¹⁸ appake su vanibbake ti 40

gāthadvayam āha.

Tattha sukham supati Aṅkuro iti jānāti mam jano ti Aṅkuro rājā yasabhogasamappito dānapati attano bhogasampattiya dānasampattiya ca sukham supati sukhen'

¹ odhassati, B. ² om. S₁. S₂.

³ vāhanakā, S₁; vāhakā, S₂. ⁴ yojantu, B.

⁵ gandhi.^o, B.; gatthikāgatthikabhedam, S₁. S₂.

⁶ usubhaṇḍādi, S₁. S₂. ⁷ B. adds ettha sū ti.

⁸ evam, B. ⁹ nahāpikā, S₁. S₂. ¹⁰ kārā, S₁. S₂.

¹¹ ghosanti ti, B.; ghose ugghosenti, S₂.

¹² S₁. S₂ repeat gacchante. ¹³ atthi.^o, B.

¹⁴ dānam, S₁. S₂. ¹⁵ Sindhukam, B.

¹⁶ mānavam, S₁. S₂.

¹⁷ Sindhuka, B.; Sinduka, C. D.; Siddaka, M.

¹⁸ B. puts supāmi before Sindh.^o

eva niddam upagacchati sukham¹ paṭibujjhati ti evaṃ
maṃ jano saṃbhāveti. Dukkhaṃ supāmi Sindhakā ti
ahaṃ pana Sindhaka dukkhaṃ eva supāmi. Kasmā yaṃ
na passāmi yācake ti² yasmā mama ajjhāsayaṇurūpaṃ
deyyadhammaṃ paṭiggāhake bahū yācake na passāmi tasmā
ti attho.

Appake su vanibbake ti vanibbakajane appake 'va
katipaye³ dukkhaṃ supāmi ti yojanā. Sū ti pi⁴ nipāta-
mattaṃ, appake vanibbakajane sati ti attho.

Taṃ sutvā Sindhako tassa ulūraṃ dānāḷhimuttis-
pakaṭataraṃ kātukāmo

Sakko ce⁶ te varaṃ dajjā Tāvatisānaṃ issaro
kissa⁷ sabbassa lokassa varamāno varaṃ vare ti 41

gātham āha.

Tass' attho: Tāvatisānaṃ⁸ sabbassa pi⁹ lokassa issaro
Sakko 'varaṃ varassu¹⁰ Aṅkura yaṃ kiñci manas' icchitan'
ti tuyhaṃ varaṃ dajjā dadeyya ce varamāno paṭṭhayaṃāno¹¹
kissa kiḍisaṃ¹² varaṃ vareyyāsi¹³ ti.¹⁴ Atha² Aṅkuro
attano ajjhāsayaṃ yathāvato¹⁵ pavedento

Sakko ce⁶ me varaṃ dajjā Tāvatisānaṃ issaro
kaluṭṭhitassa me sato suriyuggamaṇaṃ¹⁶ pati
dibbā bhakkhā pātubhaveyyuṃ¹⁷ silavanto ca yācakā 42
Dadato¹⁸ me na khīyetha datvā nānutappeyyāhaṃ
dadaṃ cittaṃ pasādeyyaṃ evaṃ¹⁹ Sakkavaraṃ vare ti 43

dve gāthā abhāsi.

Tattha kaluṭṭhitassa me sato ti kalē pāto vuṭṭhitassa
atthikānaṃ dakkhiṇeyyaṇaṃ apacāyanaṃ pāricariyādivasena²⁰

¹ sukhen' eva ca, B. ² om. B.

³ appakesu katippayesu, S.₁ S.₂. ⁴ ca, B.

⁵ 'maggam, S.₁ S.₂. ⁶ ca, M. C. ⁷ kassa, M.

⁸ B. adds devānaṃ. ⁹ ca, B. ¹⁰ varassa, S.₁ S.₂

¹¹ paṭṭhayaṃ, B. ¹² kiṇḍisaṃ, B. ¹³ vareyyā, B.

¹⁴ B. adds attho. ¹⁵ yā, °, all MSS. ¹⁶ suriyass' uggam, °,
S.₁ S.₂. ¹⁷ 'bhaveyyaṃ, S.₁ S.₂. ¹⁸ C., B. add ca.

¹⁹ etaṃ, M. C. D.; B. ²⁰ acayana, °, S.₁; payana, °, S.₂.

utthānavasena viriyasampannassa me samānassa. Suriy-
uggamanam¹ pati ti suriyassa gamanavelāya.² Dibbā
bhakkhā pātubhaveyyun ti devalokapariyāpannā
āhārā uppajjeyyūn. Silavanto ca yācakū ti yācakū
ca silavanto³ kalyāṇadhammā bhaveyyūn.⁴

Dadato⁵ me na khīyethā ti āgatāgātānaṃ dānaṃ
dadato ca me deyyadhammo na khīyeyya⁶ na parikkhayaṃ
gaccheyya.⁷ Datvā nānutappeyyāhaṃ ti dātabbada-
naṃ⁸ datvā kiñci-d-eva appasādakam disvā tena ahaṃ
pacchā nānutappeyyaṃ. Dadaṃ cittaṃ pasādeyyan
ti dadamāno cittaṃ pasādeyyaṃ pasannacitto yeva hutvā
dadeyyaṃ.⁹ Evaṃ¹⁰ Sakkavaraṃ vare ti Sakkaṃ de-
vānaṃ indaṃ ārogyasampadā¹¹ deyyadhammasampadā dak-
khiṇeyyasampadā deyyadhammassa¹² aparimitasampadā¹³
dāyakasampadā ti¹⁴ evaṃ¹⁵ pañcavidhavarā¹⁶ vareyyaṃ.
Ettha ca kaluttīhitaṃ me sato ti etena ārogyasampadā,
dibbā bhakkhā pātubhaveyyan ti etena deyyadhamma-
sāmpadā, silavanto ca¹⁷ yācakū ti etena dakkhiṇeyya-
sāmpadā, dadato¹⁸ me na khīyethā ti etena deyyadhammassa
aparimitasampadā¹⁹, datvā nānutappeyyāhaṃ dadaṃ cittaṃ
pasādeyyan ti etehi dāyakasampadā ti. Ime pañca
attāvarabhāvena²⁰ icchitā, te ca kho dānamayapuññassa
yāva-d-eva ulārabhāvāyā²¹ ti veditabbaṃ.

Evaṃ Aṅkurena attano ajjhāsaya²² pavedite tattha ni-
sinno nītisatthe kataparicayo Sonako nāma eko puriso taṃ
atidānato vicchinditukāmo

Na sabbavittāni pare pavecche²³ dadeyya dānaṃ ca
dhanāṃ ca rakkhe .

¹ suriyass' ugg.^o, S.₁ S.₂. ² sūriyuggamanavelāyaṃ, B.

³ S.₁ S.₂ add ca. ⁴ bhaveyyaṃ, S.₁ S.₂. ⁵ B. adds ca.

⁶ khīyetha, B. ⁷ S.₁ repeats na p.^o g.^o.

⁸ taṃ ca dānaṃ, B. ⁹ dadeyyāma, B. ¹⁰ etaṃ, B.

¹¹ om. S.₁ S.₂. ¹² om. S.₂. ¹³ etaṃ, B.; om. S.₂.

¹⁴ tividha.^o, S.₁ S.₂. ¹⁵ bhāvo, S.₁ S.₂.

¹⁶ attāhāvanabhāvena, S.₁ S.₂. ¹⁷ ulārāya, S.₁ S.₂.

¹⁸ ajjhāsayena, S.₂ B.

¹⁹ pavacche, M. D.; B.; samparavacche, C.

tasmā hi dānā dhanam eva seyyo atippadānena² kulā
na honti. 44

Adānam atidānañ ca na ppasamsanti paṇḍitā
tasmā hi dānā dhanam eva seyyo samena vatteyyu sa
dhīradhammo ti 45

dve gāthā abhāsi. Sindhako evaṃ pana vimapsitukāmo
Na sabbavittāni ti ādim āhā ti apare.

Tattha na sabbavittāni ti savinnūṇakāviññānakappa-
bhedāni sabbāni vittūpakarapaṇi dhanāni ti attho. Pare
ti paramhi² parassā ti attho. Na ppavecche ti na da-
deyya, dakkhiṇeyyā laddhā ti katvā³ kiñci asesetvā,
sabbasāpateyyapariccāgo na kātabbo ti attho. Dadeyya
dānañ cā ti sabbena sabbam dānadhammo na⁴ kātabbo,
atha kho attano āyañ ca vayañ⁵ ca⁶ jānitvā vibhavānu-
rūpaṃ dānañ ca dadeyya. Dhanañ ca rakkhe ti⁶
aladdhalābhaladdhanaparirakkhaṇarakkhitasambandhavasena⁷
dhanam paripāleyya⁸

Ekena bhoge bhuñjeyya dvīhi⁹ kammaṃ payojaye
catutthañ ca nidhāpeyya āpadāsu bhavissati ti

vuttavidhinā vā dhanam rakkheyya, taṃ mūlakattā dānassa.

Tayo¹⁰ pi maggā aññamaññavisodhanena paṭisevitabbā
ti hi nīticintakā. Tasmā hi ti yasmā dhanāñ⁵ ca⁶
rakkhanto dānañ ca karonto ubhayattha¹¹ lokahitāya
paṭipanno hoti dhanamūlakañ ca dānam, tasmā dānato
dhanam eva seyyo sundarataro ti atidānam na dātabban
ti adhippāyo. Tenāha: atippadānena kulā¹² na honti
ti dhanassa pamāṇam ajānitvā¹³ dānassa taṃ nissāya
atippadānappasaṅgena kulāni¹⁴ na honti na ppavattanti
ucchiñjanti ti attho. Idāni viññanam¹⁵ pasamsitāya¹⁶ pi¹⁷ tam¹⁷

² abhipp., M. C. D. ³ parasmim, S. ⁴ B. adds sabbam.

⁵ S. S. put na before dāna. ⁶ om. S. S.; both have ayañ; B. omits attano. ⁷ B. adds dhanam rakkheyya.

⁸ aladdhamānabhaṇḍaparirakkhitapabandha. ⁹ B.; alad-
dhalābhaladdhanaparirakkhitarakkhitasambandha. ¹⁰ S.; 'lā-
bhanaladdhanaparirakkhaṇa. ¹¹ S. ¹² paricāseyya, S. S. ¹³ dihi,
S. S. ¹⁴ S. S. add ti. ¹⁵ ubhaya, S. S. ¹⁶ kusala, all MSS.

¹⁷ ajānitvāna, B. ¹⁸ kusalāni, B. ¹⁹ viññanam, S. S.

²⁰ pasamsitam, S. S. ²¹ om. S. S.

evattham¹ patiṭṭhapento Adānam atidānañ cā ti
gātham āha.

Tattha adānam atidānañ cā ti sabbena sabbam
kaṭacchubhikkhāya pi taṇḍalamuṭṭhiyā pi adānam² pamāyaṃ
atikkamitvā pariceṇḍāgasāṅkhātam atidānañ ca paṇḍitā
buddhimanto sappanājatikā³ na ppasamsanti vappenti.⁴ Sab-
bena sabbam adanena hi samparāyikato atthato paribāhiro
hoti. Atidānena diṭṭhadhammikapaveṇi⁵ na ppavattanti.
Samena vatteyyā ti avisamena⁶ lokiyaparikkhakena⁷
agarahitena⁸ majjhimena nāyena pavatteyya. Sa dhira-
dhammo ti yā yathāvuttam dānādānappavatti⁹ sā dhira-
nam dhisampannānam nītinayakusalānam dhammo. Tehi
gatamaggo ti¹⁰ dipeti.

Tam sutvā Ānkuro tassa adhippāyam parivattento

Aho vata¹¹ re aham eva dajjam santo¹² ca¹³ maṃ sappu-
risā bhajeyyūṃ¹⁴

megho va¹⁵ ninnam¹⁶ paripūrayanto¹⁷ santappaye sabba-
vanibbakānam. 46

Yassa yācanake disvā mukhavaṇṇo pasidati
datvā attamano hoti tam gharam vasato sukham. 47

Yassa yācanake disvā mukhavaṇṇo pasidati
datvā attamano hoti esā puññassa¹⁸ sampadā. 48

Pubbe¹⁹ va dānā sumano dadam cittam pasādaye²⁰
datvā attamano hoti esā puññassa¹⁸ sampadā ti 49

imāhi²⁰ catūhi gāthāhi attano paṭipajjitabham²¹ vidhim
pakāsesi.²²

Tattha aho vatā ti sādhu vata. Re²³ ti ālapanam.
Aham eva dajjan ti aham dajjam eva. Ayam h'ettha

¹ eva vattam, B. ² dānam, S.₂. ³ sappurisa.^o, B.

⁴ vappiyanti, B. ⁵ °dhammikato.^o, B. S.₂; °dhammikato,
B., and omits the next three words. ⁶ atisamena, S.₁ S.₂.

⁷ °sarikkhakena, B.; °sarikkakehi, S.₂. ⁸ samāhitena, B.

⁹ dānasamāpatti, B. ¹⁰ om. S.₂. ¹¹ vatā, S.₁. ¹² sante, S.₁.
S.₂; dadanto, C. ¹³ hi, S.₁ S.₂. ¹⁴ bhajeyyā S.₁; °yyā, S.₂.

¹⁵ ca, B. ¹⁶ ninnāni, S.₁ S.₂, and add hi.

¹⁷ pūrayanto, S.₁ S.₂. ¹⁸ yaññassa, M. C. D.

¹⁹ all MSS. ²⁰ om. B. ²¹ °pajjana.^o, B.

²² pakāseti, B. ²³ are, S.₁ S.₂.

sankhepattho. Māva¹ dānā dhanam eva seyyā ti yadi
ayaṃ nitikusalanāṃ vādo, vadanti te kāmam², ahaṃ
dajjam eva. Santo ca³ maṃ sappurisā bhajeyyū⁴
ti tasmiṃ ca dāne santo upasanto kāyavacimanosamā-
cārasappurisā sūdhavo⁵ maṃ bhajeyyū³ upagaccheyyū⁶.
Mego va⁷ ninnam⁸ paripūrayanto⁹ ti ahaṃ ca¹⁰ abhi-
ppavassanto¹¹ malūmegho viya ninnāni ninnatthānāni
sabbesaṃ vanibhakanaṃ adhippāye paripūrento aho vata
te¹² santappeyyan ti.

Yassa yācanake disvā ti yassa puggalassa gharam
esino yācanake disvā 'paṭhamam¹³ tāva upatthitam vata me
puññakkhettaṃ' ti saddhājatassa mukhavaṇṇo pasidati,
yathā vibhavaṃ pana tesam dānam datvā attamano¹⁴
pītisomanassehi gahitacitto hoti, tamhi yad ettha yācaka-
naṃ dassanaṃ te ca disvā cittassa pasādanam yathā rahaṃ¹⁵
dānam datvā ca¹⁶ attamanatā.

Esā puññassa¹⁷ sampadā ti esā puññassa¹⁷ sampatti
pāripūrī nibbatti¹⁸ ti attho.

Pubbe 'va dānā sumano¹⁹ ti sampattinidāna - anu-
gāmikaṃ nidhānaṃ nidhessāmi ti muñcanam²⁰ cetanāya
pubbe 'va dānupakaraṇassa sampādanato²¹ paṭṭhāya sumano
somanassajāto bhaveyya. Dadam cittaṃ pasādāye²²
ti dadanto deyyadhammaṃ dakkhiṇe hatthe patitthapento
asārato dhanato sārādānaṃ karomi ti attano cittaṃ
pasādeyya. Datvā attamano hoti ti dakkhiṇeyyānaṃ
deyyadhammaṃ pariccajitvā paṇḍitapaññattaṃ²³ nāma
mayā anutthitam aho sādhu sutthū ti attamano²⁴ pamudito²⁵
pītisomanassajāto hoti. Esā puññassa¹⁷ sampadā ti,

¹ māva, S₁. S₂. ² B. has instead of this phrase cāvati
hotu (? hetu) kāmam. ³ hi, S₁. S₂.

⁴ bhajeyyan, S₁. S₂. ⁵ te pi, B.

⁶ om. B.; ⁷ gaccheyyam, S₁. S₂. ⁸ ca, B.

⁹ ninnāni, S₁. S₂. ¹⁰ abhipūr., S₁. S₂.

¹¹ ahaṃ, B. ¹² atippavassanto. B. ¹³ te vata aho, B.

¹⁴ imam, B. ¹⁵ attano, S₁. ¹⁶ yathā codanam, S₁. S₂.

¹⁷ om. B. ¹⁸ yaññassa, B. ¹⁹ S₁. S₂ add ca.

²⁰ dāna, B. ²¹ sambharanato, B.

²² pasādeyyā, S₁. S₂. ²³ puññattaṃ, S₁. S₂.

²⁴ attano, B. ²⁵ pamukhito, B.

yā ayaṃ pubbabhāgacetanā¹ muñcamacetanā aparabhāga-
cetanā² ti imāsaṃ kammaphalaladdhānugātānaṃ somanassa-
pariggahitānaṃ tissaṃaṃ cetanānaṃ pāripūrī esū puññassa³
sampadā sampatti. Na ito aññathā⁴ adhippāyo.

Evam Aṅkuro attano paṭipajjanavidhiṃ pakāsetvā bhīyo-
somattāya abhivaḍḍhamānadānaññāsāyo divase divase
mahādānaṃ pavattesi. Tena tadā sabbarajjāni⁵ dumañ-
galāni⁶ katvā mahādāne diyamāne paṭiladdhasabbupa-
karaṇamanussā attano attano⁷ kammante paḥāya yathā
sukhaṃ vicarimsu. Tena⁸ rājūnaṃ koṭṭhāgārāni⁹ parikkha-
yaṃ āgamaṃsu.¹⁰ Tato rājāno Aṅkurassa dūtaṃ pāhesuṃ
'bhoto dānaṃ nissāya amhākaṃ āyassa vināso ahosi,
koṭṭhāgārāni parikkhayaṃ gatāni, tattha yuttaṃ nātābbaṃ'
ti.¹¹ Taṃ sutvā Aṅkuro Dakkhinūpathaṃ gantvā Dami-
lavisaṃ¹² samuddassa avidūratthūne mahatiyo dānasālayo¹³
kārapetvā mahādānāni pavattento yāvatiyukaṃ tathā
kāyassa bhedaṃ parammaraṇā¹⁴ Tāvatiṃsabhavane nibbatti.
Tassa dānavibhūtiṃ¹⁵ saggūpapattiṃ¹⁶ ca dassento sañ-
gitikarū

Saṭṭhivāhasahassāni Aṅkurassa nivesane
bhojanaṃ diyaṃ niccaṃ puññapekkhassa jantuno. 50
Janā¹⁶ tisahassā¹⁷ sūdā¹⁸ ānuttamaṇikuṇḍalā
Aṅkuraṃ upajjvanti dāne yaññassa vyāvaṭā.¹⁹ 51
Saṭṭhipurisasahassāni²⁰ ānuttamaṇikuṇḍalā
Aṅkurassa mahādāne kaṭṭhaṃ phārenti māṇavā.²¹ 52

¹ pubbacetanā, S₁; pubbe cet.^o, S₂.

² aparā cetanā, S₁. S₂. ³ yaññassa, B., and adds
dānassa. ⁴ B. adds ti. ⁵ satta.^o, B.

⁶ uttam.^o, S₁. S₂. ⁷ om. B. ⁸ tesam, B.

⁹ gārādi, B. ¹⁰ agam.^o, B. S₂.

¹¹ tatthāyuttamatte divase dātābbaṃ ti, B.

¹² Damiṭṭha.^o, B. ¹³ anekadāna.^o, B.

¹⁴ vibhūtiṃ ca, B. ¹⁵ saggavibhūtiṃ pavattiṃ ca, B.

¹⁶ om. M. C. D.; B. ¹⁷ saḥassāni, M. C. D.; B.

¹⁸ sūdāni, M. C. D.; B. ¹⁹ pāvata, M. C.; S₂; pāvata, S₁;

byāvaṭā, D. ²⁰ parisa.^o, B. S₂.

²¹ mānava, C. D.; mānavā, M.; S₁. S₂.

Soḷasitthisahassāni sabbālaṅkārabhūsitā	
Aṅkurassa mahādāne vidhā piṇḍenti ² nāriyo.	53
Soḷasitthisahassāni sabbālaṅkārabhūsitā	
Aṅkurassa mahādāne dabbigāhā upatṭhitā.	54
Bahum bahūnam ² pādāsi ciraṃ pādāsi khattiyo ³	
sakkaccaṇ ca sahatthā ca ⁴ cittiṃ ⁵ katvā punappunam.	55
Bahumāse ca pakkhe ca utusamvaccharāni ⁶ ca	
mahādānam pavattesi Aṅkuro dīgham antaram. ⁷	56
Evam datvā yajitvā ca ⁸ Aṅkuro dīgham antaram ⁹	
so hitvā mānusaṃ deham Tāvatisūpago ahū ti	57

gathā āhaṃsu.

Tattha satṭhivāhasahassāni ti vāhānam satṭhisahassāni gandhasālitaṇḍulādipūritānam²⁰ vāhānam satṭhisahassānam²¹ puññaṇḍapekkhassa²² dānājñāsayaassa dānādhi-muttassa Aṅkurassa nivesane nīccam divase divase⁴ jantuno sattaniḷkāyassa²³ bhojanam diyate ti yojanā.

Tisahassā¹⁴ sūdā¹⁵ ti tisahassamattā sūdā bhattakarakā. Te ca kho¹⁶ padhānabhūtā adhippetā. Tesu ekam ekassa pana¹⁷ vacanakarā¹⁸ anekā veditabbā. Tisahassāni sūdānam ti ca paṭhanti. Āmuttamanikunḍalā¹⁹ ti nānāmaniviccitakunḍaladharā²⁰ nidassanamattā²¹ c'etaṃ āmuttakataḷakakāṭisuttādi²² ābharāṇā²³ pi te²⁴ agaheṣum.²⁵ Aṅkuram upajivanti ti taṃ nissāya²⁶ jivanti, tappaṭi-baddhajivikā honti ti attho. Dāne yaññassa vyāvaṭṭā²⁷

² piṇḍanti, S₁. ² bahum, S₂. ³ all MSS. except S₂.

⁴ om. S₁, S₂. ⁵ vitti, C.; pīti, S₁, S₂.

⁶ itu.^o, S₁, S₂. ⁷ antare, M.

⁸ yajetvā vā, B. ⁹ antare, M. D.; B.

¹⁰ purita, B. ¹¹ saḥassāni, B. ¹² pekkhantassa, S₁.

¹³ sattakāyassa, B. ¹⁴ tisahassāni, B. ¹⁵ sūdāni, B.

¹⁶ B. adds pana. ¹⁷ om. S₂.

¹⁸ pavacana.^o, S₂; pesanāvācana.^o, B.

¹⁹ kunḍalāni, S₁, S₂. ²⁰ dharādi, S₁, S₂.

²¹ dassanamaggam, S₁, S₂. ²² kaṭasuttādi, S₂; kaṭa-suttā, S₁. ²³ ābharāṇāni, B. ²⁴ B. omits pi te.

²⁵ aheṣum, B. S₁. ²⁶ upanissaya, B.

²⁷ byāvaṭṭā, B.; pāvaka, S₁, S₂.

ti mahāyāgasānñitassa¹ yāmiassa² dāne yajane vyāvata³ ussukkam āpannā.

Kattham phārenti mānavā⁴ ti nānappakārānam khajjabhōjjanādi-āhāravisesānampacanāya alaṅkatapāṭiyattā taruṇamunussā katthāni phārenti vidārenti.⁵

Vidhā ti vidhātābbāni⁶ bhojanayoggāni kaṭukabhaṇḍāni. Piṇḍenti ti pisanavasena⁷ yojenti.⁸

Dabbigāhā ti kaṭacchugāhikā. Upatthitā ti parivesanattāṇānam upagantvā thitā honti.

Bahun ti mahantaṃ pahūtikaṃ.⁹ Bahūnan¹⁰ ti anekesaṃ. Pādāsi ti pakārehi adāsi. Cīraṇ ti cīrakālaṃ, visativassasahassāyukesu hi manussesu so uppanno bahuṇi bahūnaṃ cīrakālaṃ 'va¹¹ dento yathā adāsi. Taṃ dassetaṃ Sakkaccaṃ cā ti ādi vuttaṃ.

Tattha sakkaccaṇ ti ādaraṃ¹² anāviddhaṃ¹³ anavaññūtaṃ katvā. Sahatthū ti sahatthēna na¹⁴ ānūpanamattēna. Cittiṃ katvā ti gāravabahuṃānāyogena cittēna karitvā pūjetvā.¹⁵ Punappunān ti bahuso na ekavāraṃ katipayavāre vā¹⁶ akatvā anekavāraṃ pādāsi ti yojanā. Idāni taṃ¹⁷ eva punappunāṃ kāraṇaṃ¹⁸ vibhāvetuṃ Bahumāse cā ti gātham āhaṃsu.

Tattha bahumāse ti cittamāse¹⁹ ti²⁰ cittamāsādi ke bahū anekamāse, tatthāpi kaṇhasukkabhedo²¹ bahū pakkhe. Utusamvacccharāni cā ti vasantagimhādi ke bahū utū cittasamvacccharādi²² bahūni²³ samvacccharāni²⁴ ca sabbattha accantasamyoge²⁵ upayogavacanāṃ. Dīgham antaraṇ ti dīghakālaṃ antaraṃ. Ettha ca²⁶ cīraṇ pādāsi ti cīraṇ kālaṃ dānassa pavattitabhāvaṃ vatvā puna tassa niraṇṭaraṃ

¹ mahāyoga.^o, S., S.² B. adds yithassa.

³ pāvata, S., S.²; byāvata, B. ⁴ mānavā, S., S.

⁵ om. B. ⁶ vindhā.^o, S., S.

⁷ pisavanav.^o, S.; pisvasanav.^o, S. ⁸ payoj.^o, B.

⁹ bahutaṃ, B. ¹⁰ bahunna, B. ¹¹ ca, B.

¹² sādaraṃ, S., S. ¹³ anupaviddhaṃ, S., S.

¹⁴ om. S. ¹⁵ pūjitvā, B. ¹⁶ katam, S.

¹⁷ karaṇaṃ, B. ¹⁸ sukka.^o, S. ¹⁹ ca samvacccharāni, B.

²⁰ accintasayo, S.; acintāsayo, S. ²¹ va, S.

eva pavattitabhāvaṃ dassetuṃ Bahumāse ti ādi vuttan ti datṭhabbāṃ.

Evaṃ ti vuttappakārena. Datvā yajitvā cā ti atthato¹ kesañci dakkhiṇeyyānaṃ ekaccassa deyyadhammassa pariccajanavasena datvā puna Bahuṃ bahūnaṃ pādāsi ti vuttanayena atthikānaṃ sabbesaṃ yathā kāmaṃ dento mahāyāgasena² yajitvā ca.³ So hitvā mānusaṃ dehaṃ Tāvatiṃsūpago ahū ti so Aṅkuro āyūhapariyosāne manussabhāvaṃ palāya paṭisandhigahavaśena Tāvatiṃsadevanikāyūpago ahosi. Evaṃ tasmīṃ Tāvatiṃsesu nibbattitvā dibbasampattiṃ anubhavante amhākaṃ Bhugavato kule Indako nāma mānava āyasmato Anuruddhattherassa piṇḍāya carantassa pasannamānaso kaṭacchubhikkhaṃ dāpesi. So aparena samayena kūlaṃ katvā khettagatassa puññassa ānubhāvena Tāvatiṃsesu mahiddhiko mahānubhāvo devaputto hutvā nibbatto dibbehi rūpādīhi dasahi ṭhānehi Aṅkuraṃ devaputtaṃ abhibhavitvā virocati. Tena vuttam:

Kaṭacchubhikkhaṃ datvāna Anuruddhassa Indako
so hitvā mānusaṃ dehaṃ Tāvatiṃsūpago ahu. 58
Dasahi ṭhānehi Aṅkuraṃ Indako atirocati
rūpe sadde rase gandhe phoṭṭhabbe ca manorame. 59
Āyuna yasasā c'eva vaṇṇena ca sukhena ca
ādhipaccena⁴ Aṅkuraṃ Indako atirocati ti. 60

Tattha rūpe ti rūpahetu attano rūpasampattinimittan ti attho. Sadde ti ādisu pi es'eva nayo.

Āyuna ti jivitenā. Nanūpadevānaṃ jivitaṃ paricchinappamānaṃ vuttam? Saccam vuttam. Taṃ pana yebhuyyavasena. Tathā hi ekaccānaṃ devānaṃ payogavipatti⁵-ādinaṃ antarā maraṇaṃ hoti yeva. Indako pana tisso vassakoṭṭiyo satṭhi ca vassasahassāni paripūreti yeva. Tena vuttam: āyuna atirocati ti. Yasasā ti mahati⁶

¹ attato (or attano) S₁. S₂; B. adds ekam eva.

² mahāyoga.^o, S₁. S₂. ³ om. B.

⁴ adhip.^o, all MSS. except M.; S₂. ⁵ payovānaṃ patti, S₁. S₂.

⁶ om. S₁. S₂.

parivārasampattiya. Vāṇṇenā ti saṅghānasampattiya, vāṇṇadhātusampadā pana Rūpe¹ ti iminā vuttā yeva. Adhipaccenā² ti issariyena.

EvamĀṅkureIndake ca Tāvatisesu nibbattitvā dibbasampattiṃ anubhavantesu³ anukāṃ Bhagavā abhisambodhito sattame samvaccare Āsāhipunnamāyaṃ Sāvatthinagara-dvāre gaṇḍambarukkhamaṇe yamakapāṭihāriyaṃ katvā vitikkamena⁴ Tāvatisabhavanāṃ gantvā paricchattakamūle paṇḍukambalasilāyaṃ Yugandharapabbate bālasuriyo viya virocamaṇo dasahi lokadhātūhi sannipatitāya devabrahma-parisāya⁵ jutiṃ attano sarirappabhāya⁶ abhibhavanto Abhidhammaṃ desetum nisinnā avidūre nisinnā Indakam dvādasayojanantare nisinnā Āṅkuraṇ ca disvā dakkhiṇeyya-sampattivibhāvanatthaṃ

Mahādānaṃ tayā dinnāṃ Āṅkura dīghāni antaraṃ avidūre nisinnā 'si āgaccha mama santike⁷ ti

gātham āha.

Taṃ sutvā Āṅkuro 'Bhagavā cira-kālaṃ bahūṃ deyya-dhammaṃ pariccajitvā pavattitam pi mahādānaṃ mayā⁸ dakkhiṇeyyasampattivirahena akhette vuttaṃ bijam viya na ulāraphalaṃ ahosi, Indakassa pana kaṭacchubbikkhaṃ dānaṃ pi dakkhiṇeyyasampattiya sukhette vuttaṃ bijam viya atīviya ulāraphalaṃ jātan⁹ ti āha. Tam atthaṃ dassento saṅgītikāra

Tāvatiṃse yadā buddho silāyaṃ paṇḍukambale
paricchattakamūlamhi vihāsi purisattamo 61
Dasasu lokadhātūsu sannipatitvāna devatā
payirupāsanti⁹ sambuddhaṃ vasantaṃ nagamuddhani. 62
Na koci devo vāṇṇena sambuddhaṃ atirocati
sabbe deve adhigayha¹⁰ sambuddho 'va¹¹ virocati. 63

¹ S₂ has rūpena, S₁ rūpe rūpena. ² adhip.^o, B.

³ °bhavante, S₁. S₂. ⁴ anukkamena, B.

⁵ °purisāya, B. S₂. ⁶ sarirassa ppa.^o, S₁.

⁷ M. C. D. omī these verses. ⁸ om. B.

⁹ parirūp.^o, M. C.; parirūpāsenti, D.; payur.^o, S₁. S₂.

¹⁰ atikkama, C.; atiggayha, M. D. ¹¹ ca. S₂.

Yojanāni dasa dve ca Aṅkuro 'yaṃ tadā ahu
avidūre sambuddhassa¹ Indako atirocati. 64
Oloketvāna sambuddho Aṅkurañ cāpi² Indakaṃ
dakkhiṇeyyaṃ pabhāvento³ idam vacanam abravi:⁴ 65
'Mahādānaṃ tayā dinnam Aṅkura dīgham antaram⁵
atidūre⁶ nisinno 'si āgaccha mama santike'. 66
Codito bhāvitattena⁷ Aṅkuro idam abravi:⁸
'kiṃ mayhaṃ tena dānena dakkhiṇeyyena suññatam⁹? 67
Ayaṃ so Indako yakkho dajjā dānaṃ parittakaṃ
atirocati amhe hi cando tārāgaṇe yathā'. 68
'Ujjhaṅgale yathā khette bijam bahum¹⁰ pi ropitam
na vipulaphalam¹¹ hoti na pi¹² toseti kassakaṃ 69
Tath' eva dānaṃ bahukaṃ dussīlesu patitthitaṃ
na vipulaphalam¹³ hoti na pi¹⁴ toseti dāyakaṃ.¹⁵ 70
Yathā pi bhaddake khette bijam appam¹⁶ viropitam¹⁷
sammādhāraṃ pavacchante¹⁸ phalam toseti kassakaṃ¹⁹ 71
Tath' eva silavantesu guṇavantesu tādisu
appakaṃ pi kataṃ kāraṃ puññaṃ hoti mahapphalan²⁰ 'ti 72
gāthāyo avocaṃ.

Tattha Tāvatiṃse ti Tāvatiṃsabhavane. Silāyaṃ
paṇḍukambale ti paṇḍukambalanāmake silāsane puri-
suttamo buddho yadā vihāsi ti yojanā.

Dasasu lokadhātūsu sannipatitvāna devatā ti
jātikhettasaññitesu dasasu Cakkavāḷasahassesu kāmāvaca-
radevatā brahmādevatā ca buddhassa Bhagavato²¹ payiru-
pāsānāya dhammasavanatthañ ca ekato sannipatitvā. Tenāha:
payirupāsanti sambuddhaṃ vasantaṃ nagamud-
dhanī ti Sinerumuddhanī ti attho.²²

¹ ca buddhassa, S₁. S₂; va b.^o, B.

² cāti, S₁. ³ sambhāvento, M. C. D.; vibhāvento, B.

⁴ abruvi, S₁. ⁵ antare, M. D.; B.

⁶ suvidūre, M. C. D.; B.; avidūre, S₁.

⁷ tatthena, C. D.; S₁. ⁸ saññatam, S₂.

⁹ bahukaṃ, C.; S₁. S₂. ¹⁰ vipulam na phalam, S₁. S₂.

¹¹ nāpi, C. ¹² nāpi, M. C. D.; na hi, S₁. S₂.

¹³ dāyake, S₁. S₂. ¹⁴ appam bijam, M. C. D.

¹⁵ pi ropitam, M.; S₁. ¹⁶ pavacchante, M. C. D.; B.

¹⁷ kassake, S₁. S₂. ¹⁸ mahabbalam, D. ¹⁹ S₁ adds ca.

²⁰ S₁ omits the next passage from Yojanāni to Codito.

Yojanāni dasa dve ca Aṅkuro 'yaṃ tadā ahū ti
ayaṃ yathāvuttacarito Aṅkuro tadā Satthu sammukhākāle
dasadve yojanāni antaraṃ katvā ahu. Satthu nisinnatthā-
nato dvādasā yojanantare tthane nisinno ahoṣi ti attho.

Codito bhāvitattena ti pāramiparibhāvitāya ariya-
maggabhāvanāya bhāvitacittena sammāsambuddhena codito.
Kiṃ mayhaṃ tenā ti ādikā Satthu paṭivacanavasena
Aṅkurena vuttā gāthā. Tattha dakkhiṇeyyena suññatan¹
ti yaṃ² dakkhiṇeyyena³ suññattam⁴ rittakam⁵ virahitam⁶
tadā mama⁷ dānam, tasmā kiṃ mayhaṃ tena dānenā ti
attano dānapuññaṃ hīento vadati.

Yakkho ti devaputto. Dajjā ti datvā. Atirocati
amhe hī ti attano mādisa hī⁷ ativiya virocati. Hī ti
nipātamattam. Amhe atikkamitvā abhibhavitvā virocati
ti attho. Yathā kin ti āha. Cando tāragāṇe yathā ti.

Ujjhaṅgale ti ativiyathaddabbumibhāge. Ūsare⁸ ti keci
vadanti. Ropitan⁹ ti vuttam vāpitvā¹⁰ uddharitvā vā¹¹
pi¹² puna ropitam. Na pi toseti ti na nandayati appa-
phalatāya vā tutthiṃ na janeti.

Tath' evā ti yathā ujjhaṅgale khetto bahum pi bjaṃ
ropitam vipulaphalam ulāraphalam¹³ na hoti, tato eva
kassakam na toseti, tathā dussilesu silaviraheṣu bahukam
pi dānam patitthapitam vipulaphalam mahāphalam na¹⁴
hoti, tato eva¹⁵ dāyakam na toseti ti attho.

Yathā pi bhaddake ti gāthādvayassa vuttavipariyāyena
atthayojanā veditabbā. Tattha sammādhāram pa-
vecchante¹⁶ ti vuttādhāram¹⁷ sammā¹⁸-d-eva pavattente
anvaddhamāsaṃ¹⁹ anudasāham anupañcāham deve vassante
ti attho.

Guṇavantesū ti jhānādiguṇayuttesu. Tādisū ti

¹ puññaṃ, S. ² om. S. ³ dakkhiṇeyye, S.

⁴ suññataram, B. ⁵ rittam, B. ⁶ mahā², S. S.

⁷ mānisehi, S. S. ⁸ upare, S.; usade, B.

⁹ rocitan, S.; rocan, S. ¹⁰ vacitvā, S. S.; B. adds vā.

¹¹ om. B. ¹² ulāram, S. S. ¹³ om. S. S.

¹⁴ evam, S. S. (also before). ¹⁵ pavacchante, B.

¹⁶ °dhāri, B. ¹⁷ so all MSS. ¹⁸ addhamāsaṃ, S. S.

itthādīsu tādilakkhaṇapattesu. Kāraṇaṃ ti līṅgavipallāsaṇa
vuttaṃ, upakāro ti attho. Kīdiso upakāro ti āha. Puñ-
ñānaṃ ti.

Viceyya dānaṃ dātābbaṃ yattha dinnāṃ mahapphalaṃ
viceyya dānaṃ datvāna saggāṃ gacchanti dāyaka. 73
Viceyya dānaṃ sugatappasethhaṃ¹ ye dakkhiṇeyyā idha
jīvaloke

ettesu dinnāni mahapphalāni² bijāni vuttāni yathā
sukhette ti 74

saṅgitikārakehi³ thapitā gāthā.

Tattha viceyyā ti vicinitvā puññakkhettaṃ paññāya
upaparikkhitvā. Sesāṃ sabbattha uttānaṃ evā ti. Tayidaṃ
Aṅkurapetaavatthūṃ.

Satthā Tāvātimsabbhavane dasasahassacakkavāḍadevatā-
naṃ purato dakkhiṇeyyasampattivibhāvanatthaṃ Mahā-
dānaṃ tayā dinnāna ti ādinā samutthāpeti. Tattha tayo
māse Abhidhammaṃ desetvā mahāpavāraṇāya⁴ devagaṇa-
parivuto devadevo devalokato Saṅkassanagaraṃ⁵ otaritvā
anukkamena Sāvatthiṃ patvā Jetavane viharanto catu-
parisamajjhe dakkhiṇeyyasampattivibhāvanattham eva Yassa
atthāya gacchāmā ti ādinā vitthārato desetvā catusacca-
kathāya desanāya kathāṃ gaṇhi. Desanāvasāne aneka-
koṭipānasahassānaṃ⁶ dhammābhisamayo ahosi.⁷

Aṅkurapetaavattuvaṇṇanā.⁸

II, 10.

Divā vihāragataṃ bhikkhūnaṃ ti. Idāṃ Uttaramātu-
petavatthu. Tatrāyaṃ atthavibhāvanā. Satthari parinibbute
paṭhamamahāsaṅgitiyā pavattitāya āyasmā Mahākaccāyano⁹

¹ °saṭṭhaṃ, C. D.; B. ² °bbalāni, B.

³ ayaṃ saṅg., B. ⁴ B. adds divase.

⁵ Saṅkassanagare, B.

⁶ tesāṃ pānasatasahassānaṃ, B.; °sahassāni, S.

⁷ S., S., add ti. ⁸ Aṅgura., B. (as throughout in this story). ⁹ °kaccāno, B. S.

dvādasahi bhikkhūhi saddhiṃ Kosambiyā avidūre añña-
tarasmiṃ araṇṇāyatane vihāsi. Tena ca samayena raṇṇo
Udenassa aññataro amacco kālam akāsi. Tena ca pubbe
nagare kammantā adhiṭṭhitā ahesuṃ. Atha rājā tassa
puttaṃ Uttaraṃ nāma¹ māvaṃ² pakkosāpetvā 'tvaṃ ca
pitaraṃ adhiṭṭhite kammante samanussāsi'³ ti ten'adhita-
tṭhāne⁴ ṭhapesi. So⁵ ekadivasaṃ nagarapaṭisaṅkhariyānaṃ
dārūnaṃ atthāya vaḍḍhakiyo gahe tvā araṇṇaṃ gato.
Tattho āyasmato Mahākaccāyanattherassa vasaṇatṭhānaṃ
upagantvā therāṃ tattha paṃsukūlacīvaradharāṃ⁶ vivittaṃ
nisinnaṃ disvā iriyāpathe yeva paṇiditvā katapaṭisaṅtharo
vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Thero tassa⁷ dhammaṃ kathesi.
So dhammaṃ sutvā ratanattaye saṅgātappasādo sarāṇe
supatitṭhāya therāṃ nimantesi 'adhivāsetha'⁸ me bhante
svātānāya bhattaṃ saddhiṃ bhikkhūhi anukampaṃ upādāya'⁹
ti. Adhivāsesi thero tuṇḍabhāvena. So tato nikkhamitvā
nagaraṃ gantvā aññesaṃ upāsakānaṃ ācikkhi 'thero maya
svātānāya nimantito tumhehi pi mama dānaggaṃ āgan-
tabban'¹⁰ ti. So dutiyadivase kūlass' eva paṇitaṃ
khūdanīyaṃ bhojaniyaṃ paṭiyādāpetvā kālaṃ ārocāpetvā
saddhiṃ bhikkhūhi āgacchantassa therassa paccuggamaṇaṃ
katvā vanditvā purakkhatvā gehaṃ pavasesi. Atha mahā-
rahakappiyapaccattharaṇatthatesu¹¹ āsanesu there ca
bhikkhūsu ca nisinnesu gandhapupphadhūpadīpehi pūjaṃ
katvā paṇitena annapānena santappetvā saṅgātappasādo
kātaṅjali anumodanaṃ supitvā¹² katabhattānumodanena¹³
there gacchante pattaṃ gahe tvā anugacchanto nagarato
nikkhamitvā paṇivattento 'bhante tumhehi niccaṃ mama
gehaṃ pavasitabban' ti yācitvā therassa adhivāsaṇaṃ nātvā
nivatti. Evaṃ so therāṃ upatṭhahanto tassa ovāde

¹ Uttaraṇāma, S.₁. ² māvaṃ, S.₁ S.₂. ³ tava, B.

⁴ anussāsa, S.₁ S.₂; anusāsassu, B.

⁵ taṃ senāpatitṭhāne, B. ⁶ S.₁ adds ca.

⁷ B. adds pāruppitvā. ⁸ tassa thero, S.₁ S.₂.

⁹ vāsetu, B. ¹⁰ gantvā, S.₁ S.₂.

¹¹ ke, S.₁ (te, S.₂), and then katvā bhattānumodanesu
there bhikkhusu ca. ¹² sutvā, B.

¹³ kātānumodane, B.

patiṭṭhāya sotāpattiphalam pāpuṇi vihāraṇ ca kāresi¹
 sabbe ca attano nūtake sāsane abhippasanne akāsi. Mātā
 pan' assa maccheramalapariyutṭhitacittā hutvā evaṃ
 paribhāsi 'yaṃ tvaṃ mama anicchantiyā evaṃ² samaṇānam
 annapānam desi, taṃ te³ paraloke lohitaṃ sampajjatū' ti.
 Ekam⁴ pana morapiṇṇakalāpaṃ vihāramahādivase dīyamā-
 naṃ anujāni. Sū kalam katvā petayoniyam uppajji,
 morapiṇṇakalāpadānānumodanena tassā kesū nilā siniddhā
 vellitagga⁵ sukhumā dighā ca ahesuṃ. Sū yadā Gaṅgā-
 nadīpānīyam pavissāmi ti otarati, tadā nadī lohitaṃ punṇa
 hoti. Sū pañcapaṇṇāsavassāni khuppiṇāsābhībhūtā vicaritvā
 ekadivasam Kaṅkhārevatatttheram Gaṅgāya tīre divāvihāraṃ
 nisinnam disvā attānam attano⁶ kesehi paṭicchādetvā upasaṅ-
 kamitvā pānīyam yācitam sandhāya vuttam:

Divā vihāragataṃ bhikkhum Gaṅgātīre nisinnakam
 tam peti upasaṅkamma dubbhaṇṇā bhīrudassanā. 1
 Kesā c'assā atidighā⁷ yāva bhummaṃvalambare⁸
 kesehi sū paṭicchannā samaṇam etad⁹ abravī ti. 2

Ime dve gāthā saṅgitikārakehi idha ādito ṭhapitā.
 Tattha bhīrudassanā ti bhayānakadassanā rudassanā,
 bhīru-dassanā ti¹⁰ vā pāṭho. Bibhacchā bhīrudassanā¹¹ ti
 attho.

Yāva bhummaṃvalambare ti yāva bhūmi tāva¹² olam-
 banti.

Pubbe bhikkhun ti pacchā samaṇam ti ca Kaṅkhāre-
 vatatttheram eva sandhāya vuttam.

Sā pana peti¹³ theram upasaṅkamitvā pānīyam yācanti

Pañcapaṇṇāsavassāni yato kālakatā aham

¹ kārayi, B. ² eva, B. ³ adāsi, B. [⁴ om. S.₁ S.₂.

⁵ evam, S.₁ S.₂. ⁶ velligatā, S.₁ S.₂.

⁷ ahu dighā, M. C. D.; B. ⁸ bhūmā.^o, M. C. D.; B.

⁹ etam, S.₁. ¹⁰ rudassanā ti, B.; bhīrudassanā ti, S.₂.

¹¹ vigacchatāya bhāriyadassanā, B.

¹² vā, S.₂, and reads 'valamb.^o ¹³ B. adds tam.

nābhijānāmi bhuttaṃ vā pītaṃ vā pana pāṇiyaṃ
dehi tvaṃ¹ pāṇiyaṃ bhante tasitā pāṇiyāya me ti 3

imaṃ gātham āha.

Tattha nābhijānāmi bhuttaṃ vā ti evaṃ dīgham
antare kule bhojanaṃ bhuttaṃ vā² pāṇiyaṃ pītaṃ vā²
nābhijānāmi. Na bhuttaṃ na pītaṃ ti attho. Tasitā ti
pipāsita. Pāṇiyāya ti pāṇiyatthāya āhiṇḍantiyā me
pāṇiyaṃ dehi bhante ti yojanā. Ito paraṃ

‘Ayaṃ sitodakā Gaṅgā Himavantato sandati
piva etto gahetvāna kin maṃ yācasi pāṇiyaṃ?’ 4
‘Sacāhaṃ bhante Gaṅgāyaṃ sayaṃ gaṇhāmi pāṇiyaṃ
lohitam me³ parivattati⁴ tasmā yācāmi pāṇiyaṃ’. 5
‘Kin nu kāyena vācāya manasā dukkhaṃ kataṃ
kissa kammavipākena Gaṅgā te hoti lohitaṃ?’ 6
‘Putto me bhante Uttaro⁵ saddho āsi upāsako
so ca mayhaṃ⁶ akāmāya samaññaṃ pavecchati⁷
civaraṃ piṇḍapātaṃ ca paccayaṃ sayanāsanaṃ. 7
Tam ahaṃ paribhāsāmi maccherena upaddutā:⁸
yaṃ tvaṃ⁹ mayhaṃ akāmāya samaññaṃ pavecchasi¹⁰
civaraṃ piṇḍapātaṃ ca paccayaṃ sayanāsanaṃ 8
Etaṃ te paralokasmim lohitaṃ hotu Uttara;
tassa kammavipākena¹¹ Gaṅgā me hoti lohitaṃ’ ti. 9

Imā therassa ca petiyā ca vacanapaṭivacanagāthā.

Tattha Himavantato ti mahato himassa atthitāya
Himavā ti laddhanāmato¹² pabbatarājato. Sandati ti
pavattati.¹³ Etto ti ito Mahā-Gaṅgāto. Kin ti kasmā.
Maṃ yācasi pāṇiyaṃ ti Gaṅgānadim otaritvā yathā ruṣim
pivā¹⁴ ti dasseti.

¹ me, M. C. D.; B.

² S₁. S₂ put vā before bhuttaṃ, also before pītaṃ, and
omit it after bhuttaṃ and pītaṃ. ³ om. S₁.

⁴ vattanti, S₁. ⁵ S₁. S₂ add nāma.

⁶ mayam, C. ⁷ pavacchati, C.; paveccheti, S₁.

⁸ upāsana, S₁. ⁹ tam, S₁. S₂.

¹⁰ pavacchasi, C. ¹¹ kammaṣṣa vip.^o, M. C.

¹² nāmako, S₁. S₂. ¹³ pāṇiyaṃ savati, B. ¹⁴ pivāhi, B.

Lohitam me parivattati ti udakam sandamānam mayham pāpakammaphalena¹ lohitam hutvā parivattati perinamati.² Tūya gahitamattam udakam lohitam jāyati.

Mayham akāmāyū ti mama anicchantiyā. Pavecchati ti deti. Paccayan ti gilānapaccayan.

Etaṇ ti yaṇ etaṇ civarādikaṇ paccayaajātaṇ samuṇṇaṇ pavecchasi desi, etaṇ te paralokasmiṇ lohitaṇ hotu. Uttarā ti abhisampannavasena³ kataṇ pāpakammaṇ, tassa vipākenā ti yojanā.

Ath' āyasmā Revato taṇ petiṇ uddissa bhikkhusaṅghassa pāṇiyam adāsi, piṇḍāya caritvā bhattaṇ gahetvā bhikkhūnam adāsi, saṅkarakūṭadito⁴ pamsukūlam gahetvā dhovitvābhisincimillikaṇ ca katvā bhikkhūnam adāsi. Tena c'assā petiyā dibbasampattiyo ahesuṇ. Sā therassa santikaṇ gantvā attanā⁵ laddhadibbasampattiṇ⁶ therassa dassesi.⁷ Thero taṇ pavuttiṇ attano santikaṇ upagatānaṇ catunnaṇ⁸ parisānaṇ pakāsetvā dhammakathaṇ kathesi. Tena mahājano saṅjātasamvego vigatamalamacchero hutvā dānasilādikusaladhammābhirato ahosi.⁹

Idam pana petavatthum¹⁰ dutiyasaṅgītiyaṇ¹¹ saṅgahaṇ arūlhan ti daṭṭhabbaṇ.

Uttaramātupetavatthuvannaṇā.

II, 11.

Aham pure pabbajitassa bhikkhuno ti. Idam Suttapetavatthum. Tassa kā uppatti? Sāvattiya kira avidūre aññatarasmiṇ gāmake ambhakaṇ Satthari anuppanne yeva sattannaṇ vassasatānaṇ upari aññataro dārako ekaṇ paccekabuddhaṇ upaṭṭhahi. Tassa mātā tasmiṇ vayappatte tass' atthāya samānakulato aññataraṇ kuladhītaṇ¹² ānesi. Vivāhadivase yeva ca so kumāro sahāyehi saddhiṇ nahāyituṇ gato ahinā daṭṭho kālam akāsi. Yakkhagāhenāpi

¹ vasena, S₁. S₂. ² parināmati, S₁. S₂.

³ abhisappana.^o, S₂; abhisapana.^o, B.

⁴ bhūmikūṭa.^o, S₁. ⁵ attano, B. ⁶ saladdha.^o, S₁. S₂.

⁷ dasseti, B. ⁸ bahūnam, B. ⁹ all MSS. add ti.

¹⁰ dutiyapeta.^o, S₁. ¹¹ S₁. S₂ add pana.

¹² aññakula.^o, S₂.

ti vadanti. So paccekabuddhassa upatthāne na bahum kusalakammaṃ katvā tthito pi tassāya¹ dārikāya paṭi-baddhacittatāya vimānapeto nibbatti, mahiddhiko pana ahosi mahānubhāvo. Atha so² taṃ dārikaṃ attano vimānaṃ netukāmo 'kena nu kho upāyena esā diṭṭhadhammavedanīya-kammaṃ katvā mayā saddhiṃ idha abhirameyyā' ti tassā dibbalhogasampattiyaṃ anubhavanahetuṃ vimānanto³ paccekabuddhaṃ civarakammaṃ karontaṃ disvā manussarūpena gantvā vanditvā 'kiṃ bhante suttakena attho atthi' ti āha. 'Civarakammaṃ karoma upāsakā' ti. 'Tena hi bhante asukasmim tthāne suttabhikkhaṃ carathā' ti tassā dārikāya gehaṃ dassesi. Paccekabuddho tattha gantvā gharadvāre aṭṭhāsi. Atha sā paccekabuddhaṃ tattha⁴ tthitaṃ⁴ disvā pasannamānasā 'suttakena me ayyo atthiko' ti nātvā ekaṃ suttaguḷaṃ adāsi. Atha so amanusso⁵ manussarūpena tassā dārikāya gharaṃ gantvā tassā mātaraṃ yācitvā tāya saddhiṃ katipāhaṃ vasitvā tassā mātuyā anuggahatthaṃ tasmiṃ gehe sabbabhājanāni hiraṇṇasuvannaṃssa pūretvā sabbattha upari nāmaṃ likhi 'idaṃ devadattikadhanaṃ na kenaci gahetabban' ti taṃ ca dārikaṃ gahetvā attano vimānaṃ agamāsi. Tassā mātā pahūtaṃ⁶ dhanam labhitvā attano nātakānaṃ kapaṇiddhikādinaṃ⁷ ca datvā attanā⁸ paribhuñjitvā kālaṃ karonti 'mama dhītā āgacchati ce, imaṃ dhanam dassethā' ti nātakānaṃ kathetvā kālaṃ akasi. Tato sattamaṃ vassasatānaṃ accayena amhākaṃ Bhagavati loke uppajjitvā pavattitapavaradhammacakke⁹ anukkamena Sāvattiyaṃ viharante tassā itthiyaṃ tena amanussena saddhiṃ vasantiyaṃ ukkanthā uppajji. Sā taṃ āha 'sādhu ayyaputta maṃ sakaṃ nēva gehaṃ paṭinehi' ti vadanti

Ahaṃ pure pabbajitassa bhikkhuno
suttaṃ adāsi upagamma.¹⁰ yācitā tassa,

¹ tassā, S.; tassa, B. ² kho, S. S. ³ sento, B.

⁴ om. B. ⁵ manusso, B. ⁶ bahutaṃ, B. ⁷ kapaṇiddhikānaṃ, S.

⁸ S. S. add va. ⁹ pavattitavara, B.

¹⁰ upasaṅkama, M. C. D.; B.

vipāko vipulaphal'¹ ūpalabbhati
 bahū² ca me uppajjare vatthakoṭiyo. 1
 Pupplābhikinnam ramitam³ vimānam
 anekacittam naranārisevitam⁴
 sāham bhujjāmi ca pūrupāmi ca
 pahūtavittā⁵ na ca tva khīyati. 2
 Tass' eva kammassa vipākam anvayā⁶
 sukhañ ca sātañ ca idl' ūpalabbhati
 sāham gantvā puna-m-eva⁷ mānusañ⁸
 kāhāmi puññāni⁹ nay' ayyaputta¹⁰ man ti 3

imā gāthā abhāsi.

Tattha pabbajitassa bhikkhuno ti idam pacceka-
 buddham sandhāya vuttam. So hi kāmādimālānam attano
 santānato anavasesato pabbajitattā¹¹ paramatthato pabbajito
 ti bhinnakilesattā¹² bhikkhū ti ca vattabbam¹³ arahati.
 Suttan ti kappāsiyā suttam. Upagammā¹⁴ ti mayham
 geham upasaṅkamitvā. Yācitā ti uddissa ariyā tiṭṭhanti,
 esā ariyānam yācanā ti evam¹⁵ vuttakāya¹⁶ viññattipayoga-
 saṅkhātāya bhikkhācariyāya yācitā. Tassū ti tassa¹⁷ suttā-
 dānassa. Vipāko vipulaphal' ūpalabbhati¹⁸ ti vipu-
 laphalo¹⁹ ulāra-udayo mahā-udayo vipāko etarahi upalabbhati
 paccanubhaviyati.²⁰ Bahū²¹ ti anekā. Vatthakoṭiyo
 ti vatthānam koṭiyo anekasatasahassappabhedāni²² vatthāni
 ti attho.

¹ °phalam, C.; °pal., S., S₂. ² bahukā, C. D.; B.
³ ramam idam, M.; rammam idam, C. D.; B.
⁴ naranārīhi sev., C. ⁵ bahuta., D. (bahutta., M.);
 bahu., C.; °vittāni, C. D.; bahutavattā, S.
⁶ anvaya, M.; anvāya, B. ⁷ puna-d-eva, M. C. D.; B.
⁸ mānussaṃ, C. D.; B. ⁹ puññāni kāhāmi, M. C. D.; B.
¹⁰ n'ayya., S.; nay' eyya., C. D.; S.
¹¹ pabbajitā, S., S₂; pabbajjitattā, B.
¹² °satthā, B. ¹³ vattabbatam, B.
¹⁴ upasaṅkammā, B. ¹⁵ eva, S.
¹⁶ vuttāya kāya, S., B.; vuttāya, S.
¹⁷ B. inserts bhikkhuno and connects suttā.° with vi.
¹⁸ °pal., S.; °pal., S₂. ¹⁹ °palo, S.
²⁰ °bhaviyyati, B. S₂; °bhavissati, S. ²¹ bahukā, B.
²² °ppamāṇāni, B.

Anekacittan ti nānāvidhacittakammaṃ anekehi¹ muttāmaṇi-āsihi ratanehi vicittarūpaṃ. Naranārisevitan ti parivārakabhūtehi² narehi nārihi ca upasevitaṃ. Sūhaṃ bhuñjāmi ti sū ahaṃ taṃ³ vimānaṃ paribhuñjāmi. Pārūpāmi ti anekāsu vatthakoṭṭisu icchiticchitaṃ nivāsemi c'eva paridāhāmi ca. Pahūtavittā⁴ ti pahūtavittūpakaraṇā mahaddhanā mahābhoga⁵. Na ca tāva khīyati ti taṃ ca vittaṃ na⁶ khīyati na parikkhayaṃ pariyādanam gacchati.

Tass' eva kammaṣṣa vipākam anvayā ti tass' eva suddadānapuññakammaṣṣa anvayā paccayā hetubhāven' eva⁷ vipākam bhūtaṃ⁸ sukhaṃ iṭṭhamadhurasankhūtaṃ sātāṃ ca idh' imasmiṃ vimāne upalabbhati. Gantvā puna-m-eva⁹ mānusaṃ ti puna eva manussalokaṃ upagantvā. Kāhāmi puññāni¹⁰ ti mayhaṃ sukhavisesanipphādakāni¹¹ puññāni karissāmi, yesaṃ vā mayā ayaṃ sampatti laddhā ti adhippayo. Nay' ayyaputta maṃ ti ayyaputta maṃ manussalokaṃ naya nehi ti attho.

Tuṃ sutvā so¹² amanusso tassā paṭibaddhacittatāya anukampāya pi¹³ gamanaṃ anicchanto

Satta tuvaṃ¹⁴ vassasatā idhāgatā
jinnā ca vuddhā ca tahiṃ bhavissasi¹⁵
sabbe ca¹⁶ te kālakatā¹⁷ va¹⁸ nātakā
kim¹⁹ tattha gantvāna²⁰ ito karissasi²¹ ti

4

gātham āha.

Tattha sattā ti vibhattilopena niddeso nissakke vā etaṃ paccattavacanam. Vassasatā ti vassasatato sattahi vassasatehi uddham tuvaṃ idhāgatā imaṃ vimānaṃ āgatā idhāgatāya tuyhaṃ sattavassasatāni honti ti attho. Jinnā

¹ B. adds vā. ² S. adds nandehi, S. nandhehi. ³ om. B.

⁴ bahutavittā, B. ⁵ bhogo, B.; bhogavā, S. S. ⁶ B. adds ca.

⁷ vipākam vipākabhūtaṃ, B. ⁸ puna-d-eva, B.

⁹ puññāni kāhāmi, B. ¹⁰ nippādakāni, S. B.

¹¹ om. S. ¹² tassa, S. ¹³ bhavissati, M.

¹⁴ va, M.; B. S. ¹⁵ ca, M. C. D.; B. ¹⁶ tvam, S. S.

¹⁷ gantvā, D. ¹⁸ karissati, C.; B.

ca vuḍḍhā ca tahiṃ bhavissasi ti idha dibbelhi utu-
āhārehi upatthambhitatthabhāvā kammānubhāvena ettakaṃ
kālaṃ daharākāren' eva 1¹ 1² ito paraṃ 1³ gatā 1⁴ kamma-
ssa ca parikkhīpattā manussānaṃ ca 1⁵ utu-āhāravasena 1⁶ jarū-
jippā vayo vuḍḍhā ca tahiṃ manussaloke bhavissasi. 1⁷ Sabbe
ca 1⁸ te kālakatā 1⁹ nātakā ti dighassa addhuno gatattā
tava nātayo pi sabbe eva matā, tasmā ito devalokato
tattha manussalokaṃ gantvāna 1¹⁰ kiṃ karissasi ti.
Avasesaṃ pi āyuṃ ca idh' eva khepehi idha 1¹¹ vasāhi 1¹² ti
adhippāyo.

Evam tena vuttā sā tassa vacanaṃ asaddahanti puna-
d-eva 1¹³ abravi 1¹⁴

Satt' eva 1¹⁵ vassāni idhāgatāya me
dibbaṃ ca sukhaṃ ca samappitāya
sāhaṃ gantvā punar eva 1¹⁶ mānusaṃ
kāhāmi puññāni 1¹⁷ nay' ayyaputta 1¹⁸ man ti 5

gātham āha.

Tattha satt' eva vassāni idhāgatāya me ti ayyaputta
mayhaṃ idhāgatāya satt' eva vassāni māñhe vitivattāni
sattavassasatāni dibbasukhasamappitatāya bahum pi kālaṃ
gataṃ asallakkhenti evam āha. Evam pana tāya vutto so
vimānapeto nānappakāraṃ taṃ anusūsitvā 'tvaṃ 1¹⁹ idāni
sattāhato uddhaṃ 1²⁰ na 1²¹ tattha jivissasi, mātuyā te
nikkhittam 1²² mayā dinnadhanam atthi, taṃ samānabrāh-
maṇānaṃ 1²³ datvā idh' eva uppattim patthehi 1²⁴ ti vatvā taṃ 1²⁵
bāhāyaṃ 1²⁶ gahetvā gāmaṃ ajjhoṭhapetvā idhāgate 1²⁷ añhe
pi jane 'yathā balaṃ 1²⁸ puññāni karoṭhā 1²⁹ ti ovadeyyasi 1³⁰ ti
vatvā gato. Tena vuttam:

1 pana, S. S. 2 gantvā, B. 3 om. B.

4 āhārānaṃ vasena, S. S. 5 B. adds ti.

6 va, all MSS.; kiñci sabbe va, S. S. 7 all MSS. omit here' va.

8 gantvā, all MSS.; kiṃ g. S. 9 probably an interpolation.

10 satte, S. 11 puna-d-eva, M. C. D.; B. 12 puññāni
kāhāmi, M. C. D. 13 eyyap. C. D. 14 om. S. 15 uttari, B.

16 nikkitam, S. S. 17 S. S. add dānam.

18 bāhāya, B. 19 idhā bhadde, B. 20 phalaṃ, B.

21 ovād. S. all MSS.

So tam gahetvāna¹ pasayha bāhāyam²
paccānayitvāna³ therin sudubbalaṃ
vajjesi⁴ aññaṃ pi janāṃ idhāgataṃ
karotha puññaṃ sukh' upalabbhati ti.

6

Tattha so ti⁵ vimānapeto. Tan ti tam itthiṃ. Gahe-
tvāna pasayha bāhāyan ti pasahanto⁶ viya so⁷ bāhāyam⁸
tam⁹ gahetvā. Paccānayitvāna ti tassā jātasamvaddhi-
tam¹⁰ gūṇaṃ punar eva¹¹ ānetvā.¹² Therin ti thāvari-
jinnāṃ vuḍḍhaṃ¹³ ti attho. Sudubbalaṃ ti jarājirānatāya¹⁴
eva sudubbalaṃ.¹⁵ Sā kira tato vimānato¹⁶ apagamana-
samanantaram eva jinnā vuḍḍhā mahallikā addhagatā
vayo anuppattā ahosi. Vajjesi ti vadeyyāsi. Vattabba-
vacanākāraṇa ca dassetaṃ Aññaṃ pi janāṃ ti ādi vuttam.
Tass' attho: bhadde tvaṃ pi puññaṃ kareyyāsi aññaṃ¹⁷
pi janāṃ idha tava dassanattāya āgataṃ¹⁸ bhādrāmukha¹⁹
ādittam sīsam²⁰ colam²¹ vā aññhupekkhitvā pi dānasilādini
puññaṃ karothā ti kate ca²² puñña ekaṃsen' eva tassa
phalabhūtaṃ sukhaṃ upalabbhati, na ettha saṃsaya katabbo
ti vadeyyāsi ovadeyyāsi ti.⁷

Evam²³ vatvā tasmim gate sā²⁴ itthi attano nātakānaṃ
vasanattānaṃ gantvā tesam attānaṃ jānāpetvā tehi
niyāditam²⁵ dhanam²⁶ gahetvā samaṇabrāhmaṇānaṃ dānaṃ
dentī attano santikaṃ āgatāgātānaṃ

Diṭṭhā mayā akatena²⁷ sādhuṇā
petā vihaññanti tath' eva mānusa²⁸

¹ gahetvā, B. ² bāhāna, S.₁. ³ nayitvā, B.; S.₁ S.₂ B. insert
punar eva. ⁴ vajesi, S.₁. ⁵ B. adds so. ⁶ pasayhanto, B.
⁷ om. S.₁ S.₂. ⁸ bāhāya, S.₁ S.₂. ⁹ om. B.
¹⁰ vaddha, B. ¹¹ puna-d-eva. B. ¹² ānitvā, B.
¹³ bhinnan, S.₁ S.₂. ¹⁴ [ja]rojinnatāya, B.
¹⁵ sutthu du.^o, S.₁. ¹⁶ B. adds netvā. ¹⁷ añña, S.₁ S.₂.
¹⁸ āgatā, S.₁ S.₂; taṇ ca, B. ¹⁹ mukhā, S.₁ S.₂.
²⁰ B. adds vā. ²¹ celam, B.; colam, S.₂. ²² vā, S.₂.
²³ B. adds ca. ²⁴ S.₁ S.₂ add ca.
²⁵ niyānitam, S.₁ S.₂. ²⁶ vanam, B.
²⁷ agatena, M. ²⁸ manussa, M. C. D.; B.

kammañ ca katvā sukhavedaniyaṃ
devā manussā ca sukhe t̥hitā pajā ti

gāthāya ovādam adāsi.¹

Tattha akatenā ti anibbattitena attanā anupacitena.
Sādhunā ti kusalakammena. Itthambhūtalakkhaṇe
karaṇavacanaya. Vihaññanti ti vighātaṃ āpajjanti.
Sukhavedaniyaṃ ti sukhavipākaṃ puññakammaṃ. Sukhe
t̥hitā ti sukhe patit̥hitā, sukhe dit̥thā² ti³ vā paṭho.
Sukhena abhivuddhā t̥hitā⁴ ti attho. Ayam h'ettha
adhippāyo: yathā petā tath'eva manussā, akatena kusaleṇa
katena ca⁵ akusalena vihaññamānā khuppiṇāsādina vighātaṃ
āpajjantā mahādukkhaṃ anubhavantā dit̥thā mayā, sukha-
vedaniyaṃ pana kammaṃ katvā tena katena kusalakammena
akatena ca akusalakammena manussāpariyāpannā⁶ pajā
sukhe t̥hitā dit̥thā mayā attano⁷ paccakkhaṃ etaṃ, tasmā
pāpā dūrato⁸ 'va⁹ parivajjentā¹⁰ puññakiriyaṃ yuttapayuttā
hothā¹¹ ti.¹²

Evam pana ovādaṃ denti samanabrāhmaṇādinaṃ sattā-
haṃ mahādānaṃ pavattetvā sattame divase kālaṃ katvā
Tāvatisesū nibbatti.¹³ Bhikkhū taṃ pavuttiṃ Bhagavato
ārocesuṃ. Bhagavā taṃ atthaṃ atthupattiṃ katvā
sampattaparisaṃ dhammaṃ dassesi visesato 'va¹⁴ paccaka-
buddhesu pavattitadānassa mahapphalaṃ¹⁵ mahānisā-
satañ ca pakāsesi. Taṃ sutvā mahājano vigatamalamacchero
dānādīpuññābhira¹⁶ ahosi.¹⁷

Suttapetavatthuvannaṇā.

II, 12.

Sovaṇṇasapānaphalakā ti. Idam Satthari Sāvattihi-
yaṃ viharante Kaṇṇamuṇḍapetiṃ ārabha vuttaṃ. Atite

¹ akāsi, B. ² t̥hitā, S₁, S₂; dhita, B.

³ S₁, S₂ add pi. ⁴ om. B. ⁵ devamanussapari., B.

⁶ attha, B. ⁷ pamādarato, S₁; pamad., S₂.

⁸ om. S₁, S₂. ⁹ vajjantā, B.

¹⁰ hoti, S₁, S₂. ¹¹ Here ends S₁.

¹² lataram, S₂. ¹³ puññānirato, B. ¹⁴ B. S₂ add ti.

kira Kassapabuddhakāle Kimbilanagare aññataro upāsako
 sotūpanno puñcahi upāsakasatehi saddhīm samānasaddhō¹
 hutvā āramaropanasetubandhanasañkamanakaraṇādisu²
 puññakammesu pasuto³ hutvā viharanto sañghassa vihāraṃ
 kāretvā tehi saddhīm kālena kālaṃ vihāraṃ gacchati.
 Tesuṃ bhuriyāyo pi upāsikā hutvā aññamaññaṃ samaggā
 mūlagandhaviḷeppanādi-hatthā kālena kālaṃ vihāraṃ
 gacchantiyo antarāmagge āramasabhlādisu vissamitvā
 gacchanti. Ath' ekadivasaṃ katipayā dhuttā⁴ ekissā
 sabhāya sannisinnā tāsū tattha vissamitvā gatāsū tāsāṃ
 rūpasampattiṃ disvā paṭibuddhacittā hutvā tāsāṃ silācā-
 ragūnasampannataṃ jñtvā kathaṃ samutthāpesuṃ: 'ko
 etāsu ekissā⁵ pi silābhedaṃ kātuṃ samattho' ti? Tattha
 aññataro 'ahaṃ samattho' ti āha. Te tena sahasseṇa
 abbhutaṃ⁶ karomā⁷ ti? abbhutaṃ⁸ akāmsu⁹: 'kate tiva
 sahasseṇa amlhehi deyyaṃ, akate tayā amlhakaṃ deyyaṃ'
 ti. So lobhena¹⁰ bhayena¹¹ ca¹² anekeli upāyehi gāyamaṇo
 tāsū sabhaṃ¹³ āgatāsū sumuñcitaṃ sattatantiṃ¹⁴ madhu-
 rassuraṃ vīṇaṃ vādento madhureṇa¹⁵ sareṇa¹⁶ kāmamati-
 saṃpyuttagitāni¹⁷ gāyanto tāsū¹⁸ gītasaddena aññataram
 itthiṃ silābhedaṃ pāpetvā¹⁹ tayā²⁰ saddhīm²¹ vijjātipattiṃ²²
 āpajjitvā²³ te dhutte sahasseṇa parājesi. Te tena²⁴ sahasse-
 parājita²⁵ tassā bhattuno²⁶ ārocesuṃ. So²⁷ asaddahanto²⁸
 taṃ paṭipucchi²⁹ 'kiṃ tvaṃ evarūpā yathā te purisā
 avocun' ti? Sā 'ahaṃ³⁰ idisaṃ na³¹ janāmi' ti paṭikkhi-
 pitvā tasmīṃ asaddahante samipe thitaṃ sunakhaṃ dassetvā
 sapathaṃ akāsi: 'sace mayā³² tādisaṃ pāpakammaṃ kataṃ,
 ayaṃ chinnakappaṃ kālasunakho tattha tattha bhava jetaṃ

¹ °cchando, B. ² °hetu., S. ³ puññapaññato, B.

⁴ hutvā vuttā, B. ⁵ ekassā, S.

⁶ abbhudaṃ, S. S. ⁷ om. S.; abbhudaṃ, S.

⁸ B. omits all from akāmsu to So. ⁹ om. B.

¹⁰ āsannaṃ, B. ¹¹ tantim, S. ¹² B. adds 'va.

¹³ om. S. ¹⁴ B. puts tāsū after gita. ¹⁵ pāpento, B.

¹⁶ om. B.; but it reads aticāriniṃ katvā.

¹⁷ °jitā, B. ¹⁸ sāmikassa, B.

¹⁹ B. has sāmiko instead of so. ²⁰ pucchi, B.

²¹ nāhaṃ, B. ²² mayā, B.

maṃ khādatu¹ ti. Itarā pi pañcasatā itthiyo tam² itthim aticāriniṃ jānanti 'kim ayaṃ tathārūpaṃ pāpaṃ akāsi udāhu nākaśi' ti coditā 'na mayaṃ evarūpaṃ jānāma' ti musā vatvā 'sace mayaṃ jānāma bhavē bhavē' etissā yeva dāsiyo bhavēyyimā³ ti sapathaṃ akāmsu. Atha sū aticārini itthi ten' eva vippatīsareṇa dayhamānā hadayā sussitvā na ciren' eva kālāṃ katvā Himavati pabbatarīje sattamaṃ Mahāsarāṇaṃ aññatarassa Kāṇṇamūḍadāhassa tīre vimānapeti hutvā nibbatti. Vimānasamantā c'assā kammavipākūnubhavanayoggā ekā pokkharāṇi nibbatti. Sesā ca⁴ pañcasatā itthiyo kālāṃ katvā sapathakamma-vasena tassā yeva dāsiyo hutvā nibbattimsu. Sā tattha pubbe katassa puññakammassa⁵ phalena divasabhāgaṃ dibbasampattim⁶ anubhavitvā aḍḍharatte pāpakammabala-coditā⁷ sayanato utthahitvā pokkharāṇitīraṃ gacchati. Tattha⁸ gatāṃ gajapotakappamaṇo⁹ eko kālāsunaḥko bheravarūpo chinnaḥko tikkhāyatakāṭhinadātho suvip-phalitakhadirāṅgārasadisaṇayano niraṇṭarapavattivipulasāṅghātasadisajivho kaṭhinatikkhinaḥko¹⁰ kharāyatadubbhaṇṇa-lomo tato āgantvā tam bhūmiyaṃ nīpātetvā atijighacchābhībhūto viya pasayha khādanto atthisaṅkhalikamatthaṃ katvā dantehi gahetvā pokkharāṇiyaṃ khipitvā antaraḍḍhāyati. Sā ca tattha pakkhittā samanantaram eva pukaṭi-rūpadhāriṇi hutvā vimānaṃ abhiruyhitvā¹¹ sayane nīpajjati.¹² Itarā¹³ pana tassā dāsavyaṃ eva dukkhaṃ anubhavanti.¹⁴ Evaṃ tāsāṃ tattha vasantīnaṃ paññāsādhikāni pañca vassasatāni vitivattāni. Atha tāsāṃ purisehi vinā dibba-sampattim anubhavantiṃ ukkanthā ahesuṃ. Tattha ca Kāṇṇamūḍadāhato niggatā pabbatavivareṇa āgantvā Gaṅgānadiṃ anupaviṭṭhā ekā nadī atthi. Tāsaṃ ca¹⁵

¹ khādetu, B. ² B. omits all from tam to ayaṃ.

³ om. S₁. S₂. ⁴ missakapuñña^o, B. ⁵ sampattim, B.

⁶ phala^o, B. ⁷ B. adds ca.

⁸ potappamāno, S₁. S₂; B. continues: tikkhānataradāho (sic!) khadiraṅgārasadisaṇayano sapāḷi-(sic!) bhayadassano cinda-(sic!) kaṇṇo eko kālāsunaḥko atijighacchābhībhūto viya, and so on. ⁹ tikkhinaḥko, S₁. S₂. ¹⁰ abhirūya, B.

¹¹ nīpajji, S₁; nīpajjati, B. ¹² itarāsaṃ, B. ¹³ om. B.

¹⁴ tā sabba, S₁. S₂; B. adds pana.

vasanattānasamīpe eko dibbaphalehi ambarukkhehi pana
salabujādīhi ca upasobhito āramasadiṣo araṇṇapadeso atthi.
Tā eva¹ cintesum² 'handa mayam imāni ambaphalāni
imissā nadiyā pakkhipissāma, app' eva nāma imassa
phalam disvā phalalobhena koci-d-eva puriso idhāgaccheyya,³
tehi saddhiṃ ramissāma' ti. Tā tathā akamsu. Tāhi
pana pakkhittāni ambaphalāni kānici tāpasā gāhīṃsu,⁴
kānici vanacarakā⁵, kānici tīre laggīṃsu. Ekaṃ pana
Gaṅgāyā sotam patvā anukkamena Bārāṇasī⁶ pāpuṇi.
Tena ca samayena Bārāṇasirājā lohajālaparikkhitte⁷
Gaṅgājale⁸ nahāyati. Atha taṃ phalam nadīsotena⁹
vuyhamānaṃ¹⁰ anukkamena¹⁰ agantvā lohajāle laggi. Taṃ
vaṇṇagandharasasampannaṃ mahantaṃ dibba-ambaphalaṃ
disvā rājapurisā raṇṇo upanesuṃ. Rājā tassa ekadesaṃ
gahetvā vimamsanattāyā ekassa bandhanāgāre thapitassa¹¹
vajjacorassa¹¹ khādituṃ¹² adāsi.¹³ So taṃ khāditvā 'deva
mayā evarūpaṃ ambaṃ¹² na khāditapūbaṃ, dibbam
idaṃ maṇṇe ambaphalaṃ' ti āha.¹² Rājā puna pi tassa
ekakhaṇḍaṃ adāsi. So taṃ khāditvā vigatavalitaphalito
atīviyamaṇohararūpo yobbane thito viya ahoṣi. Taṃ disvā
rājā acchariyabbhūtajāto¹⁴ taṃ ambaphalaṃ paribhū-
jītvā¹⁵ sarīre viṣesaṃ labhītvā manusse pucchi 'kattha
evarūpāni ambaphalāni¹⁶ samvijjanti' ti? Manussa¹² eva¹²
āhaṃsu:¹² 'Himavante kira deva pabbatarāje' ti. 'Sakkā
pana tāni ānetuṃ' ti puṭṭhā¹² 'vanacarakā deva jānanti' ti
āhaṃsu.¹² Rājā vanacarake pakkosāpetvā tesam taṃ
atthaṃ ācikkhitvā tehi sammantetvā dīnassa¹² ekassa
vanacarakassa kahūpanasahassaṃ¹⁷ datvā taṃ¹² vissajjesi

¹ eva, S₁. S₂. ² samacintesum, B.

³ gaccheyyā ti, B., and omits the following words till Tā.

⁴ vā gāhanti, S₁. S₂. ⁵ S₁. S₂ add vā gāhanti, and
besides kānici kākena vā vilujjanti.

⁶ Bārāṇasīyam, S₂; B. adds samīpaṃ.

⁷ akkhittena, B. ⁸ Gaṅgāyam, B.

⁹ nadiyā sotena, S₁. S₂. ¹⁰ om. S₁. S₂.

¹¹ corassa, B. ¹² om. B. ¹³ dāpesi, B.

¹⁴ acchariyā jāto, B.; acchariyabbhūtajāto, S₂.

¹⁵ bhūñjītvā, B. ¹⁶ dibba-amba, B. ¹⁷ saḥassaṃ, B.

'gaccha sīghaṃ¹ tam me² ambaphalaṃ ānehi' ti. So tam kahūpaṇasahassaṃ puttadārassa datvā pātheyyaṃ gahetvā paṭi Gaṅgaṃ Kaṇṇamuṇḍadahābhūmukho gantvā manussapathaṃ ca³ atikkamitvā Kaṇṇamuṇḍadahato oraṃ saṭṭhiyojanappamāṇe padese ekaṃ tāpasam disvā tena ācikkhitamaggena gacchanto puna timsayojanappamāṇe padese ekaṃ tāpasam disvā tena ācikkhitamaggena gacchanto puna pannarasayojanappamāṇe thāne aññaṃ tāpasam disvā tassa attano āgamanakāraṇaṃ⁴ kathesi. Tāpaso⁵ tam³ anusāsi:³ 'ito paṭṭhāya imaṃ Mahāgaṅgaṃ pahāya imaṃ khuddakanadīmissāya paṭisotaṃ gacchanto yadā⁶ pabbatavivaraṃ passasi tadā⁷ rattiyaṃ⁸ ukkaṃ⁹ gahetvā paviseyyāsi¹⁰ ayaṃ ca naḍi rattiyaṃ⁸ na ppavattati, tena te gamanayoggā hoti, katipayayojanātikkamena te ambe passasi' ti.¹¹ So tathā katvā udayante³ suriye³ vi-
vidharatanaraṃsijalavijjotitaṃ¹² bhūmibhāgaṃ phalabhāra-
vinatasākhāvitānaṃ tarugaṇe¹³ palobhitaṃ nānāvividha-
vihaṅgaganūpakujitaṃ ativiyamanoharaṃ ambavanaṃ sam-
pāpuṇi. Atha naṃ tā amanussitthiyo dūrato 'va³ āgacchantam
disvā 'esa mama purisapariggaho¹⁴ esa mama purisaparig-
gaho'¹⁴ ti upadhāvimsu. So pana tāhi saddhiṃ tatha
dibbasampattiṃ anubhavitum yoggassa¹⁵ puññakammassa
akatattā disvā 'va bhūto viravanto palāyitvā¹⁶ Bārāṇasīṃ
patvā¹⁷ tam pavuttiṃ rañño ārocesi. Rājā taṃ sutvā tā
itthiyo datṭhum ambaphalāni ca paribhuñjitum sañjātābhi-
lāso rajjaṃ¹⁸ amaccesu āropetvā migavāpadesena sannaddha-
dhanukalāpo khaggaṃ bhanditvā katipayamanussaparivāro
ten' eva vanacarakena desitamaggena¹⁹ gantvā katipaya-
yojanantare thāne manusse pi thapetvā vanacarakam eva
gahetvā anukkamena gantvā tam pi tato nivattāpetvā

¹ B. adds mayham.

² tam eva, B.

³ om. B.

⁴ °kāraṃ, S., S.

⁵ so tāpaso, B.

⁶ S. adds ca.

⁷ tato vutthāya, B.

⁸ rattim, B.

⁹ ukkā, S., S.

¹⁰ gaccheyyāsi, B.

¹¹ B. adds āha.

¹² °pajjotita, B.

¹³ tanu.°, S., S.

¹⁴ S., S. omit purisa before pari.°; (puriggaho, S.).

¹⁵ yogyassa, S.; yoggyassa, S.

¹⁶ B. adds anukkamena.

¹⁷ gantvā, B.

¹⁸ rajjabhāraṃ, B.

¹⁹ dassita.°, S., S.

udayante¹ divākare² ambavanam pavisi. Atha nam tā³
itthiyo abhinavam⁴ uppannam⁵ iva⁶ devaputtam⁷ disvā⁸
paccuggantvā⁹ rājā ti¹⁰ natvā¹¹ sañjātasinehambhumānā
sakkaccaṃ nahapetvā¹² dibbeli vatthalaṅkaramālagandhavi-
lepanehi sunanditapasādhanaṃ¹³ katvā vimānaṃ āropetvā¹⁴
nānuggarasadibbahojanaṃ¹⁵ bhojetvā¹⁶ tassa icchānurūpaṃ
payirupāsimsu. Atha¹⁷ diyyaaddhāvassasate atikkamante
rājā adḍharattisaṃaye utthahitvā¹⁸ nisīno tam ati-
carinim¹⁹ petim²⁰ pokkharanittam²¹ gacchanti²² disvā²³ 'kin nu
kho esā imāya velāya gacchati' ti²⁴ vimaṃsitukāmo anubandhi.
Atha nam tattha gataṃ sunakhena khajjanānaṃ²⁵ disvā²⁶
'kin nu kho idan' ti²⁷ ajānanto tayo²⁸ divase vimaṃsitvā²⁹
'eso etissā paccāmitto bhavissati' ti³⁰ nisitena³¹ usumā vijjhivā³²
jivitā voropetvā³³ taṃ ca itthim³⁴ pokkharanim³⁵ ogāhetvā³⁶
paṭiladdhapurimarūpaṃ³⁷ disvā³⁸

Sovannasopānaphalukā ³⁹ sovannavālukasaṅgṭhitā ⁴⁰	
tattha sogandhiyā ⁴¹ vaggū sucigandhā manoranā.	1
Nānārukkhehi sañchannā nānāgandhasamiritā ⁴²	
nānāpadumasañchannā puṇḍarīkasamāgatā ⁴³	2
Surabhi sampavāyanti manuṇṇā māluteritā	
hamsakoṇcābhīrudā ⁴⁴ cakkavākābhīkujitā ⁴⁵	3
Nānāḍijaganākiṇṇā nānāsaraganāyutā ⁴⁶	
nānāphaladadā ⁴⁷ rukkhā nānāpupphadadā ⁴⁸ vanā.	4

¹ om. B. ² B. *add*s surayuvatisadisarūpasō ābharanā
amanusitthiyo. ³ B. *add*s ca.

⁴ °pasādhinam, S₂; pasādhikam, S₁.

⁵ B. *has* Evaṃ dvisu vassasatesu atikkamantesu ath'
ekadā, and so on. ⁶ gacchantam, S₁. B.

⁷ nisitapītena, S₂; nisitapītena, S₁.

⁸ om. S₂; B. *add*s vodhetvā (sic!). ⁹ otāretvā, S₁. S₂.

¹⁰ S₁. S₂ *add* dasahi gāthāhi tam tassā pavuttim¹¹ paṭipucchi.

¹¹ °sopāna°, all MSS. except S₁; sonna°, M.

¹² sonna°, M. C. D.; °santhatā, M.; °sandhatā, C. D.; B.

¹³ sogandhiyo, M.; S₁. S₂. ¹⁴ °eritā, M. C. D.; B.

¹⁵ °samohatā, M. C. D.; B. ¹⁶ M. C. D., B. *add* ca.

¹⁷ °vābhīkujitā, S₁. ¹⁸ °ganarutā, B.

¹⁹ °dharā, all MSS. except D.; B.

Na manusseṣu idisaṃ nagaraṃ yādisaṃ idaṃ
 pāsādā ca¹ bahukā tuyhaṃ sovaṇṇarūpiyamayā. 5
 Daddalhamānā² ābhenti³ samantā caturo disā
 pañca dāsi satā tuyhaṃ yā temā paricārīkā. 6*)
 Tā kambukūyuradharā kañcanācelabhūsitā
 pallaṅkā bahukā tuyhaṃ sovaṇṇaruciyaṃmayā.⁴ 7*)
 Kadalmigasañchannā sajjā⁵ gonakasañthitā⁶
 yattha tuvaṃ⁷ vāsūpagatā sabbakāmasamiddhīnī. 8
 Sampattāya aḍḍharattāya⁸ tato utthāya gacchasi
 uyyānabhūmiṃ gantvāna pokkharāññā samantato. 9
 Tassā tire tuvaṃ⁹ thāsi harite saddale subhe
 tato te kaṇṇamuṇḍo ca¹⁰ sunakho aṅgamaṅgāni khādati. 10
 Yadā ca khāyitā¹⁰ āsi aṭṭhisāṅkhalikā katā
 ogāhasi pokkharapiṃ hoti kāyo yathā pure. 11
 Tato tvaṃ aṅgapaccaṅgā¹¹ sucārū¹² piyadassanā
 vatthena pārupitvāna āyāsi mama santikaṃ. 12
 Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭaṃ kataṃ
 kissa kammavipākena kaṇṇamuṇḍo ca¹³ sunakho¹⁴
 aṅgamaṅgāni khādati¹⁵ ti 13

imāhi¹⁶ gāthāhi taṃ tassā pavuttiṃ paṭipucchi.

Tattha sovaṇṇasopānaphalakā¹⁷ ti suvaṇṇamayā so-
 pānaphalakā. Sovanṇavālukasāñthitā¹⁸ ti samantato
 suvaṇṇamayāhi vālūkāhi sañthitā. Tatthā ti pokkharapi-
 yaṃ. Sogandhiyā ti sogandhikā. Vaggū ti sundarū
 rucirā. Sucigandhā ti manuññagandhā.

Nānāgandhasamīritā ti nānāvidhasurabbigandha-
 vasena gandhavāyunaṃ samantato eritā. Nānāpaduma-

¹ om. M. ² daddalḥ., M. C. D.; B.

³ ābhanti, M. C. D.; B. ⁴ rūpiya., M. D.; B.

⁵ samjāto, S. S. ⁶ santhatā, M.; sandhatā, C. D.; B.

⁷ tvaṃ, M. D.

⁸ sampattāy' aḍḍha., D.; B.; te sampattā aḍḍha., M. C.

⁹ om. M. C. D. ¹⁰ khāditā, C.

¹¹ ogam, D.; B.; ogi, C.; uggacchanti, S. S. ¹² sacāru, S.

¹³ om. M. C. ¹⁴ M. C. add va. ¹⁵ khādasi, M.

¹⁶ dvādasahi, B.; S. S. omit the whole phrase.

¹⁷ soṇṇasopāna., B. ¹⁸ soṇṇa., B.

*) om. S.

sañchannā ti nānāvividharattapadumasañchaditasalilatalā.¹ Puṇḍarikasamāgatā ti setapadumehi ca samo-
kiṇṇā.

Surabhi sampavāyanti ti samma-d-eva sugandhaṃ
vāyanti, pokkaraṇi ti adhippāyo. Haṃsakoṇcābhīruda
ti haṃsehi ca koṇcehi ca abhinādita.

Nānāḍijagaṇākiṇṇā ti nānāḍijagaṇayutta.² Nānā-
saragaṇayuta ti nānāvividhavihaṅgābhīrudasamūhayutta.
Nānāphaladadā³ ti nānāvīdhaphaladāyino sabbakālaṃ
vīdhaphalabhāranamitasākhaggā.⁴ Nānāpupphadadā⁵
vanā ti nānāvīdhasurabhikusumadāyikāni⁶ vanāni ti attho.
Līṅgavipallāsena hi vanā ti vuttam.⁷

Na manussesu idisaṃ nagaraṃ ti yūdisaṃ tava
idaṃ nagaraṃ idisaṃ manussesu natthi, manussaloke na
upalabhatti ti attho. Rūpiyamayā ti rajatamayā.

Daddalhamānā⁸ ti ativiya virocāmānā. Ābhenti⁹
ti sobhayanti.¹⁰ Samantā caturo disā ti samantato
catasso pi disā. Yā temā ti yā te ima. Paricārīkā
ti veyyāvaccakāriniyo.

Tā ti tā paricārīkāyo.¹¹ Kambukāyuradharā ti
saṅkhalayakāyuravibhūsitā. Kañcanācelabhūsitā¹²
ti suvaṇṇavattham katasamalaṅkatakasesahatthā.¹³

Kadalimigasañchannā ti kadalimigacammaṇṇapaccattha-
raṇatthata. Sajjā¹⁴ ti sajjitā¹⁵ sayitum yuttarūpā.
Goṇakasamṇhitā¹⁶ ti dīghalomakena kojavana¹⁷ samṇhitā.¹⁸
Yatthā ti yasmiṃ pallaṅke. Vāsūpagatā ti vāsam
upagatā sayitā ti attho.

Sampattāya adḍharattāyā¹⁹ ti adḍharattiyā upaga-
tāya. Tato ti pallaṅkato. Pokkharāṇṇā ti pokkha-
raṇiyā.²⁰

¹ nānāvīdha.^o, B. ² All MSS. transpose here the words.

³ °phaladā, S₂. B. ⁴ °sakhattā, B.

⁵ °pupphadā, B. ⁶ nānāvīdha.^o, S₂; B. adds ca.

⁷ vuttā, S₂. ⁸ daddalḥ.^o, S₁. B. ⁹ ābhanti, B.

¹⁰ sobhanti, B. ¹¹ veyyāvaccakāriniyo, B.

¹² °cela.^o, B. ¹³ sakasama.^o, B. ¹⁴ sañjā, S₁. S₂.

¹⁵ samṇhitā, S₁. S₂. ¹⁶ °sandhatā, B.

¹⁷ javana, S₁. S₂. ¹⁸ sampattāy' adḍharattiyā, B. ¹⁹ S₁. S₂
have pokkharāṇṇā tīre tvaṃ gatā pokkharāṇiyā (°yam, S₁).

Harite ti nīle. Saddale ti tarunatīṇasañchane.¹
Subhe ti suddhe, subhe ti vā tassā ālapanam. Bhadde
samantato harite saddale tassā pokkharaniyā tīre tvam
gantvāna 'thūsi tiṭṭhasi ti yojanā. Kaṇṇamuṇḍo ti
khaṇḍitakaṇṇo chinnakaṇṇo.

Khāyitū āsi ti khādītā ahosi. Atṭhisaukhalikā
katā ti atṭhisaukhalikamattā katā. Yathā pure ti
sunakhema khādanato pubbe viya.

Tato ti pokkharani-ogūhanato pucchā. Aṅgapaccaṅ-
gā² ti paripunnasabhaṅgapaccaṅgavati. Sucārū ti
sutṭhu manoramā. Piyadassanā ti piyadassaniyā. Āyāsi
ti āgacchasi.

Evam tena raññā pucchitā sā peti ādito paṭṭhāya attano
pavuttiṃ tassa kathenti

Kimbilāyam³ gahapati saddho āsi upāsako
tassāham⁴ bhariyā āsi⁵ dussilā aticārini. 14
Evam⁶ aticaramānāya sāmiko etad abravi:⁷
n'etaṃ channaṃ⁸ paṭirūpaṃ yaṃ tvam aticarāsi maṃ. 15
Sāhaṃ ghorāṇ ca sapathaṃ musāvādaṃ abhāsissam:⁹
nāhaṃ taṃ aticarāmi kāyena uda cetāsa, 16
Sacāhaṃ taṃ aticarāmi kāyena uda cetasā
ayaṃ¹⁰ kaṇṇamuṇḍo sunakho aṅgamaṅgāni khādātu. 17
Tassa kammassa vipākaṃ musāvādassa c'ūbhayaṃ
sattavassasatāni¹¹ ca anubhūtaṃ yato pi¹² me
kaṇṇamuṇḍo¹³ ca¹⁴ sunakho¹⁵ aṅgamaṅgāni khādati ti 18

pañca gāthā āha.

¹ °sañchane, B.; °sañjaye, S₂; °sañjanaye, S₁.

² °paccāṅga, S₁, S₂. ³ Kimilāyam, M. D.; B.; Kimilāya, C.

⁴ tass' ahaṃ, C. ⁵ āsiṃ, M. D.; S₁, S₂.

⁶ so maṃ, C.; B. ⁷ abruvi, S₂.

⁸ M. C. D., B. add n'etaṃ.

⁹ °vādaṃ c'abhās°, M. C. D. ¹⁰ M. C. D., B. add me.

¹¹ satt' eva vassa°, M. C. D.; B., and omit ca.

¹² hi, C. ¹³ M. C. add 'yaṃ. ¹⁴ om. M.

¹⁵ B. adds pi.

Tattha Kimbilāyan¹ ti evaṃ nāmake nagare. Ati-
cārini² ti jāyapati³ atikkamacaraṇato aticārini² ti vuccati.

Aticaramānāyā ti aticaramānāya mayi so sāmiko maṃ
etad abravī⁴ ti yojanā. N'etaṃ channan⁵ ti ādi vuttā-⁵
kāradassanaṃ. Tattha n'etaṃ channan ti na etaṃ
yuttaṃ. N'etaṃ paṭirūpan ti tass' eva vacanaṃ. Yaṃ
ti kiriya-parāmasanaṃ. Aticarāsi ti aticarasi, ayaṃ eva
vā paṭho. Yaṃ maṃ tvaṃ aticarasi, tattha yaṃ aticaraṇaṃ
n'etaṃ channaṃ n'etaṃ paṭirūpan ti attho.

Ghoran ti dāruṇaṃ. Sapathan ti sapaṇaṃ. Abhā-
sissan ti abhāsīṃ.

Sacāhan ti sace ahaṃ. Tan ti tvaṃ.

Tassa kammassā ti tassa pāpakammassa dussila-
kammassa. Musāvādassa cā ti nāhaṃ aticarāmi ti
vuttamusāvādassa ca. Ubhayan ti ubhayassa vipākaṃ.
Anubhūtan ti anubhūyamānaṃ⁶ mayā ti attho. Yato
ti yato pāpakammato.

Evaṃ ca pana vutvā tena attano kataṃ upakāraṃ
kittenti

Tvaṃ ca deva bahukāro⁷ atthāya me idhāgato
sunuttāhaṃ kaṇṇamuṇḍassa asokā akutobhayaṃ. 19

Tāhaṃ⁸ deva namassāmi yācāmi añjalikatā⁹
bhuñja amānuse¹⁰ kāme rama¹¹ deva mayā sahā ti 20

dve gāthā āha.

Tattha devā ti rājānaṃ ālapati. Kaṇṇamuṇḍassā
ti kaṇṇamuṇḍato, nissakke¹² hi idaṃ sāmivacanaṃ.

Atha rājā tattha vāse¹³ nibbinaṃmānaso¹⁴ gamanajjhā-
sayam¹⁵ pakāsesi. Tam sutvā peti rañño paṭibaddhacittā

¹ Kimil.^o, B. ² bhariyā sā hi, B. ³ abruvī, S₁.

⁴ na cchannan, S₂; n'attha cchannan, S₁.

⁵ S₁. S₂ omit all from ādi.^o to etaṃ na yuttaṃ.

⁶ °bhuttaṃ, B. ⁷ bahū pakāro, S₁. S₂.

⁸ nāhaṃ, S₁. S₂. ⁹ p' añj.^o, M. C. D.; B.

¹⁰ mānuse, S₁. B., or bhuñj' amānuse. ¹¹ ramma, S₁.

¹² nissatte, B.; nissakkage, S₁.

¹³ vāse, S₁. S₂. ¹⁴ nibbinda.^o, B.

¹⁵ tam ajjhā.^o, S₁. S₂.

tatth' ev' assa vasaṃ yācanti Tāhaṃ deva namassāmi ti
gātham āha. Puna' rājā ekamsena² gantukāmo 'va hutvā
attano ajjhāsayam pavedento

Bhutvā³ amānusā kāmā ramito 'mhi tayā saha

tāhaṃ⁴ subhage yācāmi khippam paṇinayāhi man ti 21

osānagātham āha.

Tattha tāhan ti tam aham. Subhage ti subhayutte.
Paṇinayāhi man ti mayham nagaram eva mam paṇinehi.

Sesaṃ sabbattha pākāṃ eva.

Atha sā vimānapeti rañño vacanam sutvā viyogaṃ
asahamānā sokāturattāya vyākulahadaya vedhamānasarirā
nānāvidhehi upāyehi āyācitvā pi tam tattha vāsetum
asakkonti bahūhi mahārahehi ratanehi saddhim rājānam
nagaraṃ netvā pāsadam āropetvā kantiṃ paridevitvā
attano vasaṇatthānam⁵ eva gatā. Rājā pana tam disvā
sañjātasamvego dānādini puññāni⁶ katvā saggaparāyano
ahosi. Atha ambhakaṃ Bhagavati loka uppajjitvā pavatti-
tapavaradhammacakke anukkamena Sāvattiyaṃ viharante
ekadivasam āyasmā Mahamoggallāno pabbatacārikaṃ
caramāno tam itthim saparivāram disvā tāya katakammaṃ
puechi. Sā ādito paṭṭhāya sabbam therassa kathesi.⁷ Tam
pavuttiṃ thero Bhagavato ārocesi. Bhagavā tam attham
atthupattiṃ katvā sampattāparisāya dhammaṃ desesi.
Mahājano paṭiladdhasamvego pāpato otarivā⁸ dānādini
puññāni⁹ katvā dhammābhirato¹⁰ saggaparāyano¹¹ ahosi.¹²

Kaṇṇamunḍapetavatthuvaṇṇanā.¹³

II, 13.

Ahu rājā Brahmadatto ti. Idam Ubbaripetavatthup.¹⁴
Satthā Jetavane viharanto aññataram upāsikam ārabha

¹ pana, B. ² ekamsen' eva, B., and adds nagaram.

³ bhutta, M. C. D.; B. ⁴ nāham, S.

⁵ vasaṇam, B. ⁶ S₁. S₂ add kammāni.

⁷ S₁. S₂ add Thero tasmaṃ dhammaṃ desesi.

⁸ oramitvā, B. S₂. ⁹ puññakammāni, S₁. S₂.

¹⁰ dhammanirato, S₁. S₂. ¹¹ om. S₁. S₂.

¹² B. adds ti. ¹³ B. adds niṭṭhā. ¹⁴ Upari° (or Uppari°),
B.; Uddhari°, S₂, but further on Ubbari; Ubbariya°, S₁.

kathesi. Savatthiyaṃ kira aññatarāya upāsikāya sāmiko kalam akāsi. Sā pativiyogadukkhaturā socanti alāhanam gantvā rodāti. Bhagavā tassa sotāpattiṭṭhalassa upanissaya-sampattiṃ disvā karuṇāya sañceditamānaso hutvā tassa gehaṃ gantvā paññatte asme nisīdi. Upasika Sattlaraṃ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha naṃ Satttha 'kiṃ upāsike socasi' ti vtvā 'ama Bhagavā piyavippa-yogena socami' ti vutte tassa sokam upanetukamo titāṃ ahari.

Atite Pañcalarattho Kapilānagare Cūlani Brahmaḍatto nama rāja uhoṣi. So agatigamanam¹ paḷaya attano vijite pajāya² hitakaraṇanirato³ dasa rajadhamaṃ akopetvā rajjaṃ anusāsamaṇo kadāci attano⁴ rajje⁵ kiṃ vadanti ti sotu-kāmo tunnavāyavesam⁶ gahetvā eko adutiyo nagarato nikkhamitvā gāmato gāmaṃ janapadato janapadam vicaritvā sabbaṃ rajjaṃ akaṇḍakaṃ ampaṇḍaṃ manusso sammadamane⁷ aparutaglaṃe maññe vilarante disvā soma-nassajāto nivattitvā nagarābhinukho agacchanto aññataras-miṃ gāme ekissā vidhavaya duggatittliya gehaṃ pavisi. Sā taṃ disvā āha 'ko nu tvaṃ ayyo kuto tūmato āgato' ti? 'Alaṃ tunnavāyo bhadde bhātiya tunnakammaṃ karonto vicarāmi, yadi tumhākaṃ tunnakammaṃ atthi vatthaṃ ca veṭhanaṃ ca detha, tumhākaṃ pi karomi'⁸ ti. Sā āha⁹ 'natthi amhākaṃ kammaṃ kattabbam¹⁰ vatthaṃ¹¹ vā¹² veṭhanaṃ vā, aññesaṃ karohi ayya' ti. So tathā katipāhaṃ vasanto dhaññapaṇṇalakkhaṇasampannaṃ tassa dhituraṃ disvā mātaraṃ āha: 'ayaṃ dārika kiṃ kenaci katapariggahā udāhu akatapariggahā'¹³? Sace¹² kenaci akatapariggahā imaṃ mayhaṃ detha, ahaṃ¹³ tumhākaṃ sukhena jīvanu-pāyaṃ kātuṃ samattho' ti. Sādhu ayyā ti sā tassa taṃ⁹ adāsi. So tāya saddhiṃ katipāhaṃ vasitvā tassā kahā-panasahassaṃ datvā 'ahaṃ katipāhen' eva nivattissāmi,

¹ agati-agam.^o, B. ² pajāhita.^o, S.

³ 'karane nir.^o, B. ⁴ B. *repeats* kad.^o attano.

⁵ vajje, S. S. ⁶ tanta.^o, S.

⁷ samod.^o, S.; same vād.^o, S.; mude mod.^o, B.

⁸ pakaromi l. pi kar.^o, B. ⁹ om. B. ¹⁰ om. S. S.

¹¹ B. *adds* ti, and has agata.^o, also further on. ¹² B. *adds* na.

¹³ ayaṃ, B.

bhadde tvaṃ mā khuṇḍaṇi¹ ti vatvā attano nagaraṃ gantvā nagarassa tassa ca gāmaṃ antare maggaṃ samaṃ² kārapetvā alaṅkārapetvā³ mahantarājānubhāvena tattha gantvā dārikaṃ kaḥapaṇarāsimhi⁴ ṭhapetvā suvaṇṇarajatakalasehi nahāpetvā Ubbari ti nāmaṃ karetvā⁵ aggamaheṣiṭhāne ṭhapetvā taṃ ca gāmaṃ tassā nātināṃ datvā mahantarājānubhāvena taṃ nagaraṃ anetvā taya saddhiṃ abhiramanāno yāva jīvaṃ rajjasukhaṃ anubhavitvā āyūhapariyosāne kālam akāsi. Kālakate ca tasmaṃ kate⁶ ca sarīrakicce Ubbari pativiyogena sokasallasamappitalhadayā ālāhanaṃ gantvā bahū divase gandhapupphādīhi pūjetvā raṇṇo guṇe kittetvā ummādapattā viya kandanti paridevanti ālāhanaṃ padakkhiṇaṃ karoti.

Tena ca samayena amhākaṃ Bhagavā Bodhisattabhūto isipabbajjaṃ pabbajitvā adhigatajhānābhinīṇo Himavanta-sāmantā⁷ aññatarasmaṃ araṇṇāyatane viharanto sokasallasamappitaṃ Ubbariṃ dibbena cakkhuna disvā ākāseṇa gantvā dissamānarūpo ākāse ṭhatvā tattha tattha⁸ ṭhite manusse pucchi 'kass' idaṃ ālāhanaṃ kass' athayaṃ⁹ itthi Brahmaḍatta Brahmaḍattā ti kandanti paridevanti¹⁰ ti? Taṃ sutvā manussā 'ayaṃ bhante Ubbari nāma Brahmaḍattassa bhariyā, sā tassa kālakatato paṭṭhāya ālāhanaṃ gantvā Brahmaḍattā ti tassa nāmaṃ gahe tvā kandanti paridevati¹¹ ti āhaṃsu.¹² Taṃ atthaṃ dipentā saṅgitikārā

Ahu rājā Brahmaḍatto Pañcālānaṃ rathesabho
ahorattānaṃ accayā rājā kālam kari¹¹ tadā.¹² 1
Tassa ālāhanaṃ gantvā bhariyā kandati Ubbari
Brahmadattam apassanti Brahmaḍattā ti kandati. 2

¹ ukkaṇhi, B. ² samaṃ maggaṃ, B. ³ om. S., S₂.

⁴ 'rahasimhi, S., S₂. ⁵ kārapetvā, B.

⁶ saddhiṃ katena, S₂. ⁷ Himavante, B.

⁸ om. B. ⁹ kassa ayaṃ, B.

¹⁰ B. has after manussā: Brahmaḍatto nāma Pañcālānaṃ rājā, so āyūhapariyosāne kālam akāsi, tass' idaṃ ālāhanaṃ, tassa ayaṃ aggamaheṣi Uppari nāma Brahmaḍattā ti tassa nāmaṃ gahe tvā kandati paridevati ti āhaṃsu.

¹¹ akrubbatha, M. C. D.; B. ¹² om. M. C. D.; B.

Isi ca tattha āgacchi sampannacaraṇo muni¹
 te² ca tattha apucchittha³ ye tattha su samāgata: 3
 Kassa⁴ o'idaṃ ājāhanan nānāgandhasameritaṃ
 kassāyaṃ kantati bhariyā ito dūragataṃ patip?⁵
 Brahmaddattaṃ upassanti Brahmaddattā ti kantati. 1
 Te ca tattha viyakāṇsu ye tattha su samāgata
 Brahmaddattassa bhaddan te Brahmaddattassa marisa. 5
 Tassa idaṃ ājāhanan nānāgandhasameritaṃ
 tassāyaṃ kantati bhariya ito dūragataṃ patip
 Brahmaddattaṃ upassanti Brahmaddattā ti kantati⁶ ti 6

cha gāthā thapesum.⁶

Tattha ahū ti ahosi. Pañcalānan ti Pañcalaratthā-
 vāsinaṃ Pañcalaratthass⁷ eva vā eko pi⁷ janapado jana-
 padādhikānaṃ rūjakumāraṇaṃ vasena ruhiyā Pañcala ti
 bahuvacanena niddissiyati. Rathesabho ti rathesu
 usabhasadiso mahāratho ti attho.

Tassa ājāhanan ti tassa rañño⁸ sarirassa daḍḍhatthā-
 naṃ.

Isi ti jhānādinaṃ guṇānaṃ esanattihena isi. Tatthā
 ti tasmiṃ ubbhataṭṭhāne⁹ susāne ti attho. Āgacchi¹⁰
 ti agamāsi.¹¹ Sampannacaraṇo ti sīlasampada¹² indriyesu
 guttadvāratā bhojane mattaññutā jāgariyānuyogo satta
 saddhammā cattāri rūpāvacarajjhānāni ti imehi paṇṇa-
 sehi caraṇasaṅkhātehi guṇehi sampanno samannāgato
 caraṇasampanno ti attho. Muni ti attahitaṃ ca parahitaṃ
 ca munāti jānāti¹³ ti muni. Te ca tattha apucchittha¹⁴
 ti te¹⁵ tasmiṃ thāne thite¹⁶ jane paṭipucchi. Ye tattha
 su samāgatā ti ye manussā tattha tattha¹⁷ susāne¹⁸
 samāgatā, sū ti nipātamattaṃ. Ye tatthāsum samāgatā
 ti vā pāṭho, āsun ti ahesun ti attho.

¹ °caraṇamuni, S₁. S₂. ² so, S₁. S₂.

³ āpucch.^o, S₁. ⁴ om. M. C. D.; B. ⁵ kandasi, M.

⁶ pathesum, B. ⁷ S₁. S₂ add hi. ⁸ B. adds ca.

⁹ upariyāṭṭhitatthāne, B. ¹⁰ āgañchi, S₂.

¹¹ āgam.^o, S₁. ¹² °sampadāya, S₁. ¹³ om. S₁.

¹⁴ āpucch.^o, S₁. S₂. ¹⁵ om. S₁. B. ¹⁶ B. adds te.

¹⁷ om. B. ¹⁸ B. adds su.

Nānāgandhasameritan ti nānāvidhehi gandhehi samantato eritam upavāsita.¹ Ito ti manussalokato. Dūragatan ti paralokagatatā² vadati. Brahmādatā ti kandaṭṭi ti³ Brahmādatā ti evaṃ nāmasaṅkittanaṃ katvā paridevanavasena avhayati.

Brahmādatassa bhaddan te Brahmādatassa mārisā ti mārisa nirāmayakāyacittamahāmuni Brahmādatassa rañño idaṃ ālāhanāṃ, tass' eva Brahmādatassa rañño ayaṃ bhariyā, bhaddan te tassa ca Brahmādatassa bhaddaṃ hotu,⁴ tādisānaṃ mahesinaṃ hitānucintanena paraloke tthitānaṃ⁵ pi hitasukhaṃ⁶ hoti yevā⁷ ti⁸ adhippāyo.

Atha so tāpaso tesāṃ vacanaṃ sutvā anukampaṃ upādāya Ubbariyā santikaṃ gantvā tassā śokavinodanattamaṃ

Chalāsītisahassāni Brahmādatassa nāmakā
imasmim ālāhane daddhā tesāṃ kaṃ anusocasi ti 7

gātham āha.

Tattha chalāsītisahassāni ti⁹ chasahassādhika-asītisahassasāṅkhā. Brahmādatassa nāmakā ti Brahmādatto ti evaṃ¹⁰ nāmakā. Tesāṃ kaṃ anusocasi ti tesāṃ chalāsītisahassasāṅkhātānaṃ¹¹ Brahmādatānaṃ katamaṃ Brahmādatam tvaṃ anusocasi ti. Katamaṃ paṭicca to soko uppanno ti pucchi.

Evaṃ pana tena isinā pucchitā¹² Ubbari attanā adhippetam Brahmādatam ācikkhanti¹³

Yo rājā Cūlaniputto Pañcālānaṃ rathesabho
tam bhante anusocāmi bhaddāraṃ sabbakāmadānaṃ¹⁴ ti 8

gātham āha.

Tattha Cūlaniputto ti evaṃnāmassa rañño putto.

¹ vāritam, S.² lokatattā, S.³ om. S., S.

⁴ hoti, S., S.⁵ tthanānā, S.

⁶ pitasukham, S., S.

⁷ S., S. add chasahassādhikā asītisahassāni ti.

⁸ eva, S., S.⁹ tesamkhānaṃ, S., S.¹⁰ pucchitvā, B

¹¹ ācikkhanti, all MSS.¹² dadan, C. D., S., S.

Sabbakāmadan¹ ti mayham sabbassa² icchiticchitassa
dātaraṃ, sabbesaṃ vā sattānaṃ icchitadāyakaṃ.

Evam Ubbariyā vutte puna tāpaso

Sabbe 'va 'hesuṃ rājāno Brahmāḍattassa nāmaka
sabbe 'va³ Cūlaniputtā Pañcālānaṃ rathesabhā. 9
Sabbesaṃ anupubbena mahesittam akārayi
kasmā purimake hitvā pacchimaṃ anusocasi ti 10

gāthādvayam āha.

Tattha sabbe 'va 'hesuṃ ti sabbe 'va te chaḷasitisa-
hassasaṅkhā rājāno Brahmāḍattassa nāmaka Cūlaniputtā
Pañcālānaṃ rathesabhā 'va ahesuṃ, ime rājabhāvādayo⁴
visesā tesu ekassāpi nāhesuṃ.⁵

Mahesittam akārayi ti tvaṃ ca tesuṃ sabbesaṃ pi
anupubbena⁶ aggamahesibhāvaṃ anupattā ti attho.
Kasmā ti guṇato ca sāmikabhāvato ca avasiṭṭhesu etta-
kesu janesu purimake rājāno pahāya pacchimaṃ ekaṃ
yeva kasmā kena kāraṇena⁷ anusocasi ti pucchi.

Taṃ sutvā Ubbari saṃvegajātā puna tāpasam

Ātume itthibhūtāya dīgharattāya mārisa
yassā me itthibhūtāya saṃsare bahu bhāsasi⁸ ti 11

gātham āha.

Tattha ātume ti attani. Itthibhūtāya ti itthibhāvaṃ⁹
upagatāya. Dīgharattāya ti dīgharattam. Ayam h'ettha
adhippāyo: itthibhūtāya attani sabbakālaṃ itthi yeva hoti
udāhu purisabhāvaṃ pi upagacchati ti? Yassā me itthi-
bhūtāya ti yassā mayham itthibhūtāya evaṃ tāva bahuv
saṃsare mahesibhāvaṃ mahāmuni tvaṃ bhāsasi kathesi
ti attho. Āhu¹⁰ me itthibhūtāya ti vā pāṭho. Tattha ā ti
anusarānatthe nipāto, 'hu me¹¹ ti sayam anussaritam aṇṇātam
idaṃ mayā itthibhūtāya itthibhāvaṃ upagatāya evaṃ

¹ all MSS. ² sabbasā, B. ³ ca, B.

⁴ °bhaddāyo, S₁; °bhadrāyo, S₂.

⁵ ekassa micchāhesuṃ, S₁. S₂. ⁶ °pubbe, S₁. ⁷ om. S₁. S₂.

⁸ bhāsati, D. ⁹ °bhūtāya, S₁. S₂. ¹⁰ ātumo, B. ¹¹ tumo, B.

mayhaṃ ettakaṃ kālaṃ aparā 'va anuppatti' ahoṣi. Kasmā?² Yassa me itthibhūṭāya sabbesaṃ anupubbena mahesittam akārayi,³ tvaṃ mahāmuni samsāre bahum bhāsasi⁴ ti yojanā.

Taṃ vacanaṃ⁵ sutvā tāpaso 'ayaṃ niyamo samsāren' atthi yaṃ⁶ itthi itthi yeva hoti puriso puriso eva' ti dassento

Ahu itthi ahu puriso pasuyonim pi agamā
evam etaṃ atitānaṃ pariyanto na dissati ti

12

gātham aha.

Tattha ahu itthi ahu puriso ti tvaṃ kadāci itthi pi ahoṣi kadāci puriso pi ahoṣi. Na kevalaṃ itthipurisabhāvaṃ eva. Atha kho pasuyonim pi āgamā,⁶ kadāci pasubhāvaṃ pi agamāsi tiracchānayanim pi upagatā ahoṣi. Evam etaṃ atitānaṃ pariyanto na dissati ti evaṃ yathā⁷ vuttaṃ etaṃ itthibhāvaṃ purisabhāvaṃ tiracchānādibhāvaṃ ca upagātānaṃ⁸ atitānaṃ attabhāvaṇaṃ pariyanto nāna-cakkhunā mahatā ussāhena passantānaṃ pi⁹ na dissati. Na kevalaṃ tav' eva atha kho sabbesaṃ pi samsāre paribbhamantānaṃ sattānaṃ attabhāvassa pariyanto na dissate¹⁰ na paññāyate 'va. Tenāha Bhagavā: 'anamataaggāyaṃ¹⁰ bhikkhave samsāro pubbā koṭi na paññāyati avijjā-nivaraṇānaṃ sattānaṃ tanhāsamyojanānaṃ sandhāvataṃ¹¹ samsaratan' ti. *)

Evam tena tāpasena samsārassa apariyantataṃ kammaṃ kataṃ ca vibhāventena desitaṃ dhammaṃ sutvā samsāre samviggaṃānāhadaya¹² dhamme ca pasannamānasā vigata-sokasallā hutvā attano pasādaṃ sokavigamaṃ ca pakāseti

Ādittam vata maṃ santaṃ ghatasittam va pāvakaṃ
vārinā viya osiñci sabbam nibbāpaye daram.

13

¹ aparā paruppatti, B. ² B. S₂ add yasmā.

³ akāsi ti, B. ⁴ tāpasī, S₁. S₂.

⁵ om. B. ⁶ agamāsi, B. ⁷ om. S₂.

⁸ gataṃ ca, S₁. S₂; B. adds tava.

⁹ B. adds 'va. ¹⁰ taggo 'yam, B. ¹¹ saritan ti, S₁.

S₂, and omit sams.^o. ¹² viggahadaya, B.

*) cp. Samyuttanikāya, part. II, p. 178.

Abbūlham¹ vata me sallam etam² hadayanissitam
yo me sokaparetāya patisokam apānudi. 14
Sāham abbūlhasullāsmi sītibhūtasmi³ nibbutā
na socāmi na rodāmi tava sutvā mahāmuni ti 15

tisso gāthā⁴ abhāsi.

Tāsam attho hetthā vutto yeva. Idāni samviggahadayāya⁵
Ubburiyā pattip⁶ dassento Satthā

Tassa tam⁷ vacanam sutvā samānassa subhāsitam
pattacivaram ādāya pabbaji anagāriyam. 16
Sā ca pabbajitā⁸ santā gārasmā anagāriyam
mettacittam abhāvesi brahmalokūpapattiyā. 17
Gāmā gāmam⁹ vicaranti nigame rājadhāniyo
Uruvelā¹⁰ nāma so gāmo yattha kalam akubbuttha. 18
Mettacittam abhāvetvā¹¹ brahmalokūpapattiyā
itthiccittam virājetvā brahmalokūpagā ahū ti 19

catasso gāthā abhāsi.

Tattha tassā ti tassa tāpasassa. Subhāsitan ti sutthu
bhāsitam dhamman ti attho.

Pabbajitā¹² ti¹³ pabbajjam upagatā. Santā ti
samānā,¹⁴ pabbajitā vā hutvā santakāyavācā. Mettacittan
ti mettāsahagatam¹⁵ cittam¹⁶, cittasīsenā mettajhānam¹⁷
vadati. Brahmalokūpapattiyā ti tañ ca sā mettacittam
bhāventi brahmalokūpapattiyā abhāvesi, na vipassanā
pāḍakāpāḍakādi attham,¹⁸ anuppanne hi buddhe brahma-
vihārādike¹⁹ bhāventā tāpasaparibbājaka yāva devabhava-
sampatti attham eva bhāvesum.²⁰

¹ abbuyham, S₂; abhuyham, S₁. ² sokam, M. C. D.; B.

³ om. S₁, S₂. ⁴ gāthāyo, S₁, S₂. ⁵ hadayā, S₁, S₂.

⁶ paṭiputti, B. ⁷ tava, S₁. ⁸ pabbajitva, D.;

pabbajja-upagatā, S₁, S₂; pabbajjita, M. C.; B.

⁹ S₁ leaves out all till gāman ti gāmato on p. 167 l. 1.

¹⁰ Uruvelam, S₁. ¹¹ abhāvetvā, D.; S₁, S₂, B.

¹² om. S₁; B. has pabbajjita ti pabbajjitam upa²⁰.

¹³ samāna, S₁. ¹⁴ samāgatā, S₁. ¹⁵ pattam, S₁.

¹⁶ mettā jhānāni ca, B.

¹⁷ abhāvesi vipassanāya pāḍakā ti attham, B.

¹⁸ vihārake, B. ¹⁹ bhāventi, B.

Gāmā gāman ti gāmato aññam gūmam.

Abhāvetvā¹ ti vadḍhetvā brūhetvā. Abhāvetvā² ti keci paṭhanti, tesam a-kāro³ nipātamattam. Itthiccittam virājetvā ti itthibhāve cittam ajjhāsayam abhiruciṇi vidhametvā itthibhāve virattacittā⁴ hutvā. Brahmaloḷkā-pagā ti paṭisandhigahaṇavasena brahmalokaṃ upagama-nakā ahosi.⁵

Sesam heṭṭhā vuttanayena⁶ uttānam eva.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā tassā upāsikāya sokaṃ vinodetvā upari catusaccadesanaṃ⁷ akāsi. Sacca-pariyosāne sā upāsikā sotāpatti-phale paṭiṭṭhahi. Sampatta-parisāya⁸ desanā satthikā ahosi.⁹

Ubbaripetavattuvappanā.¹⁰

Ubbaridutiya-vattuvappanā niṭṭhitā.¹¹

III. 1.

Abhijjamāne varimhi ti. Idam Satthari Veḷuvane viharante aññataram luddapetaṃ ārabba vuttam. Bārāṇasīyā kira aparadisābhāge para Gaṅgāyā¹² Vāsabha-gāmaṃ¹³ atikkamitvā Cundaṭṭhilaṇāmake¹⁴ gāme eko luddako ahosi. So araṇṇe mige vadhitvā varamaṃsam aṅgāre pacitvā khāditvā avasesaṃ paṇapute bandhitvā kācena gaḥetvā gāmaṃ¹⁵ āgacchati. Tam bāladārakā gāmadvāre disvā 'maṃsam me dehi maṃsam¹⁶ me¹⁶ deli'¹⁶ ti hatthe pasāretvā upadhāvimsu.¹⁷ So tesam thokaṃ thokaṃ¹⁵ maṃsam deti. Ath' ekadivasam maṃsam

¹ bhāvetvā, B; abh., S₁, S₂. ² ābhāvetvā, S₁; om. S₂.

³ a-kāro, S₁, S₂. ⁴ viraticittā, S₂. ⁵ 'nakā hosi, S₂.

⁶ 'nayanā, S₁; 'nayatā, S₂; 'nayatthā, B.

⁷ catudesanaṃ, S₂. ⁸ B. adds ca. ⁹ all MSS. add ti.

¹⁰ B. adds niṭṭhitā.

¹¹ om. B.; M. C. D. put at the end of II, 13:

Udānam.

Paṇḍu mātā ca Mattā [Tissā, C. D.] ca Nandā Kunda-
lino [one, M.] Ghaṭo

dve seṭṭhi tunnavāyo ca Vihāra-Sutta sopāna Ubbari ti.

¹² 'yam, B. ¹³ Vāsabbha, S₁, S₂. ¹⁴ Cundaṭṭhika, S₁, S₂.

¹⁵ om. B. ¹⁶ only once, S₁, B. ¹⁷ 'dhāvanti, B.

alabhitvā uddālakapuppham pilandhitvā bahuñ ca hatthena
gahetvā gāmaṃ gacchati. Tam dārakā gāmadvāre disvā
'mamsam me dehi mamsam' me' dehi' ¹ti hatthe pasāretvā
upadhāvimsu. So tesam ek' ekam ²pupphamañjarim ³adāsi.
Athāparena samayena kālam katvā petesu nibbatto naggero
virūparūpo bhayānakadassano supinena ⁴pi annapānam
ajānanto sise abandhaka-uddālakakusumamālākalo ⁵'Cun-
datthilūyāma' ⁶ñātakānam santike kiñci labhissāmi' ⁷ti
Gaṅgāyam ⁸udake abhijjamāne paṭisotam ⁹padasā gacchati.
Tena ca samayena Koliyo ¹⁰nāma rañño Bimbisārassa
mahāmatto kupitam paccantam vūpasamētvā paṭinivattento
hatthi-assādi-parivārabalam pathena pesētvā sayam Gaṅgāya
nadiyā anusotam nāvāya āgacchanto tam petam tathā
gacchantam disvā pucchanto

Abhijjamāne ¹¹vārimhi Gaṅgāya idha gacchasi
naggero pubbadhapeto va mālādhāri ¹²alānkato
kuṇṇim gamissasi ¹³peto ¹⁴kattha vāso bhavissati ti 1

gātham āha.

Tattha abhijjamāne ti padanikkhepena abhijjassa-
mānasāṅghāte. ¹⁵Vārimhi Gaṅgāyā ti Gaṅgāya nadiyā
udake. Idhā ti imasmim thāne. Pubbadhapeto vā ti
purimaddhena apeto viya apētayoniko devaputto viya.
Kattham? Mālādhāri ¹⁶alānkato ti mālāhi pilandhitvā
alānkatasissattā ti attho. Kattha vāso bhavissati ti
katarasmim gāme dese vā tuyham nivāso bhavissati, tam ¹⁷
kathehi ti attho.

Idāni yam tadā tena petena Koliyena ca vuttam tam
dassetum sāṅgītikarā

¹ only once, S., B. ² ek' ekā, S., ³ °mañjari, S.,

⁴ supine, B. ⁵ ahattika, ° (or ahantika, °), S., S.,

⁶ Cundatthika, °, S., S., ⁷ Gaṅgāya, B.

⁸ hi sotam, S., S., ⁹ Koliyo, B.

¹⁰ °jjassamāne, S., ¹¹ °bhāri, M. D.; B.

¹² gamissati, C. ¹³ peto, C.; petam, S., S.,

¹⁴ avinassamānasāṅghāte, B. ¹⁵ °bhāri, B.

¹⁶ om. S.,

Cundatthilaṃ¹ gamissāmi peto so iti bhāsasi²
 antare Vāsabhagāmaṃ Bārānasiyā³ santike. 2
 Tañ ca disvā mahāmatto Koliyo iti vissuto
 sattubhattaṃ ca petassa pītakaṃ ca yugaṃ adā. 3
 Nāvāya tiṭṭhamānāya kappakassa adāpayi
 kappakassa padinnamhi⁴ thāne petassa dissatha. 4
 Tato suvatthavasano mālādhārī⁵ alaṅkato
 thāne thitassa petassa⁶ dakkhiṇā upakappatha⁷
 tasmā dajjetha petānaṃ anukampāya punappunan ti 5

gāthāyo avocum.

Tattha Cundatthilaṃ ti evaṃ nāmakam gāmaṃ. An-
 tare Vāsabhagāmaṃ Bārānasiyā⁸ santike ti Vāsa-
 bhagāmassa⁹ Bārānasiyā ca majjhe. Antarā saddayogena
 h'etaṃ sāmyatte¹⁰ upayogavacanam, Bārānasiyā santike hi
 so gāmo ti¹¹ ayam h'ettha attho. Antare Vāsabhagāmassa¹²
 Bārānasiyā ca yo¹³ Cundatthilānamako¹⁴ gāmo Bārāna-
 siyā¹⁵ avidūre, tam gāmaṃ gamissāmi ti.

Koliyo iti vissuto ti Koliyo ti evaṃ pakāsananāmo.
 Sattubhattaṃ ca ti sattun c'eva bhattun ca. Pītakaṃ
 ca yugaṃ adā ti pītakaṃ suvaṇṇavaṇṇam ekavatthayuyu-
 gaṃ ca adāsi. Kadā adāsi¹⁶ ti ce aha:

Nāvāya tiṭṭhamānāya kappakassa adāpayi ti
 gacchantam nāvaṃ thapetvā tattha ekassa nahapitassa
 upāsakassa dāpesi, dinnamhi vatthayuge ti yojanā. Thāne
 ti thānaso tam khaṇam yeva. Petassa¹⁷ dissathā ti
 petassa sarīre paññāyittha. Tassa nivāsanaṇṇapārūpana-
 vattham¹⁸ sampajji.¹⁹ Tenāha: tato suvatthavasano mālā-
 dhārī²⁰ alaṅkato ti.

¹ Cundatthiyaṃ, S₁. S₂. ² bhāsati, M. C. D.; B. S₁.

³ M., B. add ca. ⁴ ca dinn.^o, M. C. D.; B.

⁵ bhārī, M. C. D.; B. ⁶ twice, S₁.

⁷ kappāya, S₁. ⁸ B. adds ca.

⁹ sāmi attho, S₁. S₂. ¹⁰ om. B.

¹¹ S₁. S₂ add ca. ¹² so, S₂; om. B. ¹³ etthika.^o, B.

¹⁴ S₁. S₂ add ca ti, and omit diss.^o. ¹⁵ pārūpanattham, B.

¹⁶ sampajjati, B. ¹⁷ bhārī, B.

Suvatthavasano ti¹ mālābharāṇehi sumandītapasādhito. Thāne thitassa petassa dakkhiṇā upakappathā ti dakkhiṇeyyathāne thitā paṇ² esā dakkhiṇā tassa³ petassa yasmā upakappati viniyogaṃ agamāsi.⁴ Tasmā dajjetha⁵ petānaṃ anukampāya punappunā ti petānaṃ anukampāya pete uddissa punappunā dakkhiṇaṃ dadeyya ti attlo.

Atha so Koliyamahāmatto taṃ petāṃ anukampamāno dānaviddhiṃ sampādetvā anusotaṃ āgantvā suriye uggacchante Bārāṇasīṃ sampāpuni. Bhagavā ca teṣaṃ anuggahanatthaṃ ākāseṇa āgantvā Gaṅgātīre atthāsi. Koliyamahāmatto nāvato⁶ otaritvā haṭṭhapahaṭṭho Bhagavantaṃ nimantesi 'adhivāsetha' me bhante Bhagavā ajjatanāya bhattaṃ anukampaṃ upādāya⁷ ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhibhāvena. So⁸ Bhagavato adhivāsaṇaṃ viditvā tāva-d-eva ramaṇiye bhūmibhāge mahantaṃ sākāmaṇḍapaṃ upari catūsu⁹ passesu¹⁰ nānāviraḡavannaṃ vicittavividhavasanaśama-lāṅkatāṃ karetvā tattha Bhagavato āsaṇaṃ paṇṇāpetvā adāsi. Nisīdi Bhagavā paṇṇatte āsane. Atha kho¹¹ so mahāmatto Bhagavantaṃ upasaṅkamitvā gandhapupphādīhi pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisinna¹² heṭṭhā attanā vuttavacanāṃ petassa ca paṭivacanāṃ Bhagavato ārocesi. Bhagavā bhikkhusaṅho āgacchatū ti cintesi. Cintitasa-manantaram¹³ eva buddhānubhāvasāñcodito suvaṇṇaḥaṃsagaṇo viyo Dhataratthahamsarājānaṃ¹⁴ bhikkhusaṅho Dhammarājaṃ¹⁵ samparivāresi, tāva-d-eva mahājano sannaipati 'ulāre dhammadesanā bhavissati' ti. Taṃ disvā pasannaṃ mānaśo mahāmatto buddhapamukhaṃ bhikkhusaṅhaṃ paṇitena khādaniyena bhojaniyena santappesi. Bhagavā katabhattakicco mahājanaśa anukampāya Bārāṇasīsamipavāsīno sannipatantū ti adhiṭṭhāsi. Sabbe 'va¹⁶ te iddhibalena mahājanā sannipatimsu. Ulāre c'assa pākāte pete akāsi. Tesu keci chinnaḥhinnaḥ pilotikakhaṇḍadharā

¹ om. all MSS. ² cāp', B. ³ assa, S., S.

⁴ āgamāsi, S. ⁵ dajje 'va, S., S. ⁶ Gaṅgato, B.

⁷ vāsetu, B. ⁸ om. B. ⁹ tisu, S., S.

¹⁰ S., S. add ca. ¹¹ B. adds kho. ¹² cintāsam., S., S.

¹³ rājā, S., B. ¹⁴ ca, B.

keci attano keseh' eva paṭicchāditakopīnā¹ keci naggā
yathā jātarūpā khuppiṭāsābhībhitā tacapariyonaddhā
aṭṭhimattasarirā ito c'ito ca paribbhamantā mahājanassa
paccakkhato paññāyimsu. Atha Bhagavā tathārūpaṃ
iddhābhisaṅkhāraṃ abhisaṅkhāresi yathā te² ekajjhaṃ
sannipatitvā attanā kataṃ pāpakammaṃ mahājānassa
pavedesun. Tam³ atthaṃ dipentā saṅgītikārā:

Sāhundavāsino⁴ eke aññe kesaniṇvāsino
petā bhattāya⁵ gacchanti pakkamanti diso disun. 6
Dāre eke⁶ padhāvitvā aladdhā ca⁷ nivattare
chātā pamucchitā⁸ bhantā bhūmiyaṃ paṭisumbhitā.⁹ 7
Keci¹⁰ tattha ca patitvā¹¹ bhūmiyaṃ paṭisumbhitā⁹
pubbe akatakalyāṇā aggidaddhā va ātape: 8
Mayaṃ¹² pubbe pāpadhammā gharāṇi¹³ kulamātaro
santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākamba attano. 9
Pahūtaṃ¹⁴ annapānaṃ hi¹⁵ api su¹⁶ avakiriyati
samaggate¹⁷ pabbajite na ca kiñci adamhase. 10
Akammakāma¹⁸ alasā¹⁸ sādhu¹⁸ mahagghasā¹⁹
ālopapīṇadātāro²⁰ paṭiggahe paribhāsīmhase.²¹ 11
Te gharā tā ca²² dāsiyo tān' evābharāṇāni no
te aññe²³ pariḥārenti²⁴ mayaṃ dukkhassa bhāgīno. 12
Venim vā avaññā honti rathakārī ca dubbhikā
caṇḍālī kapaṇā honti nahāmini²⁵ ca punappunaṃ. 13

¹ paṭicchāditā, S., S₂, and omit kopīnā, but have keci keci naggā. ² om. B. ³ tañ ca, S.

⁴ sāhunna°, S., S₂. ⁵ atthāya, D.; attāya, C.

⁶ petā, M. C. D. ⁷ va, M. C. D.; B.

⁸ samucchitā, M.; B. ⁹ sambhitā, S., S₂.

¹⁰ te ca, M. C. D.; B. ¹¹ papatitā, M. C. D.; B.

¹² S., S₂ add pi. ¹³ gharāṇiyo, S., S₂.

¹⁴ bahutaṃ, C. D.; B. ¹⁵ pi, M.; B.

¹⁶ apissu, M. C. D.; B. ¹⁷ samaggate, S., S₂.

¹⁸ asāsādhū°, S₂; asādhū°, S₁. ¹⁹ mahagghasā, S., S₂.

²⁰ ālopapīṇim dā°, S₁; °pīṇidā°, C.

²¹ °bhāsikā, M. D.; °bhāsakā, B.; °bhāsītā, C.

²² om. all MSS. exc. M.; B. ²³ añño, C. D.; S., S₂.

²⁴ °cārenti, M. C. D.; B.

²⁵ kappakā, M. C. D.; B.

Yāni yāni nibhināni kulāni kapapāni ca
tesu tesveva jāyanti esā maccharino gati. 14
Pubbe ca¹ kutakalyāṇa dayakā vitamacchara
saggaṇa te paripūrenti obhāsenti ca Nandanam. 15
Vejayante² ca pāsāde ramitvā kāmakāmino³
uccākulesu jāyanti sabhogesu tato cutā. 16
Kūṭāgare ca⁴ pāsāde pallaṅke gopasaṇṭhite⁵
vijitāṅga⁶ morahatthehi kule jātā yasassino. 17
Aṅkato⁷ aṅkaṇ⁸ gacchanti malādhārī⁹ alaṅkāta
jātiyo¹⁰ upatitṭhanti sāyaṃ pātaṃ sukhessino. 18
Nay idaṃ akatapunnānaṃ katapunñānaṃ ev' idaṃ
asokaṃ Nandanam rammam¹¹ Tidasānaṃ mahāvanaṃ. 19
Sukhaṃ akatapunnānaṃ idha natthi parattha ca
sukhaṃ ca katapunñānaṃ idha c'eva¹² parattha ca. 20
Tesaṃ saṃvāyakaṃmānaṃ kattabbam kusalaṃ bahum
katapunñā hi modanti sagge bhogasaṃgino ti

gāthāya avocaṃ.

Tattha sāhundaṇḍasino¹³ ti chinnabhinnapilotikakhaṇ-
ḍamivāsana. Eke¹⁴ ti¹⁵ ekacce.¹⁶ Kesaniṇḍasino ti
ti kesah' eva paṭiccheditakopina. Bhattāya gacchanti
ti app' eva nāma ito gatā yattha vā tattha¹⁷ vā kiñci
ucchiṭṭhabhattam vā vamaṭṭhabhattam vā gabbhamalādikam
vā labheyyāma ti katthaci-d-eva āgantvā¹⁸ ghāsathāya¹⁹
gacchanti. Pakkamanti diso disaṇ ti disato disaṃ
anekayojanantarikaṃ²⁰ ṭhānaṃ pakkamanti.

Dūre ti²¹ dūre²² ṭhāne.²³ Eke²⁴ ti²⁵ ekacce²⁶ petā.²⁷
Padhāvitvā ti ghāsathāya upadhāvitvā. Aladdhā ca

¹ pubbesu, M.; 'va, C.; S₂; om. D.

² vedayanti, S. S₂. ³ kāmikāmino, S.

⁴ gāresu, S₂. ⁵ katthate, M. C. D.; B.

⁶ bijjā, M. D.; B. ⁷ aṅgā, M. C. D.; B.

⁸ bhārī, M. C. D.; B. ⁹ dhātiyo, M. C. D.

¹⁰ om. S₂. S₁. ¹¹ idh' eva ca, M. C. D.

¹² sāhundaṇḍasino, S₂. ¹³ om. B. ¹⁴ aṭṭhāvāya sattāya, B.

¹⁵ yojantarā, S₂. S₁.

¹⁶ dūre pi ti, S₂. S₁; dūre petā ti, B.

¹⁷ S₁. S₂ add vā; B. adds pi. ¹⁸ B. adds petā.

nivattare ti kiñci ghāsaṃ vā pāṇiyaṃ vā alabhitvā eva nivattanti. Pamucchitā ti khuppiāsādiddukkheṇa sañjātamucchā.¹ Bhantā ti paribbhamantā. Bhūmiyaṃ paṭisumbhitā ti tāya² eva mucchāya³ uppattiyā (hatvā avakkhittamattikā piṇḍā viya vissatthā⁴ pathaviyaṃ patitā.

Tatthā ti gataṭṭhāne. Bhūmiyaṃ paṭisumbhitā ti papāte patitā viya jighacchādiddukkheṇa ṭhātum asa-matthabbhāvena bhūmiyaṃ patitā, tattha vā gataṭṭhāne ghāsādinam alābhena chinnāsā hutvā kenaci paṭimukham sumbhita poṭhitā⁵ viya bhūmiyaṃ patitā honti ti attho. Pubbe akatakalyāṇā ti purimabhāve akatakusalā. Aggidaddhā va ātape ti nidāghakāle ātapatṭhāne agginā daddhā viya khuppiāsagginā dayhamānā mahādukkham anubhavanti ti attho.

Pubbe ti atitabbhāve.⁶ Pāpadhammā ti issukimacchārī-
ādibbhāvena lāmakasabbhāva. Gharāṇi⁷ ti gharasāminiyo. Kulamātarō ti kuladārakāṇaṃ mātaro kulapurisāṇaṃ vā mātaro. Dīpaṇ ti paṭiṭṭhaṃ puṇṇaṇ ti attho. Taṃ hi sattāṇaṃ sugatisupaṭiṭṭhabbhāvato paṭiṭṭhā ti vuccati. Nākamhā ti na⁸ karimhā.

Pahūtaṇ⁹ ti bahum. Annapānaṇ hi¹⁰ ti annaṇ ca pānaṇ ca. Api su¹¹ avakiriyati ti sū ti nipātamattam. Api avakiriyati yadi pi avakiriyati chaḍḍiyati.¹² Samaggate ti samāgate¹³ sammāpaṭippanne sammāpaṭippaṇṇāya. Pabbajite ti pabbajitāya. Sampadāne hi idaṃ bhumma-vacanam, samaggate vā pabbajite sati labbhamāne ti attho. Na ca kiñci adammhase ti kiñci mattam pi deyya-dhammaṃ na damhā ti vipaṭisārābbhibhūta vadanti.

Akammakāmā ti sādhuhi akattabbhaṃ kammaṃ aku-salam kāmanti ti akammakāmā, sādhuhi vā kattabbhaṃ kusalam kāmanti ti kammakāmā, na kammakāmā ti

¹ puccā, S₁. S₂. ² tāva, S₂.

³ pucchāya, S₁. S₂; om. B. ⁴ om. B.; visutthā, S₁. S₂.

⁵ patitā, S₁. S₂. ⁶ ātitattā°, S₁. S₂.

⁷ gharāṇiyo, S₁. S₂. ⁸ om. S₁. ⁹ bahutaṇ, B.

¹⁰ pi, B. ¹¹ ssu, B. ¹² B. adds evaṃ sante pi.

¹³ om. S₁. S₂.

akammakāma, kusalahammesu acchandikā ti attho. Alasa¹ ti kusitā kusalahammacarane nibbiriya. Sādhukāma ti sātamaḍhuravatthupiya. Mahagghasa² ti bahubhojana.³ Ubhayena⁴ pi sundarañ ca madhurañ ca bhojanam labhivā atthikānam kiñci adatvā sayam eva bhuñjitāro ti dasseti. Alopapiṇḍadātāro ti alopamattassa⁵ bhojanapiṇḍassa dāyaka. Paṭiggaha⁶ ti tassa⁷ paṭiggāhake paṭiggaṇhanake. Paribhāsimhase⁸ ti paribhāsam⁹ karontā, bhāsimhā avamaññimhā uppaṇḍimhā ca ti attho.

Te gharā ti tāni gehāni yattha mayam pubbe amhākan ti mamakattam¹⁰ akarimha¹¹ tāni gharāni yathā tthitāni idāni no na kiñci upakappati ti adhippāyo. Tā ca dāsiyo tan¹² evābharaṇāni no ti etthāpi es¹³ eva nayo. Tattha no ti amhākam. Te ti te gharādiḥ. Aññe¹⁴ ti¹⁵ apara.¹⁶ Parihārenti¹⁷ ti¹⁸ paricaranti paribhogādivasena viniyogam karonti ti attho. Mayam dukkhassa bhāgino ti mayam pana¹⁹ pubbe kevalam kīḷanākapasutā hutvā sūpateyyam pahāya gāmaniyam anugāmikam kātum ajānanta idāni²⁰ khuppiṇā²¹ dukkhassa bhāgino bhavāma ti attānam garahantā²² vadanti. Idāni yasmā petayonito cavitvā manussesu uppaṇḍanti²³ pi sattā yebhuyyena tase²⁴ eva kammassa vipākā²⁵ 'va sesena nibhinajātikā kapaṇavuttino²⁶ 'va²⁷ honti. Tasmā tam attham dassetum Venim vā ti ādinā dve gātha vuttā.

Tattha venim vā ti venajātikā²⁸. villakāraṇa²⁹ akārā honti ti attho. Vā-saddo aniyamattho. Avaññā ti avaññeyya avajānitabbā ti vuttam hoti, 'vambhaṇā ti vā pātho. Parehi bādhaniya ti attho. Rathakārī ti cammakarino. Dubbhikā ti mittadubbhikā mittānam bādhaka.

Caṇḍalī ti caṇḍalajātikā. Kapaṇā ti varākā³⁰ atiya.

¹ mahā°, B. ² yena, S. S. ³ B. adds pi.

⁴ gaṇhanake, S. S.; all the rest is missing.

⁵ bhāsita, B. ⁶ paribhavam, S. S.

⁷ oggattam, S.; om. B. ⁸ om. B.

⁹ añño, S. S. ¹⁰ paricārenti, B.

¹¹ B. adds aññe. ¹² puna, S.

¹³ gaṇhanta, S. ¹⁴ upapa°, B. ¹⁵ ca, S. S.

¹⁶ venivenijātikā, S. S. ¹⁷ vanibbakā, B.

kāruṇṇappattā. Nahāmini¹ ti kappakajātikā² sabbattha honti, punappunan ti yojanā. Aparāparam imesu nihina-kulesu uppajanti ti vuttam hoti.

Tesu tesveva jāyanti ti yāni yāni³ aññāni nesāda-pukkusakulādāni kapapāni ativiya-vambhāṇiyāni paramadug-gatāni ca tesu tesu eva⁴ nihina-kulesu macchariyamalena petesu nibbattitvā tato cutā nibbattanti. Tenāha: esā maccharino gati ti. Evaṃ akatapuññānam gatim dassetvā idāni katapuññānam gatim dassetum Pubbe ca kata-kalyāṇā ti satta gāthā vuttā.

Tattha saggaṃ te paripūrenti ti ye pubbe purima-jātiyaṃ katakalyāṇā dāyaka dānapuññābhiratā vigatamaccharā vigatamalamaccherā⁵ te attano⁶ rūpasampattiya c'eva parivārasampattiya ca saggaṃ devalokaṃ⁷ paripūrenti paripuṇṇam karonti. Obhāsentī ca Nandanān ti na kevalaṃ paripūrenti yeva atha kho kapparukkhaḍḍānam pabbāhi sabbhāven⁸ eva⁹ obhāsamānam pi Nandanavanānam attano vatthābharapā jūthi sarirappabbhāya ca¹⁰ abhibhavitvā⁹ c'eva obhāsetvā ca jotenti.

Kāmakāmino ti yath' icchitesu¹⁰ kāmaguṇesu yathā kāmaṃ paribhogavanto. Uccākulesū ti nccesu khattiya-kulādisu kulesu.¹¹ Sabbhogesū ti mahāvibhavesu. Tato cutā ti tato devalokato cutā.

Kūṭāgāre ca pāsāde ti kūṭāgāre ca pāsāde ca. Vi-jitaṅgā¹² ti¹³ vijjāmanadehā.¹¹ Morahatthehi ti mora-piṇḍapaṭimaṇḍitavijānihatthehi.¹² Yasassino ti parivāra-vanto ramanti ti adhippāyo.

Aṅkato¹³ aṅkaṃ¹³ gacchanti ti dāra-kakūle pi nā-tinaṃ dhātinaṃ ca aṅkatthānato¹³ aṅkatthānam¹³ eva gacchanti, na bhūmitalan ti adhippāyo. Upatitthanti ti upatthānaṃ karonti. Sukhesino ti sukham icchantā¹⁴

¹ kappanā, B. ² kappana°, B. ³ om. B.

⁴ evaṃ, S. S. ⁵ om. S. ⁶ attanā, B.

⁷ satta deva°, S. S. ⁸ om. S. S.

⁹ bhavanta, B. ¹⁰ S. S. add kamesu.

¹¹ bijiyamāna°, B. ¹² bijani°, B. ¹³ aṅg°, B.

¹⁴ tanaṃ, B.

sitaṃ vā¹ uphaṃ vā ti² appakaṃ pi dukkhaṃ pariharantaṃ³
upatitṭhanti ti² adhippāyo.

Nay idaṃ akatapūññānaṃ ti idaṃ sokavattu-
abhāvato asokaṃ raṇṇaṃ ramaṇiyam ti dasānaṃ Tava-
tipsānaṃ devānaṃ mahāvanaṃ mahā-upavanaṃ⁴ kata-
pūññānaṃ⁵ satataṃ⁵ Nandanavanaṃ akatapūññānaṃ na
hoti. Tehi⁶ laddhūṃ na sakkā ti attho.

Idhā ti imasmiṃ manussaloke visesato pūññaṃ karissati
ti taṃ sandhāyāha. Idhā ti vā ditṭhadhamme. Paratthā
ti samparāye.

Tesaṃ ti tehi⁷ yathāvuttehi devehi. Sahavyakāmānaṃ
ti sahabhāvaṃ icchantehi. Bhogasamaṅgino ti bhogehi
samannāgatā, dibbehi pañcahi⁸ kāmaguṇehi samappitā
modanti ti attho.

Sesaṃ uttānaṃ⁹ eva.

Evam tehi petehi sādharmaṇato¹⁰ attana¹¹ katakammassa
ca gatiyā pūññakammassa ca gatiyā paveditāya saṃvigga-
mānassa Koliyūmaccapamukhassa tattha sannipatitassa
mahājanassa ajjhāsayanurūpaṃ Bhagavā vitthārena dham-
maṃ desesi. Desanāpariyosāne caturāsītiyā pāpasahassā-
naṃ dhammābhisamayo ahosi.¹²

Abhijjamānapetavatthuvannānaṃ.¹³

III, 2.

Kuṇḍinagariyo thero ti. Idaṃ Satthari Veḷuvane
viharante āyasmato Sānuvāsītharassa¹⁴ nātipete ārabba
vuttaṃ. Atīte kira Bārāṇasīyaṃ Kitavassa nāma rañño
putto uyyānakīlaṃ kīlitvā nivattanto Sunettaṃ nāma
paccekabuddhaṃ piṇḍaya caritvāna gharato nikkhamantaṃ
disvā issariyamadamatto hutvā kathaṃ hi nāma mayhaṃ

¹ om. S₂. ² om. B. ³ otānaṃ, B.

⁴ °vanabhūtaṃ, S₁, S₂. ⁵ om. S₁, S₂, but instead of it
they have nandānaṃ. ⁶ hi, S₁, S₂. ⁷ tesam, S₁, S₂.

⁸ pañca, S₁. ⁹ uttānattaṃ, S₁, S₂.

¹⁰ ādhāraṇato, S₂; ārādhanaṇato, S₁. ¹¹ attano, B.

¹² B. adds ti. ¹³ B. adds niṭṭhita. ¹⁴ Sāna°, B.

añjaliṃ akatvā ayam munḍako gacchati' ti paduttḥacitto
 hatthikhandhato otarivā 'kacci vo piṇḍapāto laddho' ti
 ālapanto hatthato pattam gahetvā paṭhaviyaṃ pūṭetvā
 bhindī. Atha naṃ sabbattha tādibhāvappattiya² nibbi-
 kāraṃ karuṇāvippahārasomanassanipātita³pasannacittam⁴
 eva olokentaṃ⁵ atthūnāghātena vidūsitacitto⁶ 'kiṃ maṃ
 Kitavassa rañño puttam na jānāsi, tvam 'va olokayanto
 mayhaṃ kiṃ karissasi' ti vatvā avahasanto⁷ pakkāmi.
 Pakkantamattass'⁸ eva c'assa narakaggidāhapaṭibhāgo
 balavā sarīradūho uppajji. So tena mahasantapābhībhūta-
 kāyo atibālhadukkhavedanābhībhūto kālam katvā Avici-
 mahāniraye nibbatti. So tattha dakkhiṇapassena vāma-
 passena uttāno avakujjo ti bahūhi pakārehi parivattitvā
 tṭhatvā⁹ caturāsīti vassasahassāni paccitvā tato cuto petesu¹⁰
 aparimitakālam khuppiāsādidukkhaṃ anubhavitvā tato
 cuto imasmim buddhuppāde Kuṇḍinagarassa samipe ke-
 vattagāme¹¹ nibbatti. Tassa jātissaram ānāṃ uppajji.
 Tena so pubbe attanā anurūpaṃ¹² bhūtaṃ¹³ dukkhaṃ
 anussaranto vayappatto pi pāpabhayena nātakehi¹⁴ pi
 saddhiṃ¹⁵ macchabandhanattham na gacchati. Tesu
 gacchantesu macche ghatetum anicchanto niliyati tato¹⁶
 ca jālam bhindati jivante¹⁷ macche gahetvā uḍake vissujjesi.
 Tassa tam kiriyaṃ ārocentā¹⁸ nātakā gehato tam nīha-
 rimsu. Eko paṇ'assa bhātā sinehasambandhahadayo ahoṣi.
 Tena ca samayena āyasmā Ānando Kuṇḍinagaraṃ upa-
 nissāya Sānuvāsipabbate viharati. Atha so kevattaputto¹⁹
 nātakehi pariccatto²⁰ hutvā ito c'ito ca paribbhamanto
 tam padesaṃ patto bhojanavelāya therassa santikaṃ
 upasankāmi. Therō tam pucchitvā bhojanena atthika-
 bhāvaṃ natvā tassa bhattaṃ datvā katabhattakicco sabbam

¹ tādīsābh., S., S.² nipākam pas., B.; ³ somanassa-
 yanayanipātita., S.; ⁴ somanayanip., S.

⁵ S., adds pi, and inserts tam before olo.

⁶ pi dusita., B. ⁷ avahasanto, S.; avaddhahanto, B.

⁸ pakkamantamattass', B. ⁹ om. B. ¹⁰ tesu, S., S.

¹¹ anubhūtaṃ, B.

¹² kenaci nātakena, B. ¹³ B. adds kammam katvā.

¹⁴ gato, B. ¹⁵ S., S., add vā. ¹⁶ ārocentā, S., S.

¹⁷ kevaddha., S., S. ¹⁸ mutto, S.

taṃ pavuttiṃ ñatvā dhammakathāy¹ eva² taṃ³ pasanna-
mānasam ñatvā 'pabbajissasi avuso' ti 'ama bhante pabba-
jissāmi' ti therō taṃ pabbajetvā tena saddhiṃ Bhagavato
santikam agamāsi. Atha naṃ Satthā āha: 'Ānanda imaṃ
sāmaṇeraṃ anukampeyyāsi' ti. So ca akatakusalattā appa-
lābho ahoṣi. Atha naṃ Satthā anugāphanto bhikkhūnaṃ
paribhoguttāya pāṇiyaghaṭṭanaṃ paripūraṇaṃ⁴ niyojesi.
Taṃ disvā upāsakā tassa bahūni⁵ niccabhattāni paṭṭha-
pesuṃ. So apareṇa samayena laddhūpasampado arahattaṃ
patvā therō hutvā dvādasahi⁶ bhikkhūhi saddhiṃ⁷ Sānu-
vāsipabbate⁸ vasi. Tassa pana ñatakā pañcasatamattā
anupacitakusaladhammā upacitamaccherādipāpadhammā⁹
kālaṃ katvā petesu nibbattiṃsu. Tassa pana mātāpitāro
'esa amhehi pubbe gehato nikkadḍito' ti sārājjamānā¹⁰ taṃ
anupasaṅkamitvā tasmim baddhasinehaṃ bhātikaṃ pesuṃ.
So¹¹ therassa gāmaṃ piṇḍāya pavittḥasamaye dakkhiṇajā-
numaṇḍalaṃ paṭhavīyaṃ paṭittḥapetvā katañjali attānaṃ
dassetvā¹² Mātā pitā ca te¹³ bhante ti ādi gāthā avoca.
Kuṇḍinagariyo therō ti ādayo pana ādito pañca gāthā
tasaṃ sambandhadassanattānaṃ¹⁴ dhammasaṅgāhakehi
thapitā:

Kuṇḍinagariyo therō Sānuvāsiniyāsino¹⁵
Potṭhapādo ti nāmena samaṇo bhāvitindriyo. 1
Tassa mātā pitā bhātā duggatā Yamalokikā
pāpakammaṃ karitvāna petalokaṃ ito gatā. 2
Te duggatā sūcikatṭhā¹⁶ kilantā naggino kisā
uttasanta¹⁷ mahātāsā¹⁸ na dassenti¹⁹ kurūriṇo.²⁰ 3

¹ kathāya ca, B. ² om. B. ³ °purane, S₁, S₂.

⁴ bahū, S₁, S₂. ⁵ dvādasā, S₁.

⁶ om. S₁, S₂. ⁷ Sāna^o, B. ⁸ apacita^o, B.

⁹ lajjāya^o, S₁, S₂. ¹⁰ passetvā, S₁, S₂.

¹¹ vo, S₁, S₂. ¹² sambuddha^o, S₁, S₂.

¹³ Sāna^o, M. C. D.; B.; °vāsiko, C. D.; B.

¹⁴ °katṭā, M. D.; B.; °kaṇḍā, C.

¹⁵ uttappantā, M. D.; ottappantā, C.; B.

¹⁶ mahātāsā, M. C.; mahattāsā, D. ¹⁷ dassanti, M.

¹⁸ kuruddino, M.; B.; kurundino, D.; kuruddhino, C.,

but S d kuruddino.

Tassa bhātā vitaritvā naggo ekapathī ¹ ekako	
catukunḍiko bhavitvāna therassa dassayi ² 'tumam. ³	4
Thero c' āmanasikatvā ⁴ tuṇhī bhūto apakkami ⁵	
so ca viññāpayi theram ⁶ 'bhātā petāgato ⁷ aham.	5
Mātā pitā ⁸ ca te bhante duggatā Yamalokika	
pāpakammam karitvāna petalokam ito gatā.	6
Te duggatā = 3	7
Anukampassu kuruṇiko datvā anuḍḍisāhi ⁹ no	
tava dimmena dānena yūpeṣanti kururino ¹⁰ ti.	8

Tattha Kuṇḍinagariyo thero ti evaṃnūnake nagare jūtasamvaddhathero.⁹ Kuṇḍikanāgaro thero ti vā¹⁰ pāṭho. So eva attho. Sānuvāsiniवासिनो¹¹ ti Sānuvāsipabbata-nivāsi.¹² Poṭṭhapādo ti nāmenā ti nāmena Poṭṭhapādo nāma hoti.¹³ Samaṇo ti samitapūpo. Bhāvitindriyo ti ariyamaggabhāvanāya¹⁴ bhāvitasaddhādi-indriyo, arahā ti attho.

Tassā ti tassa Sānuvāsitherassa. Duggatā ti duggatim gatā.

Sūcikaṭṭhā ti pūtinā lūkhavantādinā¹⁵ atṭhikā, sūci-gatā¹⁶ ti¹⁷ vā¹⁸ pāṭho.¹⁹ Vijjhanatthena²⁰ sūcika ti laddhanāmāya khuppiāsāya ajjhāpilitā. Sūcikaṭṭhā ti keci paṭhanti. Sūcichiddasadisā mukhadvārā ti attho. Kilantā ti kilantakāyacittā. Naggino ti naggarūpaniccolā. Kisā ti atṭhitacamatāsarīratāya kisadehā. Uttasanta²¹ ti ayam samaṇo amhākam putto ti ottappena uttāsam²²

¹ therass' uddissayi 'tumam, M.; 'ttumam, B.; 'ttānam, D.

² tam manasikatvā, C.; sāmanasikatvā, S₂; sānasi°, S₁.

³ 'kkati, M.; atikkami, C. D.; B. ⁴ thera, C. D.; S₁, S₂.

⁵ petagato, M. D.; B.; petabhūto, C.

⁶ om. S₁, S₂; pitaro te, M. C. ⁷ anuḍḍisāhi, C.

⁸ kuruddino, M.; B.; kurundino, D.; kuruddhino, C.

⁹ 'baddha°, S₂; buddha°, S₁.

¹⁰ pi, B. ¹¹ Sānavāsiniवासिनो, B.; Sānuvāsiniवासिनो, S₂.

¹² Sānapabbata°, B. ¹³ om. B.

¹⁴ 'bhāvitasaddhā°, S₁, S₂.

¹⁵ 'gattadinā, B. ¹⁶ ottappantā, B.

¹⁷ uttāsam, B.

āpajjantā. Mahātāsā ti attanā¹ pubbe katakammam pa-
ṭicca sañjātamahābhayā. Na dassenti ti attanam na
dassenti sammukkhabhāvam na gacchanti. Kururino² ti
dārunakammantā.

Tassa bhātā ti Sanuvāsitherassa bhātā. Vitaritvā
ti vitipū hutvā. Ottappasantāsabhāyo ti attho. Vitaritvā
ti vā turito hutvā taramānarūpo hutvā ti vuttam hoti.
Ekapathē ti ekapadike magge. Ekako ti ekiko adutiyo.
Catukunḍiko bhavitvānā ti catūhi āgehi kunḍo ti
attabhāvam pavatteti ti catukunḍiko, dvīhi jānūhi dvīhi³
ca hatthehi gacchanto ti⁴ ca evam bhūto hutvā ti
attho. So hi evam purato kopinapaṭicchādanā⁵ hoti ti
tathā akāsi. Therassa dassayi⁶ 'tuman⁷ ti therassa
attanam uddisayi uddisesi.⁸

Amanasikātvā ti ayam nāma eso ti evam amanasi-
karitvā⁹ anāvajjetvā.¹⁰ So cū ti so peto. Bhātā petā-
gato ahan ti aham atitattabhāve bhātā idāni petabhūto
idhagato ti vatvā viññāpayi theram ti¹¹ yojanā. Yathā
pama viññāpayi, tam dassetum Mātā pitā cā ti ādinā tisso
gāthā vuttā.

Tattha mātā pitā¹² ca¹³ te ti tava mātā pitā ca.¹⁴

Anukampassū ti anugaṇha anuddayam karohi. An-
vādisāhi¹⁵ no¹⁶ ti ādisa¹⁷ no ti amhākam. Tava dinne-
nā ti tayā dinnena.

Tam sutvā thero gāthā paṭipajji. Tam dassetum

Thero caritvā piṇḍāya bhikkhū aññe ca dvādasā
ekajjham sannipatimsu bhattavissattakāraṇā.¹⁸ 9
Thero sabbe pi¹⁹ te āha: 'yathā laddham dadātha me
saṅghabhattam karissāmi anukampāya nātinam'. 10

¹ attano, S. ² kuruddino, B. S. ³ om. B.

⁴ tiṭhanto, B. ⁵ koci na paṭi., S. S.

⁶ therass' uddissayi ttāman ti, B.

⁷ dassesi, B. ⁸ manasi akāritvā, B. ⁹ °vejjetvā, B.

¹⁰ thero anvādisāhin (? °disāhan) ti, S. S.

¹¹ om. S. ¹² om. S. S. ¹³ ādisa, S. S.

¹⁴ °vissagga., M. D.; B.; °vosagga, C.

¹⁵ 'va, M. C. D.; B.

Niyātayimṣu¹ therassa therō saṅghaṃ nimantayī
 datvā anvādisi therō mātu pitu ca² bhātuno:
 idaṃ me nātināṃ hotu sukhitā hontu nātayo. 11
 Samanantarānudiṭṭhe³ bhojanaṃ upapajjathā⁴
 suciṃ paṇitaṃ sampannaṃ anekarasavyañjanaṃ
 tato uddissati bhātā vannaṃ balavā sukhī: 12
 'Pahūtaṃ⁵ bhojanaṃ bhante, passa naggāmhase⁶ mayā
 tathā bhante parakkāma⁷ yathā vatthaṃ labhāmhase'. 13
 Thero saṅkarakūṭato⁸ uccinivāna nantake
 pilotikaṃ paṭaṃ katvā saṅghe cātuddise adā. 14
 Datvā anvādisi therō mātu pitu ca⁹ bhātuno:
 idaṃ me nātināṃ hotu sukhitā hontu nātayo. 15
 Samanantarānudiṭṭhe³ vatthāni upapajjimsu⁴
 tato suvatthavasano therassa dassayī 'tumaṃ:'.¹⁰ 16
 'Yāvata¹¹ Nandarājassa vijitasmiṃ paṭicchadā¹²
 tato bahutara¹³ bhante vatthāni 'cchādāni¹⁴ no. 17
 Koseyyakambaliyāni¹⁵ khomakappāsiyāni¹⁶ ca
 vipulā ca mahagghā ca te o' ākāse 'valambare.¹⁷ 18
 Te mayā paridabhāma¹⁸ yaṃ yaṃ hi manaso piyaṃ
 tathā bhante parakkāma¹⁹ yathā gehaṃ²⁰ labhāmhase'. 19

¹ °dayimṣu, M. C. D.; B.

² pitu mātu ca, all MSS., but below where this phrase is quoted by the Commentary, S. S. have mātu pitu ca.

³ °tara anu., M. C. D.; B.

⁴ upapajj., S. S.; udap., M. C. D.; B.

⁵ bahutaṃ, M. C. D.; B. ⁶ naggāmhase, M. C. D.; B.

⁷ °kkama, M. C. D.; S. ⁸ saṅkara., S.

⁹ only S. S. have pitu mātu ca.

¹⁰ therassa uddissayī 'tumaṃ, M.; °yi ttāmaṃ, D.; B.; °viyathumaṃ, C. ¹¹ S. S. insert before yāv.: vannaṃ

balavā sukhī, but this proves to be an interpolation.

¹² °cchādā, all MSS. except M.; B.

¹³ vatthān' acchād., M. C. D.; B.

¹⁴ °kabalān' eva, B. ¹⁵ °sikāni, M. C. ¹⁶ °pal., M.; B.

¹⁷ om. S. S., and continue: yaṃ hi manaso piyaṃ, where-
 as the other MSS. have yaṃ yaṃ hi manaso piyaṃ.

¹⁸ parikkama, C. D.; S.; parikkamma, S.; parakkama, B.;
 parakkamma, M.

¹⁹ gehe, M. C. D.; B.

Thero pappakuṭṭip katvā saṅghe cātuddise adā
 datvā anvādisi thero mātu pitu ca bhātuno: 20
 idaṃ me nūtināṃ hotu sukhitā hontu nātayo.
 Samanantarānuditṭhe² gharāni upapajjimsu² 21
 kūṭāgārā nivesanā³ vibhattā bhāgasō mitā.
 'Na manussesu idisā yādisā no gharā idha 22
 api dibbesu yādisā tadisā no gharā idha.
 Daddaḍḍhamānā⁴ ābhenti⁵ samantā caturō disā
 tathā bhante parakkāma⁶ yathā pānaṃ labhāmhasē'. 23
 Thero karakaṃ⁷ pūretvā saṅghe cātuddise adā
 datvā anvādisi — 20 24
 Samanantarānuditṭhe² pāniyaṃ upapajjatha⁸
 gambhīrā caturassā ca pokkharānā⁹ sanimmitā¹⁰ 25
 Setodakā¹¹ supatitthā ca¹² sītā appaṭṭigandhiyā¹³
 padumuppalasañchannā¹⁴ vārikiṇṇakkhapūritā. 26
 Tattha nahatvā pivitvā therassa paṭidassayun:
 'pahūtaṃ pāniyaṃ bhante, padā¹⁵ dukkhā phalanti¹⁶ no. 27
 Āhiṇḍamānā khañjama¹⁷ sakkhare kusakaṇṭhake¹⁸
 tathā¹⁹ bhante parakkāma²⁰ yathā²¹ yānaṃ labhāmhasē'. 28
 Thero sipatikāṃ²² laddhā saṅghe cātuddise adā
 datvā anvādisi²² — 20 29
 Samanantarānuditṭhe² petā rathena m-āgamun:
 'anukampitamhā²³ bhaddante bhattena chādanena ca 30

² °tarā anu.°, M. C. D.; B. ² udap.°, M. C. D.; B.;
 uppajj.°, S. S. ³ nivesāno, M. D.; B.; °vesāna ca, C.
⁴ daddaḍḍh.°, all MSS. exc. S., which has daddaḍḍh.°.
⁵ ābhanti, C. D.; B.
⁶ parakkama, C. D.; B.; °kkamma, M.; S. S.
⁷ karakaṃ, M. D. D.; B. ⁸ uda.°, M. C. D.; B.; upa-
 paji su, S.; uppajjimsu, S.
⁹ °rañño, M. ¹⁰ suni.°, B.; sumāpita, M. C. D.
¹¹ setakā, M. D.; B.; setūdakā, C.; sītād.°, S. S.
¹² om. M. C. ¹³ °gandhikā, M.; B.
¹⁴ padumupph.°, S. S. ¹⁵ pāpā, C. D.; S. S.
¹⁶ °jalanti, S. S. ¹⁷ khañḍama, S.
¹⁸ °kaṇṭake, C. D.; B. S.; °kaṇḍake, M. ¹⁹ tadā-yadā, S. S.
²⁰ °kkamma, all MSS. exc. S. (°kkāma). B. (°kkama).
²¹ sidātikāṃ (ti.°, S.), S., and both MSS. add from the
 Commentary ekapaṭaḷaṃ (°ṭilaṃ, S.) upāhanāṃ.
²² °dise, S. S.; sukhino, C.; sukhitā, C. ²³ °kampigaṇhā, S. S.

Gharena¹ pānadānena² yānadānena c'ūbhayaṃ
munikārunikam loke tam³ bhante vanditum āgata⁴ ti 31

gāthāyo⁵ āhamsu.

Tattha thero caritvā piṇḍāyā ti piṇḍapātacārikāya.
Bhikkhū aññe⁶ ca dvādasā ti therena saha vasanta
aññe⁷ ca dvādasā⁸ bhikkhū ekajjhaṃ ekato sannipatiṃsu.
Kasmā ti ce?⁹ Bhattavissattakāraṇā¹⁰ ti¹¹ bhattakicca-
kāraṇā bhuñjananimittam.

Te ti te bhikkhū. Yathā laddham ti yaṃ yaṃ lad-
dham. Dadāthā ti detha.

Niyātayimsū¹² ti adamsu. Saṅgham nimantayi ti
te¹³ dvādasā bhikkhū saṅghuddesavasena tam bhuttam
dātum nimantesi. Anvādisi ti tattha¹⁴ yesam anvādisi te
dassetum Mātu pitu¹⁵ ca bhātuno idam me nātinam hotu,
sukhiṭā hontu nātayo ti vuttam.

Samanantarānuditthe¹⁶ ti udisa samanantaram eva
ca.¹⁷ Bhojanam upapajjāthā¹⁸ ti tesam petānam bho-
janam upapajji.¹⁹ Kīdisan ti āha. Sucin ti ādi.

Tattha anekarasavyañjanan ti nānārasehi vyañjanehi
yuttam, atha vā anekarasam anekavyañjanāṃ ca. Tato ti
bhojanalābhato pacchā. Uddissati bhātā ti bhātikabhūto
peto²⁰ therassa attānam dasseti. Vaṇṇavā balavā sukhi
ti tena bhojanalābhena tāva-d-eva rūpasampanno bala-
sampanno²¹ sukhito ca²² hutvā.

Pahūtam²³ bhojanam bhante ti bhante tava dānā-
nubhāvena²⁴ pahūtam²⁵ anappakam bhojanam amhehi lad-
dham. Passa naggāmhase ti olokehi, naggikā pana amha.
Tasmā tathā bhante parakkāma²⁶ payogaṃ karohi.²⁷
Yathā²⁸ vattham labhāmhase ti yena pakārena yādisena

¹ ghāre, M. ² pāniya.^o, M. C. D.; B. ³ om. M.

⁴ gātham, B. ⁵ añño, S. ⁶ S. adds pi.

⁷ om. S. S. ⁸ vissagga.^o, B. ⁹ om. B.

¹⁰ dāyimsu, B. ¹¹ B. adds eva. ¹² pitu mātu, B.

¹³ etarā anu.^o, B. ¹⁴ uda.^o, B.; uppajj.^o, S. S.

¹⁵ uppajji, S. B. ¹⁶ S. S. add me.

¹⁷ va, B. ¹⁸ bahutam, B. ¹⁹ tavanubh.^o, B.

²⁰ kama, S.; aparam pi, B. ²¹ S. S. add ti.

²² yadā, S. S.

payogena sabbe 'va mayam¹ vatthāni labhēyyāma tathā vāyamā² ti attho.

Saṅkarakūṭato ti tattha tattha saṅkaratṭhanato. Uccinitvānā ti gavesanavasena gahetvāna. Nantake ti chinnapariyante³ chaḍḍitadussakhaṇḍe,⁴ te pana yasmā khaṇḍabhūta pilotikā nāma honti. Tāhi ca⁵ therō civarap katvā saṅghassa adāsi. Tasmā āha: pilotikam paṭam katvā saṅghe catuddise adā ti. Tattha saṅghe catuddise adā ti catuḥi⁶ disaḥi āgatabhikkhusaṅghassa adāsi. Sampadānatthe hi idam bhumavacanam.

Suvatthavasano ti sundaravatthavasano. Therassa⁷ dassayi⁷ 'tuman⁷ ti⁷ therassa attānam dassayi⁸ dassesi pākato ahoṣi.

Paṭicchada⁹ ti⁹ paṭicchadayati etthā ti paṭicchadā.

Kūṭāgarā nivesanā ti kūṭāgarabhūta tadanā nivesanasaṅkhātā ca¹⁰ gharā¹¹, līṅgavipallāsavasena h'etaṃ vuttam. Vibhattā ti samacaturassa āyatavuttasamphānādivasena vibhattā. Bhāgasō mitā ti bhāgena paricchinā.

No ti amhākam. Idhā ti imasmim petaloke. Api dibbesū¹² ti api ti nipātamattam, dibbesū ti etesu devalokesū ti attho.

Karakan¹³ ti dhammakarakam.¹⁴ Pūretvā¹⁵ ti udakassa pūretvā.¹⁵

Vārikinjakkhapūritā ti tattha tattha vārimatthake padumuppālādnam kesarabhārehi¹⁶ saṅchāditavasena¹⁷ pūritā.

Phalanti ti pupphanti paṇhikapariyantādisu vidārenti¹⁸ ti attho.

Ābhinḍamānā ti vicaramānā. Khañjama ti khañjana-

¹ mayham, B. ² vāyamathā, S₁. S₂.

³ pi na cariyante, S₁. S₂.

⁴ chaḍḍhita.^o, S₁. S₂; chaṭṭita.^o, B. ⁵ om. S₂.

⁶ B. adds pi. ⁷ om. S₁; therass' uddisayi ttaman ti, B.

⁸ uddissayi, B. ⁹ om. all MSS. ¹⁰ om. S₁. B.

¹¹ B. adds 'va. ¹² om. S₁. ¹³ karapan, B.

¹⁴ 'karapanam, B. ¹⁵ puritvā, B.

¹⁶ 'bhāgehi, B. ¹⁷ saṅchādāna.^o, B.

¹⁸ vidārenti, S₁; (?yenti, S₂).

vasena gacchāma. Sakkhare kusakkaṇṭhake ti sakkhara-
ravati¹ kusakkaṇṭhakavati² ca bhūmibhāge sakkhare kusa-
kaṇṭhake³ ca, akkamantā ti attho. Yānaṁ ti rathavayhā-
dikam yam kiñci yānam.

Sipātikan ti ekaṭṭalam upāhanam.

Rathena m-āgamun ti ma-kāro padasandhikaro.
Rathena āgacchimsu.

Ubhayan ti ubhayena dānena yānadānena c'eva bhaddā-
catupaccayadānena ca. Pāṇiyadānena h'ettha bhesajja-
dānam pi sāṅgahitam.

Sesam heṭṭhā vuttanayattā vuttānam eva.⁴

Thero tam pavuttim Bhagavato ārocesi. Bhagavā tam
attham atthupattim katvā 'yathā ime etarahi evam tvaṁ
pi ito anantarātiṭṭe attabhāve peto hutvā mahādukkham
anubhavi' ti vatvā therena yācito Suttapetavattum⁵
kathetvā sampattaparisāya dhammam desesi. Tam sutvā
mahajano saṅgātasamvego dānasīlādipuñṇakammanirato
ahosi.⁶

Sanuvāsipetavattuvannā.⁶

III, 3.

Veluriyathambham ruciram pabhassaran ti.
Idam Satthari Sāvattiyam viharante aññataram petim
ārabbha vuttam. Atiṭṭe kira Kassapassa bhagavato kule
aññatarā itthi silācārasampannā kalyāṇamittasannissayena
sāsane abhippasannā suvibhattavicittathambasopānabhū-
mitalam ativiyaḍassaniyam ekam āvāsam katvā⁷ tattha
bhikkhū nisīdāpetvā paṇitena āhārena parivisitvā bhikkhu-
saṅghassa niyādesi. Sā aparena samayena kalam katvā
aññassa pāpakammassa vasena Himavāti pabbatarāje
Rathakāradaḥam nissāya vimānapetī hutvā nibbatti. Tassā⁸
saṅghassa āvāsadānapuñṇānubhāvena sabbaratanamayam
ulāram ativiya samantato pāsādikamanohararamaniyam

¹ om. S., S. ² °kaṇḍaka°, B.; °kaṇḍuke°, S.

³ vuttanayattānam eva, S.; B. adds ti. ⁴ Putta°, S.

⁵ all MSS. add ti. ⁶ Sāna°, B. ⁷ katvāna, B.

⁸ tassa, so all MSS.

pokkharaniyam¹ Nandanavanasadisam upasobhitam² vimā-
nam nibbatti sayā ca suvaṇṇavanna³ abhirūpā dassaniyā
pāsādikā ahoṣi. Tattha purisehi vinā⁴ dibbasampattiṃ
anubhavanti vasati.⁵ Tassā⁶ digharattam nippurisāya
vasantiyā anabhirati⁷ uppannā. Sā ukkaṇṭhita hutvā
'atth' eso upāyo' ti cintetvā dibhāni ambapakkāni nadiyaṃ
pakkhipati. Sabbam Kappamundaṇḍapetavatthusmiṃ āgata-
mayen' eva veditabbam. Idha pana Bārāpasivāsī eko
manavo⁸ Gaṅgāyaṃ tesu⁹ ekam¹⁰ ambaphalam disvā tassa
ca¹¹ sambhavam gavesanto anukkamena¹² gantvā tam na
disvā¹³ tadanusārena tassā vasanaṭṭhānaṃ gato. Tam
disvā attano vasanaṭṭhānaṃ netvā paṭisaṇṭhāraṃ karonti¹⁴
nisīdi. So tassā vasanaṭṭhānaṃ sampattiṃ disvā pucchanto

Veluriyathambam ruciram pabhassaraṃ
vīmānam āruhya¹⁵ anekacittam
tatth' acchasi devi mahānubhāve
pathaddhani¹⁶ pannaṃsare va cando. 1
Vanno ca te kanakassa¹⁷ sannibho
uttattarūpo¹⁸ bhūsadassaneyyo¹⁹
pallaṅkasetṭhe atule nisinnā
ekā tuyam natthi ca tuyham sāmiko. 2
Imā ca²⁰ te pokkharāṇi samantā²¹
pahūtamālyā²² bahupunḍarikā
suvaṇṇacunnehi samant' otatā²³
na tattha paṅko paṇṇako ca vijjati. 3
Hamsā pi me dassaniyā manoramā

¹ °pi, B.; °niyam, S₁, S₂. ² rūpasobhitam, B. ³ suvaṇṇa, S.
⁴ B. adds 'va. ⁵ viharati, B. ⁶ B. adds tattha.
⁷ arati, B. ⁸ mānava, B.
⁹ Gaṅgāyatresu, B. ¹⁰ etam, B. ¹¹ om. B.
¹² B. adds tam ṭhānam. ¹³ tam nadi, S₂; nadi disvā, B.
¹⁴ karonto, B. ¹⁵ āruhyam, S₁, S₂. ¹⁶ samantato
(°tano, C.), M. ¹⁷ kanaka, C.; B. ¹⁸ uggatta°, S₁, S₂;
uttatta°, M. C. D.; B. ¹⁹ °niyo, S₁, S₂. ²⁰ pi, B.
²¹ pokkharāṇi samantato, S₁, S₂; °ṇi samantato, C. D.
²² bahutamālyā, M. C. D.; B.; pahūtamāsā (°māssā, S₁), S₂.
²³ samantam ottatā, M. D.; B.; otatā, C.; samantam
otakā, S₁, S₂.

udakasmiṃ anupariyanti¹ sabbadā
 samayya² vaggūpanadanti³ sabbe
 vindussarā⁴ dundubhūnaṃ⁵ va ghoso. 4
 Daddaḷhamānā⁶ yasasā yasassini
 nāvaya ca⁷ tvaṃ avalamba tiṭṭhasi
 ālārapamhe⁸ hasite piyavade
 sabbhaṅgakalyāṇi bhusaṃ virocasi. 5
 Idaṃ vimānaṃ virajaṃ same ṭhitāṃ
 uyyānavantaṃ⁹ ratinandivaḍḍhanaṃ¹⁰
 icchāṃ¹¹ ahaṃ¹² nāri anomadassane
 tayā saha nandane idha moditun ti 6

imā gāthā abhāsi.

Tattha tattha ti tasmiṃ vimāne. Acchasi ti icchi-
 ticchitakāle nisīdasi vasasi.¹³ Devī ti taṃ ālapati.
 Mahānubhāve ti mahatā dibbanubhāvena samannāgate.
 Pathaddhaṇi ti attano pathabhūte addhaṇi gaganatala-
 magge¹⁴ ti attho. Pannarase va cando¹⁵ ti punna-
 māsiyaṃ paripunnamaṇḍalo cando viya vijjotamānā ti attho.

Vaṇṇo ca¹⁶ te kanakassa sannibho¹⁷ ti tava vaṇṇo
 uttattasiṅgtsuvaṇṇena¹⁸ sadiso ativiya manoharo. Tenāha:
 uggatarūpo¹⁹ bhūsadassaneyyo²⁰ ti. Atule ti mahārahe,
 atule ti²¹ vā devatāya ālapanam, asadisarūpe ti attho.
 Natthi²² ca²³ tuyhaṃ sāmiko ti sāmiko ca tuyhaṃ²⁴
 natthi.

Pahūtamālyā²⁵ ti kamalakuyālayādi-bahuvividhakusuma-

¹ °cariyanti, S.₁. ² samaya, M. D.; B.; °yā, C.

³ vaggū (vaggū, M.) upanadanti, M. C. D.; vatthu, S.₁ S.₂.

⁴ viddussarā, S.₁; bindu.^o, M. C. D.; B.

⁵ dudrā.^o, B.; dudra.^o, M. ⁶ daddall.^o, S.₁ S.₂.

⁷ om. S.₁ S.₂. ⁸ ālārasamhe, C.; B.; ālāracamhe, S.₁ S.₂.

⁹ °vanam, M. C. D.; B. ¹⁰ °nanda.^o, C. D.; B.

¹¹ icchāṃ¹² ahaṃ; C. D.; B.; tam, M.; te, S.₁ S.₂.

¹³ om. B. ¹⁴ °matte, S.₁ S.₂.

¹⁵ candimā, S.₁ S.₂. ¹⁶ pi, S.₁. ¹⁷ kanakasan.^o, B.

¹⁸ uttatta.^o, B.; uttagga.^o, S.₁; uggatta.^o, S.₂.

¹⁹ °dassaneyya, S.₁ B.; °niya, S.₂. ²⁰ hi, S.₁ S.₂. ²¹ atthi, S.₁ S.₂.

²² om. S.₂. ²³ bahutamālyā, B.; pahūtamāssā, S.₁ S.₂.

vatiyo. Suvannacunnehi¹ ti suvannavalikahi. Samant² otatā³ ti samantato okinnā. Tatthā ti tāsū pokkharāṇṇsu. Paṇko paṇṇako cā ti kaddamo vā udakacchikkhalo⁴ vā na vijjati.

Hamsā pi me dassaniyā manoramā ti ime hamsā dassanasukkhā manoramā ca. Anupariyanti ti anuvicāranti.⁵ Sabbadā ti sabbesu utūsu. Samayyā⁶ ti saṅgama. Vaggū ti madhuram. Upanadanti ti vikujanti.⁷ Vindussarā⁸ ti avissatṭhassarā⁹ sampiṇḍitassarā. Dundubhinam¹⁰ va ghoso ti vagguvindussarabhāvena dundubhinam¹¹ viya tava pokkharāṇiyam hamsānam ghoso ti attho.

Daddaḥhamānā¹² ti ativiya abhijalanti. Yasasā ti deviddhiyā. Nāvāyā ti doniyam, pokkharāṇiyam hi paduminisuvannānāvāya mahārahe pallaṅke nisiditvā udakakīḷam kīḷanti¹³ disvā evam āha. Avalambā ti olambitvā apassena apassāya. Tiṭṭhasi ti¹⁴ idam tṭhana-saddassa¹⁵ gatinivatti-atthattā gatiyā ca¹⁶ paṭikkhepavacanān, nisajjasi¹⁷ ti vā pāṭho, nisidasi tvev¹⁸ assa attho datṭhabbo. Ālārapamhe¹⁹ ti vellitadighanīlapamukhe. Hasite ti hasitavati hasitamukhi.²⁰ Piyavade ti piyabhāsini.²¹ Sabbaṅgakalyāṇi ti sabbehi āgehi sundare sobhapa-sabbaṅgapaccāṅgi ti²² attho. Virocasi ti virajasi.²³

Virajan ti vigatarajam niddosam. Same tṭhitan ti same bhūmibhāge tṭhitam caturamsaso hitāya vā²⁴ samabhāge tṭhitam samantabhaddakan ti attho. Uyyānavantan ti Nandanavanasadisam. Ratinandivaddhanan²⁵ ti ratin

¹ sovanna.^o, S.₁. S.₂. ² samantam ottatā, B.; samāgam otakā, S.₁. S.₂. ³ °cchikkhalo, S.₂; °picchillo, B. ⁴ °caranti, B.

⁵ samayā, B. S.₂. ⁶ °kujenti, B.

⁷ vidussarā, S.₁. S.₂; bindussarā, B.

⁸ avissatṭhassarā, B.; vissaddhasarā, S.₂; bhavissatṭhassarā, S.₁.

⁹ dudra.^o, B. ¹⁰ daddaḥ.^o, S.₁. S.₂; daddaḥ.^o, B.

¹¹ kīḷanti ti, B. ¹² B. adds ca.

¹³ dāna.^o, S.₁. S.₂. ¹⁴ om. B. ¹⁵ nisajjayati, S.₁. S.₂.

and continue: nisidasi tvev¹⁸ assa attho datṭhabbo, B.

¹⁶ °samhe, B.; ālāracamhe, S.₁. S.₂. ¹⁷ hasitamahāhasita-

pakhe, B. ¹⁸ °bhāṇini, B. ¹⁹ °paccāṅgāhi, B.

²⁰ virojasi, S.₁. S.₂; °rocesi, B. ²¹ ratinanda.^o, S.₁. S.₂.

ca nandiñ ca¹ vaḍḍhati ti ratinandivaḍḍhanam² sukhassa
ca pītiyā ca samvaḍḍhanan ti attho. Nāri ti tassā āla-
panam. Anomadassane ti paripunnāṅgatāya³ nandana-
dassane.⁴ Nandane ti nandakare. Idhā ti Nandanavane
vimāne vā. Moditum ti abhīramitum icchāmi ti yojanā.

Evam pana tena mānavena⁵ vutte sā vimānadevatā⁶
tassa paṭivacanam denti

Karohi⁷ kammam idha⁸ vedaniyam
cittañ ca te idha natan⁹ bhavatu
katvāna kammam idha vedaniyam¹⁰
evam mama¹¹ lacchasi kāmakūminin¹² ti 7

gātham āha.

Tattha karohi kammam idha vedaniyam ti idha
imasmim dibbatthāne vipaccanakavipākādayakam kusala-
kammam¹³ karohi pasaveyyāsi. Idha natan¹⁴ ti idh'
upanatam,¹⁵ idha ninnan¹⁶ ti vā pātho imasmim thāne
ninnaponapabbhāram tava cittaṃ bhavatu hotu. Maman
ti mam. Lacchasi ti labhissasi.

So mānavo¹⁷ tassā vimānapetiyyā vacanam sutvā tato
manussapatham gato tattha cittaṃ paṇidhāya tajjam puñña-
kammam katvā na cirass' eva kālam katvā tattha nibbatti.
Tassā petiyā sahavyatam tam attham pakāsento saṅgitikārā

Sādhū ti so tassā paṭisunitvā
akāsi kammam sahavedaniyam¹⁸
katvāna kamman tahiṃ vedaniyam
uppajji¹⁹ mānavo²⁰ tassā sahavyatan ti 8

osānagātham āhamsu.

¹ nandañ ca, S₂; nandanañ ca, S₁. ² ratinanda.^o, S₁, S₂.

³ āṅgapaccāṅgatāya, B.

⁴ ānandana.^o, S₂; anuna.^o, B. ⁵ māna.^o, B.

⁶ vimānapeti.^o, B. ⁷ karomi, S₁. ⁸ tahi, M.

⁹ nitum, S₁, S₂; natan ca hotu, M. C.

¹⁰ modaniyam, S₁, S₂. ¹¹ mama, B.

¹² kāmīnan, M.; S₁, S₂. ¹³ kusalam, B.

¹⁴ nitan, S₁, S₂. ¹⁵ idh' upanitam, S₁, S₂.

¹⁶ idha nitan, S₁, S₂. ¹⁷ mānavo, B.

¹⁸ tahi ved.^o, M. D.; B. ¹⁹ upapajji, B. ²⁰ mānavo, M. C. D.; B.

Tattha sādhu ti sampatīcchane nipāto. Tassā ti¹ vimānapetiya. Paṭisunītvā ti tassā vacanaṃ saupatīcchitvā. Tahiṃ vedaniyaṃ ti tasmim vimāne taya² saddhiṃ veditabbam sukhavipākaṃ kusalakammaṃ. Sahavyatan ti sahabhāvaṃ. So mānava³ tassā saavyatan uppajji⁴ ti yojana⁵.

Evam tesu tattha cirakalaṃ dibbasampattiṃ anubhavantesu puriso kammassa parikkhayena kalam akāsi. Itthi pana attano puññakammassa khettagatabhāvena ekaṃ buddhantaram tattha paripuṇṇam katvā vasi. Atha amhākaṃ Bhagavati loke uppajjitvā pavattitapavaradhammacakke⁶ anukkamena Jetavane viharante āyasmā⁷ Mahā-moggallāno ekadivasaṃ pabbatacārikaṃ caramāno taṃ vimānaṃ⁸ ca⁹ vimānapetiṃ ca disvā Veluriyathambam ruciraṃ pabhassaraṃ ti ādikahi gathāhi pucchi. Sa c'assa ādito paṭṭhaya sabbaṃ attano pavuttiṃ ārocesi. Taṃ sutvā thero Sāvuttiṃ āgantvā⁹ Bhagavato ārocesi. Bhagavā taṃ atthaṃ atthupattiṃ katvā sampattaparisaṃ dhammaṃ desesi. Taṃ sutvā mahājano dānādini puññāni katvā dhammanirato ahosi.¹⁰

Rathakārapetavatthuvannaṃ.

III, 4.

Bhūsāni eko sāliṃ punāpare ti. Idaṃ Satthari Sāvattiyaṃ viharante cattāro pete ārabha vuttaṃ. Sāvattiya kira avidūre aññatarasmim gāmake eko kūṭavāṇijo kūṭamānādhi jvitaṃ kappesi. So sālipalāse gaheva tambamattikāya paribhāvitāya garutare katvā rattasālhi saddhiṃ missetvā vikkiṇi. Tassa putto 'gharaṃ āgantānaṃ¹¹ mama mittasuhajjanaṃ sammānaṃ na karoti' ti kupito yoggacammaṃ¹² gaheva mātu sise pahāraṃ adāsi. Tassa

¹ S₁. S₂ add tassā. ² petāya, B. ³ mānava, B.

⁴ uppajjati, S₁. S₂; upapajji, B.

⁵ B. adds sesaṃ uttānaṃ eva. ⁶ pavattitavara^o, B.

⁷ atthāy^o, S₁. S₂. ⁸ om. S₁. ⁹ gantvā, B.

¹⁰ B. adds ti. ¹¹ āgantvā, B. ¹² yuga^o, B.

sunisā sabbesaṃ atthāya ṭhapitamamsaṃ corikāya¹ khāditvā puna tehi anuyuññiyamānā 'sace mayā² tam mamsaṃ khāditam, bhava bhava attano piṭṭhimamsaṃ kantitvā³ tam khādeyyan' ti sapatham akāsi. Bhariyā pan' assa⁴ kiñci-d-eva upakaraṇaṃ yūcantānaṃ natthi ti vatvā tehi nippi-
liyamānā 'sace santaṃ natthi ti vadāmi, jāta-jātaṭṭhāne⁴ gūṭhabhakkhā bhaveyyan' ti musāvādena sapatham akāsi. Te cattāro janā aparena samayena kālaṃ katvā Viñjhāṭa-
viyaṃ petā lutvā nibbattiṃsu. Tattha kūṭavāpiḷo kamma-
phalena pajjalantaṃ bhūsaṃ ubho hi hatthehi gahetvā attano matthake ākiritvā mahādukkhaṃ anubhavati. Tassa putto ayomayehi muggarehi sayam eva attano sissaṃ bhinditvā anappakaṃ dukkhaṃ paccanubhoti. Tassa sunisā kammaphalena sunisitehi ativiya vipulāyatehi nakhehi attano piṭṭhimamsāni okantitvā⁵ okantitvā khadanti aparimitaṃ dukkhaṃ anubhavati. Tassa bhariyāya su-
gandhaṃ suvisuddhaṃ apagatakalākaṃ sālibhattaṃ upa-
tamattaṃ eva nānavidhakimikulākulaṃ paramaduggandha-
jegucchagūṭhaṃ sampajjati. Tam sā ubho hi hatthehi pariggahetvā bhuñjanti mahādukkhaṃ paṭisaṃvedeti. Evaṃ tesu catūsu janesu petesu nibbattitvā mahādukkhaṃ anubhavantesu āyasmā Mahāmoggallāno pabbatacārikaṃ caranto ekadivasaṃ⁶ tam ṭhānaṃ patto te⁷ disvā

Bhūsāni eko⁸ sālin punāparo⁹
ayañ ca¹⁰ nūri sakamamsalohitaṃ
tuvañ¹¹ ca gūṭhaṃ asuci-akantikaṃ¹²
paribhuñjasi kissa ayaṃ vipāko ti

1

imāya¹ gāthāya tehi katakammaṃ pucchi.

Tattha bhūsāni ti palāsāni. Eko¹³ ti ekato.¹⁴ Sālin ti sāliṇo. Sāmi-atthe h'etaṃ upayogavacanāṃ. Sāliṇo

¹ om. B. ² mayam, S₁, S₂. ³ kantitvā, B.

⁴ jātaṭṭhāne, B. ⁵ kantitvā, B., but only once. ⁶ B. adds ca.

⁷ tato pete, S₁; tato te pete, S₂.

⁸ eke, S₁, S₂. ⁹ pare, S₁, S₂.

¹⁰ aññā, S₁, S₂. ¹¹ tvañ, C. D.; S₁, S₂, B.

¹² akantaṃ, M.; B. ¹³ eke, S₁, S₂. ¹⁴ eko, S₁, S₂.

palāsāni pajjalantāni attano sīse avakirati¹ ti adhiṇṇapāyo. Punāparo ti puna aparo, yo hi so mātu sīsaṃ paharati so ayomuggarehi attano sīsaṃ paharivā sīsabhedam pāpunāti.² Tam³ sandhāya⁴ vadati⁵ sakamaṃsalohitan ti attano piṭṭhimamsalohitaṃ ca paribhuñjati ti yojanā. Akanti-kan⁶ ti akantaṃ⁷ amanāpaṃ jegucchaṃ. Kissa ayaṃ vipāko ti katamassa pāpakammassa idaṃ phalaṃ yaṃ⁸ idāni tumhehi paccanubhaviyati ti attho.

Evam therena⁹ tehi katakamme¹⁰ pucchite kūtavāṇijassa bhariyā sabbehi tehi katakammaṃ ācikkhanti

Ayaṃ pure mātaraṃ himsati
ayaṃ pana kūtavāṇijo
ayaṃ mamsāni khādīvā
musāvādena vañceti.¹¹

2

Ahaṃ manussesu manussabhūtā
agūriṇi sabbakulassa¹² issarā
santesu parigūhāmi¹³ mā ca¹⁴ kiñci ito adam
musāvādena chāдеми 'natthi etaṃ mama¹⁵ gehe,¹⁶
sace santaṃ nigūhāmi¹⁷ gūtho me hotu bhojanam'.¹⁸ 3
Tassa kammavipākena musāvādassā c'ūbhayaṃ
sugandhasālino bhattaṃ gūthaṃ me parivattati.¹⁹ 4
Avañjhāni²⁰ ca kammāni na hi kammaṃ vinassati
duggandhaṃ kimīnaṃ mīlhaṃ bhuñjāmi ca pivāmi cā ti 5

gāthā abhāsi.

Tattha ayaṃ ti puttaṃ dassenti vadati. Himsati ti thāmena paribādheti muggarena paharati²¹ ti attho. Kūtavāṇijo ti balavāṇijo vañcanāya vañijjakārako²² ti

¹ kirayati, B. ² paro, B.

³ sīsabhedapāpunathanagato, B. ⁴ om. B.

⁵ akantaṃ, B. ⁶ tena, S.² ⁷ kammaṃ, B.

⁸ si, M. C. D. ⁹ kulassa, S.¹ S.²

¹⁰ gūhāmi, M. D.; B.; gūyheṃ, S.¹ S.² ¹¹ om. S.²

¹² mamaṃ, M. ¹³ ito, C. D.; iti, M.

¹⁴ gūhāmi, D.; gūyāmi, B.; gūyāmi, S.¹ S.²

¹⁵ avañjhāni, M.; avañjāni, C.; B.; avañcāni, D.; avajjāni, S.¹ S.² ¹⁶ pahari, S.¹ S.² ¹⁷ vañijjako, B.

attho. Mamsāni khāditvā ti parehi sādharāṇaṃ mamsaṃ sayam¹ eva² khāditvā nāhaṃ³ khādāmi ti musāvādena⁴ vañcesi.

Agāriṇi ti gehasāmini. Santesū ti vijjamānesv eva⁵ parehi yācita-upakaraṇesu. Parigūhāmi⁶ ti paṭicchā-demi.⁷ Kālavipallāsena h'etaṃ vuttam. Mā ca kiñci ito adan ti ito mama santakato kiñci mattam pi atthikassa parassa na adāsi. Chādemī ti natthi etaṃ mama gehe ti musāvādena chādesi.

Gūtham me parivattati ti sugandhasūlibhattam mayhaṃ kammavasena gūthabhāvena parivattati pariṇamati.

Avañjhāmi⁸ ti amoghāni anipphalāni. Na hi kammaṃ vinassati ti hetupacitaṃ⁹ kammaṃ phalaṃ adatvā na hi vinassati. Kimīnaṃ ti kimivantaṃ sañjātakimikulam. Milhan ti gūtham.

Sesam hetthā vuttanayattā uttānam eva.¹⁰

Evam thero tassā petiyā vacanaṃ sutvā taṃ pavuttim Bhagavato ārocesi. Bhagavā taṃ attham atthuppatim katvā sampattaparisiyā dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahosi.¹¹

Bhūsapetavattihuvannā.

III, 5.

Accherarūpaṃ Sugatassa nāṇaṃ ti. Idam¹² Kumārapetavattthum. Tassa kā¹³ uppatti? Sāvattthiyaṃ kira bahū upāsakā dhammagāṇā hutvā nagare mahantaṃ maṇḍapaṃ karetvā taṃ nānāvāṇṇehi vatthehi alaṅkaritvā kālass¹⁴ eva Satthāraṃ bhikkhusaṅghaṃ ca nimantetvā mahārahavarapaccattharaṇatthatesu āsanesu buddhappamukhabbhikkhusaṅghaṃ nisidāpetvā gandhapupphādīhi pū-

¹ om. B. ² na, B. ³ S₁ adds te.

⁴ 'mānass' eva, S₁. ⁵ 'guyhāmi, S₁. S₂.

⁶ 'desi, S₁. S₂. ⁷ avajjāni, S₁. S₂. ⁸ katup.⁹, B.

⁹ uttāyam eva, S₁; B. adds ti. ¹⁰ all MSS. add ti.

¹¹ om. S₁. S₂. ¹² om. B. S₁.

jetvā¹ mahādānaṃ pavattenti. Taṃ disvā aññatara maccheramalapariyutṭhitacitto puriso taṃ sakkāraṃ asahamāno evaṃ āha: 'varam etaṃ sabbam'² saṅkārakūṭe chaḍḍitam, na tveva imesaṃ muṇḍakānaṃ dinnan' ti. Taṃ sutvā upāsukā samviggamānasā 'bhāriyaṃ vata iminā purisena pāpapaṃ pasutam, yena evaṃ buddhappamukhe bhikkhusaṅghe uparaddhan'³ ti taṃ attham tassa mātuyā ārocetvā 'gaccha'⁴ sasāvaka-saṅgham'⁵ Bhagavantam khamāpehi' ti āhamsu. Sā sādhu ti paṭisunitvā puttam santaḷḷenti saññāpetvā Bhagavantam bhikkhusaṅghaṃ ca upasaṅkamitvā puttana katam accayaṃ desenti khamāpetvā Bhagavato bhikkhusaṅghassa ca sattāham yāgudānena pūjam akāsi. Tassā putto na cirass' eva kalam katvā kilīṭṭhakamma-upajiviniyā gaṇikāya kucchiyaṃ nibbatti. Sā ca naṃ jātamattam yeva dārako ti ñatvā susāne chaḍḍāpesi. So tattha attano puññabalen'⁶ eva⁷ gahitārakkho kenaci anupadduto mātu anke viya sukham supi. Devatā tassa ārakham gaṇhiṃsū ti vadanti. Atha Bhagavā paccūsa-velāyaṃ mahākaraṇāsamaṇāpattito vutṭhāya buddhacakkhunā lokam olokento⁸ taṃ dārakaṃ sīvathikāya⁹ chaḍḍitam disvā suriyuggamanavelāya sīvathikam āgamāsi. 'Sattā idhagato, kāraṇen' ettha¹⁰ bhavitabban' ti mahājano sannipati. Bhagavā sannipatitaparisaṃ 'nāyaṃ dārako oñatabbo'¹¹ yadi pi idāni susāne chaḍḍito anātho tṭhito, āyatim pana diṭṭhe yeva¹² dhamme abhisamparāyaṇaṃ ca ulārasampattim paṭilabhissati' ti vatvā tehi manussehi 'kin nu kho bhante iminā'¹³ purimajātiyaṃ katam kamman'¹⁴ ti puttṭho 'buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa pūjam akāsi janatā ulāram,¹⁵ tat'¹⁶ assa cittassa¹⁷ ahu aññathattam¹⁸ vācam abhāsi pharusam asabbhin' ti ādinā tena dārakena katam kamman āyatim pattabbasampattiṃ ca pakāsetvā sannipatitaparisaṃ ajjhāsayanurūpaṃ dhammaṃ kathetvā upari sāmukkamsikaṃ dhammaḍḍesaṃ akāsi. Saccapariyosāne

¹ pūjitvā, B. ² B. adds sakkāraṃ. ³ gacchasi, S.; B. adds tvaṃ. ⁴ sāvaka., S. ⁵ °balena, B.
⁶ volokento, B. ⁷ °kāyaṃ, S. ⁸ kāraṇ' evatthā, S.
⁹ oñāpetabbam, B. ¹⁰ diṭṭh' eva, B. ¹¹ om. B.
¹² ulāra, B. ¹³ cittam, B. ¹⁴ °thattham, B. S.

caturāsītiyā pāṇasahassānaṃ dhammābhisamayā ahoṣi. Tañ ca dārakam āsīkoṭivibhavo eko kuṭimbiko² 'Bhagavato sammukhā³ 'va mama⁴ putto' ti aggahesi. Bhagavā 'etta-kena ayaṃ dārako rakkhito mahājanassa ca anuggaho kato' ti vihāraṃ agamāsi. So aparena samayena tasmim kuṭimbike⁵ kalakate⁶ tena⁷ nīyaditam dhanam paṭipajjitvā kuṭumbam saṅṭhapento tasmim nagare yeva mahāvibhavo gahapati hutvā dānādipuññānirato ahoṣi. Ath' ekadivasam bhikkhū dhammasabbhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum 'aho nūna Satthā sattesu anukampako, so pi nāma dārako tadā anātho ṭhito etarahi mahatim sampattim paccanubhavati uḷārāni ca puññāni karoti' ti. Tam sutvā Satthā 'na bhikkhave tassa ettakā⁸ 'va sampatti atha kho āyupariyo-sāne⁹ Tāvatisabbhavane¹⁰ Sakkassa devarañño putto hutvā nibbattissati mahatīṃ ca dibbasampattim paṭilabbhissati' ti vyākāsi. Tam sutvā bhikkhū mahājano ca idaṃ kira kārāṇaṃ disvā 'dighadassī Bhagavā jātamattass' eva tassa¹¹ āmakasusāne chaḍḍitassa tattha gantvā saṅgaham akāsi' ti Satthu nāpavisesam thometvā tasmim atthabbhāve tassa pavuttim kathesum. Tam attham dipentā saṅgitikāra

Accherārūpaṃ Sugatassa nānaṃ
Satthā yathā puggalaṃ vyākāsi:
ussannapuññāpi bhavanti¹² h'eke¹³
parittapuññāpi bhavanti¹⁴ h'eke.¹⁵
Ayaṃ kumāro sīvathikāya chaḍḍito
aṅgutthasnehena yāpesi rattim,
na yakkhabhūtaṃ na sirimsapā¹⁶ vā
na heṭṭhayeyyum¹⁷ katapuññakumāraṃ
sunakhāpi imassa¹⁸ palihipsu¹⁹ pāde
dhankā singalā parivattayanti.

¹ kuṭumbiko, B. ² mayham, B. ³ 'ko, S.
⁴ 'kato, S.
⁵ tam, B. ⁶ āyuhapari., B.
⁷ tāvatimse, S.; om. S.
⁸ 'mattass' evassa, B.
⁹ puññābhibhavanti, B. ¹⁰ loko, C.
¹¹ sarisapā, M. C. D.; B.
¹² hedha., M.; vihedha., D.; B.; vihettha., S.; S.; no
podha., C (taken from the Commentary). ¹³ h'imassa l.
pi imassa, M. C. D.; B. ¹⁴ pala., all MSS. exc. M.

Gabbhāsayaṃ pakkhigaṇā haranti
 kākā pana akkhimalaṃ haranti
 na imassa¹ rakkhaṃ vidahimsu keci²
 na osadhaṃ³ sūsapadhūpanaṃ vā. 3
 Nakkhattayogaṃ pi na⁴ uggahesum
 na sabbadhaññāni pi ākripsu
 etādisaṃ uttamakicchapattaṃ⁵
 rattābhaṭaṃ sivathikāya chaḍḍitaṃ. 4
 Nonitapiṇḍaṃ⁶ viya⁷ pavedhamānaṃ⁸
 sasamsayaṃ jīvitasāvasesaṃ
 taṃ addasa devamanussapūjito⁹
 disvā 'va¹⁰ taṃ vyākari¹¹ bhūripaṇño:
 ayaṃ kumāro nagarass' imassa
 aggakuliko bhavissati bhogato.¹² 5
 Kissa vataṃ kiṃ pana brahmacariyaṃ
 ki 'ssa sucinnassa ayaṃ vipāko?
 etādisaṃ vyasanāṃ pāpunītvā
 taṃ tādisaṃ paccanubhossat' iddhiṃ ti 6

cha¹³ gāthā avocum.

Tattha accherarūpaṃ ti acchariyasabhāvaṃ. Suga-
 tassa nāṇaṃ ti aññehi asādhāraṇaṃ Sammāsambuddhassa
 nāṇaṃ āsayānusayañāpādi-sabbaññutānāṇaṃ eva¹⁴ sandhāya
 vuttaṃ. Tayidaṃ aññesaṃ avisayaabhūtaṃ¹⁵ kathaṃ¹⁶ nāṇaṃ¹⁷
 ti¹⁸ āha: Satthā yathā puggalaṃ vyākāsi ti. Tena Satthu de-
 sanāya evaṃ nāṇassa acchariyabhāvo¹⁹ viññāyati²⁰ ti dasseti.
 Idāni taṃ²¹ vyākaraṇaṃ dassento Ussannapuññāpi²² bha-
 vanti h'eke, parittapuññāpi²³ bhavanti h'eke ti āha.
 Tass' attho: ussannakusaladhammāpi idh' ekacce puggalā

¹ n'imassa, M. ² ke pi, S.

³ usathaṃ, S.; ūsapaṃ, S. ⁴ pana l. pi na, S. S.

⁵ parama., C. ⁶ navanīta., C. D.; B.; nonitta., M.

⁷ va, M. ⁸ vedh., S. S.

⁹ devamanussehi pūj., M. C. D. ¹⁰ ca, M. C. D.

¹¹ 'karim, S. S. ¹² bhogavā, C. D.; B.; all MSS. add ca.

¹³ satta, S. S. ¹⁴ B. adds vā.

¹⁵ B. adds nāṇaṃ. ¹⁶ kathan ti, B. ¹⁷ om. B.

¹⁸ 'bhagavato, B. ¹⁹ 'puññāni, S. S.

laddhūpacayassa¹ tādissassa apuññassa² vaṣena jāti-ādinā nihinā bhavanti, parittapuññāpi appatarapuññadhammāpi eke satta khetasampatti-ādinā tassa puññassa mahājutikatāya ulārā bhavanti ti. Sivathikāyā ti susāne. Aṅguṭṭhasnehenā ti aṅguṭṭhato pavattasneheṇa devatāya aṅguṭṭhato paggharitakhireṇā ti attho.

Na yakkhabhūtā³ na sirimsapā⁴ vā ti⁵ piṣācabhūta vā yakkhabhūtā vā sirimsapā vā ye keci sarantā⁶ gacchantā vā. Nā heṭṭhayeyyun⁷ ti na bādheyyum.⁸ Palahimsu pāde ti attano jivhāya pāde palahimsu.⁹ Dhankā ti kākā. Siṅgālā parivattayanti ti mā naṃ kumārāṃ keci vihimseyyun¹⁰ ti rakkhantā¹¹ nirogabhāvajanānattham apāraparam parivattanti.

Gabbhāsayan ti gabbhamalam. Pakkhigaṇā ti gijjhakulalādayo sakunagaṇā. Haranti ti apanenti. Akkhimalan ti akkhigūtham.¹² Keci ti keci manussā, amanussā¹³ pana rakkham samvidahimsu.¹⁴ Osadhan¹⁵ ti tadā āyatīṇ ca ārogyavaham agadam.¹⁶ Sāsapadhūpanam vā ti yaṃ jātassa dārakassa rakkhanatthāya sāsapena dhūpanam karonti, tam pi tassa karontā nāhesun ti dipenti.¹⁷

Nakkhattayogam pi na uggahesun ti nakkhattayuttam pi na ugganhimsu¹⁸ 'asukasmim¹⁹ rāsimhi asukasmim nakkhatte asukasmim tithimhi tamhi muhutte ayam jāto' ti evaṃ jātakammam p'issa na keci²⁰ akāmsū ti attho. Na sabbadhaññāni pi ākirimsū ti maṅgalam²¹ karontā agadavasena yaṃ²² sāsapatelamissitam²³ sāli-ādi dhaññam ākiranti²⁴ tam p'issa²⁴ nākamsū ti attho. Etādisan ti

¹ laddhapaccayatāya, B.; °paccayassa, S.
² puññassa, S.
³ B. adds ti yakkhā vā bhūtā vā; °bhūtāni, S.
⁴ sarisapā, B. ⁵ B. continues: ye keci and so on.
⁶ B. adds vā. ⁷ vihedha., B. ⁸ na podheyyum, B.
⁹ lehayisu, B. ¹⁰ vihedheyyum, B.
¹¹ paccakkhantā, S. ¹² atthi., S. ¹³ om S.
¹⁴ visam., S. ¹⁵ osapan, S.; osajan, S.
¹⁶ agadā, B. ¹⁷ dipeti, S. ¹⁸ ganhimsu, B.
¹⁹ asukamhi, B., and continues: nakkhattehi pi thimhi (sic!) mahutte (sic!) and so on. ²⁰ om. B.
²¹ maṅgalāni, B. ²² sabbatela., S. ²³ S.
²⁴ ākirintim, S. ²⁴ pi, B., and adds manussā.

evarūpaṃ. Uttamakicchapattan ti paramakicchaṃ
āpannaṃ ativyadukkhappattaṃ. Rattābhatan ti rattiyaṃ
ābhatam.

Nonītapinḍaṃ¹ viyā ti navaṇṭapinḍasadisam maṇsa-
pesimattattā evaṃ vuttaṃ. Pavedhamānaṃ ti dubbala-
bhāvena pakampamānaṃ.² Sasamsayan ti jīvati nu kho
nanu kho jīvati ti samsayitattāya samsayavantam.³ Jivita-
sāvasesaṃ ti jivatthitiyā hetu bhūtaṇaṃ sādhanānaṃ
abhāvena kevalaṃ jivitamattāvasesaṃ.⁴ Aggakuliko bha-
vissati bhogato⁵ ti bhoganimittam bhogassa vasena
aggakuliko seṭṭhakuliko bhavissati ti attho.

Ki'ssa vatan⁶ ti ayaṃ gāthā Satthu santike ṭhitehi upā-
sakehi tena katakammassa pucchāvasena vuttā sā ca kho⁷
sivathikāya sannipatitehi⁸ veditabbā. Tattha ki'ssā ti kim
assa. Vatan ti vatasamādānaṃ. Puna kissā ti kīdisassa
sucinṇassa vatassa brahmacariyassa cā⁹ ti vibhattiṃ¹⁰
vipariṇāmetvā¹¹ yojanā. Etādisaṃ ti gaṇikāya kucchiyā
nibbattaṇaṃ susāne chaḍḍitaṃ ti evarūpaṃ. Vyasanānaṃ
ti anattamaṃ. Tādisaṃ ti tathārūpaṃ Aṅguṭṭhasnehena
yāpesi rattin ti ādinā Ayaṃ kumāro nagarass' imassa
aggakuliko bhavissati ti ādinā ca¹² vuttappakāraṇaṃ¹³ ti attho.
Iddhin ti deviddhidibbasampattin ti vuttaṃ.

Idāni tehi upāsakehi puṭṭho Bhagavā yathā tathā¹⁴
vyākāsi, taṃ dassento saṅgītikāra

Buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa¹⁵

pūjaṃ akāsi janatā ulāraṃ

tatr'assa cittassa¹⁶ ahu aññathattaṃ¹⁷

vācaṃ abhāsi pharusam asabbhīṃ.

So taṃ vitakkaṃ paṭivinodayitvā¹⁸

piṭṭipāsādam paṭiladdhā¹⁹ pacchā

¹ nava.°, B. ² samk.°, B. ³ sasamsavanti, S., S.

⁴ °sesakam, B. ⁵ bhogavā, B.

⁶ vattan, S., S. ⁷ ko, S., S. ⁸ S., S., add ti.

⁹ vā, S., S. ¹⁰ vibhakti, S. ¹¹ pari.°, S., S.

¹² om. S., S. ¹³ pavutta.°, S., S.

¹⁴ tadā, B. ¹⁵ saṅghassa, M. C. D.

¹⁶ cittam, M.; B. ¹⁷ °ttam, S.; °tattam, S.; °tattham, B.

¹⁸ vinod.°, M. C. D. ¹⁹ °laddham, C.; S.; °laddha, M. D.

Tathāgataṃ Jetavane vasantaṃ yāguyā upatthāsi so ¹ sattaṛattaṃ.	8
Tassa vataṃ ² taṃ pana brahmacariyaṃ tassa suciṇṇassa ayaṃ vipāko etādisaṃ vyasaṇaṃ pāpunivā taṃ tādisaṃ paccanubhossat' iddhiṃ.	9
Thaṭvāna ³ so vassasataṃ idh' eva sabbehi kāmehi samaṅgibhūto kāyassa bhedaṃ abhisamparāyaṃ sahavyataṃ gacchati Vāsavassū ti	10

catasso gāthā avocum.

Tattha janatā ti janasaṃuho⁴ upāsakagaṇo ti adhippāyo.
Tatrā ti tassa pūjāyaṃ. Assā ti assa dāra-kassa.
Cittassa⁵ ahu aññathattaṃ⁶ ti purimabhavasmiṃ
cittassa aññathābhāvo anādaro agāraṇaṃ apaccayo ahoṣi.
Asabbhin ti sādhu sabbhāya sāvetuṃ ayuttaṃ pharusāṃ
vacāṃ abhāsi.

So ti so ayaṃ. Taṃ vitakkaṇ ti taṃ pāpakaṃ vi-
takkaṃ. Paṭivinodayitvā ti mātaraṃ katāya⁷ paññatti-
yā⁸ vūpasametvā.⁹ Pītipasādaṃ paṭiladdhā¹⁰ ti paṭi-
labhitvā uppādetvā. Yāguyā upatthāsi ti yāgudānena
upatthahi. Sattaṛattaṃ¹¹ ti sattadivase.¹²

Tassa vataṃ¹³ taṃ pana¹⁴ brahmacariyaṇ ti taṃ¹⁵
mayā heṭṭhā vuttappakāraṃ attano cittappasādanāṃ¹⁶
dānaṃ ca inassa puggalassa vataṃ taṃ brahmacariyaṇ ca
aññaṃ kiñci natthi ti attho.

Thaṭvānā ti yāva āyupariyosānā¹⁷ idh' eva manussa-
loke thaṭvā. Abhisamparāyaṇ ti punabbhave. Saha-
vyataṃ gacchati Vāsavassā ti Sakkassa devānaṃ in-

¹ om. C. D. ² vattaṃ, S.₁. ³ thaṭvā, S.₁.

⁴ samudāyo, B. ⁵ cittaṃ, B. ⁶ tatthan, B.

⁷ kasāya, S.₁ S.₂. ⁸ saññattiya, S.₂; saññitattiya, S.₁.

⁹ samitvā, B. ¹⁰ laddhaṇ, B.

¹¹ rattin, S.₁ S.₂. ¹² satti, S.₁ S.₂.

¹³ vattaṃ, S.₁. ¹⁴ om. S.₁. ¹⁵ om. B.

¹⁶ cittassa pasā, B. ¹⁷ āyuhapariyosāne, B.

dassa puttabhāvena sahabbhāvaṃ gamissati. Anāgatatthe
hi idaṃ¹ paccuppannakālavacanāṃ.

Sesaṃ sabbattha uttānam eva.²

Kumārapetavatthuvannaṃ.

III, 6.

Naggā dubbhaṇṇarūpāsi ti. Idaṃ Satthari Jetavane
viharante³ Serinipetiṃ ārabha vuttaṃ. Kururaṭṭhe kira
Hatthinipure Serinī⁴ nāma ekā rūpāpajivini ahosi. Tattha
ca uposathakaraṇatthāya tato tato bhikkhū sannipatimsu.
Puna mahābhikkhusannipāto ahosi. Taṃ disvā manussā
tilataṇḍulādi sappinavanitamadhu⁵-ādīṃ ca bahuṃ dānū-
pakaraṇaṃ⁶ sajjetvā mahādānaṃ pavattesurū. Tena ca
samayena sā gaṇikā assaddhā⁷ appasannā maccheramala-
pariyutṭhitacittā tehi⁸ manussehi⁹ 'ehi, tava imaṃ dānaṃ
anumodāhi' ti ussāhitāpi 'kin tena muḍakānaṃ samayā-
naṃ dinnena' ti apasādam eva nesam pavedesi¹⁰ 'kuto
appamattakassa pariccāgo' ti? Sā aparena samayena
kālaṃ katvā aññatarassa paccantanagarassa parikhāpitṭhe
peti hutvā nibbatti. Atha Hatthinipuravāsi aññataro
upāsako vāpijāya taṃ nagaraṃ gantvā rattiyā paccūsa-
samaye parikhāpitṭhaṃ gato tādīsena payojanena. Sā
tattha taṃ disvā sañjānitvā naggā aṭṭhitacamattāvasesa-
sarirā ativiyaabibhacchadassanā avidūre thatvā attānaṃ
dassesī. So taṃ disvā

Naggā dubbhaṇṇarūpāsi — II, 1, 1 (see p. 68) 1
gāthāya pucchi. Sā pi 'ssa

Ahaṃ bhaddante peti 'mhi — II, 1, 2 2
gāthāya attānaṃ pakāsesī. Puna tena

Kin nu kāyena — II, 1, 3 3
gāthāya katakammaṃ pucchitvā

¹ S₁. S₂ add pana. ² B. adds ti. ³ om. S₁.

⁴ Sesarini, S₂. ⁵ sappidadhimadhu, B.

⁶ bahujaṇadānu.^o, S₁. ⁷ asaddhā, S₂. B. ⁸ kehici, B.

⁹ B. adds taṃ. ¹⁰ sampavedesi, B.

Anāvaṭṭesu¹ titthesu vicini addhamāsakam
santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākāsim attano. 4
Nadim upemi tasitā, rittakā parivattati
chāyaṃ upemi unhesu, ātapo parivattati. 5
Aggivanno ca² me vāto dahanto upavāyati
etañ ca bhante arahāmi aññāñ ca pāpakam tato.³ 6
Gantvāna Hatthinipuraṃ vajjesi mayhaṃ mātaraṃ:
dhita ca te mayā dīṭhā duggatā Yamalokikā
pāpakammaṃ karitvāna petalokaṃ ito gatā. 7
Atthi⁴ me ettha nikkhittaṃ anakkhātāñ ca taṃ mayā
cattāri satasahassāni pallaṅkassa ca heṭṭhato. 8
Tato⁵ me dānaṃ dadatu⁶ tassā ca hotu jivikā
dānaṃ datvā ca⁷ me mātā dakkhiṇaṃ ādisatu⁸ me
tadāhaṃ sukhitaṃ hessaṃ sabbakāmasamiddhinaṃ ti 9

imāhi chahi gāthāhi attanā katakammañ⁹ c'eva puna tena¹⁰
attano kātabbhaṃ atthañ ca ācikkhi.

Tattha anāvaṭṭesu¹¹ titthesu ti kenaci anivāritesu
naditalākādinaṃ titthapadesesu yattha manussā nahāyanti
udakakiccaṃ karonti tādisesu thānesu. Vicini addha-
māsakan ti manussehi thapetvā vissaritaṃ api nāṃ¹² ettha
kiñci labheyyaṃ ti lobhābhībhūtā hutvā addhamāsakamattam
pi vicini gavesi. Atha vā anāvaṭṭesu¹³ titthesu¹⁴ ti¹⁵
upasaṅkamanena kenaci anivāritesu sattānaṃ payogāsaya-
suddhiyā¹⁶ kāraṇabhāvena titthabhūtesu samānabrāhmaṇesu
vijjamānesu vicini addhamāsakan ti maccheramalapari-
yuṭṭhitacittā kassaci kiñci adenti addhamāsakam pi vise-
sena¹⁷ vicini na sañcini puññaṃ. Tenāha: santesu deyya-
dhammesu dīpaṃ nākāsim attano ti.

Tasitā ti pipāsita. Rittakā ti kākapeyyasandamānā
pi nadi mama pāpakammena udakena rittā tucchā vāluka-

¹ anāvajjesu, S₁. S₂. ² va, B. ³ kato, S₁. S₂.

⁴ S₁. S₂ add ca. ⁵ M. adds ca. ⁶ detu, M.

⁷ datvāna, M.

⁸ udisatu, M.; uddisatu, C.; anvādisatu, S₁. S₂.

⁹ S₁ omits kata before kammañ. ¹⁰ om. S₂.

¹¹ avajjesu, S₁. S₂. ¹² payogaya sutthiyā, S₁. ¹³ vasena, S₁.

mattā hutva parivattati. Unhesū ti unhakālesu.¹ Ātapo parivattati ti chāyatthānam mayi upagatāya ātapo sam-pajjati.

Aggivanno ti samphassena aggisadiso. Tena vuttam: dahanto upavāyati² ti. Etañ ca bhante arahāmi ti bhante ti tam upāsakam garukārena vadati. Bhante etañ ca yathā vuttam pipāsādi-dukkham aññañ³ ca tato pāpa-kam dāruṇam dukkham ahaṃ⁴ anubhavitum arahāmi, tājassa⁵ pāpassa katattā ti adhippāyo.

Vajjesi ti vadeyyāsi.

Ettha⁶ nikkhittam⁷ anakkhātan ti ettakam nikkhittam⁸ anācikkhitam. Idāni tassa parimāṇam thapitatthānañ ca dassenti⁹ āha: cattāri satasahassāni pallaṅkassa ca heṭṭhato ti.

Tattha pallaṅkassā ti pubbe attano sayanapallaṅkassa.

Tato ti nihitadhanato¹⁰ ekadesam gahetvā mayham¹¹ uddissa dānam¹² detu. Tassā ti mayham mātuyā.

Evam tāya petiyā vutte so upāsako tassā vacanam sam-paṭicchitvā tattha attano karaṇiyam tiretvā¹³ Hatthinipuram gantvā tassā mātuyā tam attham ārocesi. Tam attham dassetum

Sādhū ti so¹⁴ paṭisutvā¹⁵ gantvāna Hatthinipuram: dhītā¹⁶ ca te¹⁷ mayā diṭṭhā duggatā Yamalokikā pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gatā. 10

Sā maṃ tattha samādapesi:¹⁸ mayham mātaram vajjesi 'dhītā ca te mayā diṭṭhā duggatā Yamalokikā

pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gatā. 11

'Atthi me ettha = v. 8. 12

¹ °samayesu, B. ² vāyati, S. ³ ayañ, S., S.₂.

⁴ om. S.₁. ⁵ tassajjassa, S., S.₂. ⁶ om. S., B.

⁷ om. all MSS. ⁸ all MSS. add ti. ⁹ dassento, B.

¹⁰ nikkhittavittato, B. ¹¹ mamam, B.

¹² B. adds me. ¹³ katvā, B. ¹⁴ S.₁, S.₂ add tassā.

¹⁵ °sunivā, D.; S., S.₂, B.

¹⁶ all MSS. insert before dhītā: avoca tassā (tassā avoca, S., S.₂) mātaram, but this spoils the metre and seems to be a later interpolation. ¹⁷ tam, C.

¹⁸ all MSS. add gantvāna Hatthinipuram.

'Tato me dānaṃ dadatu = v. 9 13
Tato hi sā dānaṃ adāsi² tassā dakkhiṇaṃ ādisi
peti ca sukhitā āsi sarīraṃ cārudassani³ ti 14

saṅgitikārā āhaṃsu.

Tā suviññeyyatthā⁴ 'va. Taṃ sutvā tassā mātā bhikkhusaṅghassa dānaṃ datvā tassā ādisi. Tena sā paṭiladdhupakarāṇasampattiyaṃ⁵ ʿthitā mātu attānaṃ dassetvā taṃ kāraṇaṃ ācikkhi, mātā bhikkhūnaṃ ārocesi, bhikkhū taṃ pavuttiṃ Bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā taṃ atthaṃ atthupattiṃ katvā sampattapariśāya dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahosi.

Serinipetavatthuvaṇṇanā.

III, 7.

Naranāripurakkhato yuvā ti. Idam Bhagavati Veluvane viharante migaluddakapetaṃ ārabha vuttam. Rājagahe kira aññataro luddako⁶ rattiṃ divaṃ mige⁷ vijjhittvā⁷ mige vadhittvā jīvitaṃ⁸ kappesi. Tass' eko upāsako mitto ahosi. So taṃ⁹ sabbakālaṃ pāpato nivattetuṃ asakkonto 'ehi samma rattiyaṃ pāṇātipātato viramāhi' ti rattiyaṃ puññe¹⁰ samādapeti.¹¹ So rattiyaṃ viramittvā divā eva pāṇātipātaṃ karoti. So aparena samayena kālaṃ katvā Rājagahaṃ samāpeya vemaṇīkapeto hutvā nibbatta¹² divasabbhāgaṃ mahādukkhaṃ anubhavittvā¹³ rattiyaṃ pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgibhūto pariharati.¹⁴ Taṃ disvā āyasmā Nāradaṭṭhero¹⁵

¹ datvāna me, also S₁, S₂; M. O. have (13 ab) Tato tuvaṃ dānaṃ dehi tassā ca dakkhiṇaṃ ādisaṃ; they have also tadā sā sukhitā l. tadāhaṃ sukh.^o

² S₁, S₂ add datvā ca.

³ tassā c'āsi sujivikā l. sarīraṃ cāru.^o, M.; B.; cāpi l. c'āsi, C. D. ⁴ viññeyyā 'va, B. ⁵ paṭiladdhasabbu.^o, B.

⁶ om. S₁. ⁷ om. B. ⁸ 'kaṃ, S₁.

⁹ S₁, S₂ add sabbena. ¹⁰ puññaṃ, S₁, S₂.

¹¹ 'dapesi, S₁, S₂. ¹² nibbatti, S₁, S₂.

¹³ avibh.^o, S₁. ¹⁴ 'vāresi, B. ¹⁵ Nārado, B.

Nāraṇāripurakkhato yuvā rajaniye¹ kāmagaṇehi² sobhasi
divasaṃ anubhosi³ kāraṇaṃ, kiṃ akāsi purimāya jātiyā ti 1

imāya gāthāya paṭipucchi.

Tattha naraṇāripurakkhato ti paricārikabhūtehi
devaputtēhi devadhītāhi ca purakkhato payirupāsito. Yu-
vā ti taruṇo. Rajaniye ti ramaṇiyehi rāgupattihetu-
bhūtehi. Kāmagaṇehi ti kāmakoṭṭhāsehi. Sobhasi ti
samaṅgibhāvena virocasi⁴ rattiyaṃ ti adhippāyo. Tenāha:
divasaṃ anubhosi kāraṇaṃ ti divasabhāge⁵ pana nāna-
ppakāraṃ kāraṇaṃ ghātaṇaṃ paccānubhavasi. Rajani ti
vā⁶ rattisu, ye ti nipātamattaṃ. Kiṃ akāsi purimāya
jātiyā ti evaṃ⁷ sukhadukkhasaṃvattaniyaṃ⁸ kiṃ nāma
kammaṃ ito purimāya jātiyā tvaṃ akattha, taṃ katthehi⁹
ti attho.

Taṃ sutvā peto therassa attanā katakammaṃ ācikkhanto

Ahaṃ Rajagahe ramme ramaṇiye Giribbaje
migaluddo pure āsiṃ¹⁰ lohitapāṇi dāruṇo. 2

Avirodhakaresu pāṇisu puthusattesu paduṭṭhamānaso
vicari atidāruṇo sadā parahimsāya rato asaṇṇato. 3

(Tassa) me sahāyo suhādayo¹¹ saddho āsi upāsako
so ca¹² maṃ anukampanto nivāresi punappunāṃ: 4

Mākāsi pāpakāṃ kammaṃ mā tātā¹³ duggatim agā
sace icchasi pecca¹⁴ sukhaṃ, virama pāṇavadhaṃ asaṃ-
yamaṃ. 5

Tassāhaṃ vacanaṃ sutvā sukhakāmassa hitānukampino
nākāsiṃ sakalānusāsaniṃ cirapāpābhirato abuddhimā. 6

So maṃ puna bhūrisumedhaso¹⁵ anukampāya saṃyame
nivesayi:

sace divā hanasi pāṇino, atha te rattim bhavatu¹⁶ saṃ-
yamo. 7

¹ rajaniyehi kāmehi, M. ² D., B. add kiṃ.

³ virocasi, B. ⁴ bhāgena, B. ⁵ ca, B.; om. S₂.

⁶ om. S₂. ⁷ sukhadukkhavatt., S₁. S₂.

⁸ kathehi, S₁. S₂. ⁹ M. C. D. add luddho; luddo, B.

¹⁰ suhādeyyo, S₁. S₂. ¹¹ pi, M. C. D.; B. ¹² tāva, M.

¹³ pacca, C. D.; B. ¹⁴ bhūrimedhaso, M.

¹⁵ hotu, M.

Sv āham divā hanitvāna¹ paṇino virato² rattim ahosi³
saññato

rattāham paricāremi⁴ divā khajjāmi duggato. 8

Tassa kammaṣṣa kusalassa anubhomi rattim amānusiṃ
divā⁵ paṭihatā 'va⁶ kukkurā upadhāvanti samantā khā-
dituṃ. 9

Ye ca tesatātānuyogino⁷ dhuvam payuttā Sugatassa sāsane
maññāmi te amatam eva kevalam adhigacchanti⁸ padam
asaṅkhatan ti 10

imā gāthā abhāsi.

Tattha luddho ti dāruṇo. Lohitapāṇi ti abhiṇham
pasughātena⁹ lohitamakkhitaṇi. Dāruṇo ti ghorō, sattā-
nam himsanako ti attho.

Avirodhakaresū ti avirodham karontesu¹⁰ migasa-
kunādisu.¹¹

Asamyaman ti asamvaram dussilyam.

Sakalanusāsānin ti sabbam anusāsaniṃ sabbakalam
pāpato paṭiviratin ti attho. Cīrapāpābhīrato¹² ti cira-
kalam pāpe abhirato.

Samyame ti sucarite. Nivesayi ti nivesesi. Sace
divā hanasi paṇino atha te rattim bhavatu sam-
yamo ti nivesitākāradassanam. So kira sūlapāsasajjanādinā
rattiyam pi¹³ pānavadham anuyutto ahosi.

Divā khajjāmi duggato ti idāni duggatiṃ gato mahā-
dukkhappatto divasabhāge khādiyāmi. Tassa kira divā
sunakhehi migānam khādāpitattā kammaṣarikkhakam
kammaphalam hoti ti¹⁴ divasabhāge mahantamahantā¹⁵
sunakhā upadhāvitvā aṭṭhisāṅghātamattāvasesam sarīram
karonti, rattiyā pana upagatāya tam pākatikāṃ eva hoti,
dibbasampattiṃ anubhavati. Tena vuttam:

¹ hanitvā, C.; hantvāna, M. ² viratā, S., S₂.

³ rattāhosi, C. ⁴ 'hāremi, S., S₂, but III, 8, 9 paricāremi.

⁵ divāsam, C. ⁶ ca, M. D.; B.

⁷ sattā., S., S₂. ⁸ 'gacchantaṃ, M.

⁹ pāna., B. ¹⁰ kena virodham akarontesu, S., S₂.

¹¹ migassakādisu, S., S₂. ¹² 'anirato, S., S₂.

¹³ om. B. ¹⁴ mahantā, B.

Tassa kammaṣṣa kusalassa anubhomi rattiṃ amānusiṃ divā¹ paṭihatā 'va² kukkurā upadhāvanti samantā khāditun ti.

Tattha paṭihatā ti paṭihatacittā bandhaghātā viya hutvā. Samantā khāditun ti mama sariraṃ samantato khādituṃ upadhāvanti, idaṃ ca nesaṃ ativiya attano bhaya-vaḥaṃ upagamanakālaṃ gahetvā vuttaṃ. Te pana upadhavitvā atṭhimattāvasesaṃ sariraṃ katvā gacchanti.

Ye ca te³ satatānuyogino⁴ ti osānagāthāyaṃ⁵ ayaṃ saṅkhepattho: ahaṃ pi nāma rattiyaṃ pāṇavadhamattato virato evarūpaṃ sampattiṃ anubhavāmi, ye pana⁶ te purisā Sugatassa Buddhassa Bhagavato sāsane adhisilādhihe dhuvaṃ payuttā dāhaṃ payuttā⁷ satataṃ sabbakālaṃ anuyogavanto te puñṇavanto kevalaṃ lokiyasukhena asaṃmissaṃ asaṅkhatan⁸ ti laddhanāmaṃ amatam eva adhigacchanti ti maññe. Natthi tesāṃ tadadhigame 'va⁹ koci vibandho¹⁰ ti.

Evam tena¹¹ vutte tthero taṃ pavuttiṃ Satthu ārocesi. Satthā taṃ atthaṃ atthupattiṃ katvā sampattaparisiṣāya dhammaṃ desesi. Sabbāṃ¹² vuttanāyaṃ eva.

Migaluddapetavattuvappanā.

III, 8.

Kūṭāgāre 'va¹³ pāsāde ti. Idaṃ Bhagavati Veluvane viharante aparaṃ pi migaluddapetaṃ ārabha vuttaṃ. Rājagahe kira aññataro māgaviko mānava¹⁴ vibhavasampanno pi samāno bhogasukhaṃ pahāya rattiṃ divaṃ mige hananto vicarati. Tassa sahāyabhūto eko upāsako anudayaṃ paṭicca 'sādhu samma pāṇātipātato viramāhi, mā te ahosi diḡharattaṃ⁹ ahitāya dukkhāya¹² ti ovādam adāsi.

¹ divāsa, S. S.

² ca, B.

³ om. S. S.

⁴ sattānu., S. S.

⁵ °gāthāya, B.

⁶ na, S.

⁷ yuttapayuttā, B.

⁸ B. adds padan.

⁹ om. B.

¹⁰ pabandho, S. S.

¹¹ B. adds petena.

¹² B. adds pi.

¹³ ca, S. S.

¹⁴ mānava, B.

So tam anādayi. Atha so upāsako aññataram attano¹ manobhāvanīyaṃ khīṇasavattheraṃ yāci 'sādhu bhante asukapurisassa tathā dhammaṃ desetha, yathā so pāpātipātato virameyyā' ti. Ath' ekadivasam² so thero Rājagahe piṇḍaya³ caranto tassa gehadvāre atthāsi. Tam disvā so māgaviko sañjātabahumāno paccuggantvā gehaṃ pavesetvā⁴ āsanaṃ paññāpetvā adāsi. Nisīdi thero paññatte āsane. So pi theram upasāṅkamitvā nisīdi. Tassa thero pāpātipāte ādinavaṃ kathetvā⁵ tato viratiyā ānisamsaṃ ca pakāsesi. So tam sutvā⁶ tato⁷ viramituṃ na icchi. Atha naṃ thero āha 'sace tvam āvuso sabbena sabbam viramituṃ na sakkosi, rattūhi⁸ tāva viramassū' ti. So 'sādhu bhante viramāmi' ti tato rattim⁹ virami. Sesam anantara-vatthussadisam, gāthāsu pana

Kūṭāgāre 'va pāsāde pallaṅke gopasaṅgihite¹⁰
pañcaṅgikena tūriyena ramaṣi supparādite. 1
Tato ratyā vivasāne¹¹ suriyuggamanam¹² pati
apavittḥo¹³ susānasmiṃ bahudukkhaṃ nigacchasi. 2
Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭam katam
kissa kammavipākena¹⁴ idaṃ dukkhaṃ nigacchasi ti? 3

Tihi gāthāhi¹⁵ Nāradaṭṭhero naṃ paṭipucchi.¹⁶ Ath'
assa peto¹⁷

Ahaṃ Rājagahe ramme ramaṇīye Giribbaje
migaluddo¹⁸ pure āsim luddo āsim¹⁹ asaṇṇato. 4
(Tassa) me sahāyo suhādayo saddho āsi upāsako

¹ B. *puts* attano *before* añña.^o

² B. *adds* eva. ³ piṇḍa, S.¹ ⁴ *ovesitvā*, B.

⁵ *om.* B. ⁶ B. *adds* pi. ⁷ tathā, B.

⁸ rattim pi, B. ⁹ B. *puts* rattim *before* tato.

¹⁰ *°sandhate*, B.; *°kattate*, M. C. D.; *°saṅgathate*, S.₁; *°satthate*, S.₂.

¹¹ *vivasānena*, B.; *vivasane*, S.₁, S.₂.

¹² *suriyass' ugg.*^o, S.₁, S.₂. ¹³ *°vitṭhe*, S.₂

¹⁴ *kammassa vip.*^o, M. C. D. ¹⁵ S.₁, S.₂ *add* āha.

¹⁶ *pucchi*, S.₁, S.₂. ¹⁷ S.₁, S.₂ *add* āha.

¹⁸ *°luddako*, C. ¹⁹ *om.* S.₁.

tassa kulupako bhikkhu āsi Gotamasāvako	
so pi ¹ maṃ anukampanto nivāresi punappunam:	5
Mākāsi pāpakam kammaṃ = III, 7, 5 (see p. 205)	6
Tassāham vacanam sutvā = III, 7, 6	7
So maṃ puna = III, 7, 7	8
Sv āham divā = III, 7, 8 (see p. 206)	9
Tassa kammassa = III, 7, 9	10
Ye ca te = III 7, 10	11 ²

tam attham³ ācikkhi.

Tāsam attho heṭṭhā vuttanayo 'va.

Dutiyaluddapetavatthuvaṇṇanā.

III, 9.

Māli kirīṭi kāyūri ti. Idam Satthari Veluvane viharante kūṭavinicchayikapetaṃ ārabhha vuttam. Tadā Bimbisāramahārājā⁴ māsassa chasu divasesu⁵ uposatham upavasati. Taṃ anuvattantā bahū manussā uposatham upavasanti. Rājā attano santikam⁶ āgatāgate manusse pucchati⁷ 'kiṃ tumhehi uposatho upavuttho udāhu na upavuttho' ti? Tatth⁸ eko adhikarane niyuttakapuriso⁹ pisunāvāco¹⁰ nekatiko lañcagāhako sāhasiko¹¹ 'na upavuttho 'mhi' ti¹² vattum bhāyanto 'upavuttho 'mhi devā' ti āha. Atha naṃ rājasamipato¹³ nikkhantaṃ sahāyo āha 'kiṃ samma ajja tayā upavutthan' ti? 'Bhayanāham samma rañño sammukhā yeva avocaṃ, nāham uposathiko' ti. Atha naṃ sahāyo āha 'yadi evaṃ upadḍhuposatho pi tāva te ajja hotu, uposathāṅgāni samādahi'¹⁴ ti. So tassa vacanam sādhu ti sampaticchitvā gehaṃ gantvā abhūtvā va mukhaṃ vikkhaletvā uposatham adhiṭṭhaya rattiyaṃ vāsūpagato

¹ hi, M. C. D.; B.

² S₁. S₂ have dhuvayuttā, and ca after °gacchanti.

³ S₁. S₂ add so. ⁴ Bimbisārārājā, B. ⁵ divase, S₁.

⁶ santike, S₁. S₂. ⁷ pucchi, S₁. ⁸ tat', B.

⁹ niyuttap., B. ¹⁰ S₁. S₂ add ti. ¹¹ om. B.

¹² om. S₁, also the following words till devā ti.

¹³ °parisato, B. ¹⁴ °diyāhi, B.

rittasayasambhūtena balavavāta hetukena¹ sūlena upacchinna-
yusāṅkhāro cuti²-anantaram³ pabbatakucciyam vemāni-
kapeto hutvā nibbatti. So hi ekarattim upaḍḍhuposathā-
rakkhaṇamattena⁴ vipākaṃ⁵ paṭilabhi⁶ dasakaññāsahassa-
parivāram mahatiṃ ca dibbasampattim anubhavitvā,⁷
kūṭavinicchayikatāya pana pesunikatāya ca attano piṭṭhi-
mamsāni sayam eva ukkantitvā⁸ khādati. Tam āyasmā
Nārado Gijjhakūṭato otaranto disvā

‘Māli kiriti⁹ kāyūri gattā te candanussadā
pasannamukhavanno¹⁰ ‘si suriyavanno¹⁰ va sobhasi. 1
Amānusa¹¹ pārisajjā ye te me parivārikā¹¹
dasa kaññāsahassāni yā temā paricārikā. 2
Tā¹² kambukāyūradharā kañcanāvelābhūsitā¹³
mahānubhāvo ‘si tuvaṃ lomahaṃsanarūpavā. 3
Piṭṭhimamsāni attano sāmam ukkantvā¹⁴ khādasi
kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭam katam
kissa kammavipākena piṭṭhimamsāni¹⁵ khādasi? 4
‘Attano ‘haṃ anattāya jvaloke acārisam¹⁶
pesuññamusāvādena nikativāñcanāya ca. 5
Tatthāhaṃ parisam gantvā saccakāle upaṭṭhite
attham dhammam nirākatvā¹⁷ adhammam anuvattisam.¹⁸ 6
Evam so khādati¹⁹ attānam²⁰ yo hoti piṭṭhimamsako²¹
yathāhaṃ²² ajja khādāmi piṭṭhimamsāni attano. 7

¹ hetuketukena, S₁. S₂. ² om. S₂; pūti, S₁.

³ tarā, S₁. S₂. ⁴ uposatha°, B.

⁵ vimānam, S₁. S₂. ⁶ labhati, B.

⁷ om. B. ⁸ nikantitvā, S₁. S₂.

⁹ mālahariti, S₂; māli tiriti, M.; mālihi tiriti, S₁.

¹⁰ vanni, S₁. ¹¹ cārikā, M.; B. S₁.

¹² kā, C. D.; S₂.

¹³ katvānāvela°, S₁. S₂; kañcanāvellā°, C. D.; B.

¹⁴ ukkacca, M. C. D.; B.

¹⁵ all MSS. add attano sāmam ukkantvā (ukkacca, as before).

¹⁶ acārisam, M. D.; B.; acarissam, C.; ācarisam, S₁. S₂.

¹⁷ nirakatvā, C. ¹⁸ vattiyam, S₁. S₂; vattissam, C. D.; B.

¹⁹ khādati, C.

²⁰ khādi-t-attānam, M. D.; B.; khādan’ attānam, S₂.

²¹ siko, M. C. D. ²² yadāham, D.

Tayidaṃ tayā Nārada sāmam dīṭṭham, anukampakā ye
kusalā vadeyyuṃ
mā pesuṇaṃ mā musā bhaṇi¹ mā kho 'si piṭṭhimaṃsako²
tuvan³ ti 8

thero catūhi gāṭhahi pucchi, so pi tassa catūhi gāṭhahi
etaṃ atthaṃ vissajjesi.

Tattha mūli ti mālābhari⁴ dibbapupphehi paṭimaṇḍito
ti adhippāyo. Kiriṭṭi⁵ ti veṭṭitasīso. Kāyūri ti keyūri⁶
bahūlanikarapaṭimaṇḍito ti attho. Gattā ti sarirāvayavā.
Candanussadā ti candanasārānūlittā. Suriyavaṇṇo⁷
va sobhasi ti bālasuriyasadisavaṇṇo eva⁸ hutvā⁸ virocasi.
Aruṇasadisavaṇṇavā⁹ ti vā pāli. Aruṇa¹⁰ ti arañiyehi¹¹
devehi sadisavaṇṇa-ariyāvakāso¹² ti attho.

Pārisajjā ti parisapariyāpannā upatṭhakā ti attho.

Tuvan¹³ ti tvam. Lomahaṃsanarūpavā ti passan-
tānaṃ lomahaṃsajanarūpayutto, mahānubhāvataṃ samat-
thataṃ h'etaṃ vuttaṃ.

Ukkantvā¹⁴ ti ukkantitvā chinditvā ti¹⁵ attho.

Acārisan¹⁶ ti acarim paṭipajjim. Pesuṇṇamusāvāde-
nā ti pesuṇṇena musāvādena ca. Nikativañcanāya cā ti
nikatiyā vañcanāya ca, paṭirūpadassanena paresaṃ vikārena
vañcanāya ca.

Saccakāle ti saccam vattum yuttakāle. Atthan ti
dīṭṭhadhammikādibhedam¹⁷ hitam¹⁸ Dhamman ti kārāṇam
ñāyam¹⁹ Nirāṇkatvā ti chaḍḍetvā pahāya.

So ti yo pesuṇṇādim ācarati so satto.

Sesaṃ sabbam heṭṭhā vuttanayam eva.

Kūṭavinicchayikapetavattuvannaṃ.

¹ abhaṇi, M.; abhani, B. ² °siko, all MSS.

³ tvan, S.; om. M. C. ⁴ °dhāri, B.

⁵ haritī, S.; hritī, S. ⁶ B. adds vā. ⁷ °vaṇṇi, S.

⁸ om. B. ⁹ ariyavaṇṇavā, B.

¹⁰ arāṇa, S.; bhaṇa, B. ¹¹ ariyehi, B.

¹² B. adds vā; ariyasāvakaḥ ti, S. ¹³ tvan, S.

¹⁴ ukkaccā, B.; ukkantitvā, S. ¹⁵ om. S.

¹⁶ acarisan, S. S.

¹⁷ °dhammikābhedaṃ, S.; °dhammābhedaḍikam attham, B.

¹⁸ h'etaṃ, S. ¹⁹ paṇṇāya, B.

III, 10.

Antalikkhasmim tiṭṭhanto ti. Idam Dhātuvivanna-
petavattum.¹ Bhagavati Kusinārāyam² Upavattane Mullā-
nam sālavane yamakasālānam antare parinibbute dhātuvi-
bhāge ca kate rājā Ajātasattu attanā laddhadhātubhāgam
gahetvā satta vassāni satta³ māse satta ca divase buddha-
guṇe anussaranto ulārapūjam pavattesi. Tattha asaṅkheyyā
aparimeyyā manussā cittāni pasādetvā saggūpagā ahesum.
Chalāsittimattāni pana purisasahassāni cirakālabhāvitenā
asaddhiyena⁴ micchādassanena ca vipullatthāni pasādaniye
pi ṭhāne attano cittāni padosetvā petesu uppaṭṭhimsu.
Tasmim yeva Rājagahe aññatarassa vibhavasampannassa
kuṭumbikassa⁵ bhariyā dhitā sunisā ca pasannacittā dhātu-
pūjam karissamā ti gandhapupphādmi gahetvā dhātutthānam
upagantum⁶ āradhā. So kuṭumbiko⁷ 'kim' atthikānam
pūjanenā⁸ ti tā paribhāsetvā⁹ dhātupūjam vivappesi. Tā
pi tassa¹⁰ vacanam anādiyitvā tattha gantvā dhātupūjam katvā
geham āgataṁ tādīsena puññakammena¹¹ rogena abhibhūtaṁ na
cirass'eva kalam katvā devaloke nibbattimsu. So pana kodhena
abhibhūto na cirass'eva kalam katvā tena pāpakammena
petesu nibbatti. Ath' ekadivasam āyasmā Mahākassapo
sattesu anukampāya tathārūpam iddhābhisankhāram abhi-
sankhāresi yathā manussā te pete tā ca¹² devatāyo passanti.
Tathā pana katvā cetiyāṅgaṇe ṭhito tam¹³ dhātuvivanna-
kam petam tūhi gathāhi patipucchi,¹⁴ tassa so peto vyākāsi:

Antalikkhasmim tiṭṭhanto duggandho pūti vāyasi
mukhaṁ ca te kimiyo pūtigandham khādanti. 1
Kim kammam akāsi pubbe tato sattham gahetvāna
okantanti punappunam¹⁵
khārena¹⁶ parippohitvā okantanti punappunam? 2
Kin nu kāyena — III, 8, 3. (see p. 208) 3

* * *

¹ om. B. ² rāya, B. ³ B. adds ca. ⁴ assaditthiyena, S.
⁵ kuṭim, S. ⁶ gandham, B. ⁷ bhāsetvā, B.
⁸ tādissa, S.; tādissassa, S. ⁹ om. S. S. ¹⁰ pucchi, B.
¹¹ urena kantanti puna, S. S.; the Commentary is in
favour of the readings of B., nevertheless I had rather
dropped these words at all. ¹² karena, S. S.

Aham Rajagahe ramme ramañiye Giribbaje
 issaro dhanadhaññassa supahūtassa¹ mārisa. 4
 Tassāyaṃ me bhariyā ca² dhītā ca sunisā ca me
 tamūlaṃ uppalañ cāpi paccagghañ ca vilepanaṃ
 thūpaṃ harantiyo vāresim, taṃ pāpaṃ pakatam mayā. 5
 Ohaḷasītisahassāni mayam paccattavedanā³
 thūpapūjaṃ vivannetvā paccāmi⁴ niraye bhusam. 6
 Ye ca kho thūpapūjāya vattante arahato mahe
 ādinavaṃ pakāsentī vivecayetha ne⁵ tato. 7
 Imā ca passa āyantiyo māladhārī⁶ alaṅkatā
 mālavipākam 'nubhonti' samiddhā⁸ tā⁹ yasassiyō.¹⁰ 8
 Tañ ca disvāna accheram abbhutam lomahamsanam
 namo karonti sappaññā vandanti taṃ mahāmuni. 9
 So 'ham¹¹ nūna¹² ito gantvā yoniṃ laddhāna mānusiṃ
 thūpapūjaṃ karissāmi appamatto punappunan ti. 10

Tattha duggandho ti añiṭṭhagandho kuṇapagandha-
 gandhi ti attho. Tenāha: pūti vāyasi ti.

Tato ti duggandhavāyanato kimihi khāditabbato¹³ ca
 upari. Sattham¹⁴ gahetvāna okantanti punappunan ti
 kammasañcoditā sattā nīsitadhāram sattham gahetvā punap-
 punam¹⁵ tava mukham avakantanti. Khārena parippho-
 sitvā¹⁶ okantanti punappunan ti avakantitathāne
 khārodakena āsīncitvā¹⁷ puna pi¹⁸ avakantanti.

Issaro dhanadhaññassa supahūtassā¹⁹ ti ativiya-

¹ subah.^o, M. C. D.; B. ² om. S., S.

³ upa.^o, C. ⁴ pacāma, S., S.

⁵ no, S. ⁶ 'bhārī, M. C. D.

⁷ 'vipākam anubhontiyo, so all MSS. except M., which has
 'nubhontiyo, and B., which has 'vipākam anubhonti.

⁸ M. adds ca. ⁹ ca, C. ¹⁰ yasassiniyo, S., S.

¹¹ hi, C. ¹² dāni, M.; B. S., S.

¹³ khāyit.^o, B. ¹⁴ tattha, S., S. ¹⁵ B. adds tam.

¹⁶ S., S. have paripposeti (paripeseti, S.) avakantita-ava-
 kantitakkhapena ('khane, S.) khāro.^o

¹⁷ paritositvā siñcitvā, S., S.

¹⁸ punappunam pi, S.; punappunan ti, S.

¹⁹ supbahūtassā, S., S.; subahūtassā, B.

pahūtassa¹ bahuno² dhanassa dhaññassa ca issaro sāmī,
addho mahaddhano ti attho.

Tassāyaṃ³ me bhariyā ca⁴ dhītā ca supisā cā
ti tassa mayhaṃ ayaṃ purimattabhāve bhariyā ayaṃ⁵
dhītā⁶ ayaṃ supisā ti⁷ tāva-d-eva bhūtā⁸ akāse thitā ti⁹
dassento vadati. Paccagghaṇ ti abhinavaṃ. Thūpaṃ
harantiyo vāresin ti thūpaṃ pūjetuṃ upanentiyo dhātuṃ
vivannaento paṭikkhipiṃ. Taṃ pāpaṇ ti¹⁰ dhātuvivanna-
pāpaṃ. Pakataṃ samācaritaṃ mayā ti vipphaṭṭisārapatto
vadati.

Chalāsītisahassāni ti chasahassādhikā asītisahassa-
mattā. Mayan ti te¹¹ pete attanā saddhiṃ saṅgahitvā¹²
vadati. Paccattavedanā ti paccattaṃ¹³ viṣuṃ viṣuṃ attanā¹⁴
anubhūyamānā mahādukkhavedanā¹⁵ ti¹⁶ dasseti.¹⁷

Niraye¹⁸ ti¹⁹ balavadukkhātāya pettivisaṃ²⁰ niraya-
sādisaṃ katvā āha. Ye ca kho thūpapūjāya vattante
arahato mahe ti arahato sammāsambuddhassa thūpaṃ
uddissa pūjāmahe vattamāne²¹ ahaṃ viya ye thūpapūjāya²²
ādinavaṃ dosaṃ pakāseti te puggale tato puññato vive-
cayetha vivecāpayetha²³ paribāhire jāniyāthā²⁴ ti ānāpa-
desena²⁵ attano mahājāniyataṃ vibhāveti.

Āyantiyo ti akāsena āgacchantiyo.

Mālavipākaṇ ti thūpe katamālāpūjāya vipākaphalaṃ.²⁶
Samiddhā ti dibbasampattiyaṃ samiddhā. Tā²⁷ yasassi-
niyo²⁸ ti paricāriniyo.²⁹ Tañ ca disvānā ti tassa ati-
parittassa pūjapuññassa acchāriyaṃ abbhutaṃ lomahaṃ-
saṇaṃ ati-ujāraṃ vipākavisesaṃ disvā.

Namo karonti sappāñña vandanti taṃ mahāmuni
ti bhante Kassapa imā itthiyo taṃ uttamapuññakhetta-
bhūtaṃ vandanti abhivandanti namo karonti namakkāraṇ
ca karonti ti attho.

¹ bahutassa, B. ² om. B. ³ tassāhaṃ, S., S.

⁴ om. S., S. ⁵ om. S. ⁶ S. adds ti.

⁷ gahetvā, B. ⁸ dukkhavedanā, B.

⁹ pittiv., S., B. ¹⁰ pavatt., B.

¹¹ pūjā, S. ¹² viveceyyāthā, S., S.

¹³ jāniyetha, B. ¹⁴ ānā., S., S. ¹⁵ balam, B.

¹⁶ thitā, S., S. ¹⁷ so añ MSS. ¹⁸ vāravantiyo, B.

Atha so peto samviggamānaso samvegānurūpaṃ āyatīm attanā kātabbhaṃ dassento So 'haṃ nūnā ti gātham āha. Tam uttānattham eva.

Evam petena vuttam. Mahākassapo tam attham atthupattim katvā sampattaparisāya dhammaṃ desesi.¹

Dhātuvivannaṭṭavattavutthavannaṃ.²

Cūlavaggavannaṃ.³

IV, 1.

Vesāli nāma nagar' atthi Vajjinan ti. Idam Ambasakkharapetavatthum. Tassa kā uppatti? Bhagavati Jetavane viharante Ambasakkharo nāma Licchavi rājā micchādīṭṭhiko natthikavādo Vesāliyaṃ rajjaṃ karesi. Tena samayena Vesālinagare aññatarassa vāṇijassāpana-samipe cikkhallaṃ hoti. Tattha bahujaṇā⁴ uppatitvā atikkamanto⁵ kilamanti, keci kaddamena limpanti. Tam disvā⁶ vāṇijo 'mā ime manussā kalalaṃ akkamimsū' ti apagataḍḍuggandhaṃ saṅkhavannasannibhaṃ⁷ gosisaṭṭhiṃ⁸ āharāpetvā nikkhipāpesi. Pakatiyā ca sīlavā ahosi akkodhano saṅhavāco paresaṃ ca yathābhūtaṃ guṇaṃ kitteti. So ekasmiṃ divase attano sahāyassa nahāyantaṃ pamādena anolokentaṃ nivāsanavattamaṃ klādhippāyena apānidhāya taṃ dukkhāpetvā adāsi.⁹ Bhāgiṇeyyo paṇ' assa corikāya paragehato bhaṇḍaṃ āharitvā tass' eva āpane nikkhipi. Bhaṇḍasāmikā vīmaṃsantā bhaṇḍena saddhīṃ tassa bhāgiṇeyyaṃ taṃ ca rañño dassesum. Rājā 'imassa sīsaṃ chindatha, bhāgiṇeyyaṃ paṇ' assa sūle āropethā' ti ānāpesi. Rājapurisā tathā akamsu. So kālaṃ katvā bhummadevesu uppajji. So gosīsaṇa setuna katattā seta-

¹ B. adds ti. ² B. adds niṭṭhita.

³ om. S.; M. C. D. add after Dhātuvivannaṭṭavattavutthadasamaṃ:

Udānaṃ.

Abhijjamāno Koṇḍañño Rathakāri bhūseṇa ca kumāro gaṇikā c'eva dve luddā piṭṭhi pūja so vaggo tena pavuccati.

⁴ °jano, B. ⁵ °tā, B. ⁶ S, adds so.

⁷ °paṭibhāgaṃ, B. ⁸ gosīṭṭhiṃ, B. ⁹ adisi, B.

vappam dibbam manojavam assājāniyam paṭilabhi, guṇa-
vantānam¹ vappakathanena tassa gattato dibbagandho
vāyati,² sātākassa pana apanihitattā³ naggo ahosi. So
attanā pubbe katakammam olokento tadanusārena attano
bhāgineyyam sūle āropitam disvā karuṇāya codiyamāno⁴
manojavam assam abhiruyhitvā⁵ aḍḍharattasamaye⁶ tassa
sūlāropitaṭṭhānam gantvā avidūre thito 'jīva bho jīvitam eva
seyyo' ti divase divase vadati. Tena samayena Amba-
sakkhararājā hatthikkhandhavaragato nagaram padakkhi-
nam karonto aññatarasmim gehe vātapānam vivaritvā
rājavibhūtim passantim ekam itthim disvā paṭibaddhacitto
hutvā paccāsanne nisinnassa purisassa 'imaṃ⁷ gharam⁷
imañ ca itthim upadhārehi' ti saññam datvā anukkamena⁸
rājageham pavittho tam purisam pesesi 'gaccha bhāṇe
tassā itthiyā sassāmikabhāvam⁹ vā assāmikabhūvam¹⁰ vā
janāhi' ti. So gantvā tassā¹¹ sassāmikabhāvam¹² ātvā
rañño ārocesi. Rājā tassā¹³ pariggahakaraṇūpāyam¹⁴ cin-
tento tassā sāmikam pakkosāpetvā 'ehi bhāṇe maṃ upaṭ-
ṭhāhi' ti āha. So anicchanto pi 'rājā attano vacanam
akaronte mayi rājadaṇḍam kareyyā' ti bhayena rājupaṭ-
ṭhānam sampaticchitvā divase divase rājupaṭṭhānam gacchati.
Rājā pi tassa bhattavetanam dāpetvā katipayadivasātik-
kame¹⁵ pāto 'va upaṭṭhānam āgataṃ evam āha: 'gaccha
bhāṇe asukasmim¹⁶ thāne ekā pokkharāṇi atthi, tato aruṇa-
vappam mattikam rattuppalāni ca⁷ ānehi, sace aji' eva
nāgacchasi jīvitam te natthi' ti. Tasmiñ ca gate dvāra-
pālam āha: 'ajja anattamgate eva suriye sabbadvārāni
thaketabbāni' ti. Sā ca pokkharāṇi Vesaliyā tiyojana-
mattake hoti. Tathapi so puriso maraṇabhayatajjito
vātavarena pubbaṇhe yeva tam pokkharāṇim sampāpuni.
'Sā ca pokkharāṇi amanussapariggahitā' ti pagevā sutatthā-
bhayena so 'atthi nu kho ettha koci paṭissayo' ti saman-

¹ ota, S.; ² pavāyati, B. ³ hitata, S.; hitatthā, B.

⁴ codito, B. ⁵ rūhitvā, B. ⁶ aggharatti, B.

⁷ om, B. ⁸ B. adds attano. ⁹ sāmika, B.

¹⁰ asāmika, B. ¹¹ om, S, S. ¹² sasāmika, B.

¹³ B. adds itthiyā. ¹⁴ pariggahanūpāyam, B.

¹⁵ omena, B. ¹⁶ amamhi, B.

tato anupariyāti. Tam disvā pokkharanipālako amanusso karuṇāyamānarūpo manussarūpenāgantvā¹ 'kim atthaṃ bho purisa idhāgato 'si' ti āha. So tassa taṃ pavattiṃ kathesi. So 'yadi evaṃ yāva-d-atthaṃ gaṇhāhi' ti attano dibbarūpaṃ dassetvā antaradhāyi. So tattha arupavannaṃ mattikaṃ rattuppalāni² ca³ gahetvā anaththamgate eva suriye nagaradvāraṃ sampāpuṇi. Tam disvā dvārapālo tassa viravantass' eva dvāraṃ thakesi. So thakite dvāre pavesanaṃ alabhanto dvārasamīpe sūle āropitaṃ purisaṃ⁴ 'ete mayi anaththamgate eva suriye āgate viravante eva⁵ dvāraṃ thakesuṃ, ahaṃ kālass' eva āgato, mama doso natthi, tayā pi nītaṃ hotū' ti sakkhim akāsi. Tam sutvā so āha:⁶ 'ahaṃ sūle āvuto vajjho maraṇābhimukho, kathaṃ tava sakkhi homi? Eko paṇ' ettha peto mahiddhiko mama samīpaṃ āgamissati, taṃ sakkhim karohi' ti. 'Kathaṃ pana so mayā datṭhabbo' ti? 'Idh' eva tvaṃ tiṭṭha,⁷ sayam eva dakkhissasi' ti. So tattha tṛito majjhimayāme⁸ taṃ petam⁹ āgataṃ disvā sakkhim¹⁰ akāsi. Vibhātāya⁵ rattiyaṃ rañño 'mama ānā tayā atikkantā, tasmā rājadaṇḍaṃ te kāressāmi'¹¹ ti vutte 'deva na mayā tava ānā atikkantā, anaththamgate suriye ahaṃ idhāgato' ti. Tattha 'ko¹² te sakkhi' ti? So tassa sūlavutassa purisassa¹³ santike āgacchantam naggapetaṃ¹⁴ sakkhi ti niddisitvā¹⁵ 'kathaṃ etaṃ amhehi saddhātābbaṃ' ti rañña vutte¹⁶ 'ajja rattiyaṃ tumhehi saddhātābbaṃ, purisaṃ mayā saddhim pesethā' ti āha. Tam sutvā rājā sayam eva tena saddhim tattha gantvā tṛito, petena pana¹⁷ tattha gantvā 'jīva bho'¹⁸ jīvitaṃ eva seyyo' ti vutte taṃ Seyyā¹⁹ nisajjā nay imassa atthi ti ādiṇṇa pañcahi gāthāhi paṭipucchi. Idāni ādīto pana Vesālī nāma nagar' atthi Vajjīnaṃ ti gāthā tasam²⁰ sambandhadassanaththam saṅgītikārehi tṭhapitā:

¹ rūpena upasaṅkamitvā, B.

² 'lāmi, B.

³ om. B.

⁴ B. adds disvā.

⁵ B. adds ca.

⁶ om. S., S.

⁷ tiṭṭhāhi, B.

⁸ pacchima., B.

⁹ om. B., S.

¹⁰ sakkhi, all MSS.

¹¹ karissāmi, B.

¹² om. S.

¹³ petam, B.

¹⁴ dassetvā, B.

¹⁵ vuttamatte, B.

¹⁶ ca, B.

¹⁷ jivato, B.

¹⁸ seyyo, S., S.

¹⁹ gāthāsaṃ, S.

Vesāli nāma nagar' atthi Vajjinam tattha ahu Licchavi Ambasakkharo disvāna petam nagarassa bāhiram tatth' eva pucchittha tam karanatthiko:	1
Seyyā ¹ nisajjā nay imassa atthi abhiikkamo natthi paṭikkamo vā ² asitapitakhāyitavatthabhogā paricārīkā ³ sā pi tam assa ⁴ natthi.	2
Ye nātakā dīṭṭhasutā suhajjā anukampakā yassa ahesum pubbe daṭṭhum pi ⁵ dāni na ⁶ labhanti tam ⁷ pi ⁷ virādhitatto ⁸ hi janena tena.	3
Na oggatattassa ⁹ bhavanti mittā jahanti mittā vikalam viditvā atthañ ca disvā parivārayanti ¹⁰ bahū ¹¹ mittā uggatattassa ¹² honti.	4
Nihinattho sabbabhogehi kicco ¹³ sammakkhito ¹⁴ samparibhinnaḡatto ussāvabindu va ¹⁵ palimpamāno ajja suve jīvitass' uparodho. ¹⁶	5
Etādisam uttamakicchapattam uttāsitam picumandassa ¹⁷ sūle atha tvam kena ¹⁸ vaṇṇena vadesi yakkha jīva bho ¹⁹ jīvitam eva seyyo' ti?	6

Tattha tatthā ti tassam²⁰ Vesāliyam. Nagarassa bā-
hīran ti nagarassa bāhirabhāgaṃ,²¹ Vesālinagarassa bahi²²

¹ seyyo, S₁. S₂. ² ca, M.; B.
³ °cārāṇā, M. ⁴ imassa, M. C. D.; B.
⁵ M. adds te. ⁶ M. adds tam, C. D.; S₁. S₂ add te.
⁷ only B. ⁸ virādhitatto, C.; virājitatto, M.; S₁. S₂. B.
⁹ okkantattassa, C. D.; duggatassa, S₁. S₂.
¹⁰ °cārāyanti, B. ¹¹ S₁. S₂ add ca.
¹² uggatassa, S₁. S₂. B.; M. C. D. add te.
¹³ only M. D., B. add kicco; °bhoge kiccā, C.
¹⁴ sama.°, S₁. S₂. ¹⁵ M. adds ca.
¹⁶ jīvitassa °parodho, S₁. S₂. ¹⁷ °mandhassa, M.; °man-
tassa, C. D.; B. ¹⁸ tena, C.; S₁; om. S₂.
¹⁹ jīvato, M. ²⁰ tassa, S₁. S₂; tissam, B.
²¹ bahi bhavam, S₁. S₂. ²² bāhiram, B.

eva jātam pavattam.¹ Tatth' evā ti yattha tam passi tatth' eva thāne. Tan ti tam petam. Kāraṇatthiko ti jīva bho jīvitam eva seyyo ti² vutte³ atthassa kāraṇena atthiko hutvā.⁴

Seyyā nisajjā nay imassa atthi ti piṭṭhipasaraṇa-lakkhaṇasaṅkhātā⁵ seyyā pallaṅkābhujanādilakkhaṇa nisajjā ca⁶ imassa sūle āropitapuggalassa natthi. Abhikkamo natthi paṭikkamo vā ti abhikkamādilakkhaṇam⁷ appamattam pi gamanam imassa natthi paricārīkāsāmitiyyā.⁸ Asitapitakādhāritavatthaparibhogādilakkhaṇa - indriyaṇam⁹ paricārīkā sā pi imassa natthi, parihaṇaṇā¹⁰ sā pi ti vā asitādhāritaparibhogavasena indriyaṇam parihaṇaṇā¹¹ sā pi imassa natthi. Vigatajīvitattā ti¹² attho. Paricāraṇa sā pi¹³ ti keci paṭhanti.

Diṭṭhasutā suhajjā anukampakā yassa ahesum pubbe ti sandiṭṭhasahāyā c'eva adiṭṭhasahāyā ca¹⁴ yassa¹⁵ ca¹⁵ mittā anuddayavanto ye assa imassa pubbe ahesum. Daṭṭhum pi ti passitum pi. Na labhanti ti kuto saha-vasitum ti attho. Virādhitatto¹⁶ ti pariccattasabhāvo. Janena tenā ti tena ṇāti-ādijanena.

Na oggatattassa¹⁷ bhavanti mittā ti apagataviññā-
nassa¹⁸ matassa mittā nāma na honti tassa mittehi kā-
tabbakiocassa atikkantattā. Jahanti mittā vikalam
viditvā ti mato tāva tiṭṭhatu, jīvantam pi¹⁹ bhogavikalam
purisam viditvā na ito kiñci gayh' upagan ti mittā pajahanti.²⁰
Atthañ ca disvā parivārayanti²¹ ti tassa pana san-
takam attham dhanam disvā piyavādino mukhullokiā hutvā
tam parivārenti.²² Bahū mittā uggatattassa²³ honti ti

¹ jātasambandham, S. S. ² om. S.

³ vutta, S. B. ⁴ om. S. S.

⁵ °pasāraṇa°, all MSS; S. S. omit saṅkhātā and join
the compound with seyyā. ⁶ va, S. S.

⁷ atikkam°, B. ⁸ paricāraṇa°, B. ⁹ °khāyita°, B.

¹⁰ paricāraka, B. ¹¹ °cāraṇe, B. ¹² vighāta°, B.

¹³ capi, B. ¹⁴ om. B. ¹⁵ c'assa, B. ¹⁶ virājitattho, B.

¹⁷ dukkhatassa, S. S.

¹⁸ apagatakāyaviññā°, B.

¹⁹ jah°, S. S. ²⁰ °cārayanti, B. ²¹ °carenti, B.

²² uggatassa, S. S.

vibhavasampattiya¹ uggatasabhāvassa samiddhassa bahū
anekā mittā² honti ti³ ayam lokiyasabhāvo ti attho.

Nihinattho sabbabhogehi ti sabbehi upabhogapari-
bhogavatthūhi parihinattho kicco. Sammakkhito⁴ ti
ruhirena⁵ makkhitasarīro.⁶ Samparibhinnagatto ti sūlena
abbhantare vidālitagatto.⁷ Ussāvabindu⁸ va palimpa-
māno ti tiṇagge limpamāna-ussāvabindusadiso. Ajja
suve ti ajja vā suve vā imassa nāma purisassa jīvitassa
uparodho nirodho,⁹ tato¹⁰ uddham na pavattati ti attho.

Uttāsitan ti āvutaṃ āropitaṃ. Picumandassa sūle
ti nimbarukkhassa daṇḍena¹¹ katasūle. Kena vaṇṇenā
ti kena kāraṇena. Jīva bho jīvitam eva seyyo ti bho
purisa jīva. Kasmā? Sūlaṃ āropitassāpi te idha jīvitam eva
ito cutassa jīvitato satabhāgena saḥassabhāgena seyyo
sundaratato ti.

Evam tena rañña¹² pucchito so peto attano adhippā-
yaṃ pakāsento

Sālohitto eso ¹³ ahosi mayhaṃ	
ahaṃ sarāmi purimāya jātiyā	
disvā ca ¹⁴ me kāruṇṇaṃ ahosi	
mā ¹⁵ pāpadhammo nirayaṃ patāyaṃ.	7
Ito cuto Licchavi esa ¹⁶ poso	
sattussadaṃ nirayaṃ ghorarūpaṃ	
uppajjati ¹⁷ dukkhatakkammakāri	
mahābhittapaṃ kaṭukaṃ bhayaṇakaṃ.	8
Anekabhāgena guṇena seyyo	
ayam eva sūlo nirayena tena,	
mā ekantadukkhāṃ ¹⁸ kaṭukaṃ bhayaṇakaṃ ¹⁹	
ekantatippaṃ nirayaṃ patāyaṃ.	9

¹ tava samp., S₁. S₂. ² animittā, S₁. S₂.

³ om. S₁. S₂. ⁴ sama., S₁. S₂. ⁵ ruhirehi, B.

⁶ sammakkhikasarīro, B.

⁷ vilitagatto, S₁. S₂; vicaritag., B.

⁸ ussāvāpi bindu, S₁. ⁹ om. B. ¹⁰ jāto, B.

¹¹ dabbenā, S₁. ¹² tenāssa, S₁. S₂. ¹³ esa, M. C. D.

¹⁴ om. S₁. S₂. ¹⁵ rāja mā, all MSS. exc. C. ¹⁶ eso, S₁.

¹⁷ upapajj., B. ¹⁸ mā ek., only C. D.; S₁. S₂. ¹⁹ om. S₁.

Idaṇ ca sutvā vacanam mam' eso
dukkhūpanīto vijaheyya pāṇam
tasmā ahaṃ santike na bhaṇāmi
mā m' ekato jivitass' uparodho ti

10

catasso gāthā abhūsi.

Tattha sūlo hito ti samānalo hito yonisambandhanena¹
sambandho² nāta ko³ ti attho. Purimāya jātiyā ti puri-
mattabhāve. Mā pāpadhammo nirayaṃ patāyaṃ ti
ayaṃ⁴ pāpadhammo puriso nirayaṃ mā pati⁵ mā nirayaṃ
uppajji⁶ ti.⁷ Imam⁸ disvā me⁹ kārūṇam aho si ti yojanā.

Sattussadan ti pāpakārīhi sattehi ussannam. Atha
vā pañcavidhabandhanamukhe tattalohasecanam aṅgāra-
pabbatāropanam lohakumbhipakkhepanam¹⁰ asipattavanappa-
vesanam Vetarāṇiyam samotarāṇam mahāniraye pakkhepo ti
imehi sattahi pañcavidhabandhanādīhi dārupakāraṇehi¹¹
ussannam uparūpari nicitan¹² ti attho. Mahābhitāpan
ti mahā-aggisantāpanam.¹³ Kaṭukan ti anittam. Bha-
yānakan ti bhayajanakam.

Anekabhāgena guṇenā ti anekakoṭṭhāsena ānisam-
sena. Ayam eva sūlo nirayena tenā ti tato imassa
uppattiṭṭhānabhūtato nirayato¹⁴ ayam eva sūlo seyyo ti.
Nissakke hi idaṃ karaṇavacanam. Ekantatippaṇ ti
ekanten' eva tikhiṇadukkhaniyatamahādukkhaṇ ti attho.

Idaṇ ca sutvā vacanam mam' eso ti ito cuto ti
ādinā vuttam. Idaṃ mama vacanam sutvā eso puriso
dukkhūpanīto mama vacanena nirayaḍukkhāṃ upanīto
vīya hutvā. Vijaheyya pāṇam ti attano jivitaṃ pari-
vajjeyya.¹⁵ Tasmā ti tena kārāṇena. Mā m' ekato ti
mayā ekato¹⁶ imassa purisassa¹⁷ jivitassa uparodho mā hotū ti
imassa santike idaṃ vacanam ahaṃ na bhaṇāmi. Atha

¹ °bandanako ti, S₁; °bandanasokā ti, S₂.

² om. S₁. S₂. ³ mayam, S₁. S₂.

⁴ S₁ adds ti. ⁵ upapajjita, B.; uppajjati, S₁. S₂.

⁶ idaṃ, B. ⁷ om. S₂. ⁸ °pakkhepo, S₁. S₂.

⁹ °kārūṇehi, S₁. S₂. ¹⁰ nivisitā, S₁. S₂.

¹¹ mahādukkhaṃ mahā-abhisantānaṃ vā, S₁. S₂.

¹² narakato, B. ¹³ pariccajeyya, S₁; parittajeyya, S₂.

¹⁴ kato, B.

kho 'jīva bho jivitaṃ eva seyyo' ti idam eva bhaṇāmi ti adhippāyo.

Evam petena attano adhippāyo pakāsito puna rūjā pe-
tassa pavuttiṃ pucchitum okāsaṃ karonto imaṃ gātham āha

'Aññāto' eso purisassa attho
aññam² pi icchāmasa pucchitum tuvaṃ
okāsakammaṃ³ sace⁴ no karosi⁵
pucchāma taṃ⁶ no⁷ na ca kujjhitabbaṃ'. 11
'Addhā patiññā⁸ me⁹ tadā ahu
nācikkhanā¹⁰ appasannassa hoti
akāmā saddheyyavaco ti¹¹ katvā
pucchassu¹² maṃ kāmam¹³ yathā visayhan' ti. 12

Imā rañño petassa vacanapaṭivacanagāthā.¹⁴

Tattha aññāto¹⁵ ti avagato.¹⁶ Icchāmasa ti icchāma.
No ti amhākaṃ. Na ca¹⁷ kujjhitabban ti ime manussa
yaṃ kiñci pucchanti ti kodho na¹⁸ katabbo.

Addhā ti ekappaṣena. Patiññā ti nītavasena¹⁹ mayhaṃ
pucchassu ti,²⁰ okāśadānaṃ ti attho. Tadā ahu ti tasmim
kāle paṭhamadassanena ahosi. Acikkhanā²¹ appasa-
nassa hoti ti akathanā²² appasannassa hoti. Pasanno eva
hi pasannassa kiñci katheti, tvaṃ pana tadā mayi appa-
sanno ahaṃ ca taya. Tena paṭijānitvā kathetukāmo nā-
hosi.²³ Idāni pañāhaṃ tuyhaṃ akāmā saddheyyavaco
akāmo eva saddhātabbavacano iti katvā iminā kāraṇena.

¹ ajjhito, M. C. D.; B. ² añño, S₁; aññā, S₂.

³ okāsakam mama, S₂; okāsakamma, S₁.

⁴ no sace, S₁, S₂, B.; ce, C. D. ⁵ ākarosi, S₁.

⁶ pucchāmi 'ham, S₁, S₂. ⁷ na ca no, all MSS. exc. M.

⁸ paññā, S₁. ⁹ tav' etaṃ, M. C. D.; B.

¹⁰ aci.^o, all MSS. exc. M. ¹¹ vahe ti, S₁, S₂.

¹² assa, S₁, S₂. ¹³ om. B. ¹⁴ kathā, S₁, S₂.

¹⁵ ajjhito, B.

¹⁶ avigato, S₁, S₂; perhaps avikato; adhigato, B.

¹⁷ kodhena, S₁, S₂.

¹⁸ navasena, S₂; apaṭiññā ti na paṭiññā, B., but both a
before paṭiññā and na has been inserted by a later hand;
B. adds also tava saṃsayam. ¹⁹ pucchissati, S₁, S₂.

²⁰ ac.^o, S₁. ²¹ akathanā, S₁, S₂. ²² na hosi, S₁, S₂.

Pucchassu maṃ kāmaṃ yathā visayhaṃ ti tvam¹
yathā icchasi tam atthaṃ² maṃ pucchassu,³ ahaṃ pana
yathā visayaṃ yathā⁴ mayhaṃ⁵ sahitaṃ sakkaṃ tathā
attano nānabalānurūpaṃ kathessāmi ti adhippāyo.

Evam petena pucchanāya⁶ okāse kate rājā

Yaṃ kiñcāhaṃ⁷ cakkhunā passissāmi⁸
sabbhaṃ pi tāhaṃ abhisaddaheyyaṃ
disvā pi⁹ taṃ no pi ce¹⁰ saddaheyya
kareyyāsi me yakkha niyassa kamman ti

13

gātham āha.

Tass' attho: ahaṃ yaṃ¹¹ kiñci-d-eva cakkhunā passis-
sāmi taṃ sabbhaṃ pi¹² tath'¹³ eva ahaṃ abhisaddaheyyaṃ
paṭiññeyya,¹⁴ taṃ pana disvā tava¹⁵ vacanaṃ no pi ce¹⁶
saddaheyyaṃ yakkha mayhaṃ niyassa kamman niggata-
kamman¹⁷ kareyyāsi ti. Atha vā: yaṃ kiñcāhaṃ
cakkhunā passissāmi ti ahaṃ yaṃ kiñci-d-eva cakkhu-
nā passissāmi acakkhuno parassa¹⁸ adassanato sabbhaṃ
pi tāhaṃ abhisaddaheyyaṃ ti sabbhaṃ pi te ahaṃ
ditthaṃ suttaṃ aññaṃ¹⁹ vā pi²⁰ abhisaddaheyyaṃ, tādiso hi
mayhaṃ tayaṃ abhippasādo ti adhippāyo. Paṇḍitaṃ padassa
pana yathā vutto 'va attho.

Tam sutvā peto

'Saccappaṭiññā²¹ tava me sā hotu
sutvāna dhammaṃ labhassu²² pasādaṃ
aññatthiko no ca paduṭṭhacitto
yaṃ te suttaṃ asuttaṃ vā pi²³ dhammaṃ
sabbhaṃ²⁴ akkhissaṃ yathā pajānaṃ'.

14

¹ attano, S₁, S₂. ² icchitamattaṃ, S₂; 'matthaṃ, S₁.
³ pucchassu maṃ, S₁, S₂. ⁴ om. S₂. ⁵ pucchamānāya,
S₁, S₂; pucchitāya, B. ⁶ kiñci 'haṃ, M. ⁷ passāmi, M. C.
⁸ va, M. C. D.; B. ⁹ om. M. C. D.
¹⁰ om. S₁, S₂. ¹¹ om. B. ¹² tad, S₁, S₂.
¹³ 'va taṃ, B. ¹⁴ no, S₁, S₂. ¹⁵ nigaha°, S₁, S₂.
¹⁶ gocarassa, B. ¹⁷ ayaṃ, S₁, S₂.
¹⁸ saccampa°, B. ¹⁹ labhassa, S₁, S₂.
²⁰ asuttaṃ cāpi, M. C. D.; B. ²¹ C. D., B. add pi.

'Setena assena alaṅkatena upayāsi sūlavutakassa ¹ santike yānaṃ idaṃ abbhutaṃ dassaneyyaṃ kiss' etaṃ kammaṣṣa ayaṃ vipāko' ²	15
'Vesāliyā tassa ³ nagarassa majjhe cikkhallaṃ magge ⁴ narakam ⁵ ahosi gosāsaṃ ekāhaṃ pasannacitto setuṃ gaheṭvāna narakasmim ⁶ nikkhipiṃ.	16
Etasmim pādāni patitṭhapetvā mayaṃ ca ⁷ aññe ⁸ ca atikkamamha ⁹ yānaṃ idaṃ abbhutaṃ dassaneyyaṃ tass' eva kammaṣṣa ayaṃ vipāko'.	17
'Vanno ca te sabbadisā pabhāsati gandho ca ¹⁰ te sabbadisā pavāyati yakkhiddhipatto 'si mahānubhāvo naggo c'asi ¹¹ kissa ayaṃ vipāko'?	18
'Akkodhano niccapasannacitto saṇhāhi vācāhi jaṇaṃ upemi ¹² tass' eva kammaṣṣa ayaṃ vipāko dibbo me vanno satataṃ pabhāsati.	19
Yasaṃ ca kittiṃ ca dhamme tṭhitānaṃ disvāna ¹³ mantemi ¹⁴ pasannacitto tass' eva kammaṣṣa ayaṃ vipāko dibbo ¹⁵ me gandho satataṃ pavāyati.	20
Sahāyaṇaṃ tittṭhasmim nahāyatānaṃ thale gaheṭvā nidahissa dussam khiḍḍatthiko ¹⁶ no ca ¹⁷ paduṭṭhacitto ten' amhi naggo kasirā ca vutti ¹⁸ .	21

¹ vutassa, C. D.; vatakassa, S. S. ² om. M. C. D.; B.
³ magge, M. C.; pathe, D.; B.; pubbe, S. S.
⁴ nagaraṃ, S. S. ⁵ nagarasmim, C. D.
⁶ om. B. ⁷ añño, C. D.; S. S. ⁸ okkamimhā, M. C. D.; B.
⁹ c' āsi, M. C. D.; B. ¹⁰ upesi, all MSS. exc. M.; B.
¹¹ disvā ca, D.; B. ¹² disvā su mantemi, M.
¹³ M. D., B. add ca. ¹⁴ khiṭṭa.°, D.; B.; kiṇca.°, C.;
S. S. ¹⁵ om. M. D.; nāma l. no ca, S.
¹⁶ kasirā pavutti, S. S.; kas.° ca tutthi, C.

‘Yo kiḷamāno pakaroti’¹ pāpaṃ
tass’² idisaṃ³ kamma vipākaṃ āhu
akiḷamāno pana yo karoti
kiṃ tassa kammaṣṣa vipākaṃ āhu?⁴ 22
‘Ye’⁵ duṭṭhasaṅkappaṃ manussa
kāyena vācāya ca saṅkiliṭṭhā
kāyassa bhedaṃ abhisamparāyaṃ
asamsayaṃ te nirayaṃ upenti. 23
Apare pana sugatim āsamanā⁶
dāne ratā saṅgahitattabhāvā
kāyassa bhedaṃ abhisamparāyaṃ
asamsayaṃ te sugatim upenti’⁷ ti. 24

Tesaṃ ubhinnaṃ vacanapaṭivacanagāthā⁸ honti.

Tattha saccappaṭiñṇā tava me sā hotū ti’ tava
esā paṭiñṇā mayhaṃ saccam hotu. Sutvāna dhammaṃ
labhassu pasādan ti mayā vuccamānaṃ dhammaṃ sutvā
sundarapasādaṃ labhassu. Aññatthiko ti ājānanaṃ at-
thiko. Yathā pajānaṃ ti yathā añño pi pajānanto, yathā
pajānaṃ ti vā mayā yathā ñātaṃ ti attho.

Kiss’ etaṃ kammaṣṣa ayaṃ vipāko ti Kiss’ etaṃ
kissa nāma etaṃ kissa kammaṣṣa ayaṃ vipāko. Eten ti
vā nipātamattaṃ, kissa kammaṣṣā ti yojanā. Kissa te ti
ca keci paṭhanti.

Cikkhallapathe⁹ ti cikkhallavati pathamhi.¹⁰ Nara-
kaṃ ti avāṭaṃ. Ekāhaṃ ti ekaṃ ahaṃ. Narakaṣṣim
nikkhipiṃ ti yathā kaddame¹¹ na akkamīyati eva tas-
sim¹² cikkhallāvāṭe ṭhapesiṃ.

Tassa¹³ ti¹⁴ tassa gosīsaṃ setukaraṇassa.

Dhamme ṭhitānaṃ ti dhammacārīnaṃ samacārīnaṃ.
Mantemi ti kathemi kittayāmi.¹⁵

¹ ca karoti, S., S₂; va kar., C. ² edisaṃ, M.

³ so, S. ⁴ mānā, S.

⁵ māna, B. S₂; āsisamānā, C. ⁶ kathā, S., S₂.

⁷ B. adds sabbam pi tāhaṃ abhisaddaheyyaṃ ti.

⁸ pabbe, S.; vatipabbe, S₂. ⁹ sandhimhi, S., S₂.

¹⁰ kaddamo, S₂; mohe, S. ¹¹ om. S₂.

¹² om. B. ¹³ yissāmi, B.

Khiḍḍatthiko¹ ti hassādhippāyo. No ca padutṭha-
citto ti dussasāmikena dūṣitacittena apaharaṇādhippāyo²
nāpi vināśadhippāyo ti attho.

Akiḷamāno ti akhiḍḍādhippāyo, lobhādīhi dūṣitacitto.
Kiṃ tassa kammassa vipākam āhū ti tassa yathā³
mayā katassa⁴ pāpakammassa kiva kaṭukam dukkhāvipākam
paṇḍitā āhu.

Dutṭhasaṅkappamanā⁵ ti kāmasaṅkappādivasena dū-
sitamanovitakkā. Etena manoduccaritam āha. Kāyena
vācāya ca saṅkiliṭṭhā⁶ ti pāṇātipatādivasena kāyavācāhi
malino.

Āsamānā ti āsimsamānā patthayamānā.

Evam petena saṅkhepen' eva kammaphale suvibhajitvā
dassite sutam asaddahanto rājā

Tam kin ti⁷ jāneyyam aham avecca

kalyāṇapāpassa ayam vipāko

kiṃ vāham disvā abhisaddaheyyam

ko vā pi maṃ saddahāpeyya etan⁸ ti

25

gātham āha.

Tattha tam kin ti jāneyyam aham aveccā ti yo
'ham⁹ tayā Ye dutṭhasaṅkappamanā manussā kāyena vā-
cāya ca saṅkiliṭṭhā ti ādinā Apare pana¹⁰ sugatim āsa-
mānā ti ādinā ca kalyāṇassa pāpassa ca kammassa
vipāko¹¹ vibhajitvā¹² vutto tam kin ti kena kāraṇena¹³
aham avecca¹⁴ aparappaccayabhāvena saddaheyyam. Kiṃ
vāham disvā abhisaddaheyyan ti kiḍisam vā paṇā-
ham¹⁵ paccakkhabhūtam nidassanam disvā paṭiñeyyam.
Ko vā pi maṃ saddahāpeyya etan ti ko vā viññū¹⁶
puriso paṇḍito¹⁷ etam attham maṃ¹⁸ saddahāpeyya tam

¹ khiṭṭ°, B.; khiḍḍh°, S., S₂.

² S., S₂ have nidussabhāṃmike usita-(uta°, S₂) citto tava
haraṇādhī°. ³ tathā, S., S₂. ⁴ pakatassa, S., S₂.

⁵ mānā, S., S₂. ⁶ pasamk° l. ca samk°, S.

⁷ kiñci, S. ⁸ 'hāyve ca tam, C. ⁹ 'yam, S., S₂.

¹⁰ om. S., S₂. ¹¹ kammavipāko, B. ¹² bhavitvā, S.

¹³ tena pakāreṇa, S₂; pakāreṇa, S. ¹⁴ om. B.

¹⁵ S., S₂ add ca. ¹⁶ viññāpaṇḍito, S., S₂. ¹⁷ om. B. S₂.

kathesi ti attho. Tam sutvā peto kāraṇena tam attham
tassa pakāseṇto

Disvā ca sutvā abhisaddahassu¹
kalyāṇapāpassa ayam vipāko:
kalyāṇapāpe ubhaye asante
siyā nu sattā sugatā duggatā vā. 26
No c' ettha kammāni kareyyum² maccā
kalyāṇapāpāni manussaloke
nāhesum sattā sugatā duggatā vā
hinā paṇitā ca manussaloke. 27
Yasmā ca kammāni karonti maccā
kalyāṇapāpāni manussaloke
tasmā³ sattā⁴ sugatā duggatā vā
hinā paṇitā ca manussaloke. 28
Dvay⁵ ajja⁶ kammānaṃ vipākam āhu
sukhassa dukkhassa ca vedaniyam⁷
tā devatā parivārayanti⁸
paccanti bālā dvayatan⁹ apassino ti 29

gathā abhāsi.

Tattha disvā¹⁰ ti paccakkhato disvā pi.¹¹ Sutvā ti
dhammaṃ sutvā¹² va¹³ tadanusāreṇa nayaṃ nento anumi-
nanto.¹⁴ Kalyāṇapāpassa¹⁵ ti kalyāṇassa¹⁶ pāpassa¹⁷
kusalassa¹⁸ akusalassa ca kammassa ayam sukho ayam
dukkho ca vipāko ti abhisaddahassu.¹⁹ Ubhaye asante
ti kalyāṇapāpe ti²⁰ duvidhe kamme avijjamāne. Siyā nu
sattā sugatā duggatā vā ti ime sattā sugatim²¹ gatā²²
duggatim²³ gatā²⁴ vā²⁵ sugatiyam²⁶ vā²⁷ addhā duggatiyam
daliddā vā ti²⁸ ayam attho. Kin nu siyā katham bha-
veyyā²⁹ ti attho. Idāni yathā vuttam attham.

¹ 'hassa, S. S. ² 'yya, S. S. B. ³ M. adds hi.
⁴ tassa, S. ⁵ dvayan ca, C. ⁶ paved, S.
⁷ 'cārayanti, M. C. D.; B. ⁸ dvayam tam, C. D.
⁹ B. adds cā. ¹⁰ om. B. ¹¹ om. S. S.
¹² B. adds ca. ¹³ kalāne pāpe cā ti, B.
¹⁴ 'gatiyā, B. ¹⁵ duggatiyā vā, B. ¹⁶ sattā, S.
¹⁷ S. S. add pi vā. ¹⁸ om. B., and has yam l. ayam.
¹⁹ sambhav, B.

No c'ettha kammāni ti Yasmā ca kammāni ti¹
ca gāthādvayena vyātirekato anvayato ca vibhāveti.

Tattha hinā paṇitā ti kularūpārogyaparivārādini hinā
ulārā ca.

Dvay' ajja kammānam vipākam āhū ti dvayam
duvidham ajja idāni kammānam sucaritaduocaritānam vi-
pākam vadanti kathenti. Kin tan ti āha.² Sukhassa
dukkhassa ca vedanīyan ti itthassa ca anitthassa³ ca³
anubhavanayoggam. Tā devatā parivārayanti⁴ ti ye
ukkamsavasena⁵ sukhavedanīyam vipākam paṭilabhanti, te⁶
devatā hutvā dibbasukhasamappitā indriyāni parivārenti.⁷
Paccanti bālā dvayatam apassino ti ye bālā kammāni
ca kammaphalañ cā ti dvayam apassantā asaddahantā te
pāpapasutā dukkhavedanīyam vipākam anubhavantā nira-
yādsu kammānā⁸ paccanti dukkham pāpūnanti.

Evam kammaphalam saddahanto⁹ pana tvam kasmā
evārūpam dukkham paccanubhavasī ti anuyogam sandhāya

Na m' atthi kammāni sayam katāni
datvā pi me¹⁰ natthi so ādiseyya
acchādanam sayanam atha 'nnapānam
ten' amhi naggo kasirā ca vutti¹¹ ti

30

gātham āha.

Tattha na m'atthi kammāni sayam katāni ti yas-
mā¹² sayam attanā pubbe katāni puññakammāni mama
natthi na vijjanti,¹³ yehi idāni acchādanādinī¹⁴ labheyyam.
Datvā pi me natthi so ādiseyyā ti yo samanabrāh-
maṇānam dānam datvā 'asukassa petassa hotū' ti me
ādiseyya¹⁵ uddiseyya so¹⁶ natthi.¹⁶ Ten' amhi naggo
kasirā ca vutti ti tena duvidhena¹⁷ kāraṇena idāni

¹ B. omits this phrase.

² B. adds ti, and omits kin tan ti āha. ³ om. S_r.

⁴ °cārayanti, B. S_r. ⁵ okkassa.°, S_r; okassa.°, S_r.

⁶ om. B., and (also S_r) adds devaloke tā. ⁷ °cārenti, B.

⁸ kammunā, B. ⁹ asadd.°, B. ¹⁰ om. M.; S_r. S_r.

¹¹ kasirā pavutti, S_r. ¹² B. adds ca. ¹³ vijjati, B.

¹⁴ B. adds na. ¹⁵ ādisē, S_r. S_r. ¹⁶ om. B.

¹⁷ B. adds pi.

naggo niccolo amhi kasirā dukkhā ca¹ vutti² jivika³
hoti.

Tam sutvā rājā tassa acchādanādilābham ākaṅkhanto

Siyā nu kho⁴ kāraṇaṃ kiñci yakkha
acchādanam yena tvam labhetha
ācikkha me tvam⁵ yad atthi hetu
saddhāyitam⁶ hetuvaco suṇomā⁷ ti

81

gātham āha.

Tattha yenā ti yena kāraṇena tvam acchādanam
labhetha labheyyāsi⁸ kiñci tam kāraṇaṃ siyā nu kho
bhaveyya nu kho ti attho. Yad atthi ti yadi atthi.

Ath' assa peto tam kāraṇaṃ ācikkhanto

Kappitako nāma idh' atthi bhikkhu
jhāyī susīlo arahā⁹ vimutto¹⁰
guttindriyo samvutapātīmokkho
sītibhūto uttamadiṭṭhipatto.

82

Sukhlilo vadaṇṇu suvaco sumukho
svāgamo suppaṭimuttako ca
puññassa khettaṃ araṇavihāri
devamanussānaṃ ca dakkhiṇeyyo.

83

Santo vidhūmo anigho nirāso
mutto visallo amamo avaṅko
nirupadhi sabbapapaṇcakkho
tisso vijjā anuppatto jutimā.

84

Appaṇṇāto disvā pi¹¹ na¹² sujāno¹³
muni ti nam Vajjisū voharanti
jānanti¹⁴ tam yakkhabhūtā anejaṃ
kalyāṇadhammaṃ vicarantaṃ¹⁵ loke.

85

¹ om. S_r. S₂. ² pavutti, S_r. ³ ka, all MSS.

⁴ C. adds te. ⁵ S_r. S₂ add yatva.

⁶ yidam, C. D.; yikam, M.

⁷ supomi, C.; suno, S_r. S₂. ⁸ oyyā ti, B.

⁹ ahosi, M. ¹⁰ arahādhivutto, B.

¹¹ va, D.; B.; om. M. C.

¹² pana l. pi na, S_r. S₂; C. adds ca.

¹³ subbijāno, M.

¹⁴ om. S_r. ¹⁵ oti, M. C.; S_r. S₂.

Tassa tuvaṃ ekam¹ yugaṃ duve vā
 mam uddisitvāna sace dadetha
 paṭiggahitāni ca² tāni c'assu³
 mamañ ca passetha sannaddhadussan ti

36

gāthā abhāsi.

Tattha Kappitako nāmā ti Jaṭilasahassassa abbhantare āyasmato Upālitherassa upajjhāyaṃ sandhāya vadati. Idhā ti imissā⁴ Vesāliyā samipe. Jhāyī ti aggaphala-jhānena jhāyī. Sītibhūto ti sabbakilesadaruthaparilāhāvūpasamena sītibhāvam⁵ patto. Uttamadiṭṭhipatto ti uttamaṃ aggaphalaṃ sammādiṭṭhipatto.

Sakhilo ti mudu. Suvaco ti subbaco. Svāgamo ti suṭṭhu āgatāgamo.⁶ Suppaṭimuttako cā⁷ ti suṭṭhu⁷ paṭimuttabhāni⁸ ti attho. Araṇavihārī ti mettāvihārī.

Santo ti upasantakilesa. Vidhūmo ti vigatamicchāvitakkadhūmo.⁹ Anigho ti niddukkho. Nirāso ti nittanho. Mutto ti sabbabhavēhi vimutto.¹⁰ Visallo ti vigatarāgādisallo. Amāmo ti mamaṃkāravirahito.¹¹ Avaṅko ti kāyavāṇkādivāṇkavirahito. Nirupadhi ti kilesābhisankhārādi-upadhippahāyī. Sabbapapañcakhīṇo ti parikhīṇatanhādipapañco. Jutimā ti anuttarāya nānājutiya jutimā.

Appaṇṇāto ti paramappicchatāya paṭicchannagunattāya na pākato¹² ca.¹³ Na sujāno ti gambhīrabhāvena disvā pi evaṃsilo evaṃdhammo evampañño ti na suviññeyyo. Jānanti taṃ yakkhabhūtā anejan ti yakkhabhūtā ca anejaṃ nittanhaṃ araha ti taṃ jānanti. Kalyāṇadhamman ti sundarastīlādiguṇaṃ.

Tassā ti tassa Kappitakamahātherassa. Ekam yugaṃ ti ekam vatthayugam. Duve vā ti dve vā¹⁴ vatthayugāni. Mam uddisitvāna ti mamaṃ udisitvā. Paṭiggahitāni

¹ eka, M. D.; B. S. ² pi, M.

³ assu, C.; passa, S. S. ⁴ imassā, S.

⁵ bhavaṃ, S. ⁶ āgamo, S. S. ⁷ om. B.

⁸ suppaṭimuttakavāco muttabhāni, B.; patimatta^o, S. S.

⁹ dhammo, S. S. ¹⁰ mutto, S. S. ¹¹ rahito, S. S.

¹² B. adds disvā. ¹³ va, B.

ca tani c'assu¹ ti tani vatthayugani tena² patiggahitani
ca³ assu bhavayyup.⁴ Sannaddhadussan ti dussena
katasannāham laddhavattham hutvā. Nivatthapārutadussan
ti attho. Tato rājā

Kasmim padese samanāṃ vasantaṃ
gantvāna passeṃu mayam⁵ idāni
yo⁶ m'ajja⁷ kaṅkham vicikicchitaṃ ca
diṭṭhivisūkani⁸ vinodaye⁹ me¹⁰ ti 37

therassa vasanaṭṭhānaṃ pucchi.

Tattha kasmim padese ti katarasmim padese. Yo¹¹
m'ajjā ti yo ajja. Ma-kāro padasandhikaro. Tato peto

Eso nisinno Kapinaccanāyam¹²
parivārito devatābahūhi¹³
dhammakatham¹⁴ bhāsati saccanāmo
sakasmim averake¹⁵ appamatto ti 38

āha.

Tattha Kapinaccanāyan ti kapinaṃ vā¹⁶ narānaṃ¹⁶
naccanena Kapinaccanā ti laddhavohāre padese. Sacca-
nāmo ti jhāyi susilo arahā vimutto ti adhi gūṇanāmehi
yāthāvanāmo¹⁷ aviparitanāmo.¹⁸

Evam petena vutte rājā tāva-d-eva therassa santikaṃ
gantukāmo

Tathāham¹⁹ kassāmi gantvā idāni
acchādayissaṃ samanāṃ yugena
patiggahitāni²⁰ ca²¹ tani c'assu²²
tuvaṃ ca passeṃu sannaddhadussan ti 39

gātham āha.

¹ passā, S., S₂. ² kena, B. ³ te, S₁, S₂.
⁴ °yyam, all MSS. ⁵ yam, M. ⁶ so, C. D.; sa, S₁, S₂.
⁷ p'ajja, C. ⁸ C. D., S₁, S₂, insert ko. ⁹ °dayeyya,
M. C. D.; B. ¹⁰ ce, S₂; ve, S₁. ¹¹ sa, S₁, S₂, and so. l. yo.
¹² Kasiṇajhānāyam, C. ¹³ devatāhi b., all MSS. exc. M.
¹⁴ dhammik., M. C. D.; B. ¹⁵ accharake, S₁; acche-
rake, S₂, B. ¹⁶ om. S₁. ¹⁷ yathā., S₁. ¹⁸ °paritta., S₁, S₂.
¹⁹ yathāham, M. D.; B. ²⁰ °ggahāni, D. ²¹ pi, M.
²² c'assam, C. D.; B.; passa, C. D.

Tattha kassāmi ti karissāmi.

Atha petāna¹ thero dhamma² desesi. Tasmā nāya³ upasaṅkamanakālo ti dassento

Mā akkhaṇe pabbajita⁴ upāgami
sādhū vo Licchavi n'esa dhammo
tato ca kāle upasaṅkamitvā
tatt⁵ eva passa⁶hi⁷ raho⁸nisinna⁹ ti

40

gātham āha.

Tattha sādhu ti āyācane nipāto. Vo Licchavi n'esa dhammo ti Licchavirāja tumhāka¹ rājūna² esa dhammo na hoti, ya³ akāle upasaṅkama⁴na. Tatt⁵ eva ti tasmi⁶ yeva thāne.

Evam petena vutte rājā sādhu ti sampaticchitvā attano nivesana¹ eva gantvā puna yuttapattakāle aṭṭha vatthayugāni gāhāpetvā therā² upasaṅkamitvā ekamanta³ ni sinno paṭisa⁴nthāra⁵m katvā 'imāni⁶ bhante aṭṭha vatthayugāni paṭiga⁷ṇhathā⁸ ti āha. Tam sutvā thero samutthāpanattha⁹m 'mahārāja pubbe tvā¹⁰ adāna¹¹silo samāna¹²brāhmaṇāna¹³m vihet¹⁴hanajāto¹⁵ ca, katha¹⁶m papitāni vatthāni dātukāmo jāto¹⁷ ti? Tam sutvā rājā tassa kāra¹⁸pa¹⁹m acikkhanto petena samāgama²⁰m tena ca attanā²¹ kathita²²m sabbam therassa ārocetvā vatthāni datvā petassa uddisi. Tena peto dibbavatt²³hadhara²⁴ alaṅkatapaṭiya²⁵atto assa²⁶m arūho therassa ca rañño ca purato pātubhavi. Tam disvā rājā attama²⁷no pa²⁸mudito pītisa²⁹ma³⁰na³¹sajāto 'paccak³²khato vata maya³³ kamma³⁴phala³⁵m diṭṭha³⁶m, na dāna³⁷ha³⁸m pāpa³⁹m karissāmi puñña⁴⁰m eva karissāmi⁴¹ ti vatvā tena petena sakkhi akāsi so ca peto 'sace tvā⁴² Licchavirāja ito paṭṭhāya adhamma⁴³m pahāya dhamma⁴⁴m carasi evāha⁴⁵m tayā⁴⁶ sakkhi karissāmi santika⁴⁷ṇi ca te āgami⁴⁸ssāmi⁴⁹ sūla⁵⁰vuta⁵¹ṇi ca purisa⁵²m si⁵³gha⁵⁴m sūlato mocehi, eva⁵⁵m so jivita⁵⁶m labhitvā dhamma⁵⁷m caranto dukkha⁵⁸to muccissati⁵⁹ therā⁶⁰ṇi ca kālena kāla⁶¹m upasaṅkamitvā dhamma⁶²m supanta⁶³ puñña⁶⁴na⁶⁵.

¹ peto devatāna¹m, S. S. ² passa²mi, C. D.; S. S.

³ idāni, S. S. ⁴ jatiko, B. S. ⁵ ya, B. ⁶ attano, B.

⁷ tava, B. ⁸ tenāga⁸m, S. S. ⁹ muccissati, S. S.

ni karohi' ti vatvā gato. Atha rājā theram vanditvā
nagaram pavisitvā sīgham sīgham Licchaviparisam¹ sannipā-
tāpetvā² te anujānapetvā tam purisam sūlato mocetvā
'imam arogam³ karothā' ti tikicchake⁴ ānāpesi therāñ ca
upasaṅkamtivā pucchi 'siyā nu kho bhante nirayagāmini-
kammam katvā tñitassa nirayato mutti' ti 'siyā mahārāja,
sace ulāram puñnam karoti⁵ muccati' ti vatvā thero⁶
rājānam sarāpesu pañcasu⁷ silesu ca⁸ patitthāpesi. So
tatttha patitthito therassa ovāde tñatvā sotāpanno ahosi.
Sūlavuto pana puriso arogo hutvā samvegajāto bhikkhūsu
pabbajitvā na cirass' eva arahattam pāpuni. Tam attham
dassento saṅgitikārā

Tathā ti⁹ vatvā agamāsi tatttha
parivārīto dāsaganena Licchavi
so tam nagaram upasaṅkamtivā
vās' upagañchittha¹⁰ sake nivesane. 41
Tato ca kale gilhikiccāni¹¹ katvā
nhātvā¹² pivitvā ca khaṇam¹³ labhitvā
viceyya pelato¹⁴ yugāni aṭṭha
gāhāpayi dāsaganena Licchavi. 42
So tam padesam upasaṅkamtivā
tam addasa samaṇam santacittam
paṭikkantam gocarato¹⁵ nivattam¹⁶
sṛtibhūtam rukkhamūle nisinnam. 43
Tam enam avoca upasaṅkamtivā
appābādham phāsuviherāñ ca pucchi:
'Vesāliyam Licchavi 'ham¹⁷ bhaddan¹⁸ te
jānanti maṃ Licchavi Ambasakkharo. 44

¹ °saṅgha, S.
² °pātetvā, B.
³ ārogam, S.
⁴ tikicchike, S.
⁵ karoti ti vatvā, S.
⁶ om. B.
⁷ B. add ca.
⁸ hi, M.; S.
⁹ °gacchittha, M. C. D.; B.
¹⁰ tihi k°, S.
¹¹ C. D., B. add ca.
¹² khatam, B.
¹³ velato, S.; all MSS. exc. B. add ca.
¹⁴ te carato, S.; to car.°, S.
¹⁵ nivattam, B.
¹⁶ aham, C. D.
¹⁷ bhadan, M.; S.
¹⁸ Appa°, M.; Amu°, S.

Imāni me attha yugāni subhāni¹
 paṭiggaṇha bhante dadāmi² tuyham
 ten' eva atthena idhāgato 'smi
 yathā aham³ attamano bhaveyyam'. 45
 'Dūrato 'va samaṇā brāhmaṇā ca⁴
 nivesanan te parivajjayanti
 pattāni bhijjanti tava nivesane
 saṅghāṭiyo cāpi⁵ vipātayanti.⁶ 46
 Athāpare⁷ pāḍakudārikāhi⁸
 avamsirā samaṇā pātayanti⁹
 etādisaṃ pabbajitā¹⁰ vihesaṃ
 tayā kataṃ samaṇā pāpuṇanti.¹¹ 47
 Tiṇena telaṃ¹² pi na tvaṃ adāsi
 mūlhassa maggaṃ¹³ pi na¹⁴ pāvadāsi
 andhassa daṇḍaṃ sayam ādiyāsi
 etādiso kadariyo¹⁵ asaṃvuto¹⁶
 atha tvaṃ kena vannaṇa kim eva disvā
 amhehi saha saṃvibhāgaṃ¹⁷ karosi?¹⁸ 48
 'Paccemi¹⁹ bhante yaṃ tvaṃ vadesi
 vihesayi²⁰ samaṇe brāhmaṇe ca²¹
 khiddatthiko²² no ca padutthacitto
 etaṃ pi me dukkaṭaṃ eva bhante. 49
 Khiddhāya²³ kho pasavitvā²⁴ pāpam
 vedeti dukkhaṃ asamattabhōgi²⁵

¹ bhante, M. C. D.; B. ² padāmi, S. S. ³ om. S. S.
⁴ samaṇabrah.° ca, M. C.; sam.° me, D.; B.; samaṇabrah.°,
 S. S. ⁵ pāpi, S. S. ⁶ vipātayanti, D.; B.; pātayanti,
 M.; vipāliyanti, C.; viṇasayanti, S. S. ⁷ pure, S. S.
⁸ °dārikāhi, C. D.; S. S.; °dhārikāhi, M.; B.
⁹ pātayanti, S. S.; phāliyanti, C.
¹⁰ °taṃ, S.; sabba pi taṃ, S. ¹¹ °pāti, S. S.
¹² tesam, D.; S. S. ¹³ mattam, S. S.
¹⁴ M. D. add tvaṃ. ¹⁵ om. M. D.
¹⁶ asamyato, M. D.; M. C. D., B. add tvaṃ. ¹⁷ om. S.
¹⁸ saṃkarosi, S. ¹⁹ saccemi, S. S. ²⁰ vimosayi, S. S. B.
²¹ samaṇabrahmaṇe 'tha, S. S.
²² khitta.°, D.; B.; khida.°, S.; kiddhattiko, S.
²³ khittaya, D.; B.; khiddhāya, S. S.
²⁴ °tu, S. S. °tvāna, D. ²⁵ asamatta hotu, S. (hoti,
 S.); appamattabhogi, M. C. D.; B.

daharo yuvā nagganiyassa bhūgi kiṃ su tato dukkhatar' assa' hoti?	50
Tam disvā samvegamattham ² bhante tappaccayā cāham ³ dadāmi dānam paṭiganha bhante vatthayugāni aṭṭha: yakkhass' im' āgacchantu dakkhipāyo'. ⁴	51
'Addhā hi ⁵ dānam bahudhā pasattham ⁶ dadato ca ⁷ te akkhayadhammam atthu ⁸ paṭigganhami te vatthayugāni aṭṭha: yakkhass' im' āgacchantu dakkhipāyo'. ⁴	52
Tato hi ⁹ so ācamayitvā Licchavi therassa datvāna yugāni aṭṭha paṭiggahitāni ca tāni ¹⁰ c'assu ¹¹ yakkhañ ca passetha ¹² sannaddhadussam.	53
Tam addasa candanasāralittam ¹³ ājaññam āruḷham ¹⁴ uḷaravañnam alaṅkatam sādhunivatthadussam parivāritam yakkhamabiddhipattam.	54
So tam disvā attamano udaggo pahatthacitto ca subhaggarūpo kammañ ca disvāna mahāvipākam sanditthikam cakkhunā sacchikatvā.	55
Tam enam avoca upasāṅkamitvā: 'dassāmi dānam samaṇabrāhmaṇānaṃ na cāpi me kiñci adeyyam ¹⁵ atthi tuvañ ca me yakkha bahūpakāro'. 'Tuvañ ca me Licchavi ekadesam adāsi dānāni amogham etam	56

¹ dukkhātur' assa, S₁, S₂.

² samvegamattham, S₁; samvegamalamattham, C. D.; B.

³ vāham, D.; B.; vā pi, M. C. ⁴ 'pāyo, S₁, S₂.

⁵ adāhi, S₁, S₂.

⁶ bahu pāpasattham, S₂; bahu pāpattham, S₁.

⁷ pa, S₁, S₂. ⁸ atthum, S₁, S₂. ⁹ ca, S₁, S₂.

¹⁰ pattāni, S₁, S₂. ¹¹ vā c'assu, B.; vāsu, S₁, S₂.

¹² passettha, M.; B.; passatha, O.

¹³ 'sāravilittam, M. C.

¹⁴ āruḷham, M.; B.; āruḷha, C. D.; āruyham, S₂; āruyha, S₁.

¹⁵ dadeyyam, D.; deyyam, C.; adadeyyam, B.

sv āham ¹ karissāmi tayā 'va ² sakkhim amānuso mānusakena saddhim ³ .	57
'Gati ca bandhu ca ⁴ parāyanañ ca mitto mamāsi ⁵ ntha devatā me ⁶ yācāmi tam ⁷ pañjaliko bhavitvā icchāmi tam yakkha ⁸ punāpi datthum ⁹ .	58
'Sace tuvaṃ ¹⁰ assaddho bhavissasi kadariyarūpo vippaṭipannacitto ¹¹ ten' eva maṃ lacchasi ¹² dassanāya disvā ca ¹³ tam nāpi ¹⁴ ca ālapissam.	59
Sace ¹⁵ tvaṃ ¹⁶ bhavissasi dhammagaravo dāne rato ¹⁷ saṅgahitattābhavo ¹⁸ opānabhūto samanabrāhmaṇaṇaṃ evaṃ mamaṃ lacchasi ¹⁹ dassanāya disvā ca tam ālapissam bhaddan ²⁰ te.	60
Imaṃ ca sūlato lahum ²¹ pamuñca yatō nidānaṃ akarimha sakkhim maññāmi ²² sūlāvutakassa kārāṇā te aññamaññaṃ akarimha sakkhim.	61
Ayaṃ ca sūlato ²³ lahum ²⁴ pamutto sakkacca dhammāni ²⁵ samācaranto mucceyya ²⁶ so nirayā 'va ²⁷ tamhā kammaṃ siyā aññatra vedaniyaṃ. ²⁸	62

¹ disvāham, M. C. ² ca, M. C. D.; B.
³ 'va, C. ⁴ vā māsi, C. D.; ca mālisi, S., S.
⁵ devatāsi, S., S.; devatāse, M.
⁶ yathā maham, S., S. ⁷ yakkham, S.
⁸ tvaṃ, M.; B.; bhavetum, S. ⁹ rūpo, M.
¹⁰ Licchavi, S., S. ¹¹ pa, S., S. ¹² no pi, M. C. D.; B.
¹³ M. C. D., B. add pana. ¹⁴ tuvaṃ, S., S., B.
¹⁵ nirato, C. ¹⁶ saṃgahitattābhavo, S.
¹⁷ bhadan, M.; S., S.
¹⁸ lahu, S., S.
¹⁹ maññāmi, M. C. D.; B.; maññāma, S.; maññama, S.
²⁰ sūlāvuto, S., S. ²¹ lahu, S.
²² kammāni, M. ²³ muñceyya, S., S.
²⁴ ca, M.; B.; niraya 'va, S., S.; nirayamhā, C. D.
²⁵ savedaniyaṃ, S., S.

Kappitakañ ¹ ca upasaṅkamitvā tena saha samvibhajitvā ² kale sayam mukhena upanisajja puccha so te ³ akkhissati etam attham.	63
Tam eva bhikkhum upasaṅkamitvā pucchassu puññatthiko ⁴ no ca ⁵ paduttḥacitto so tesu tam asutam cāpi ⁶ sabbam ⁷ dhammam ⁸ akkhissati yathā pajānam ⁹ . (sato ⁹ ca dhammam sugatim akkhissa)	64
So tattha rahassam ¹⁰ samullapitvā ¹¹ sakkhim karitvāna ¹² amānuseṇa pakkāmi so Licchavinam ¹³ sakāsam atha bravi ¹⁴ parisam sannisinnam: 'Sunantu bhonto mama ekavākyam varam varissam ¹⁵ labhissāmi attham sūlavuto puriso luddakammo paṇitadāṇḍo anupattarūpo. ¹⁶	65
Ettāvatā visatirattimattā yato āvuto ¹⁷ n'eva jivati na mato tāham mocayissāmi ¹⁸ dāni yathā matim anujānātu saṅgho ⁹ .	66
'Etañ ca aññañ ¹⁹ ca ²⁰ lahum pamuñca ko tam ²⁰ vadethā ti ²¹ tathā karontam yathā pajānāsi ²² tathā karoḥi yathā matim anujānāti saṅgho ⁹ .	67
	68

¹ Kappitañ, M. ² °bhajetvāna, B. ³ tena, M. C.
⁴ mupñatthiko, S.; muñcatthiko, S.
⁵ no ca, M. D.; B. S₂; no 'va, S₁; n'eva, C. ⁶ vā pi, S₁. S₂.
⁷ dhammam, C.; S₁. S₂. B. ⁸ sabbam pi, C.; S₁. S₂. B.
⁹ In M. C. D., B. *this verse is missing*.
¹⁰ rāhassi, M.; rahassam, D.; arahassam, C.
¹¹ samūla°, S₁. S₂. ¹² akaritvāna, S₁. S₂.
¹³ Licchavi, D. ¹⁴ bravi, S₂.
¹⁵ carissam, B.; vadissam, S₁. S₂.
¹⁶ anupatta°, M.; anuppatta°, D.; anumatta°, C.; anu-
satta°, S₁. S₂. B. (*but in v. 71 B. has anum.*)
¹⁷ bhāvuto, B. ¹⁸ mocarissāmi, M.; mācar°, C.
¹⁹ om. S₁. ²⁰ tava, S₁.
²¹ °thā ti, M. C.; °mā ti, D.; B.; °mo ca, S₁. S₂.
²² °āti, C. D.; °āhi, M.

So¹ tam padesaṃ upasaṅkamtivā
 sūlavutaṃ mocayi khippam eva
 mā bhāyi sammā ti² ca³ tam avoca
 tikicchakānaṃ ca upaṭṭhapesi. 69
 Kappitakaṃ ca upasaṅkamtivā
 tena saha⁴ saṃvibhajitvā⁵ kāle
 sayam mukhen' upanisajja⁶ Licchavi
 tath' eva⁶ pucchi⁷ naṃ⁸ kāraṇatthiko:⁹ 70
 'Sūlavuto puriso luddakammo
 paṇitadāṇo anupattarūpo
 ettāvataṃ visatirattimattā
 yato āvuto n'eva jīvati na mato. 71
 So mocito ca¹⁰ gantvā mayā idāni
 etassa yakkhassa vaco hi¹¹ bhante
 siyā nu kho kāraṇaṃ kiñci-d-eva
 yena so nirayaṃ no vajeyya? 72
 Ācikkha bhante yadi atthi hetu
 saddhāyitaṃ¹² hetu vo suṇoma
 na tesam¹⁴ kammānaṃ vināsaṃ atthi
 avedayitvā idha vyantibhāvo'? 73
 'Sace so dhammāni¹⁵ samācareyya
 sakkacca rattindivaṃ appamatto
 muñceyya so nirayā 'va¹⁶ tamhā
 kammaṃ siyā aññatara vedaniyam'. 74
 'Aññāto¹⁷ eso purisassa attho
 mamaṃ piḍāni anukampa¹⁸ bhante
 anusāsa maṃ ovada bhūripaṇña²⁰
 yathā ahaṃ²⁰ no²¹ nirayaṃ vajeyyam'. 75
 'Aj' eva²² buddhaṃ saraṇaṃ upehi

¹ om. S. ² om S. S. ³ samā, S. S.
⁴ vibhajitvāna, all MSS. exc. M.
⁵ C. D., S. S. have n'eva (na, B.) before upa.
⁶ kath' eva, C.; S. S. B. ⁷ pucchittha, M. C. D.; B. S.
⁸ om. S. ⁹ kālaṃ kār'o, M. C.; S. S.
¹⁰ om. M.; B. ¹¹ ti, M. C. D. ¹² kam, M.; B. S.
¹³ vaco, M. C. D.; B. ¹⁴ tesam na, M.
¹⁵ kammāni, S. S. ¹⁶ ca, M. C. D.; B.
¹⁷ to 'mhi, M. ¹⁸ kampam, S. S.; kamma, C.
¹⁹ paṇña, S. ²⁰ yathāham, S. ²¹ n' eva, S. S. ²² ajje ca, B.

dhammañ ca saṅghañ ca pasannacitto tath' eva sikkhāpadāni ¹ pañca akhaṇḍaphullāni samādiyassu. ²	76
Paṇātipātā viramassu ³ khippaṃ loke adiṇṇaṃ parivajjayassu amajjapo mā ca musā abhāsi ⁴ sakena dārena ⁵ ca hohi ⁶ tuṭṭho.	77
Imañ ca (ariyaṃ ⁷) aṭṭhaṅgavaraṃ upetaṃ samādiyāhi ⁸ kusalaṃ sukhundriyaṃ.	78
Ūvaram piṇḍapātāñ ca paccayaṃ sayanāsanaṃ annaṇḍaṇaṃ khādaniyaṃ vatthaṃ ⁹ senāsanaṇi ca dadaḥi ujubbhūtesu ¹⁰ vipprasanna cetasā.	79
Bhikkhū ca ¹¹ sīlasampanne vitarāge bahussute tappēhi ¹² annaṇḍaṇa, sadā puññaṃ pavaddhati.	80
Evañ ca dhammāni ¹³ samācaranto sakkacca ¹⁴ rattindivaṃ appamatto muñceyya ¹⁵ tvaṃ nirayā ¹⁶ 'va ¹⁷ tamhā kammaṃ siyā aññatra vedaniyaṃ ¹⁸ .	81
'Ajj' eva buddhaṃ saraṇaṃ upemi dhammañ ca saṅghañ ca pasannacitto tath' eva sikkhāpadāni ¹ pañca akhaṇḍaphullāni samādiyāmi. ¹⁹	82
Paṇātipātā viramāmi khippaṃ loke adiṇṇaṃ ¹⁸ parivajjayāmi amajjapo no ca musā bhaṇāmi sakena dārena ca ¹⁹ homi tuṭṭho.	83
Imañ ca (ariyaṃ ⁷) aṭṭhaṅgavaraṃ upetaṃ samādiyāmi ²⁰ kusalaṃ sukhundriyaṃ.	84

¹ sikkhāya pad.^o, M.; sikkhāni pad.^o, S., S.₂

² °dayassu, D.; S.; °dayassa, S.₂ ³ °assa, S.₂

⁴ abhāsi, M. C. D.; B. ⁵ dārakena, S.₂ ⁶ hoti, C.

⁷ om. S., S.₂ ⁸ °dayāhi, B. S.₂

⁹ vattha, all MSS. except S.₂ ¹⁰ M. C. D., B. continue: sadā
(dāda, B.) puññaṃ pavaddati, bhikkhū ca and so on.

¹¹ pi, M. D. ¹² tappesi, C. D.; S., S.₂

¹³ kammāni, S., S.₂ ¹⁴ °ccam, C. D.; B.

¹⁵ muñca, S., S.₂; M. adds so.

¹⁶ nirayamhā, M. C. D.; B. ¹⁷ °dayāmi, D.

¹⁸ adiṇṇā, S., ¹⁹ pa, S., S.₂ ²⁰ °dayāmi, B.

Civaram piṇḍapātāṇ ca paccayam sayanāsanaṃ
annapānaṃ khādaniyaṃ vatthaṃ¹ senāsanaṇi ca
(bhikkhū ca sīlasampanne vitarāge bahussute)
dadāmi na vikampāmi² buddhānaṃ sāsane rato'. 85
Etādiso Licchavi Ambasakkharo³

Vesāliyaṃ aññataro upāsako
saddho mudu kārakaro ca⁴ bhikkhū
saṅghaṇ ca sakkacca⁵ tadā upatṭhahi. 86

Sūlavuto⁶ ca ārogo hutvā
seri sukhi⁷ pabbajjaṃ upāgami
bhikkhuṇ ca āgamma Kappitakuttamaṃ⁸
ubho pi sāmāññaphalāni⁹ ajjhagum. 87

Etādisā sappurisānaṃ¹⁰ sevanaṃ
mahapphalā hoti satam vijānataṃ
sūlavuto aggaphalaṃ aphussayi¹¹
phalaṃ kaṇṭṭhaṃ pana Ambasakkharo³ ti 88

gāthāyo avocum.

Tattha vās' upagañchitthā¹² ti vāsaṃ upagañchi¹³ ti.
Gihikiccāni¹⁴ ti gehaṃ¹⁵ āvasantena¹⁶ kātabbakuṭum-
bakiccāni.

Viceyyā ti sundaravatthagahanaṭṭhaṃ¹⁷ vicinitvā.

Paṭikkantaṃ ti piṇḍapāṭapaṭikkantaṃ. Tenāha: goca-
rato nivattaṃ ti.

Avocā ti Vesāliyaṃ Licchavi 'haṃ¹⁸ bhaddaṃ te¹⁹ ti ādi-
kaṃ avoca.

Vipātayanti²⁰ ti vipāliyanti.²¹

Pāḍakudārikāhi²² ti pāḍasankhātāhi kudārikāhi.²³
Pātayanti²⁴ ti pasāriyanti.²⁵

¹ vattha, *all MSS. except S.* ² vikampāmi, *S.*; na kappā-
mi, *S.*; vikkappāmi, *M. C. D.*; *B.* ³ Appa°, *M.*

⁴ om. *S.* *S.* ⁵ °ccam, *all MSS. exc. M.*

⁶ °vutako, *C. D.* ⁷ sukhaṃ, *S.* *S.* ⁸ °gacchi, *M.*; *B.*

⁹ kampita°, *S.* *S.* ¹⁰ °phalā, *D.* ¹¹ °puriso, *B.*

¹² phussayi, *B.*; phussasi, *S.* *S.* ¹³ °gacchitthā, *B.*

¹⁴ °gacchi, *B.* ¹⁵ tihi k°, *S.* *S.* ¹⁶ gehe, *B.*

¹⁷ āvasavenana, *B.* ¹⁸ sindhura°, *S.* *S.* ¹⁹ ahaṃ, *S.* *S.*

²⁰ bhante, *S.* *S.* ²¹ vidālayanti, *S.* *S.* ²² vidāliyanti, *S.* *S.*

²³ °kudhārikāhi, *B.*; °kumārikāhi, *S.* *S.* ²⁴ kudhārihi, *B.*

²⁵ pāliyanti, *S.* *S.* ²⁶ pariyaṇti, *S.*; paricāriyanti, *S.*

Tiṇeṇā ti tiṇaggenāpi. Mūlhasa maggam pi na¹ pāvadaṣi ti maggamūlhasa maggam pi tvam na katha-
yasi, 'evāyaṃ puriso ito c'ito ca² paribbhamatū' ti kelisiḷo
hi ayam rājā. Sayam ādiyaṣi ti andhasa hatthato
yaṭṭhim sayam eva acchinditvā gaṇhasi. Saṃvibhāgam
karosi ti attanā paribhuñjitabbavatthuto ekaccāni datvā
saṃvibhajasi.

Paccemi bhante yaṃ tvam vadesi ti bhante tvam
Pattāni bhijjanti ti ādinā yaṃ vadesi tam paṭijānāmi,
sabbam³ yeva⁴ tam mayā katam kārūpitaṃ cā ti dasseti.
Etaṃ pi ti etaṃ khiddādhippāyena⁵ katam pi, khiddāṣ
ti khiddāya.⁶

Pasavitvā ti upacinitvā. Vedeti ti anubhavati.
Asamattabhogī⁶ ti aparipuṇṇabhogo. Tam eva aparipu-
ṇṇabhogataṃ dassetum 'Daharo yuvā ti ādivuttam.
Nagganiyassā ti naggabhāvassa. Kim su tato⁷
dukkhatar' assa hoti ti kim su nāma tato⁷ naggabhā-
vato dukkhatarāṃ assa petassa hoti.

Yakkhass' im' āgacchantu dakkhiṇāyo⁸ ti imā
mayā diyamānā vatthadakkhiṇāyo⁸ petassa upakappantā.

Bahudhā pasatṭhan⁹ ti bahūhi pakārehi buddhādhi-
vaṇṇitaṃ. Akkhayadhammam atthū ti aparikkhaya-
dhammam hotu.

Ācamayitvā¹⁰ ti hatthapādadhovanapubbakam mukham
vikkhaletvā.

Candanasāralittan ti sārabbhūtacandalittam. Uḷa-
ravaṇṇan ti seṭṭharūpam.¹¹ Parivāritan ti anuku-
lavuttinā pariṇānena parivāritam. Yakkhamahiddhi-
pattan ti mahatiṃ yakkhiddhim deviddhim¹² patvā tṭhitam.¹³

Ekadesam adāsi ti catūsu paccayesu¹⁴ ekadesabbhūtam
vatthadānam sandhāya¹⁵ vadati. Sakkhin ti sakkhibhavam.

¹ B. adds tvam. ² om. S. ³ saccam, B.

⁴ eva, B. ⁵ khiddhā°, S.; khittā°, B.

⁶ appamatta°, B. ⁷ gato, S. S. ⁸ °payo, S. S.

⁹ ca satṭhan, S. S. ¹⁰ ācayitvā, S. ¹¹ iṭṭha°, B.

¹² om. S.

¹³ All MSS. add Tam enam avoca ti tam enam avoca.

¹⁴ S. S. add ca. ¹⁵ saddhāya, S. S.

Mamāsi¹ ti me āsi.² Devatā me³ ti mayham devatā āsi ti yojanā.

Vippaṭipannacitto ti micchādiṭṭhipaṭipannamānaso⁴ dhammiyaṃ paṭipadam paḥāya adhammiyaṃ paṭipadam paṭipanno ti attho.

Yato nidānan ti yaṃ nimittam yassa santikam āga-manahetu.

Samvibhajitvā⁵ ti dānasamvibhāgam katvā. Sayam mukhena upanisajja pucchā ti aññe purise apesetvā upanisiditvā samukhen⁶ eva puccha.

Sannisinnan ti sannipatitavasena nisinnam.

Labhissāmi atthan ti mayā icchitam⁶ attham labhissāmi. Paṇitadaṇḍo ti ṭhapitasariradaṇḍo. Anupattarūpo⁷ ti rājānam anupattapakatiko.⁸

Visatirattimattā ti visatimattā rattiyo. Ativattā ti attho. Tāhan ti tam aham. Yathā matin ti mayham yathā ruçim.

Etañ ca aññāñ cā ti etaṃ sūle āvutaṃ purisaṃ aññāñ ca yassa rājānā paṇitā tañ ca. Lahum pamuñcā ti siḡham mocehi. Ko tam vadethā⁹ ti tathā dhammiyakammaṃ karontaṃ tam imasmim Vajjiratthe ko nāma pamocehi¹⁰ ti vadeyya. Evaṃ vattum koci pi na labhati ti attho.

Tikicchakānañ cā ti tikicchake ca.

Yakkhassa vaco ti petassa vacanam. Tassa bhante petassa vacanena evam akāsin ti dasseti.

Dhammāni ti pubbe kataṃ pāpakammaṃ abhibhavitum samatthe aññadhamme. Kammaṃ siyā aññatra vedaniyaṃ ti yaṃ tasmim pāpakamme uppajjavedaniyaṃ¹¹ tam ahosi kammaṃ nāma hoti, yaṃ pana aparāpariyāya-vedaniyaṃ tam aññatra aparāpariyāyavedayitabbaphalaṃ hoti. Satisamsārappavattiyaṃ ti attho.

¹ māmāsi, S.₁. ² āsi, S.₁. ³ devatāsi, S.₁ S.₂.

⁴ micchāpaṭippanna°, B.; °diṭṭhipanna°, S.₂.

⁵ jetvānā, B. ⁶ B. adds pi. ⁷ °satta°, S.₁ S.₂.

⁸ rājānattasabhāvo, S.₁ S.₂. ⁹ vademā, B.; vadetā, S.₂, (in S.₂ a whole leaf, viz. fol. bbai is missing, the text recommences with °dabhinukho on p. 245 l. 9 fr. t.); B. has after ti: tathā karontān ti. ¹⁰ āpam°, S.₁ S.₂. ¹¹ upapajja°, B.

Imañ cā ti attanā vuttamānatāya¹ āsannam paccakkham vā² katvā vuttam. Ariyam atthaṅgavaram upetan ti parisuddhatthena ariyam Pāṇātipātāveramañi ādihi atthahi aṅgehi upetam yuttam uttamam uposathasīlam. Kusalan ti anavajjam. Sukhundriyan ti sukhavipakam.

Sadā puññam pavaḍḍhati ti sakid eva puññam katvā alam ettāvātā ti accharituttḥo³ hutvā aparāparam sucari- tam pūrentassa sabbakālam puññam abhivaḍḍhati aparā- param vā⁴ sucari- tam⁴ pūrentassa puññasankhātam puñña- phalam uparūpari vaḍḍhati paripūreti ti attho.

Evam therena vutte rājā upāyadukkhatō utrastacitto ratanattaye puññadhamme ca abhivaḍḍhamānapasādo tato⁵ patthāya⁵ saraṇāni sīlāni ca samādiyanto⁶ Ajji⁶ eva buddham saraṇam upemi ti⁷ ādim⁷ āha.

Tattha etādiso ti ediso⁸ yathāvuttarūpo. Vesāliyam aññataro upāsako ti Vesāliyam anekasahasseso⁹ añña- taro upāsako hutvā. Saddho ti ādikalyāṇamittasannissa- yena tassa purimabhāvato¹⁰ aññādisatam¹¹ dassetum vuttam. Pubbe hi so asaddho kakkhaḷo bhikkhūnam akkosakārako saṅghassa ca anupaṭṭhānako ahosi, idāni pana saddho muduko¹² hutvā bhikkhū saṅghaṃ ca⁷ sakkaccam tadā upaṭṭhaya¹³ ti.

Tattha kārakaro ti upakārakāri.

Ubho pi ti dve pi sūlavuto¹⁴ rājā ca. Sāmañña- phalāni ajjhagun ti yathā¹⁵ rāham sāmaññaphalāni adhi- gañchimsu.¹⁵ Tayidaṃ yathā rāham dassetum Sūlavuto aggaphalam aphussayi, phalam kaniṭṭham pana Amba- sakkharo ti vuttam.

Tattha phalam kaniṭṭhan ti sotāpattiphalam sandhā- yāha. Yam pan' ettha atthato avibhattam tam suviññey- yam eva.

Evam rañño petena attanā ca¹ vuttam attham āyasmā Ma- hākappitako Satthāram vanditum Sāvattim gato Bhagavato¹⁶

¹ vucca.°, B. ² S. adds ti. ³ apari.°, B. ⁴ om. B.

⁵ uthāya, B. ⁶ °dayanto, B. ⁷ om. S. ⁸ etādisam, S.

⁹ B. adds upāsakesu. ¹⁰ °sabhāvato, B. ¹¹ asadi.°, B.

¹² mudukāro, B. ¹³ °ahi, S. ¹⁴ °vutako, B.

¹⁵ °gacchimsu, B.; agañchimsu, S. ¹⁶ om. S. S.

ārocesi. Satthā tam atthāṃ atthupattim katvā sampatta-
parisāya dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa
satthikā ahosi.²

Ambasakkharapetavatthuvaṇṇanā.

IV, 2.

Supātha yakkhassa² vāṇijānañ cā³ ti. Idam
Serissakapetavatthum.⁴ Tam yasmā Serissakavimānavatthunā
nibbisesaṃ tasmā tattha atthupattiyam gāthāsu ca yaṃ
vattabbaṃ tam Paramatthavibhāvanīyaṃ Vimānavatthu-
vaṇṇanāyaṃ vuttam eva. Tasmā tattha⁵ vuttanāyena⁶ eva
veditabbaṃ ti.

Serissakapetavatthuvaṇṇanā.⁴

IV, 3.

Rājā Piṅgalako nāma⁷ ti. Idam⁸ Nandakapetavatthum.⁶
Tassa kā uppatti?⁷ Satthu parimibbhanato rassasatadva-
yassa accayena Suratthavisaye Piṅgalo nāma rājā ahosi.
Tassa senāpati Nandako⁶ nāma micchādīṭṭhiviparītadassano
N'atthi dinnan ti ādinā micchāgāhaṃ paggayha vicari.
Tassa dhitā Uttarā nāma upāsikā paṭirūpe kule dinnā
ahosi. Nandako pana kālam katvā Viñjhāṭaviyaṃ mahati
nigrodharukkhe vemānikapeto hutvā nibbatti. Tasmim
kālakate Uttarā sucisitalagandhodakapūritam pāṇiyaghaṭam
kummāsābhisaṅkhatehi vaṇṇagandharasasampannehi pūvehi
paripunnasaraṇā⁸ ca aññatarassa khmāsavattherassa datvā
'ayaṃ dakkhiṇā mayhaṃ pitu upakappati' ti uddisi.
Tassa tena dānena dibbapāṇiyaṃ aparimitā ca⁹ pūva
pātubhavimsu. Tam disvā so evaṃ cintesi: 'pāpakam vata
mayā katam yaṃ mahājano Natthi dinnan ti ādinā micchā-
gāhaṃ gāhito, idāni pana Piṅgalo rājā Dhammāsokassa
rañño ovādam¹⁰ dātum gato, so tam tassa datvā āgamissati,
handāhaṃ natthikadīṭṭhim vinodessāmi' ti. Na ciren' eva¹¹
Piṅgalo rājā Dhammāsokassa rañño ovādam¹⁰ datvā paṭini-

² S₁. B. add ti. ³ B. adds ca. ⁴ vā, S₁. ⁵ Serisaka.⁶ B.
⁷ om. S₁. ⁸ Nandiko, B. throughout. ⁹ tassupp.¹⁰ B.
¹¹ saravakañ, S₁. ¹² vā, B. ¹³ uppādam, B. ¹⁴ B. adds ca.

vattanto maggāṃ paṭipajjī. Atha so peto attano vasa-
natthānābhimukhaṃ tam maggāṃ nimmini. Rājā tthita-
majjhantike samaye tena maggena gacchati. Tassa
gacchantassa purato maggo dissati, piṭṭhito paṇ' assa
antaradhāyati. Sabbapacchato gacchanto puriso maggāṃ
antarahitaṃ disvā bhūto visaraṃ viravanto dhāvītva rañño
ārocesi. Tam sutvā rājā bhūto samviggamānaso hatthi-
kkhandhe thatvā catasso disā olokento petassa vasana-
nigrodharukkhaṃ disvā tadabhimukho agamāsi saddhiṃ
caturāṅginiyā senāya. Athānukkamena rañño tam tthānaṃ
patte peto sabbābharanavibhūsito rājānaṃ upasāṅkamitvā
paṭisanthāraṃ katvā pūve² pāṇiyaṃ ca dāpesi. Rājā sa-
parijano nahātvā pūve khādītva pāṇiyaṃ pivītva paṭipas-
saddhamaggakilamatho Devatā nu 'si gandhabbo ti ādinā
petāṃ pucchi. Peto ādito paṭṭhāya attano pavuttiṃ
ācikkhitvā rājānaṃ micchādassanato vimocetvā saraṇesu³
silesu ca paṭiṭṭhāpesi. Tam atthaṃ dassetaṃ saṅgitikārā:

Rājā Piṅgalako nāma Suratthānaṃ adhipati
ahu Moriyānaṃ upatthānaṃ gantvā Surattham punar⁴
āgamā.⁵ 1
Unhe majjhantike kāle rājā paṅkaṃ⁶ upāgami
addasa maggāṃ ramaṇiyaṃ petānaṃ tam vannaṇapatham.⁷ 2
Sārathim āmantayi⁸ rājā: 'ayaṃ maggo ramaṇiyo
khemo sovattthiko sivo, iminā⁹ sārathi yāma'.¹⁰ 3
(Suratthānaṃ¹¹ santike ito tena pāyāsi Sorattho¹²
senāya caturāṅginiyā.¹³) 4
Ubbiggarūpo¹⁴ puriso Sorattham¹⁵ etad abravi:¹⁶

² B. adds ca. ³ puna, S₁, S₂; punam, B.

⁴ I suppose that the second line runs in the original:
Moriyānaṃ upatthānaṃ Surattham punar āgamā.

⁵ vaṅkaṃ, M. C. D.; B.; caṅkaṃ, S₁, S₂.

⁶ petānaṃ vannaṇapatham, S₁, S₂. ⁷ tevi, C.

⁸ S₁, S₂ add va; D., B. add ca. ⁹ yāhi, S₁, S₂; āyama, C.

¹⁰ Suddhodana, S₁; suttho na, S₂. ¹¹ Sur.^o, M. C.; B.

¹² āṅgiyā, S₁; it would be no great loss if we remove v. 4.

¹³ ubbinga.^o, C. ¹⁴ Sur.^o, S₁, S₂.

¹⁵ eta bravi, S₁; eta bruvi, S₂.

'kumaggam¹ paṭipannamhā bhimsānam lomahamsanam
 purato dissati² maggo pacchato ca na³ dissati. 5
 Kumaggam⁴ paṭipannamhā Yamapurisānam santike
 amānuso vāyati gandho ghoso sūyati dāruṇo'. 6
 Samviggo rājā Sorattho⁵ sārathim etad abravi:⁶
 'kumaggam⁷ paṭipannamhā' bhimsanam lomahamsanam
 purato⁸ dissati maggo pacchato ca⁹ na dissati. . 7
 Kumaggam¹⁰ paṭipannamhā Yamapurisānam santike
 amānuso vāyati gandho ghoso sūyati dāruṇo'. 8
 Hatthikkhandham¹¹ samūruyha¹² olokeno catuddisā
 addasa rukkham¹³ nigrodham¹⁴ pādapaṃ chāyāsampannam
 nīlabbhavaṇṇasadisam meghavaṇṇasirannibham. 9
 Sārathim āmantayi rājā: 'kim eso¹⁵ dissati brahā
 nīlabbhavaṇṇasadiso meghavaṇṇasirannibho'? 10
 'So¹⁶ nigrodho mahārāja pādapo chāyāsampanno
 nīlabbhavaṇṇasadiso meghavaṇṇasirannibho'. 11
 Tena pāyāsi Sorattho¹⁷ yena so dissati¹⁸ brahā¹⁹
 nīlabbhavaṇṇasadiso meghavaṇṇasirannibho. 12
 Hatthikkhandhato oruyha rājā rukkham upāgami
 nisidi rukkkhamūlasmim sāmacco saparijano
 pūram pāṇiyakarakam²⁰ pūve citte ca addasa. 13
 Puriso ca²¹ devavaṇṇi²² sabbābharanabhūsito
 upasāṅkamtivā rājanam Sorattham¹⁷ etad abravi:²² 14
 'Svāgatan te mahārāja atho te adurāgataṃ
 pivatu devo²³ pāṇiyam, pūve khāda arindama'. 15
 Pivitvā rājā pāṇiyam sāmacco saparijano
 pūve khāditvā²⁴ pivitvā (ca) Sorattho²⁵ etad abravi:²² 16

¹ kummaggam, C.; S₂.
² padissati, S₁ S₂; 'va dissati, B. ³ pana. l. ca na, S₁.
⁴ kumm.^o, S₂. ⁵ Sur.^o, C. D.; S₁ S₂. ⁶ eta brūvi, S₂.
⁷ 'ha, M. ⁸ purato 'va, C.; S₁ S₂. B.
⁹ pana, S₁. ¹⁰ kumm.^o, C. ¹¹ 'kkhandhanto, C.;
 'kkhandan ca, S₁ S₂. ¹² ār.^o, S₁ S₂. ¹³ om. S₁ S₂.
¹⁴ S₁ S₂ add ramanīyam. ¹⁵ eko, C. ¹⁶ om. M. C. D.; B.
¹⁷ Sur., S₁ S₂. ¹⁸ dissate, M.; B. ¹⁹ brahmā, C. D.
²⁰ 'karanam, M. D.; B.; 'kanam, C. ²¹ M., S₁ S₂. B. add ti.
²² abravi, S₁; eta brūvi, S₂. ²³ deva, C. ²⁴ M. C. D.,
 B. add arindamo tattha uhatvā. ²⁵ Sur., all MSS. exc. C.

'Devatā nu' 'si gandhabbo adu Sakko purindado?
 aṇanta² tam pucchāma, katham jānemu tam mayam?' 17
 'Namhi devo na gandhabbo nāpi³ Sakko purindado
 peto aham mahārāja Surattḥā⁴ idham āgato'. 18
 'Kiṃ silo kiṃ samācāro Surattḥasmim pure tuvaṃ
 kena te brahmacariyena ānubhāvo ayaṃ⁵ tava?' 19
 'Tam suṇohi mahārāja arindama ratthavaḍḍhana*)
 amaccā parisajjā ca brāhmaṇo ca purohito: 20
 Surattḥamhā⁶ aham deva⁷ puriso pāpacetaso
 micchādittḥi ca dussilo kadariyo paribhāsako. 21
 Dadantānaṃ karontānaṃ vārayissaṃ bahujanam
 aññesaṃ dadamānaṃ antarāyakaro⁸ aham. 22
 Vipāko natthi dānassa saṃyamassa kuto phalam
 natthi ācariyo nāma adantaṃ ko damissati?⁹ 23
 Samatulyāni bhūtāni kuto¹⁰ jetthāpacāyikā¹¹
 natthi balaṃ¹² viriyaṃ vā¹³ kuto utthānaporisam?¹⁴ 24
 Natthi dānaphalam nāma na visodheti¹⁵ verinaṃ
 laddheyyaṃ¹⁶ labhate macco niyati pariṇāmajam. 25
 Natthi mātā pitā bhātā loko natthi ito paraṃ
 natthi dinnam natthi¹⁷ hutam sunihitam¹⁸ na vijjati. 26
 Yo pi haneyya¹⁹ purisaṃ parassa²⁰ chindate²¹ siram
 na koci kiñci hanati²² sattannaṃ vivaram antare. 27
 Acchejjabhejjo²³ jivo atthamso gulaparimaṇḍalo
 yojanāni²⁴ satā pañca ko jivaṃ²⁵ chetum²⁶ arabati? 28

¹ na, S.
² o, S.
³ na pi, S.
⁴ tḥa, S.; M. has Surattḥā 'ham idhāgato.
⁵ aham, C.
⁶ smā, S.; smim, M. C.
⁷ om, S.
⁸ antarāyaṃ karom' aham, M. D.; 'rāya karom' aham, C.;
 rāyaṃ karo, B.
⁹ dapessati, S.
¹⁰ kule, all MSS. exc. D.
¹¹ oyako, B.; yiko, S.
¹² phalam, C. D.; B.; M. B. add vā.
¹³ om. M.
¹⁴ upattḥāna, S.
¹⁵ sodheti, S.
¹⁶ labheyyam, M. C.
¹⁷ om. S.
¹⁸ S., add pi.
¹⁹ nā hanoti, S.; na haneyya, C. D.
²⁰ purisassa, M. C.; B.
²¹ chinde, M. D.; B.; dīte, S.
²² hanatthi, S.
²³ M. C. D.; B. add 'si.
²⁴ nānam, M. C.
²⁵ koṭinam, S.
²⁶ setum, B.

*) 'na, so the Burmese MSS. nearly everywhere this word
 recurs, the Sinhalese MSS., however, have 'nam.

Yathā suttagule khitte nibbethentam ¹ palāyati	
evam eva ca ² so jivo nibbethento ³ palāyati.	29
Yathā gāmato nikkhamma aññam gāmam pavisati	
evam eva ⁴ ca ⁵ so jivo aññam bondim ⁶ pavisati.	30
Yathā gehato nikkhamma aññam geham pavisati	
evam eva pi ⁷ so jivo aññam bondim ⁸ pavisati. ⁷	31
Cūlasiti mahākappino ⁹ satasahassāni pi ¹⁰	
ye ¹¹ bālā ye ¹² ca paṇḍitā samsāram khepayitvāna	32
Dukkhass' antam karissare, mitāni sukhadukkhāni ¹³	
donehi piṭakehi ca, jino ¹⁴ sabbam pajānāti.	33
Samūlha ¹⁵ itarā ¹⁶ pajā, evamdiṭṭhi pure āsim	
samūlho ¹⁷ mohapāruto ¹⁸ micchādiṭṭhi ca dussilo	
kadariyo paribhāsako. ¹⁹	34
Oram me chahi māsehi kalakiriya bhavissati,	
ekantam katukam ghoram nirayam papatiss' āham. ²⁰	35
Catukkannam catudvāram vibhattam bhāgaso ²¹ mitam	
ayopākārapariyantam ²² āyasaṃ patikujjitam. ²³	36
Tassa ayomayā bhūmi jalitā tejasayutā	
samantā yojanasatam pharitvā tiṭṭhati ²⁴ sabbadā.	37
Vassasatasahassāni ²⁵ ghoso sūyati tāvade	
lakkho ²⁶ eso mahārāja satabhāgavassakoṭiyo. ²⁷	38
Koṭisatasahassāni niraye paccare janā	
micchādiṭṭhi ca ²⁸ dussilā ye ²⁹ c'āriyūpavādino.	39
Tatthāham digham addhānam dukkham vedissam vedanam	
phalam pāpassa kammassa tasmā socām' āham bhusam. ³⁰	40

¹ °dhentam, M. C. D.; B.; °dhetam, Sr. S.
² pi, Sr. S.; °dhento, *all MSS.* ⁴ evam, C. D.; Sr. S.
⁵ kāyam, C.; Sr. S.; ⁶ ca, M. C. D.; B.
⁷ nirivasi, M. C. D. ⁸ matākappi navasata°, M.
⁹ hi, M.; ti, C. D.; *om.* S. S. ¹⁰ C. D., S.; *add* ca.
¹¹ *om.* C. ¹² dukkhadukkhāni, Sr.
¹³ pi no, Sr. S.; ¹⁴ °lhāyam, B.; samunhāyam, Sr. S.
¹⁵ ittarā, Sr. ¹⁶ samunho, Sr. S.
¹⁷ mohapāruto Sr. S.; ¹⁸ °bhāsiko, Sr.
¹⁹ āham, M.; B. ²⁰ bhāgasso, D.
²¹ °pānāraparikhittam, B. ²² pari°, S. ²³ °si, C.
²⁴ vassāni°, M. D.; B.; vassānam, C.; vassasah°, Sr.
²⁵ sakho, Sr. S.; ²⁶ °bhāgam vassa°, Sr. S.; °bhāga°,
C. D.; B. ²⁷ *om.* S.; ²⁸ yeva, S.; ye ca, C. D.; Sr. B.

Tam suṇohi mahārāja arindama ratthavaḍḍhana:
 dhita mayham mahārāja Uttarā, bhaddam atthu¹ te. 41
 Karoti² bhaddakam kammam silesuposathe³ ratā
 saññatā⁴ samvibhāgi ca vadaññū⁵ vigamaccharā.⁶ 42
 Akhaṇḍakārī sikkhāya⁷ suṇhā parakulesu⁸ ca
 upāsikā Sakyamunino⁹ Sambuddhassa sirimato. 43
 Bhikkhu ca silasampanno gāmaṃ piṇḍāya pāvīsi
 okkhittacakkhu¹⁰ satimā guttadvāro¹¹ susamvuto
 sapaḍānam caramāno agamā¹² tam nivesanam.¹³ 44
 Tam addasa mahārāja Uttarā, bhaddam atthu¹⁴ te
 pūram pāṇiyakarakam¹⁵ pūve citte ca sā adā
 «pitā me kālakato bhante tassa tam¹⁶ upakappatu.»¹⁷ 45
 Samanantarānuditthe vipāko upapajjatha¹⁸
 bhuñjāmi kāmakāmi rājā Vessavaṇo yathā. 46
 Tam suṇohi mahārāja arindama ratthavaḍḍhana:
 sadevakassa lokassa buddho aggo pavuccati
 tam buddham saraṇam gaccha saputtadāro¹⁹ arindama. 47
 Atthaṅgikena maggena plusanti amatam padam
 tam dhammam saraṇam gaccha saputtadāro¹⁹ arindama. 48
 Cattāro maggaṇipāṇā²⁰ cattāro ca phale²¹ tithā
 esa saṅgho ujubbhūto paññāsilasamāhito
 tam saṅgham saraṇam gaccha saputtadāro¹⁹ arindama. 49
 Paṇātipatā viramassu khippam*)
 loke adinnam parivajjayassu

¹ om. S₁; attha, S₂. ² karohi, B.

³ sile upos.^o, M. C. D.; B. ⁴ puññatā, S₁, S₂.

⁵ ññā, S₁, S₂. ⁶ vigatam.^o, S₁, S₂; vitam.^o, C. D.; B.

⁷ sikkhāyam, S₁, S₂. ⁸ parasu kul.^o, S₁.

⁹ Sakka.^o, S₁. ¹⁰ ukkhitta.^o, S₁, S₂, B.

¹¹ dvāre, S₂; dvāresu, S₁. ¹² āgamā, B.

¹³ nivesam, S₂. ¹⁴ attha, S₁, S₂.

¹⁵ pāṇiyassa karakam, S₁, S₂; pāṇiyasaraṇam, M.; pāni-
 yakaraṇam, D.; B. ¹⁶ tass' etam, M. C. D.; B.

¹⁷ okappatu, S₁, S₂.

¹⁸ uda.^o, M. C. D.; B.; uppajj.^o, S₂.

¹⁹ dvāre, S₁, S₂. ²⁰ ca paṇi.^o, M. C. D.; B.

²¹ bale, B.

*) cp. Dhammapada, ed. Fausböll, p. 97.

amajjapo¹ mā² ca musā abhani³
sakena⁴ dārena ca hohi⁵ tuṭṭho'. 50
'Atthakāmo 'si me yakkha hitakāmo 'si devate
karomi tuyham vacanam tvam 'si⁶ ācariyo mama. 51
Upemi saraṇam buddham dhammañ cāpi anuttaram
saṅghaṇ ca naradevassa gacchāmi saraṇam ahaṇ. 52
Paṇātipātā viramāmi khippaṇ
loke adinnaṇ parivajjayāmi
amajjapo⁷ no ca musā bhaṇāmi
sakena dārena ca⁸ homi tuṭṭho. 53
Odhunāmi⁹ mahāvāte nadiyā vā¹⁰ sīghaṇ gūmiyā¹¹
vamāmi¹² pāpakam dīṭṭhiṇ buddhānaṇ sūsane rato'. 54
Idaṇ vatvāna Soratṭho¹³ viramitvā pāpadassanaṇ
namo Bhagavato katvā pāmokkho¹⁴ rathaṇ āruhi¹⁵ ti 55

gāthāyo avocum.

Tattha rājā Piṅgalako nāma Surattṭhānaṇ adhi-
pati ahū ti piṅgalacakkhutāya Piṅgalo ti pākatanāmo
Surattṭhadesassa issaro rājā ahosi. Moriyānaṇ ti Mori-
yarājūnaṇ Dhammāsokaṇ sandhāya vadati. Surattṭhaṇ
punam¹⁶ āgamā ti Surattṭhavisayaṇ uddissa Surattṭhagāmi-
maggam¹⁷ paccāgañchi.

Paṇkan¹⁸ ti mudubhūmi.¹⁹ Vannapathan²⁰ ti petena
nimmitaṇ mudubhūmimaggam.¹⁹

Khemo ti nibbhayo. Sovatthiko ti sotthibbhāvavaho.
Sivo²¹ ti anuppaddavo.

Surattṭhānaṇ santike ito ti iminā maggena gacchantā
mayam Surattṭhavisayassa samipe yeva. Soratṭho²² ti Su-
ratṭhādhipati.

Ubbiggarūpo ti uttrastasabhāvo. Bhimsanan²³ ti

¹ opā, all MSS. except M.; B. ² no, C. D.

³ abhāni, S₁. ⁴ sakkena, S₂. ⁵ hoti, S₁.

⁶ asi, C. D.; S₁, S₂. ⁷ opā, C. D. ⁸ om. M.; S₁.

⁹ ophu.^o, M. C. D.; B.; otu.^o, S₁, S₂. ¹⁰ om. M.

¹¹ gāmamyā, S₂. ¹² viramāmi, C. ¹³ Sur.^o, S₁, S₂.

¹⁴ pamukho, M. ¹⁵ āruyha, S₁, S₂; āruhi, C.; ārūhi, D.

¹⁶ puna, S₁, S₂; punam, B. ¹⁷ gāminam maggam, B.

¹⁸ vaṅkan, B. ¹⁹ maru.^o, B. ²⁰ vannanāp.^o, S₁, S₂.

²¹ siho, S₁, S₂. ²² Sor., all MSS. ²³ bhisanan, S₁, B.

bhayajananam. Lomahamsanan ti bhisanabhāvena¹ lomānam hamsanam.²

Yamapurisānam santike ti petānam samipe vattāma.³ Amānuso vāyati gandho ti petānam sarīragandho vāyati. Ghoso sūyati dāruṇo ti paccekaniṛayesu kāraṇam kāriyamanānam sattānam ghorataro saddo sūyati.

Pādapan ti pādasadisehi mūlavayavehi udakassa pīvanato pādapo ti laddhanāmanam taruṇam. Chāyāsampannan ti sampannam chāyam. Nīlabbhavannasadisān ti vāṇṇena⁴ nīlameghasadisānam. Meghavānnasirannibhan ti meghavānnasapthānam hutvā khāyamānam.

Pūram pāniyakarakan⁵ ti pāniyena punnam⁶ pāniyabhājanam.

Pūve ti khajjake. Citte ti cittijanane⁷ madhure manuññe tahiṃ tahiṃ sarāve pūretvā tḥapitapūve addasa.

Atho te adurāgatan ti ettha atho ti nipātamattham avadhāraṇatthe vā. Mahārāja te āgamanam⁸ durāgataṃ⁹ na hoti, atha kho svāgataṃ evā ti mayam sampatiṇṇhāma ti attho. Arindamā ti arīnam damanasīla.

Amaccā¹⁰ pārisajjā¹¹ ti¹² amaccā pārisajjā ca¹³ vacanam supantu brāhmaṇo ca tuyham purohito tam suṇātū ti yojanā.

Suratthamhā ahan ti Suratthadesato aham. Devā ti rājānam ālapati. Micchādittḥi ti natthikadittḥiyā viparītadassano. Dussīlo ti nissīlo. Kadariyo ti thaddhamacchari. Paribhāsako ti samaṇabrāhmaṇānam akkosako.

Vārayissan ti vāremi.¹⁴ Antarāyakaro ahan ti dānam dadantānam upakāram karontānam antarāyakaro hutvā aññesam ca¹⁵ paresam dānam dadamānānam. Dānamayapūññato aham bahujanam vārayissan vāremi¹⁶ ti yojanā.

Vipāko natthi dānassā ti ādi-vāritakāradassanam. Tattha vipāko natthi dānassā ti dānam dadato tassa

¹ so all MSS. ² lomahamsāpanam, S. S.

³ pattāma, S. S. ⁴ nīlavāṇṇa, B.

⁵ pāniyassa karakan, S. S.; pāniyam karāṇam, B.

⁶ pūram, B. ⁷ janena, S. ⁸ āgataṃ, B.

⁹ dūrāg°, B. ¹⁰ om. all MSS. ¹¹ om. S. S.

¹² vāresi, S. S. ¹³ vāresi, S.; vāresinī, S.

vipāko āyatim pattabbaphalam natthi ti vipākam paṭibhāti. Samyamassa kuto phalan ti silassa pana kuto nāma¹ phalam. Sabbena sabbam² natthi eva³ ti adhippāyo. Natthi ācariyo nāma ti ācārasamācārasikkhapako⁴ ācariyo nāma koci natthi sabhāvato, eva hi sattā dantā vā⁵ adantā vā honti ti adhippāyo. Tenāha: adantaṃ ko damissatī ti.

Samatulyāni bhūtāni ti ime sattā sabbe pi aññam-aññam samasamā. Tasmā jeṭṭho eva natthi kuto jeṭṭhāpacāyiko. Jeṭṭhāpacāyanapuññam nāma natthi ti attho. Natthi balan ti yamhi attano bale⁶ patitṭhitā sattā viriyam katvā manussasobhagayatam ādim katvā yāva arahattasampattiyo pāpunanti,⁷ tam⁸ viriyabalam⁹ paṭikkhipati viriyam vā natthi. Kuto utṭhānaporisan ti idam no¹⁰ purisaviriyena purisakārena¹¹ pavattan ti evam¹² pavattavādapatikkhepavasena vuttam.

Natthi dānaphalam nāma ti dānassa phalam¹³ nāma kiñci natthi, deyyadhammapariccego bhasmanihitam viya nipphalo¹⁴ eva ti attho. Na visodheti verinan ti ettha¹⁵ verinan ti¹⁶ veravantam verānam vasena¹⁷ pāṇātipātādinam vasena katapāpam puggalam dānasilādi-vātato na visodheti kadāci pi suddham¹⁸ na karoti. Pubbe¹⁹ Vipāko natthi dānassa ti ādinā dānādito attano²⁰ paresam nivāritakāradassanam, Natthi dānaphalam nāma ti ādinā²¹ pana attano²² micchābhiniवेशadassanan²³ ti daṭṭhabbam. Laddheyyan ti laddhabbam. Katham pana laddhabban ti āha: Niyati parināmajan ti ayam satto sukham vā dukkham vā labhanto niyati parināmavasena²⁴ labhati. Na kammassa katāya²⁵ issarādinā cā²⁶ ti adhippāyo.

¹ tam, S. S.

² B. adds tam.

³ om. B.

⁴ ācara°, B.

⁵ balena, S. S.

⁶ ṇāti, S. S.

⁷ om. S. S.

⁸ phalam, B., also before.

⁹ so, S.

¹⁰ kāyena, B.

¹¹ eva, S. S.

¹² dānaph°, B.

¹³ le, S.; lam, B.

¹⁴ veravantim, S.; veramantim, S.

¹⁵ visuddhim, B.

¹⁶ puññe, S. S.

¹⁷ attanā, S. S.

¹⁸ adi, S. S.

¹⁹ nivesane dass°, S.; nivesana dassan, S.

²⁰ vipari°, B.; parināmajavas°, S. S.; B. adds eva.

²¹ kattāya, S. S.

²² vā, S. S.

Natthi mātā pītā bhātā ti mātādisu¹ sammāpati-
pattimicchāpati-pattinam phalābhāvaṃ² sandhāya vadati.
Loko natthi ito paran ti ito idhalokato³ paraloko
nāma koci natthi. Tattha tatth' eva sattā ucchijjanti ti
adhippāyo. Dinnan ti mahādānam. Hutan ti pahona-
kasakkāro⁴ tadubhayam pi phalābhāvaṃ⁵ sandhāya natthi
ti paṭikkhipati. Sunihitan ti suṭṭhu nihitam. Na vijjati
ti yaṃ samānabrāhmaṇānam dānam nāma anugāmikaṃ
nidānan ti vadanti tam na vijjati. Tesam tam vācāvattthu-
mattam evā ti adhippāyo.

Na koci kiñci hanati ti yo⁶ puriso param purisam
haneyya parassa purisassa sīsam chindeyya tattha para-
matthato na koci kiñci hanati,⁶ sattannam kāyānam chinda-
bhāvato⁷ hananto viya hoti. Kathaṃ satthappahāro⁸ ti
aha: Sattannam vivaram antare ti⁹ paṭhaviyādānam
sattannam kāyānam vivarabhūte antare chinde sattham¹⁰
pavisati. Tena sattā⁹ asi-ādihi pahaṭṭa viya honti. Jīvo
viya pana sesakāyā pi niccasabhāvato¹¹ na chijjanti ti
adhippāyo.

Acchejjabhejjo¹² jīvo ti ayam sattānam jīvo satthā-
dihi na chinditabbo niccasabhāvato.¹³ Atthamso gulā-
parimaṇḍalo ti eso pana jīvo kadāci atthamso hoti
kadāci gulāparimaṇḍalo. Yojanāni satā pañcā ti kevali-
bhāvaṃ¹⁴ patto pañcayojanasatubbedho hoti. Ko jīvam
chetum arahati ti¹⁵ niccam nibbikāram jīvā ca ko
nāma satthādihi chinditum arahati. Na so kenaci vikopeyyā
ti vadati.

Suttagule vivethetvā katasuttagule khitte ti nibbe-
thanavasena khitte. Nibbēthentam palāyati ti pabbate
vā rukkhagge vā thatvā nivethiyamānam¹⁶ khittam sutta-

¹ adisu, B. ² phala.^o, S.₁. ³ S.₁ S.₂ add pana.

⁴ pahona.^o, S.₁ S.₂. ⁵ so, S.₁ S.₂. ⁶ hananti, S.₁.

⁷ nicca.^o, B. ⁸ sattā.^o, S.₁ S.₂. ⁹ om. S.₁. ¹⁰ sattam, B.

¹¹ niccasabhāvattā, B.; niccabbhāvata, S.₂; vinicchapabbā-
vatā, S.₁. ¹² B. adds 'si.

¹³ bhāvata, S.₂; pabbhāvata, S.₁.

¹⁴ kevalam bhāvappatto, B.

¹⁵ B. omits the following passages till pabbate vā and so on.

¹⁶ nibbedhiy.^o, B.

guḷam nibbēhenta¹ eva gacchati. Evam evan ti yathā taṃ suttaguḷam nibbēhiyamānam² eva gacchati, sutte³ khīṇe na² gacchati,² evam eva so jīvo cūḷāsīti mahākappino sataśaḥassāni ti vuttakālam eva attabhāvagūḷam nibbēhento⁴ palāyati pavattati,² tato uddham³ na ppavattati.

Evam eva ca³ so jīvo ti yathā koci⁴ puriso attano nivāsagāmato⁵ nikkhamitvā tato aññam gāmaṃ pavisati kenaci-d-eva karaṇiyena, evam eva⁶ so jīvo ito sarirato⁷ nikkhamitvā aññam aparaṃ sariraṃ niyativasena pavisati ti adhippāyo.

Bondin ti kāyam.

Cūḷāsīti ti caturāsīti. Mahākappino ti mahākappānam tattha ekamhā mahāsarā Anotattādito vassasate vassasate⁸ kusaggena ekekaṃ udakabindum nīharantena⁹ iminā upakkamena sattakkhattum tamhi sare nirudake¹⁰ jāte eko mahākappo nāma hoti ti vatvā evarūpānam mahākappānam caturāsītisatasahassāni¹¹ ti saṃsārassa parimāṇan ti vadati.¹² Ye bālā ye ca paṇḍitā ti ye ca³ andhabālā ye ca sappaññā sabbe pi te saṃsāram khepayitvānā ti⁴ yathāvuttakālaparicchedaṃ saṃsāram aparāparuppattivasena khepetvā.¹³

Dukkhaṃ¹⁴ antaṃ¹⁵ karissare ti vaddhadukkhassa¹⁶ pariyaṇṭaṃ pariyoṣaṇaṃ¹⁷ karissanti. Paṇḍitā pi antara sījhitum¹⁸ na sakkonti bālā pi tato uddham na ppavattanti ti tassa laddhi. Mitāni sukhadukkhāni dōṇehi piṭakehi ca ti sattānaṃ sukhadukkhāni nāma dōṇehi piṭakehi māna-bhājanehi mitāni viya yathāvuttakālaparicchedena parimitatta¹⁹ paccekaṃ ca tesam tesam²⁰ sattānaṃ tāni²¹ niyatipariṇāmajātāni²² pariṇāmitāni, tayidaṃ jīno sabbam pajānāti²³ jina-bhūmiyaṃ tītho kevalaṃ pajānāti saṃsārassa samatikkantatta.²⁴

¹ nibbedh.^o, B. ² om. B.

³ om. S.₁ S.₂. ⁴ eko, B. ⁵ nivāsana.^o, B.

⁶ evam, B. ⁷ kāyato sarato, S.₁ S.₂. ⁸ S.₂ adds 'va.

⁹ nīharanti, S.₁ S.₂. ¹⁰ ninnudake, S.₁ S.₂. ¹¹ om. S.₁.

¹² vadanti, S.₁ S.₂. ¹³ khepitvā, B. ¹⁴ om. S.₂.

¹⁵ vattha.^o, B. ¹⁶ vesānaṃ, S.₂; sosānaṃ, S.₁. ¹⁷ su.^o, B.

¹⁸ pariccehamitatta, B. ¹⁹ jāni, S.₁ S.₂.

²⁰ jānāti ti, S.₁ S.₂. ²¹ matikk.^o, B.

Samsāre pana paribbhamati¹ samūlūhūyam itarā pajā, evamdiṭṭhi pure āsin ti yathāvuttanattikadiṭṭhiko pubbe² aham ahoṣim. Samūlho mohapāruto ti yathāvuttāya diṭṭhiyā hetubhūtena sammohena³ samūlho, tam sahaajātena pana⁴ mohena pāruto paṭicchāditakusalabho ti adhippāyo. Evaṃ pubbe yā⁵ attano uppanā pāpadiṭṭhi tassā vasena katam pāpakammam dassetvā idāni attanā āyatim anubhavitabbam tassa phalam dassento Oram⁶ me chahi masehi ti ādim āha.

Tattha vassasatasahassāni⁷ ti vassānam satasahassāni atikkamitvā ti vacanaseso, bhummatthe vā etam paccattam vacanam. Vassesu satasahassesu vitivattesū ti attho. Ghoso sūyati tāvade ti yadā ettako⁸ kalo atikkanto hoti tāva-d-eva tasmim kale idha paccantānam vo marisā vassasatasahassaparimāno kalo atitto ti evam tasmim niraye saddo sūyati. Lakkho eso⁹ mahārāja satabhāga-vassakoṭiyo¹⁰ ti satabhāgā⁵ satakoṭṭhāsā vassakoṭiyo mahārāja niraye paccantānam sattānam¹¹ āyuno eso lakkho, eso paricchedo ti attho. Idam vuttam hoti. Dasadasakam¹² satam nāma, dasasatāni sahasam nāma, dasadasahassāni¹³ satasahassam nāma, satasatasahassāni¹⁴ koṭi nāma, tasmim koṭinam vasena satasahassavassakoṭiyo¹⁵ satabhāgā vassakoṭiyo, sā ca kho nerayikānam yeva vassagapanāvasena veditabbā, na manussānam devānam vā. Idisāni¹⁶ anakāni vassakoṭisatasahassāni nerayikānam āyu.¹⁷ Tenāha: koṭi-satasahassāni niraye paccarejanā ti. Yādisena pana pāpena¹⁸ sattā evam nirayesu paccanti, tam nigamanāvasena dassetum Micchādiṭṭhi ca dussilā ye ca ariyupavādino ti¹⁹ vuttam.

Vedissan ti anubhavissam. Evaṃ āyatim attanā¹⁹ anubhavitabbam pāpaphalam dassetvā idāni Kena te brah-

¹ °manti, S. ² S. S. add 'va.

³ samena, S.; samāna, S.; sammohane, B.

⁴ B. adds tena. ⁵ om. B. ⁶ uddham, S. S.

⁷ vassāni sata, B. ⁸ ekako, S. S.; etthako, B.

⁹ S. adds vā. ¹⁰ °bhagassa koṭiyo, S. S. ¹¹ om. S.

¹² vassasakam, B. ¹³ dasasah, S. S. ¹⁴ dasasata, S. S.

¹⁵ °vassāni, B. ¹⁶ edisāni, B. ¹⁷ om. S. S.

¹⁸ S. has pā-paccam ti tam and so on. ¹⁹ attano, B.

macariyena ānubhāvo ayam tava ti raññā pucchitam attham
ācikkhitvā tam saraṇesu¹ silesu ca patiṭṭhapetukāmo Tam
supo² mahārājā ti ādim āha.

Tattha silesuposathe³ ratā ti niccasilesu⁴ uposatha-
silesu⁴ ca abhiratā.

Adā ti adāsi.

Tam dhamman ti tam aṭṭhaṅgikamaggam amatapa-
dañ ca.

Evam petena saraṇesu silesu ca samādapito rājā pa-
sannamānaso tena attanā⁵ katam upakāram tava kittetvā
saraṇādisu patiṭṭhahanto Atthakāmo ti ādikā tisso gāthā
vatvā pubbe attanā⁶ gahitāya pāpikāya diṭṭhiyā paṭi-
missaṭṭhabhāvam pakāsento Odhunāmi⁷ ti gātham āha.

Tattha odhunāmi mahāvāte ti mahante vāte vāyante
bhusam viya tam pāpakam diṭṭhim⁸ yakkha tava dhamma-
desanāvāte odhunāmi niddhunāmi.⁹ Nadiyā vā sigham
gāmiyā ti sigham sotāya mahānadiyā vā tinakaṭṭhapanna-
kasalam viya pāpakam diṭṭhim pavāhemi ti adhippāyo.
Vamāmi pāpakam diṭṭhin ti mama manomukhagatam
pāpikam¹⁰ diṭṭhim uddayāmi¹¹ chaddayāmi.¹² Tattha
kāraṇam āha: Buddhānam sāsane rato ti yasmā ekam-
sena amatāvahe¹³ buddhānam bhagavantānam sāsane rato,¹⁴
tasmā tam diṭṭhisankhātam visam vamāmi ti yojanā.

Idam vatvānā ti osānagāthā saṅgitikārehi ṭhapitā.

Tattha pāmokkho ti pācīmadisābhimukho¹⁵ hutvā,
Ratham āruyhi ti rājā¹⁶ gumanasajjam attano ratham¹⁷
abhiruyhi. Āruyha¹⁸ yakkhāmbhāvena tam divasam eva
attano nagaram anuppatto¹⁹ rājabhavanam pāvīsi. So
aparena samayena²⁰ imam pavuttim bhikkhūnam ārocesi.

¹ B. adds ca. ² sunāhi, S. S. ³ sile up.°, B.

⁴ sile, S. S. ⁵ no, S. ⁶ no, B.

⁷ ujunāmi, S. S. ⁸ diṭṭha, S. S.

⁹ nīnāmi, S.; niddhunāmi, S.; onidhunāmi, B.

¹⁰ pāpakam, S. ¹¹ ucchayāmi, S.; ucchindayāmi, B.

¹² om. S. B. ¹³ ovaso, S.; oṭaso, S.

¹⁴ B. adds abhirato. ¹⁵ nip.°, S. S. ¹⁶ om. B.

¹⁷ rājaratham, B. ¹⁸ hi, S. S. ¹⁹ patvā, B.

²⁰ om. S.

Bhikkhū tam¹ therānaṃ ārocesum. Therā tatiya-saṅgitiyaṃ saṅgahaṃ āropesum.²

Nandakapetavatthuvannaṃ.

IV, 4.

Uṭṭhehi Revate supāpadhamme ti. Idam Revati-petavattlum. Tam yasmā Revativimānavatthunā nibbise-sam tasmā yad ettha atthupattiyam gāthasu ca vattabbam tam Paramatthadīpaniyam Vimānavatthuvannaṇāyam³ vutta-nayen⁴ eva veditabbam. Idam hi Nandiyassa⁴ devaputtassa vasena Vimānavatthupāliyaṃ saṅgahaṃ āropitaṃ tam pi Revatipaṭibaddhāya gāthāya⁵ vasena Revatipetavattlun ti pāliyaṃ⁶ pi saṅgahaṃ āropitaṃ ti daṭṭhabbam.

Revatipetavatthuvannaṃ.

IV, 5.

Idam mama ucchuvanaṃ mahantaṃ ti. Idam Uccupetavattlum. Tassa kā uppatti? Bhagavati Veluvane viharante aññataro puriso ucchukalāpam khandhe katvā ekam ucchum khādanto gacchati. Atha aññataro upāsako silavā kalyāṇadhammo bāladārakena saddhim tassa⁷ piṭṭhito⁸ gacchati. Dārako ucchum passivā⁹ dehi ti parodati. Upāsako dārakam¹⁰ parodantaṃ disvā tam purisaṃ gaṇhanto tena saddhim sallāpam akāsi. So pana puriso tena saddhim na kiñci ālapi, dosena nāma dārakassa ucchukhaṇḍam pi nādāsi. Upāsako dārakam dassetvā¹¹ 'ayaṃ dārako atīviya rodati, imassa ekam ucchukhaṇḍam dehi¹² ti āha.¹³ Tam sutvā so puriso asahanto¹⁴ paribhavacittam¹⁵ upaṭṭhapetvā anādaravasena ekam ucchulatṭhim piṭṭhito khipi. So aparena samayena kalam katvā ciraparibhāvita-tassa lobhassa vasena¹⁶ petesu nibbatti. Tassa phalaṃ

¹ om. S. B. ² tatiyaṃ saṅgahaṃ ārocesum, B.

³ vatthupāliyaṃ, B. ⁴ Nandikassa, S. S.

⁵ gāthāyaṃ, S. S. ⁶ Petavatthup., B. ⁷ om. S. S.

⁸ S. S. repeat pi.⁹ B. adds ucchum gaṇetvā.

¹⁰ B. omits the following words till dassetvā. ¹¹ om. B.

¹² apasārento, B. ¹³ paṭihata., B. ¹⁴ phalena, B.

nāma kammasarikkhakam hoti. Atthakarīsamattatthānam¹
avattarantam añjanavannam musaladaṇḍaparimāṇehi
ucchūhi ghanasañchannam mahantam² ucchuvanam³ nibbatti.
Tasmim khāditukāmatāya ucchum gahessām⁴ ti upagata-
matte tam ucchū⁵ abhihananti.⁶ So tena mucchito⁷ papati.
Ath' ekadivasam āyasmā Mahāmoggallāno Rajagaham⁸
piṇḍāya gacchanto antarāmagge tam petam addasa. So
theram disvā attanā⁹ katakammam pucchanto

Idam mama¹⁰ ucchuvanam mahantam
nibbattati puññaphalam anappakam
tam dāni me¹¹ paribhogam na¹² upeti¹³
ācikkha¹⁴ bhante kissa ayam vipāko? 1
Vihaññāmi khajjāmi ca¹⁵ vāyamāmi¹⁶
parisakkāmi paribhujitum kiñci
sv āham¹⁷ chinnātumo¹⁸ kapaṇo lālapāmi¹⁹
kissa kammassa ayam vipāko? 2
Vighāto cāham²⁰ paripatāmi chamāyam
parivattāmi vāricaro va ghamme
dūrato²¹ ca me assukāni galanti²²
ācikkha bhante kissa ayam vipāko? 3
Chāto kilanto ca pipāsito ca
santassito²³ sātasukham na vinde
pucchāmi tam etam attham bhaddan²⁴ te
kathan nu ucchuparibhogam labheyyam? 4

* * *

¹ °karissa., S₁. ² om. B. ³ gahiss., B.
⁴ ucchuvanam, B. ⁵ °haranti, B. ⁶ muñchito, B.
⁷ °gahe, S₁. S₂. ⁸ °no, B. ⁹ mamam, M.
¹⁰ C. D., B. add na; M. adds tam.
¹¹ om. M. C. D.; B. ¹² eti, M. ¹³ ācikkhi, S₁.
¹⁴ °va, S₂. ¹⁵ C. D., B. add ca. ¹⁶ disvāham, C.
¹⁷ chinditathāmo, M.; B.; chindituthāmo, D.; chinditu-
kamo, C.; chinditumhe, S₁; chindituhe, S₂; C. had chinnā-
tumo which, however, has been corrected to chinditukāmo.
¹⁸ sāla., S₁. S₂. ¹⁹ ca 'ham, M.; B.; aham, S₁. S₂.
²⁰ rudato, S₁. S₂.
²¹ assukāni galanti, D.; asukāni gal., B.; assukā (assakā,
S₁) niggalanti, S₁. S₂.
²² °tasito, S₁. S₂. ²³ bhadan, M.; B.

- Pure tuvaṃ kammam akasi¹ attanā
manussabhūto purimāya jātiyā
ahañ ca taṃ etaṃ atthaṃ vadāmi
suvāna tvam etaṃ atthaṃ vijāna.² 5
Ucchum tuvaṃ khādamāno payāto
puriso³ te piṭṭhito⁴ anvagacchi⁵
so ca taṃ paccāsanto kathesi⁶
tassa tuvaṃ na kiñci ālapittha. 6
So ca taṃ abhaṇantam⁷ āyāci⁸
deh' ayya⁹ ucchun ti ca taṃ avoca
tassa tuvaṃ piṭṭhito ucchum adāsi
tass' etaṃ kammassa ayaṃ vipāko. 7
Ingha tvam¹⁰ 'piṭṭhito ganheyyāsi¹¹ ucchum
gahetvā¹² khādassu yāva-d-atthaṃ
ten' eva taṃ attamano bhavissasi
hattho c'udaggo¹³ ca¹⁴ pamodito ca'. 8
Gantvāna so piṭṭhito aggahesi¹⁵
gahetvāna taṃ khādi yāva-d-atthaṃ
ten' eva so attamano ahosi
hattho c'udaggo ca¹⁴ pamodito ca¹⁶ ti 9
vacanapaṭivacanagāthā petena therena vuttā.¹⁷
Tattha kissā ti kiḍisassa kammassa ti adhippāyo.
Vihaññāmi ti vighātaṃ āpajjāmi. Vihaññāmi ti vā
vibādhiyāmi, visesato pīliyāmi ti attho. Khajjāmi ti
khādiyāmi asipattasanthānasadisehi¹⁸ nisitehi khādantehi
viya ucchupattehi kantiyāmi ti attho. Vāyamāmi ti
ucchum khāditum vāyamam karomi. Parisakkāmi ti
payogaṃ karomi. Paribhuñjitun ti ucchurasam pari-
bhuñjitum¹⁹ khāditun ti attho. Chinnātumo²⁰ ti chinna-
sabhāvo²¹ upacchinnathāmo,²² parikkhīṇabalo ti attho
- ¹ akāsim, C. D.; akasim, M. ² onam, S₁. S₂.
³ M. C. D., B. add ca. ⁴ pacchato, M. C. ⁵ anvā.^o
D.; B.; anugañchi, S₁. S₂. ⁶ katheti, S₂. ⁷ abhinham, S₁. S₂.
⁸ āyapi, S₁. S₂. ⁹ dehi, S₁. S₂. ¹⁰ tuvaṃ, S₁. S₂.
M. C. D., B. add gantvāna. ¹¹ ganha, S₁. S₂. ¹² tvāna taṃ, B.
¹³ udaggo, C.; S₁. S₂. B. ¹⁴ om. C. D. ¹⁵ hesum, S₂.
¹⁶ S₁. S₂ omit this Pūda. ¹⁷ B. has only petādihi vuttā.
¹⁸ asipattasadisehi, B. ¹⁹ B. inserts ucchum. ²⁰ chindita-
thāmo, B. ²¹ chinda.^o B.; chinnabhāvo, S₂. ²² ucchinna.^o, S₁.

Kapaṇo ti¹ dño.² Lālapāmi³ ti dukkhena addito⁴
ativiya vilapāmi.

Vighāto ti vighāṭavā viḥatabalo vā. Paripatāmi
chamāyan ti ṭhātum asakkonto⁵ bhūmiyaṃ patāmi.
Parivattāmi ti⁶ pariyāmi.⁵ Vāricaro vā ti maccho⁶
viya. Ghamme ti ghammasantatte thale.

Santassito⁷ ti kaṇṭha¹-oṭṭhatalūnaṃ⁸ so sampattiya
sutthu tasito. Sātasukhan ti sātabhūtaṃ sukhāṃ. Na
vinde ti na labhāmi. Tan ti tuvaṃ.

Vijānā⁹ ti¹⁰ vijānāhi.

Payāto ti gantum āradḍho. Anvāgacchi¹¹ ti anubandhi.
Paccāsanto ti paccāsimsamāno.

Tass' etaṃ¹² kammassā ti ettha etan ti nipātamattaṃ.
Tassa kammassā ti attho.

Piṭṭhito ganheyyāsi ti attano piṭṭhipassen' eva uccuṃ
ganheyyāsi. Pamodito ti pamudito.

Gahetvāna taṃ¹³ khādi yāva-d-atthan ti therena
anattiniyāmena uccuṃ gahetvā yathā ruccuṃ khāditvā ca'
mahantaṃ uccukalāpaṃ gahetvā therassa upanesi. Thero
taṃ anuganhanto ten' eva taṃ uccukalāpaṃ gāhāpetvā
Veluvanaṃ gantvā Bhagavato adāsi. Bhagavā bhikkhu-
saṅghena saddhiṃ taṃ paribhuñjitvā anumodanaṃ akāsi.

Peto pasannacitto vanditvā gato. Tato paṭṭhāya sukhāṃ
uccuṃ paribhuñji. So aparena samayena kālaṃ katvā
Tāvatisseṇa uppajji.

Sā paṇ¹⁴ eṣā¹⁵ petassa pavutti manussaloke pākāṭā ahoṣi.
Atha manussā Satthāraṃ upasaṅkamitvā taṃ¹⁶ pavuttim
pucchimsu. Satthā tesāṃ taṃ atthaṃ vitthārato¹⁷ kathetvā
dhammaṃ desesi. Taṃ sutvā manussā maccheramalato
paṭiviratā ahesuṃ.¹⁸

Uccuṃ petavattuvannaṃ.

¹ om. B. ² sālap.² S.¹ S.² ³ ajjito, B.

⁴ asakko, S.¹ S.² ⁵ paribbhamāmi, B.

⁶ pucchā, S.¹ S.² ⁷ tasito, S.¹ S.²

⁸ kaṇṭhaṭṭhata.⁸ S.¹; oṭṭhakaṇṭhata.⁸ B.

S.¹ S.² ⁹ anugānchi, ¹⁰ om. S.¹ S.² ¹¹ idam, S.¹ S.²

¹² rena, S.¹ ¹³ all MSS. add ti.

IV, 6.

Sāvatti nāma nagaran ti. Idam Satthā Jetavane viharanto dve pete ārabha kathesi. Sāvattiyaṃ kira Kosalarāṇho dve puttā pāsādikā pathamāvaye tithā yobhanamadamattā parādārakammaṃ katvā kālam katvā parikhāpitthe petā hutvā nibbattiṃsu. Te rattiyaṃ bheravena saddena parideviṃsu. Manussā taṃ sutvā bhittatasitā. Evaṃ kate idam avamaṅgalam vūpasammattā ti buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa mahādānam datvā taṃ pavuttiṃ Bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā pana 'upāsakā tassa saddassa savanena tumhakaṃ na koci antarāyo ti vatvā tassa kāraṇam ācikkhitvā tesu dhammaṃ desetuṃ

Sāvatti nāma nagaraṃ Himavantassa passato
tatha āsum¹ dve kumārā² rājaputtā ti me sutam. 1
Pamattā³ rajaniyesu kāmassādābhinandino⁴
paccuppannasukhe giddhā na te passimṃsu nāgataṃ. 2
Te cutā ca⁵ manussattā paralokaṃ ito gatā
te 'dha⁶ ghosenti⁷ na⁸ dissanto⁹ pubbe dukkaṃ attano: 3
Bahūsu vata¹⁰ santesu deyyadhamme upatthite
nāsakkhimhā¹¹ ca attānaṃ sotthi kātuṃ parittasukhā-
vahaṃ¹² 4
Kim tato pāpakaṃ¹³ assa yaṃ no rājakulā cutā
uppannā¹⁴ pettivisaṃ¹⁵ khuppipāsāsamappitā? 5
Sāmino¹⁶ idha hutvāna honti asāmino¹⁷ taṃ
caranti¹⁸ khuppipāsāya manussā unnatonatā¹⁹ 6
Evaṃ²⁰ ādinavaṃ natvā issaramadasambhavaṃ²¹

¹ tatthāsum, C.; tattha su, S. S.; tatthāhesuṃ, D.; B.

² M., S. S. add ca. ³ sammattā, M.

⁴ dāne, S.; dāno, S. ⁵ va, M. C. D.

⁶ ca, D.; B.; va, M. ⁷ ghosanti, S. S.

⁸ om. M. C. D. ⁹ dissanti, M. D.; B.; itā, C. ¹⁰ tesu, M.

¹¹ kkaṃhā, S. ¹² parittasotthiṃ kātuṃ sukha°, S. S.

¹³ pāpakaṃ, C. D. ¹⁴ upapannā, M. C. D.; B.

¹⁵ petiv°, B.; petav°, S. S.; pittiv°, M. C. D.

¹⁶ sāmino, S. S. ¹⁷ assā°, C. D.; S. B.

¹⁸ bhamanti, M. D.; maranti, C. ¹⁹ onna°, S. S.

²⁰ evaṃ, S. S. ²¹ manasam°, S. S.

pahāya issaramadam bhavē saggagato naro
kāyassa bheda sappañño² saggam so upapajjati ti 9

gāthayo² abhūsi.

Tattha iti me sūtan ti na kevalam attano nāpena
diṭṭham eva, ettha kho loke pakāṭabhāvena evam³ mayā
suttan⁴ ti attho.

Kūmassādābhinandino ti kāmāgūpesu assāḍavasena
abhinandanasīlā. Paccuppannasukhe giddhā ti vaddha-
mānasukhamatte⁵ giddhā gadhitā hutvā. Na te passim-
su nāgatan ti duccaritam pahāya sucaritam caritvā
anāgataṃ āyatim devamanussesu laddhabbam sukham te
na cintesum.

Te 'dha⁶ ghosenti na dissanto ti te pubbe rāja-
puttabhūtā petā idha Sāvattiya samīpe adissamānarūpā
ghosenti kandanti. Kim kandanti ti āha: Pubbe dukka-
tam attano ti idāni tesam tam⁷ kandanassa kāraṇam
hetuto⁸ phalato vibhajitvā dassetum Bahūsu vata santesū
ti ādi vuttam.

Tattha bahūsu vata santesū ti anekesu dakkhiṇeyyesu
vijjamānesu. Deyyadhamme upatṭhite ti attano santake
dātabbadeyyadhamme samīpe ṭhite labbhamāne ti attho.
Parittasukhāvahan ti appamattakam pi āyatim sukhā-
vham puññaṃ katvā attānam sotthim nirupaddavam
kātur nāsakkhimha vatā ti yojanā.

Kim tato pāpakam assā ti tato pāpakam lāmakam
nāma kim aññaṃ assa⁹ siyā. Yan no rājakulā cutā
ti yena pāpakammena mayam rājakulato cutā idha petti-
visayam¹⁰ uppannā petesu nibbattā¹¹ khuppipāsāsamappitā
vicarāmā ti attho.

Sāmino idha hutvānā ti idha imasmiṃ loke yasmiṃ¹²
yeva ṭhāne pubbe sāmino hutvā vicaranti. Tahi ti¹³
tasmiṃ yeva ṭhāne honti assamikā. Manussā unnato-
natā ti manussakāle sāmino¹⁴ hutvā kālakatā kamavasena

¹ sampanno, S₁, S₂. ² gāthā, B. ³ eva, B.

⁴ vuttan, B. ⁵ vatta^o, S₁, B.; ⁶ mattenā, B.

⁷ ca, B. ⁸ om. B. ⁹ ca, S₁, S₂. ¹⁰ om. S₂.

¹¹ pittiv^o, B. ¹² otitvā, S₁, S₂. ¹³ om. S₁. ¹⁴ om. S₁, S₂.

¹⁵ sāmi, S₁.

onatā caranti,² khuppiāsāya passa saṃsārapakatin ti dasseti.

Etam² ādinavaṃ ūatvā issaramadasambhavan ti etam² issariyamadassa³ vasena sambhūtaṃ apāyūpapattisaṅkhātaṃ ādinavaṃ dosaṃ ūatvā pahāya issaramadaṃ puññapasuto hutvā. Bhave saggagato naro ti saggam devalokaṃ gato yeva bhaveyya.

Iti Satthā tesam petānaṃ pavuttiṃ kathetvā tehi manusseli kataṃ dānaṃ tesam petānaṃ uddissāpetvā sampattapariśāya ajjhāsayānurūpaṃ dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahosi.⁴

Kumārapetavatthuvannaṃ.

IV, 7.

Pubbe katānaṃ kammānaṃ ti. Idam Satthā Jeta-vane viharanto rājaputtapetaṃ ārabha kathesi. Tattha yo so atīte Kitavassa nāma rañño putto atīte paccekabuddhe aparajjitvā bahūni vassasahassāni niraye paccitvā tass' eva kamma⁵ vipākāvasesena petesu uppanno. So idha rājaputtapeto ti adhippeto.⁶ Tassa vatthum heṭṭhā Sānuvāsi⁷petavatthumhi vitthārato āgatam eva. Tasmā tattha vuttanayen' eva gahetabbam. Satthā hi⁷ therena attano ūatipetānaṃ pavuttiyā kathitāya 'na kevalam tava ūatakā yeva, atha kho tvam⁸ pi ito anantarātīte⁹ attabhāve¹⁰ peto hutvā mahādukkhaṃ anubhavi¹¹ ti vatvā tena yācito

Pubbe katānaṃ kammānaṃ vipāko mathaye¹² manam rūpe sadde rase gandhe¹³ potṭhabbe ca manorame. 1 Naccam gītaṃ ratim khiddam anubhutvā anappakam uyyāne paricaritvā¹⁴ pavisanto Giribbajam

² bhamanti, B. ³ evam, S.₁. ⁴ mada°, B.

⁵ all MSS. add ti. ⁶ om. S.₁, S.₂. ⁷ adhippāyo, S.₁; °ppā, S.₂ which, besides, inserts: Atīte Kitavassa nāma rañño putto āsā.

⁸ B. adds tadā. ⁹ tuvaṃ, B. ¹⁰ antarā°, S.₁, S.₂.

¹¹ °bhāvo, S.₁. ¹² °bhavati, B.

¹³ thapaye, C., but corrected from mathaye.

¹⁴ gandhe rase, D.; B. ¹⁵ caritvāna, S.₁, S.₂.

Isim Sunettam¹ addakkhi attadāntam samāhitam
 appiccham hirisampannam unche² pattagate³ ratam. 3
 Hatthikkhandato oruyha⁴ laddhā bhante ti c' abravi⁵
 tassa pattam gahetvāna uccam paggayha khattiyo. 4
 Thaṇḍile⁶ pattam bhinditvā hasamāno apakkami
 rañño Kitavassāham putto, kim mam bhikkhu karissasi?⁷ 5
 Tassa kammassa pharusassa vipāko kaṭuko ahu
 yam rājaputto vedesi nirayamhi samappito. 6
 Cha| eva caturāsti vassāni nahutāni ca
 bhusam dukkham nigacchittho⁸ niraye katakibbiso. 7
 Uttāno pi ca paccittha nikuḷlo⁹ vāmadakkhiṇo
 uddham pādo thito c' eva ciram bālo apaccittha.¹⁰ 8
 Bahūni vassasahassāni pūgāni¹¹ nahutāni ca
 bhusam dukkham nigacchittho niraye katakibbiso. 9
 Etādisam kho kaṭukam appadutthapadosinam
 paccanti pāpakammantā isim āsajja subbatam. 10
 So tattha bahuvassāni vedayitvā bahudukkham
 khuppiāsahato¹² nāma peto āsi¹³ tato cuto. 11
 Etam¹⁴ ādinavam nātvā¹⁵ issaramadasambhavam
 pahāya issaramadam nivātam anuvattaye. 12
 Ditthe 'va dhamme pasamso yo¹⁶ buddhesu sagāravo
 kāyassa bhedā sappañño saggam so upapajjati ti 13

idam¹⁷ Rājaputtapetavatthum¹⁸ kathesi.

Tattha pubbe katānam kammānam vipāko ma-
 thaye manan ti purimāsu jātisu katānam akusalakammā-
 nam phalam ulāram butvā uppajjamānam¹⁹ andhabālānam
 cittam mathayeyya²⁰ abhibhaveyya. Paresam anattaka-
 ranamukhena²¹ attano attham²² uppādeyyā ti adhippāyo.

¹ Sunitam, M. D.; B.; isim muni tam, C., but corrected from isim Sunitam.

² uncho, S., S₂; ucche, C. D.; B. ³ pattā°, C.; B. S., S₂.

⁴ oruyha, M. C. D.; S₁. ⁵ c'abravi, D.; B.; c' abruvi, S₂.

⁶ gaṇḍile, C. ⁷ kari, S₁. ⁸ °gacchittha, C.

⁹ nikuḷlo, S₁, S₂. ¹⁰ °itha, S₁, S₂; °atha, M.; °itta, B.

¹¹ cutāni, S₁, S₂. ¹² °hito, S₁, S₂; °pāso, M. ¹³ āsi, S₂.

¹⁴ evam, S₁, S₂. ¹⁵ disvā, S₁, S₂. ¹⁶ yesu, S₁, S₂.

¹⁷ imam, B. ¹⁸ rājayutta°, S₁, S₂; Petavatthum, B.

¹⁹ upapajjantānam, B. ²⁰ path°, S₁, S₂.

²¹ °karani°, S₁, S₂. ²² anattam, B.

Idāni tam¹ cittamathanam² visayena saddhim dassetum Rūpe sadde ti ādivuttam. Tattha rūpe ti rūpahetu. Yaticchitassa³ manāpiyassa rūpārammaṇassa palobhani-mittan⁴ ti attlo. Sadde ti ādisu pi es' eva nayo. Evaṃ sādharāṇato vuttam attham asādharāṇato niyametvā dassento Naccam gitan ti ādim āha.

Tattha ratin ti kāmaratiṃ. Kiḍḍan ti saḥāyakādhi kelin. Giribbajan ti Rājagaham.

Isin ti asekkhānam⁵ sīlakhandhādinam esanatt'hena isim. Sunettan⁶ ti evaṃnāmakam paccekabuddham. Attadantan ti uttamera damathena damitacittam. Samāhitān ti arabhattaphalasamādhinā samāhitam. Uñche⁷ pattagate ratan ti unchena bhikkhacārena laddhe⁸ pattagate⁹ pattapariyāpanne¹⁰ āhāre ratam santappam.¹¹

Laddhā bhante ti c' abravī ti api bhante bhikkhā laddhā ti vissāsajanānattham kathesi. Uccam paggayhā ti uccataram katvā pattam ukkhipitvā.

Thaṇḍile pattam bhinditvā ti kharakathāne¹² bhū-mippadese khipanto pattam bhinditvā. Apakkamī ti thokam apasakki apasakkanto ca akāraṇen' eva andhabālo mahantam anattam attano akāsi ti karuṇāya¹³ vasena olokontam paccekabuddham rājaputto āha: rañño Kita-vassāham putto, kim mam bhikkhu karissasi ti?

Pharusassā ti dāruṇassa. Kaṭuko ti anittlo. Yan ti yaṃ vipākam. Samappito ti allino.

Chal eva caturāsīti vassāni nahutāni cā¹⁴ ti uttāno nippanno caturāsīti vassasahassāni nikuḷlo vāma-passe¹⁵ dakkhiṇapasse¹⁶ uddham pādo olambiko yathā thito cā¹⁷ ti evaṃ¹⁸ caturāsīti saḥassāni vassāni¹⁹ honti. Tenāha:

Uttāno pi ca paccittha nikuḷlo vāmadakkhino
uddham pādo thito c'eva ciraṃ bālo apaccitthā ti.

¹ om. S. S. ² pathana, S. S. ³ yaṃ kiñci tassa, B.

⁴ paṭilābh., B. ⁵ sethānam, B. ⁶ Sunitan, B.

⁷ uñcho, S. S. ⁸ laddhena, S.; S. S. add ca.

⁹ tatte, S. S. ¹⁰ cattapari., S. ¹¹ tatham, B.

¹² karakathine, S.; kirapathā., B. ¹³ nāyana, S. S.

¹⁴ thā, S. S. ¹⁵ passena, S. S. ¹⁶ evaṃ ca. ¹⁷ om. B.

Tāni pana vassāni yasmā anekāni nahutāni honti tasmā vuttam nahutāni ti.

Bhusam dukkham nigacchittho ti ativiyadukkham pāpuṇi. Pūgāni ti vassasamūhe idha purimagāthāya ca accantasamyoge upayogavacanam datthabbam.

Etādisan ti evarūpam. Kaṭukan ti atidukkham, bhāvanapūṇsakaniddeso¹ Ekamantam nisīdi ti² ādisu viya. Appadutthapadosinam isim subbatam āsajja āsādetva pāpakammantā puggalā evarūpam kaṭukam ativiyadukkham paccanti ti yojanā.

So ti so rājaputtapeto. Tatthā ti niraye. Vedayitvā ti anubhavitvā. Nāmā ti vyattapakāṭabhāvena. Tato cuto ti nirayato cuto. Sesam³ vuttanayen' eva.

Evam Bhagavā rājaputtapetakathāya tattha sannipatitam mahājanam samvejetvā upari saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne bahā sotāpattiphalādmi pāpuṇimsu.

Rājaputtapetavattthuvannanā.

IV, 8.

Gūthakūpato uggantvā ti. Idam Satthā⁴ Jetavane viharanto⁵ ekam gūthakhādakapetaṃ ārabba kathesi.⁶ Sāvatthiyā kira avidūre aññatarasmim gāmake eko kuṭumbiko attano kulupakam bhikkhum uddissa vihāram kāresi. Tattha nānājanapadato bhikkhū āgantvā paṭivasimsu. Te disvā manussā pasannacittā paṇitena paccayena⁷ upatthahimsu.⁸ Kulupako⁹ bhikkhu tam asahamāno issāpakato hutvā tesam bhikkhūnam dosam vadanto¹⁰ kuṭumbikam ujjhāpesi. Kuṭumbiko te bhikkhū kulupakaṃ ca paribhāvanto paribhāsi. Atha kulupako kalam katvā tasmim yeva vihāre vaccakuṭiyam peto hutvā nibbatti. Kuṭumbiko pana¹¹ kalam katvā tass' eva upari peto hutvā nibbatti. Ath' āyasmā Mahāmoggallāno tam disvā pucchanto

¹ niddoso, S₂; ² pūṇsakaniddeso, S₁; B. adds yam.

³ om. B. ⁴ tesam, B. S₂. ⁵ Satthari, B.

⁶ te, B. ⁷ vuttam, B. ⁸ ye, S₁, S₂.

⁹ samharimsu, B. ¹⁰ kulupako, S₁ throughout.

¹¹ dosavanto, B. ¹² om. S₁, S₂.

Gūthakūpato uggantvā¹ ko nu dino² patiṭṭhasi³
nisamsayam⁴ pāpakammanto kin nu saddahase⁵ tuvan⁶ ti 1
gātham āha. Tam sutvā peto

Aham bhaddan te⁶ peto 'mhi duggato Yamalokiko
pāpakammam karitvāna petalokam ito gato ti 2
gāthāya attānam ācikkhi. Atha nam thero

Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭam kataṃ
kissa kammavipākena idaṃ dukkham nigacchasi ti 3
gāthāya tena katakammam pucchi. So⁷ peto⁷

Ahu āvāsiko mayham issuki kulamacchari
ajjhosito⁸ mayham ghare kadariyo paribhāsako. 4
Tassāham vacanam sutvā bhikkhavo paribhāsissam
tassa kammavipākena⁹ petalokam ito gato ti 5

dvihi gāthāhi attanā katakammam kathesi.

Tattha ahu¹⁰ āvāsiko mayham ti mayham āvāse mayā
katavihāre eko bhikkhu āvāsiko nibaddhavasananako¹¹ ahosi.
Ajjhosito¹² mayham ghare ti kulupakabhāvena mama
gelhe tanhābhinivesena¹³ abhiniviṭṭho.

Tassā ti tassa kulupakabhikkhussa. Bhikkhavo ti
bhikkhū. Paribhāsissan ti akkosim. Petalokam ito
gato ti iminā ākārena¹⁴ petayonim upagato petabhūto.

Tam sutvā thero itarassa gatim pucchanto

Amitto mittavaṇṇena yo te āsi kulupako

kāyassa bhedaṃ duppañño kin nu pecca¹⁵ gatim gato ti 6

gātham āha.

¹ upagantvā, S.² S.² add 'si.

³ tiṭṭhasi, S.⁴ S.⁴ sams., S.⁴ S.⁴

⁵ saddayase, D.; sadday., C. ⁶ bhante, M. C.; S.² B.

⁷ om. S.⁸ ajjhosito, C.; B.; ajjhāsito, S.² S.²

⁹ kammassa vip., C. ¹⁰ om. S.² S.²

¹¹ nibandhanav., B.; nibandhav., S.²

¹² ajjesiko, B.; ajjāsiko, S.² S.²

¹³ °vessase or °vesasase, S.² S.²

¹⁴ pakārena, S.² S.²

¹⁵ pacca, M. C. D.; B.

Tattha mittavaṇṇenā ti mittarūpena¹⁵ mittapaṭirūpatāya.²

Puna peto therassa tam atthaṃ ācikkhanto

Tass' evāhaṃ pāpakammassa³ sise tiṭṭhāmi matthake
so ca paravisayaṃ patto mam eva paricārako.⁴ 7
Yaṃ bhaddan⁵ te hanant' aññe⁶ etaṃ me hoti bhojanam
ahañ ca kho yaṃ hanāmi etaṃ so upajīvati ti 8

gāthādvayam āha.

Tattha tass' evā ti⁷ mayhaṃ pubbe kulupakabhikkhu-
bhūtassa petassa. Pāpakammassā³ ti pāpasamācārassa.
Sise tiṭṭhāmi matthake ti sise tiṭṭhāmi tiṭṭhanto ca⁸
matthake eva tiṭṭhāmi. Na sisappamāṇe ākūse ti attho.
Paravisayaṃ patto ti manussalokaṃ upādāya paravi-
sayabhūtaṃ pettivisaṃ⁹ patto. Mam eva mayhaṃ eva
paricāriko ahosi ti vacanaseso.

Yaṃ bhaddan te¹⁰ hanant' aññe¹¹ ti bhaddante
ayya Mahāmoggallāna tassam vaccaṃ¹² aññe⁶
ohananti¹³ vaccaṃ osajjanti etaṃ¹⁴ me hoti¹⁵ bhojanan
ti etaṃ vaccaṃ mayhaṃ divase divase bhojanam hoti.
Yaṃ hanāmi ti tam pana vaccaṃ khāditvā yaṃ¹⁶ p'
ahaṃ¹⁷ vaccaṃ karomi. Etaṃ so upajīvati ti etaṃ
mama vaccaṃ so kulupakapeto divase divase¹⁸ khādanava-
sena upajīvati attabhāvaṃ yāpeti ti attho. Tesam¹⁹ kuṭum-
biko pesale bhikkhū evam²⁰ āhāraparibhogato varam tum-
hākaṃ gūṭhakhādanan' ti akkosi, kulupako pana kuṭumbikaṃ
pi tathā vacanena²¹ samādapetvā sayam tathā akkosi. Ten'
assa tato²² patikuṭṭhatara²³ jivikā ahosi²⁴.

¹ °paṭirūpena, B. ² °kāya, B. ³ °dhammassa, B.

⁴ °vārako, S.; °cāriko, C.; B. ⁵ bhadan, M.

⁶ añño, S. S₂. ⁷ S₁. S₂ add tass' eva.

⁸ om. S₁. S₂. ⁹ petav.^o, S₁. S₂.

¹⁰ bhante, S₁. ¹¹ aññā, S₁. S₂. ¹² om. B.

¹³ oḥanti, S₂; uhananti, B. ¹⁴ eta, S₁. S₂.

¹⁵ honti, S₁. S₂. ¹⁶ twice, S₁. S₂.

¹⁷ mayhaṃ l. p' ahaṃ. S₁. S₂.

¹⁸ tesu, S₁. S₂. ¹⁹ eva, S₁. S₂. ²⁰ vacane, B.

²¹ B. adds pi; S₁ na. ²² patikiliṭṭhatara, S₁. S₂.

²³ abhāsi, S₁. S₂.

Āyasmā Mahāmoggallāno tam pavuttim Bhagavato āro-
cesi. Bhagavā tam attham atthuppattim katvā upavāde¹
ādinavam dassetvā sampattaparisāya dhammam desesi. Sā
desenā mahājanassa sūthikā ahosi.²

Gūthakhādakapetavatthuvapṇanā.

IV, 9.

Gūthakūpato uggantvā ti. Idam Satthari Jetavane
viharante aññataram gūthakhādakapetiṃ ārabha vuttam.
Tassa vatthum anantaravatthusadisam. Tattha upāsakena
vihāro karito ti upāsakassa vasena āgataṃ, idha pana
upāsikāyā ti ayam eva viseso. Sesam vatthusmim gāthāsu
ca apubbam natthi.

Gūthakhādakapetavatthuvapṇanā.

IV, 10.

Naggā dubbannarūpā 'thā³ ti. Idam Satthari Jeta-
vane viharante sambahule pete ārabha vuttam. Sāvatti-
yam kira sambahulā manussā gaṇabhūtā assaddhā appa-
sannā maccheramalapariyutṭhita eittādānādisu caritavi-
mukhā hutvā ciraṃ jivitvā⁴ kāyassa bhedaṃ nagarasamipe⁵
petayoniyam nibbattimsu. Ath' ekadivasam āyasmā Mahā-
moggallāno Sāvattiyam piṇḍāya gacchanto antarāmagge
pete disvā

Naggā dubbannarūpā 'tha kisā dhamanisaṇṭhita⁶
upphāsulika⁷ kisakā, ke nu tumhe 'thā⁸ mārisā ti 1

gāthāya pucchi.

Tattha dubbannarūpā 'thā ti dubbannasariṇā hotha.
Ke nu tumhe 'thā⁹ ti tumhe ke nu nāma bhavatha.
Mārisā ti te attano sārūppavasena ālapati. Tam sutvā petā

¹ apavāde, B. ² all MSS. add ti.

³ om. B. ⁴ jivitā, B. ⁵ nagarassa sam., B.

⁶ sandhatā, C. D.; B.; ⁷ santhata, B. ⁸ uppā°, all MSS.

⁹ 'ttha, M. C. D.; B. ¹⁰ 'tthā, B.

Mayaṃ bhaddan¹ te pet' amhā² duggatā Yamalokikā
pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gatā ti 2

gāthāya attano petabhāvaṃ pakāsetvā, puna therena
Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭaṃ kataṃ
kissa kammavipākena petalokam ito gatā 3

gāthāya katakammaṃ pucchitā
Anāvātesu³ tittthesu vicinimh' addhamāsakam
santesu deyyadhammesu dipaṃ nākamha-m-attano. 4
Nadiṃ upema tasitā, rittakā parivattati
chāyaṃ upema uphesu, ātapo parivattati. 5
Aggivanno ca⁴ no⁵ vāto⁶ dahanto upavāyati
etaṃ ca bhante arahāma aññaṃ ca pāpakam tato. 6
Api yojanāni⁷ gacchāma⁸ chātā⁹ āharagiddhino¹⁰
aladdhā¹¹ yeva nivattāma, aho no appapuññatā. 7
Chātā¹² pamucchitā¹³ bhantā¹⁴ bhūmiyaṃ paṭisumbhitā
uttānā paṭikirāma avakuḍḍā¹⁵ patāmasa. 8
Te ca tatth' eva patitā¹⁶ bhūmiyaṃ paṭisumbhitā
uraṃ sisaṃ ca ghaṭṭema,¹⁷ aho¹⁸ no appapuññatā. 9
Etaṃ ca bhante arahāma aññaṃ ca pāpakam tato
santesu deyyadhammesu dipaṃ nākamha-m-attano. 10
Te hi nuna ito gantvā yoniṃ laddhāna mānusiṃ
vadaññū sīlasampannā²⁰ kāhāma kusalaṃ bahun ti 11
attano katakammaṃ kathesum.

Tattha api yojanāni gacchāma ti anekāni pi²¹ yoja-
nāni²² gacchāma. Kathaṃ²³ Chātā āharagiddhino²⁴

¹ bhadan, M. ² petā 'mhā, M.; pet' amha, S.

³ anavajjesu, S.; °jjasu, S.

⁴ 'va, S. S. ⁵ ne, S. ⁶ vahato, S.

⁷ °nā, S. ⁸ pagacch., S. ⁹ sātā, C.; nātā, S.

¹⁰ °gedhino, M. C. D.; B. ¹¹ asaddhā, S. ¹² nātā, S.

¹³ samucch., M. C. D.; B.

¹⁴ bhanto, B. S.; bhantā, M. C.; bhantvā, D.; bhante, S.

¹⁵ avakuḍḍā, S.

¹⁶ tattha papatitā, M. C. D.; °papahitā, B.

¹⁷ ghaṭṭema, S. ¹⁸ ho, S. S. ¹⁹ °ha, M. C. D.; B.

²⁰ °sampanno, S. S. ²¹ om. S. S. ²² om. B.

²³ °gedhino, B.

ti¹ ciraṃ kālaṃ jigacchāya² jigacchitā² āhāre giddhā abhi-
jighacchantā hutvā evaṃ gantvā pi kiñci āhāraṃ aladdhā
yeva nivattāma. Appapuññatā ti apuññatāya³ akata-
kalyāṇatāya.

Uttānā paṭikirāma ti kadāci uttānā hutvā vikiriya-
mānaṅgā viya vattāma.⁴ Avakujjā patāmase ti kadāci
avakujjā hutvā patāma.

Te ti te mayam. Uraṃ sisaṃ ca ghaṭṭema⁵ ti ava-
kujjā hutvā² patitā utthātum asakkontā vedanantā⁷ veda-
nappattā attano uraṃ sisaṃ ca paṭihamsūma⁶ yeva. Sesam
heṭṭhā vuttanayam eva.

Thero taṃ pavuttiṃ Bhagavato ārocesi. Bhagavā taṃ
atthaṃ atthupattiṃ katvā sampattaparisāya dhammaṃ
desesi. Taṃ sutvā mahājano maccheramalaṃ pahāya dā-
nādini⁷ puññāni karonto ahosi.⁸

Gaṇapetavattluvaṇṇanā.

IV, 11.

Diṭṭhā tayā nirayā tiracchānayoṇi ti. Idam Sat-
thari Jetavane viharante aññatarāṃ vimānapetaṃ ārabbhā
vuttam. Sāvattivāsino⁹ kira Pāṭaliputtavāsino ca bahū
vāṇijā nāvāya Suvannabhūmiyaṃ¹⁰ agamamsu. Tatth' eko
upāsako ābādhiko mātugāme paṭibaddhacitto kalam akāsi.
So katakusalo pi devaloke¹¹ na² uppajjitvā¹² itthiyaṃ paṭi-
baddhacittatāya¹³ samuddamaṃjhe vimānapeto hutvā nibbatti.
Tattha¹⁴ so¹⁵ paṭibaddhacitto sā ca itthi Suvannabhūmiṃ
gāmini taṃ² nāvaṃ abhiruyha gacchati. Atha kho
so peto taṃ itthiṃ gahetukāmo nāvāya¹⁶ gamanaṃ
uparundhi. Atha vāṇijā kiṃ nu kho kāraṇaṃ, ayaṃ nāvā

¹ om. B. ² jigacchatāya, B.; jigacchātā, S₁. S₂.

³ apaññāya, S₁. S₂; sabbapuññatāya, B.

⁴ mānaṅgapaccaṅgā viya patāma, B. ⁵ ghaṭṭema, S₁. S₂.
⁶ patipisāma, B.

⁷ dīsu, B., and continues caritanirato ahosi ti.

⁸ all MSS. add ti. ⁹ S₂ adds ca. ¹⁰ bhūmi, B.

¹¹ lokam, B. ¹² anuppa.^o, B. ¹³ B. adds pana.

¹⁴ yattha, S₂; yassam, B., and adds pana.

¹⁵ S₁. S₂ add pana, S₁ also pi. ¹⁶ nāvā.^o, S₁; nāva.^o, S₂.

na gacchati' ti vimapsantā kālakaṇṇṣisalākam vicāresum. Amanussiddhiyā yāva tatiyam¹ tassā eva itthiyā pāpuṇi² yassam³ so paṭibaddhacitto. Tam disvā vāpijā velukalāpam samudde otāretvā tassa upari tam itthim otāresum. Itthiyā otāritamattāya nāvā vegena Suvannabhūmiyābhimukhā pāyāsi. Amanusso tam itthim⁴ attano vimānam āropetvā tāya saddhim abhirami. Sā ekam samvaccharam atikkamitvā⁵ nibbinnarūpā⁶ tam petam⁷ yācanti⁸ āha: 'aham idha vasanti mayham samparāyikam⁹ attham katum na labhāmi, sādhu mārisa maṃ Pāṭaliputtam eva nehi' ti. So tāya yācito

Diṭṭhā tayā nirayā tiracchānayoni
petā asurā¹⁰ athā vā pi¹¹ manussā devā
sayam addasa kammavipākam attano
nessāmi tam Pāṭaliputtam akkhatam
tattha gantvā kusalam karoḥi kamman ti 1

gātham āha.

Tattha diṭṭhā tayā nirayā ti¹² ekacce paccekanirayā¹³ pi tayā diṭṭhā. Tiracchānayoni ti mahānubhāvā nāgasupannādi-tiracchānā pi diṭṭhā tayā ti yojanā. Petā ti khuppiṇāsādiḥhedā petā. Asurā¹⁴ ti kālakaṇṇṣakabheda¹⁵ asurā. Devā ti ekacce cātummahārājikā devā. So kira attano ānubhāvena antaranāra¹⁶ tam gahetvā paccekanirayādiḥ dassento vicarati. Tena evam āha: Sayam addasa kammavipākam attano ti nirayādiḥ visesato gantvā passanti sayam eva attano katakammānam vipākam paccakkhato addasa addakhi. Nessāmi tam Pāṭaliputtam akkhatam ti idānāham tam akkhatam, kenaci¹⁷ aparikkhatamanussarūpen¹⁸ eva Pāṭaliputtam nessāmi, tvam pana tattha gantvā kusalam karoḥi kamman. Kammavipākassa paccakkhato diṭṭhattā yuttapayuttā¹⁹ puññāni ratā hohi²⁰ ti attho.

¹ tatiyakam, S. S₂. ² pāpuṇimsu, B. ³ yassā, S. S₂.

⁴ B. addā disvā. ⁵ metvā, B. ⁶ nibbinda.⁹, B.

⁷ petim, B. ⁸ S₁ addā ti. ⁹ sāpar.⁹, B.

¹⁰ asurā, M. ¹¹ om. M.

¹² S₁, S₂ addā tiracchānayoni ti. ¹³ ye, S₁, S₂.

¹⁴ asurā, B. S₂. ¹⁵ kaṇṇakā, B. ¹⁶ antara, S₁, S₂.

¹⁷ tena pi, S₁, S₂. ¹⁸ yuttā ca yutta, S₁. ¹⁹ hotā, B.

Atha sā itthi tassa vacanaṃ sutvā attamaṇā

Atthakāmo 'si' me yakkha hitakāmo 'si devate
karomi tuyhaṃ vacanaṃ tvam 'si' ācariyo mama;¹
ditthā mayā nirayā tiracchānayoṇi
petā asurā² atha vā pi³ manussa devā
sayam addasa⁴ kammavipākam attano
kahāmi puññāni anappakāni ti

2

gātham āha. Atha so peto tam itthim gahetvā ākāseṇa⁵
gantvā Pāṭaliputtanagarassa majjhe ṭhapetvā pakkāmi. Ath'
assā nātimittādayo⁶ tam disvā 'mayam pubbe samudde
pakkhittā⁷ matā⁸ ti assumha, sā⁹ ayaṃ ditthā vata bho
sotthinā āgatā¹⁰ ti abhinandamaṇā samāgantvā tassā pa-
vuttim pucchimsu. Sā tesam ādito paṭṭhāya attanā dittham
anubhūtaṃ ca sabbam kathesi. Sāvattvivāsino pi kho te
vāṇijā anukkamena Sāvattthiyam¹¹ upagatā kālena¹² Satthu
santikam upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisinnā tam
pavuttim Bhagavato ārocesum. Bhagavā tam attham
atthupattim katvā catunnam parisānam dhammam desesi.
Mahājano samvegajāto dānādikusaladhammanirato¹³ ahosi.¹⁴

Pāṭaliputtapetaravattthuvāṇanā.¹⁵

IV, 12.

Ayaṇ ca te pokkharāṇi suramā ti. Idam Satthari
Sāvattthiyam viharante ambapetaṃ ārabha vuttam. Sā-
vatthiyam kira aññataro gahapati parikkhinabhogo ahosi.
Tassa bhariyā kālam akāsi. Ekā dhītā yeva hoti. So
tam¹⁶ attano mittassa gehe ṭhapetvā inavasena gahitena
kahāpanasatena bhaṇḍam gahetvā satthena saddhim vāṇij-
jāya¹⁷ gato na ciren' eva mūlena saha udayabhūtāni pañca-
kahāpanasatāni labhitvā satthena saha paṇinivattī. Antara-

¹ om. S.² asi. C.; S.³ S.; ca. B. ³ me. S.⁴ S.

⁴ asurā, C. D.; B. ⁵ om. C. ⁶ asi. S. ⁷ se. S.

⁸ nātimaccamittādayo, B. ⁹ paṭikkhittā, B.

¹⁰ patitā, B. ¹¹ om. S. ¹² tthim, B.

¹³ kāle, S. S. ¹⁴ kamma, S. ¹⁵ B. adds ti.

¹⁶ S. S. omit vāṇanā. ¹⁷ om. S. S.

¹⁸ nearly always written with one j.

evam āha: 'ayam me bhante paccattharanayāgu-ambapha-
ladānavasena pavattā dakkhiṇā, sā me pitu pāpuṇātū'¹ ti.
Bhagavā evam hotū ti vatvā anumodanam akāsi. Sā
Bhagavantam vanditvā padakkhiṇam katvā pakkāmi. Tāya
dakkhiṇāya samuddiṭṭhamattāya so peto ambavanuyyāna-
vimānakapparukkhapokkharaniyo mahatiṇ ca dibbasam-
pattim paṭilabhi.² Atha te vāṇijā aparena samayena vā-
ṇijāya gacchantā tam eva maggam paṭipannā pubbe vasi-
tatṭhāne ekarattiyam³ vāsam kappesum. Te disvā so vimāna-
peto uyyānavimānādihi saddhiṃ tesam attānam dassesi.
Te vāṇijā tam disvā tena laddhasampattim pucchantā

Ayaṇ ca te pokkharani surammā
samā sutitthā⁴ ca mahodakā ca
sompupphitā bhamaragaṇānukiṇṇā
katham tayā laddhā ayam manuṇṇā⁵ 1
Idaṇ ca te ambavanam surammam
sabbotukam dhārayati phalāni
sompupphitam⁶ bhamaragaṇānukiṇṇam
katham tayā laddham idam vimānam ti 2

imā dve gāthā avocum.

Tattha surammā ti sutṭhu ramaniyā. Samā ti sama-
talā. Sutitthā⁶ ti ratanamayasopānatāya sundaratitthā.
Mahodakā ti bahujalā.

Sabbotukan ti pupphūpagaphalūpagarukkhādihi⁷ sabbe-
su utusu sukkhāvaham. Tenāha: dhārayati phalāni ti.
Supupphitan⁸ ti niccam pupphitam.⁹

Tam sutvā peto pokkharani-ādinaṃ paṭilābhakāraṇam
ācikkhanto

Ambapakkodakam¹⁰ yāguṃ sitacchāyā manoramā
dhitāya dinnadānena *ena me idha labbhati ti 3

gātham āha.

¹ paṇatū, S₁. S₂. ² labbhati, B. S₁. ³ rattī, S₁. S₂.

⁴ suppatitthā, S₁. S₂. B. ⁵ sup.^o, S₁. S₂.

⁶ suppatitthā, S₁. S₂. ⁷ jagajalādihi, S₁. S₂.

⁸ so here S₁. S₂. B. ⁹ supupphitam, S₁. S₂.

¹⁰ pakkudakam, D.; B.; paggu.^o, C.; pakkam dakam, M.

Tattha tena me idha labbhati ti yam tam Bhagavato bhikkūnañ ca ambapakkam udakam yāguñ ca mama¹ uddissa dentiya mayham dhitāya dinnadānam. Tena dhitāya dinnadānena idha imasmim dibbe ambavane sabbotukam ambapakkam imissā dibbāya manuññāya pokkharaṇiya dibbam udakam yāguyā attharaṇassa ca dānena uyyānavimānakapparukkhādisu sitacchāyā manoramā idha labbhati sijjhati² ti attho.

Evañ ca pana vatvā so³ peto te vāpije netvā tāni pañca kahāpaṇasatāni dassetvā 'ito upadḍham tumhe gāhetha⁴ upadḍham ca⁵ mayā gahitam imam sodhetvā sukhena jivatū ti mayham dhitāya dethā' ti āha. Vāpijā anukkamena Sāvattthim patvā tassa dhitāya kathetvā tena attano dinna-bhāgam pi tassā eva adāmsu. Sā kahāpaṇasatam dhani-kānam⁶ datvā itaram attano pitu saḥāyassa datvā⁷ sayam veyyāvaccam karonti tassa kuṭumbikassa nīyādesi. So⁸ 'idam sabbam tuyham yeva hotū' ti⁹ tassā yeva patidatvā tam attano jetṭhaputtassa gharasāminim akāsi. Sā gacchante kālā ekam puttam labhitvā tam upalāpentī¹⁰

Sanditṭhikam⁹ eva¹⁰ passatha dānassa
damassa samyamassa vipākam
dāsi aham¹¹ ayyakulesu hutvā
sunisā homi agārassa issarā ti

4

imam gātham vadati.

Ath¹ ekadivasaṃ Satthā tassā saññānaparipākam¹² oloketvā obhāsam pharitvā sammukkhe tṭhito viya attānam dassetvā

Asātam sātārūpena piyarūpena appiyam
dukkham sukhassa rūpena pamattam¹³ ativattati ti¹⁴

imam gātham āha. Gāthāpariyosāne sā¹⁵ sotāpatti-phale patitṭhitā¹⁵ dutiyadivase buddhapamukhassa bhikkhusa-

¹ mamam, S₁; mamañ ca, S₂. ² samijjhati, B.

³ om. B. ⁴ gāhātha, S₂; gāhātha, B.

⁵ om. S₁, S₂. ⁶ iṇakaraṇam, S₁, S₂. ⁷ B. adds so tam.

⁸ udhārenti, B. ⁹ sanditṭha, C. D.; S₁, S₂; M. C. D., B. add kammam. ¹⁰ evam, D.; B. S₁. ¹¹ C. D., S₁, S₂ add ca.

¹² bhāṇa, B. ¹³ samatta, S₁; S₂ is here curtailed.

¹⁴ this verse, missing in M. C. D., does not form part of the P. V. ¹⁵ S₁, S₂ add sā.

ghassa dānaṃ datvā taṃ pavuttiṃ Bhagavato ārocesi. Bhagavā taṃ atthaṃ atthuppatiṃ katvā sampattaparisaṃya dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahosi.¹

Ambapetavatthuvannaṃ.

IV, 13.

Yaṃ dadāti na taṃ hoti ti. Idam² Akkhaḍḍika-petavatthum. Tassa kā uppatti?³ Bhagavati Sāvattiyaṃ viharante aññataro Sāvattivāsi-upāsako sakatehi bhaṇḍassa pūretvā vāṇijjāya Videhaṃ gantvā tattha attano bhaṇḍaṃ vikkṇitvā paṭibhaṇḍaṃ sakātesu āropetvā Sāvattiṃ uddissa maggaṃ paṭipajji. Tassa maggaṃ gacchantassa aṭaviyaṃ ekassa sakataṃ akkho bhañji.⁴ Atha aññataro puriso rukkhagahaṇatthaṃ⁵ kuṭhāripharasuṃ gāhāpetvā attano gāmato nikkhamitvā araññe vicaranta taṃ tñānaṃ patvā taṃ upāsakaṃ akkhabhañjanena domanassapattaṃ disvā 'ayaṃ vāṇijo akkhabhañjanena aṭaviyaṃ kilamati' ti anukampaṃ upādāya rukkhaṃ chinditvā daḥhaṃ akkhaṃ katvā sakate yojetvā adāsi. So pana⁶ apareṇa samayena kālaṃ katvā tasmīṃ yeva aṭavipadese bhummadevatā hutvā nibbatti. So attano kammaṃ paccavekkhitvā rattiyaṃ tassa upāsakassa gehaṃ gantvā gehadvāre tathā

Yaṃ dadāti na taṃ hoti deth' eva dānaṃ
datvā ubhayaṃ⁷ tarati⁸ ubhayaṃ tena⁹ gacchati
jāgaratha mā pamajjathā ti

gātham āha.

Tattha yaṃ dadāti na taṃ hoti ti yaṃ deyyadhammaṃ dāyako deti na taṃ devaloke¹⁰ tassa dānassa phalabhāvo¹¹ hoti, atha kho aññaṃ bahuṃ iṭṭhaṃ kantaṃ phalaṃ hoti yeva. Tasmā deth' eva dānaṃ ti yathā¹² dānaṃ detha eva. Tattha karanam āha: datvā ubhayaṃ tarati

¹ all MSS. add ti.

² om. S₁, S₂.

³ kā tassa upp.^o, B.

⁴ bhaji, S₁; bhijji, B.

⁵ °gananaṭṭhaṃ, S₁; °gananaṭṭhaṃ, S₂.

⁶ om. S₁; C. puts dānaṃ after tarati.

⁷ S₁, S₂ add dānena.

⁸ devaparaloke, S₁, S₂.

⁹ °bhāvena, S₁, S₂.

¹⁰ S₂ adds tathā.

ti dānaṃ datvā diṭṭhadhammikaṃ pi samparāyikaṃ pi¹ dukkhaṃ anattaṃ ca atikkamati. Ubhayaṃ tena gacchati ti diṭṭhadhammikaṃ samparāyikaṃ cā ti ubhayaṃ pi sukhaṃ tena dānena upagacchati pāpuṇāti. Attano paresaṃ ca hitasukhavasena ti² ayam attho yojetabbo. Jāgaratha mā pamajjathā ti evaṃ ubhayānatthanivāraṇaṃ ubhaya-hitasādhanaṃ dānaṃ³ sampādetuṃ jāgaratha dānupakaraṇā nisajjetvā tathā ca⁴ appamattā hothā ti attho. Ādara-dassanattaṃ⁵ c'ettha āmenditavasena vuttaṃ.

Vāṇijo attano kiccaṃ tīretvā paṇinivattitvā⁶ anukkamena Sāvattthiṃ patvā dutiyadivase Satthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisinno taṃ pavuttiṃ Bhagavato ārocesi. Satthā taṃ atthaṃ atthupattiṃ katvā sampatta-parisāya dhammaṃ desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahosi.⁶

Akkharukkhapeta vatthuraṇṇaṃ.

IV, 14.

Mayaṃ bhoge saṃharimhā ti. Idaṃ Bhogasamharaṇapeta vatthum. Tassa kā¹ uppatti? Bhagavati Vajuvane viharante Rājagahe kira catasso itthiyo mānakūṭādivasena sappimādhuteladhaññādihi vohāraṃ katvā ayoniso bhoge saṃharitvā jīvantiyo kāyassa bhedaṃ parammaraṇā² bahinagare parikkhapitthe³ petiyo hutvā nibhattimsu. Ta rattiyaṃ dukkhābhībhūta

Mayaṃ bhoge saṃharimha samena visamena ca
te aññe⁴ paribhuñjanti mayaṃ dukkhassa bhāginī ti

vippalāpantiyo bheravena mahāsaddena vicarimsu. Manussā taṃ sutvā bhittasitā vibhātaya rattiyaṃ buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa mahādānaṃ sajjitvā Satthāraṃ bhikkhusaṅghaṃ ca nimantetvā paṇitena khādaniyena paṇitena⁵ bhojanienena parivisitvā Bhagavantam bhuttaviṃ opitapattapaṇim upanisiḍitvā taṃ pavuttiṃ pavedesum¹⁰. Bhagavā 'upāsakā'¹¹

¹ om. S., ² pi, S., S., ³ om. S., S.

⁴ attano ada., B. ⁵ vatto, B. ⁶ all MSS. add ti.

⁷ om. B. ⁸ pitthe, S., S.; parikkhatātire, B.

⁹ aññā, S., S., ¹⁰ ni., B. ¹¹ B. adds na.

tena vo² saddena koci antārayo natthi,² catasso pana petiyo dukkhābhībhūtā attanā dukkaṭakammam kathetvā paridevanavasena² vissarena viravantiyo

Mayam bhoge — as above

imam gātham āhamsū ti avoca.

Tattha bhoge ti paribhuñjitabbatthena bhogā ti lad-dhanāme³ vatthābharapādike vittūpakaraṇavisese. Sam-harimhā ti maccheramalena pariyādinna-cittā kassaci kiñci adatvā sañcinimha. Samena visamena cā ti nāyena ca⁴ añāyena ca⁴ nāyapaṭirūpakena⁵ vā añāyena.² Te bhoge amhehi samharite idāni aññe paribhuñjanti. Mayam dukkhassa bhāginī ti⁴ mayam pana kassaci⁶ sucaritassa akatattā duccharitassa ca katattā⁷ etarahi petayonipariyā-pannassa mahato dukkhassa bhāginiyo bhavāma. Mahā-dukham anubhavāmā ti attho.

Evam Bhagavā tāhi petihi vuttam gātham vatvā tāsam⁸ pavuttiṃ kathetvā tam atthupattiṃ katvā sampattupari-sāya dhammam desetvā upari saccāni pakāsesi. Saccapari-yosāne bahū sotāpatti-phalādinī pāpuṇṇsu.⁹

Bhogasamharapetavattuvannā.¹⁰

IV, 15.

Satthivassasahassāni ti. Idam Setthiputtapeta-vatthum. Tassa kā uppatti? Bhagavā Sāvattiyaṃ viha-rati Jetavanē. Tena kho pana samayena rājā¹¹ Pasenadi-kosalo alaṅkatapaṭiyatto hatthikkhandbavaragato mahatiyā rājiddhiyā mahantena rājānubhāvena nagaram annasaṅca-ranto aññatarasmim gehe uparipāsāde vātapānam vivarivā tam rājabhūtiṃ olokentā rūpasampattiya devacocharapaṭi-bhāgam ekam itthim disvā adiṭṭhapubbe ārammaṇe sahasā samuppannena kilesasamudācārena pariyuṭṭhitacitto sati¹²

¹ om. B. ² S₁. S₂ add saddena vilapantiyo.

³ nāmena, S₁. ⁴ om. S₁. S₂. ⁵ paññāpaṭi.⁶ S₁. S₂.

⁶ B. adds pi. ⁷ pakatattā, B.

⁸ tam, S₁. S₂. ⁹ all MSS. add ti. ¹⁰ samhāraṇa.¹¹ B.

¹¹ B. puts rājā after Kosalo. ¹² B. adds pi.

kularūpācārādiguṇavisesasampanne¹ antepurajane, sabhāvalahukassa pana duddamassa² cittassa vasena tassam³ itthiyam paṭibaddhamānaso hutvā paccāsanne nisinnassa purisassa saññaṃ datvā sabbam Ambaśakkarapetavatthumhi āgatanayen⁴ eva veditabbam. Ayaṃ pana viseso. Idha⁵ puriso⁶ suriye anattamgate yeva āgantvā nagaradvāre thakite attanā ānitaṃ aruṇavannamattikaṃ⁷ uppalāni ca⁸ nagaradvārakavāṭe laggitvā⁹ nipajjitum Jetavanam āgamāsi¹⁰. Rāja pana sirisayane vāsūpagato majjhimayāme¹¹ sa¹² iti¹³ na¹⁴ iti¹⁵ du¹⁶ iti¹⁷ so iti¹⁸ ca imāni cattāri akkharāni mahatā kaṇṭhena uccāritāni viya¹⁹ vissaravasena assosi. Tāni pi²⁰ kira atite kāle Sāvattvivāsīhi catūhi seṭṭhiputtehi bhogamadamattehi²¹ yobhanakāle paradārikakammavasena bahum apuññaṃ pasavitvā²² aparabhāge kalam katvā tass²³ eva nagarassa samipe Lohakumbhiyaṃ nibbattitvā paccamānehi Lohakumbhiyā Mukhavattim patvā ekeka gāthā vattukāmā²⁴ uccāritāni. Tāsam gāthānaṃ ādi-akkharānite tam²⁵ pathamaṃ akkharam eva vatvā vedanapattā hutvā Lohakumbhiyaṃ otarimsu. Rāja pana tam²⁶ saddam sutvā bhittatasito²⁷ samviggo²⁸ lomahamsajāto²⁹ tam rattāvasesam dukkhena vitināmetvā vibhātāya rattiya purohitam pakkosāpetvā tam pavuttim kathesi. Purohito rājānam bhittatasitam ūtvā lābhagiddho uppanno 'kho ayaṃ mayham brāhmaṇānaṃ ca lābhūpayo³⁰'³¹ ti cintetvā 'mahārāja mahā vatāyaṃ upaddavo uppanno sabbacatukkam yaññaṃ yajāhi³²' ti āha. Rāja tassa paṭivacanam³³ sutvā amacce ānāpesi 'sabbacatukka-yaññassa upakaraṇāni sajjethā³⁴' ti. Tam sutvā Mallikā devī rājānam evam āha: 'kasmā mahārāja brāhmaṇassa vacanam sutvā anekapānavadhahimsanakkiccam kātukāmo³⁵ si, nanu sabbattha appaṭihataṇānācāro Bhagavā pucchitabbo

¹ kulasilarūpacāturiyādi.² B. ³ dūṭṭhamassa, S.

⁴ tassa, S.; om. S.⁵ taṃ ca, S.; ta ca, S.

⁶ om. B. ⁷ aruṇavanta.⁸ S.; aruṇamatt.⁹ B.

¹⁰ om. S. S. ¹¹ laggetvā, B.

¹² āgam.¹³ B. S. ¹⁴ pacchima.¹⁵ B. ¹⁶ du, B.

¹⁷ B. adds vā. ¹⁸ sa, B.; S. repeats na iti. ¹⁹ na, B.

²⁰ om. S. ²¹ ovetvā, B. ²² vuttam, S. S.

²³ bhito, S.; dhammābhito, S. ²⁴ oveggo, B.

²⁵ lomahaṭṭho.²⁶ B. ²⁷ lābhuppadanupāyo, B. ²⁸ vacanam, B.

yathā ca te Bhagavā vyākariṣṣati tathā paṭipajjitabban' ti? Rājā tassā vacanam sutvā Satthu santikaṃ gantvā tam pavuttiṃ Bhagavato ārocesi. Bhagavā 'na mahārāja tato nidānam tuyhaṃ koci antarāyo' ti vatvā ādito paṭṭhaya tesam Lohakumbhiniraye nibbattasattānam pavuttiṃ kathe-
tvā tehi paccekam uccāretum āradhagāthāyo¹

Satṭhivassasahassāni paripunnāni sabbaso
niraye paccamānānam kadā anto bhavissati? 1
Natthi anto kuto anto² na anto paṭidissati
tathā hi pakatam pāpam³ tuyhaṃ mayhañ ca mārisa. 2
Dujjivitaṃ ajivamha⁴ ye⁵ sante⁵ na dadamhase
santesu deyyadhammesu dīpam nākamha attano. 3
So hi⁶ nuna ito gantvā yoniṃ laddhāna mānusiṃ
vadaññū silasampanno kāhāmi kusalam bahun ti 4

paripunnam⁷ katvā⁷ kathesi.⁷

Tattha satṭhivassasahassāni ti vassānam⁷ satṭhivassāni
sahassāni tasmim kira Lohakumbhiniraye nibbattasatto adho
gacchanto⁸ tiṃsāya vassasahashehi heṭṭhimatalam pāpunāti,
tato uddham gacchanto⁹ pi tiṃsāya eva vassasahashehi
Mukhavattippadesam pāpunāti. Tāya saññāya so Satṭhi-
vassasahassāni paripunnāni sabbaso ti gātham vattukāmo
sa iti vatvā adhimattavedanāpatto¹⁰ hutvā adho mukho
patī. Bhagavā pana tam rañño paripunnam katvā kathesi.
Esa nayo sesagāthāsu pi. Tattha kadā anto bhavissati
ti Lohakumbhiniraye paccamānānam amhākam kadā nu
kho imassa dukkhassa anto pariyosānam bhavissati.

Tathā hi ti yathā tuyham¹¹ mayhañ ca imassa dukkhassa
natthi anto na anto⁷ paṭidissati tathā tena pakārena pā-
pakam kammam pakatam tayā mayā cā ti vibhattipariṇā-
metvā vattabbam.

Dujjivitaṃ ti viññūhi garahitabbam jivitaṃ. Ye sante¹²
ti ye mayam¹³ sante vijjamāne deyyadhamme. Na dadam-

¹ araddhā°, B.; aladdha°, S₁. S₂. ² attho, S₁. ³ S₁. S₂
add mama. ⁴ jivamha, C. ⁵ yesam no, M. C. D.; B.
⁶ ham, C. D.; B. ⁷ om. S₁. S₂. ⁸ ogacch°, B. S₁.
⁹ ugacch°, S₁. S₂. ¹⁰ atimatta°, S₁. ¹¹ S₁. S₂ add ca.
¹² yesam te, S₁. S₂; yesam no, B. ¹³ mayham, B. S₂.

hase ti na adamha. Vuttam evattham pakaṭataram¹ kātum Santesu deyyadhammesu dipam nākamha attano ti vuttam. So² ti so aham. Nunā ti vuttaparivitakke³ nipāto. Ito ti imamhā⁴ Lohakumbhinirayā. Gantvā ti apagantvā. Yonim laddhāna mānusin ti yonim manussatthabhāvaṃ labhitvā. Vadaññū ti pariccāgasilo⁵ vā⁶ yācakānaṃ vā vadaññū. Silasampanno ti⁷ silācārasampanno.⁷ Kāhāmi kusalam bahun ti pubbe viya pamādam anāpajjitvā bahum pahūtam kusalam puñṇakammaṃ karissāmi upacissāmi ti attho.

Satthā imā gāthāyo vatvā⁸ vitthārena dhammaṃ desesi. Desanāpariyosāne mattikārattuppalahārako⁹ puriso sotāpattiphale patitthāhi. Rājā sañjātasamvego parapariggāhe abhijjham pahāya sadārasantuttho ahosi.¹⁰

Setthiputtapetavatthuvannāna.

IV, 16.*)

Kim nu ummattarūpo cā ti. Idam Satthari Veluvane viharante aññataram petam ārabha vuttam. Attē kira Bārānasinagare aññatara⁶ kira⁶ pīṭhasappi sālittakapayoge kusalo tathā hi¹¹ sakkharakhipanasippe nipphattiṃ gato nagaradvāre nigrodharukhamūle nisiditvā sakkharappahārehi hatthi-assarathamānussakūtagārādhajapunnaghaṭṭādirūpāni¹² nigrodhapattesu dasseti. Nagaradārakā attano kilanattahāya māsakaddhamāsakādini datvā yathā ruoim¹³ tāni sippāni karayanti.¹⁴ Ath' ekadivasam Bārānasirājā nagarato nikkhamitvā¹⁵ tam nigrodhamūlam upagato nigrodhapattesu hatthirūpādivasena¹⁶ nānāvidharūpavibhattiyo anappakā¹⁷ disvā manusse pucchi: 'kena nu kho imesu nigrodhapattesu evaṃ nānāvidharūpavibhattiyo katā' ti? Manussā tam pīṭhasappim dassesum: 'deva iminaṃ katā'

¹ pakaṭam, S., S₂. ² so 'ham, B. ³ pari.^o, B.

⁴ asmā, B. ⁵ cāgapariccāgasilo, B. ⁶ om. B.

⁷ om. S₁. ⁸ om. S₁, S₂. ⁹ mattikuppala.^o, B.

¹⁰ all MSS. add ti. ¹¹ tahi, B. ¹² rūpā, B.

¹³ cittam, B. ¹⁴ karāpentī, B. ¹⁵ 'metvā, B.

¹⁶ S₁ adds nānāvidharūpādivasena. ¹⁷ appatitā, B.

*) cp. Jat. vol. I, p. 418 sqq.

ti. Rājā tam pakkositvā¹⁸ evam āha: 'sakkā nu kho bhāṇe mayā dassitassa ekassa purisassa kathentassa ajānantass' eva kucchiyaṃ ajalaṇḍikāhi¹⁹ pūretun' ti? 'Sakkā devā' ti. Rājā tam attano rājabhavanam netvā bahubhāṇike purohite nibbinṇarūpo³ purohitam pakkosāpetvā tena saha vitte okāse sāṇipākāraparikkhitte nisiditvā mantayamāno piṭhasappim pakkosāpesi. Piṭhasappi nālimattā ajalaṇḍikā ādaya āgantvā⁴ rañhe ākaram natvā purohitābhimukho nisinno tena mukhe⁵ vivate⁶ sāṇipākāravivarena⁷ ek' ekam⁸ ajalaṇḍikam tassa galamūle patiṭṭhapesi. So lajjāya uggilittum asakkonto sabbā⁹ ajjohari.¹⁰ Atha nam rājā ajalaṇḍikāhi pūritodaram¹¹ vissajji 'gaccha brāhmaṇa, laddham¹² tayā bahubhāṇitāya¹³ phalam, madanaphalam pi yaṇḍupattādihi abhisankhatam pānakam¹⁴ pivitvā ucchaḍḍehi, evam te sotthi bhavissati' ti tassa ca piṭhasappissa tena kammena attamano hutvā cuddasa gāme adāsi. So gāme labhivā attanam sukhento pīnento parijanam¹⁵ pi¹⁶ sukhento¹⁷ pīnento¹⁸ samanabrāhmaṇādīnam¹⁹ atthikānam²⁰ yathā raḥam kiñci²¹ dento diṭṭhadhammikaṃ samparāyikaṃ ca attham gāhāpento sukhena²² jīvati attano santikaṃ upagatānam sippam sikkhantānam bhattavetanam deti. Ath' eko puriso tassa santikaṃ upagantvā evam āha: 'sādhu ācariya mamam²³ pi etam²⁴ sippam sikkhāpehi, mayham pana alam bhattavetanena²⁵ ti. So tam purisam tam²⁶ sippam²⁷ sikkhāpesi.²⁸ So²⁹ sikkhitasippo sippam³⁰ vimamsitukāmo gantvā³¹ Gaṅgātīre nisinnassa³² Sunettassa nāma³³ paccekabuddhassa sakkarābhhighātena³⁴ sisam bhindi. Paccekabuddho tatth' eva Gaṅgāya³⁵ tīre parinibbāyi.

¹ 'sāpetvā, B. ² 'kehi, S., S₂; ajalaṇḍikā paripūretun, B.

³ nibbinda., B. ⁴ gantvā, B. ⁵ mukhena, B.

⁶ twice, B. ⁷ 'vatena, S. ⁸ ekam, S., S₂.

⁹ B. adds ca. ¹⁰ S. adds ti. ¹¹ purāyo., S., S₂.

¹² om. S₂. ¹³ bahubhāṇi, S.

¹⁴ ati., B. ¹⁵ S₂ has 'brāhmaṇādīṭṭhidhammikaṃ samparāyikaṃ ca, and omits the rest.

¹⁶ om. S₁. ¹⁷ sukhena¹⁷ eva, B. ¹⁸ mam, B.

¹⁹ ekam, S., S₂. ²⁰ om. S₁, S₂. ²¹ 'petvā, B. ²² om. B.

²³ 'tīrena gacchantassa, B. ²⁴ 'ravighāvena, S., S₂.

²⁵ Gaṅgā., B.

Manussā tam pavuttiṃ sutvā¹ tam purisaṃ tatth' eva leḍḍudaṇḍādihi paharivā jivitā voropesuṃ. So kalam kato Avicimahaniraye nibbattitvā² bahūni vassasahassāni niraye paccitvā tass' eva kammassa vipākāvasesena imasmim buddhuppāde Rājagahanagarassa avidūre peto hutvā nibbatti. Tassa³ kammassa⁴ sarikkhakena vipākena bhavitabbaṃ kammavegukkhattāni pubbaṇhasamayaṃ majjhantikasamayaṃ sāyaṇhasamayaṃ ca satthi ayokūtasahassāni matthake nipatanti. So chinnaḥhinnaṃso adhimattavedanāpatto bhūmiyaṃ patati.⁵ Ayokūtesu pana apagatamattesu paṭipākatikasiro⁶ tiṭṭhati. Ath' ekadivasam āyasmā Mahā-moggallāno Gijjhakūṭā⁷ otaranto tam disvā

Kin nu ummattarūpo va migo bhanto va dhāvasi⁸
nisaṃsayam pāpakammaṃ⁹ kin nu saddahase¹⁰ tuvan ti 1

imāya gāthāya paṭipucchi.

Tattha ummattarūpo vā ti ummattasabhāvo¹¹ viya ummādapatto viya. Migo bhanto va dhāvasi ti bhantamigo viya ito c'ito ca¹² dhāvasi. So hi tesu ayokūtesu nipatantesu¹³ parittānam¹⁴ apassanto¹⁵ 'siyā nu kho evaṃ pahāro'¹⁶ ti ito pi etto pi palāyati. Te pana kamma-vegukkhattā yattha katthaci tthitassa¹⁷ matthake yeva upari¹⁸ patanti.¹⁹ Kin nu saddāyase²⁰ tuvan ti kin nu kho tuvaṃ saddaṃ karosi ativiyaṃsaram karonto vicarasi.²¹ Tam sutvā peto

Ahaṃ bhaddan te²² peto 'mhi duggato Yamalokiko
pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gato. 2

¹ disvā, B. ² ottetvā, B. ³ om. B. ⁴ kamma, B.

⁵ nipati, B. ⁶ sariro, B.; dhiro, S. ⁷ kūṭapabbatā, B.

⁸ dhāsi, S. ⁹ kammanto, M. C. D.; B.

¹⁰ saddāyase, M. C.; S.; saddayase, S. B.

¹¹ ummattakassa bhāvo, B.

¹² nipatantesu, B.; nipattantesu, S.; nipatt., S.

¹³ caritānam, S.; caritānānam, S. ¹⁴ appasanto, S.

¹⁵ parihāro, B. ¹⁶ B. adds pi tassa.

¹⁷ nipatanti, B. ¹⁸ saddāy., S. ¹⁹ dhāvasi, B.

²⁰ bhaddan te, M.; bhante, C.

Satthikūṭasahassāni paripuṇṇāni sabbaso
sīse mayham nipatanti te bhindanti ca matthakan ti 3

dvihi gāthāhi paṭivacanam adāsi.

Tattha satthikūṭasahassāni ti¹ satthimattāni² ayo-
kūṭasahassāni.³ Paripuṇṇāni ti anūnāni. Sabbaso ti⁴
sabbabhāgato. Tassa kira satthiyā ayokūṭasahassānam
patanappahonakam mahantam pabbatakūṭappamānam sisam
nibbattati. Tam tassa bālakotimattam⁵ pi ṭhānam asesetvā
tāni kūṭāni patantāni⁶ matthakam bhindanti. Tena so
aṭṭasaram karoti. Tena vuttam: sabbaso sīse mayham
nipatanti te bhindanti ca matthakan ti.

Atha nam thero katakammam pucchanto

Kin nu kāyena — II, 1, 3 (see p. 68) 4

Satthikūṭasahassāni — v. 3⁵ 5

dve gāthā abhāsi. Tassa peto attanā katakammam ācik-
khanto

Ath' addusāsīm sambuddham Sunettam bhāvitindriyam
nisinnam rukkhamūlasīm jhāyantam akutobhayaṃ. 6

Sālittakappahārena⁶ bhindissan tassa⁷ matthakam⁸

tassa⁹ kammavipākena idaṃ dukkham nigacchissam.⁷ 7

Satthikūṭasahassāni — v. 3 8

tisso gāthāyo abhāsi.

Tattha sambuddhan ti paccekasambuddham. Su-
nettan ti evaṇṇamakam. Bhāvitindriyan ti ariya-
maggabhāvanāya bhāvitam saddhādindriyam.

Sālittakappahārenā ti sālittakam vuccati dhanukena
aṅgulīhi eva vā sakkarakhipanapayogo.⁸ Tathā⁹ sakka-
rāya paharaṇena, sālittakappahāre¹⁰ ti vā pāṭho. Te
bhindissan¹¹ ti¹⁰ te bhindim.¹²

¹ om. S.₁. ² om. S.₁. ³ vāḷaggakoti^o, B.

⁴ patanti, S.₁ S.₂. ⁵ only tryham in the place of mayham.

⁶ S.₁ S.₂ add vo. ⁷ °gacchati, S.₁ S.₂.

⁸ S.₁ add ti. ⁹ B. adds hi. ¹⁰ om. B.

¹¹ bhindanti, B. ¹² bhindimsu, B.

Tam sutvā thero attano katakammānurūpam eva idāni
purāṇakammassa¹ idam phalaṃ paṭilabhati² ti³ dassento

Dhammena te kāpurisa saṭṭhikūṭasahassāni (paripunnāni
sabbaso⁴)

sise tuyhaṃ nipatanti te bhindanti ca matthakan ti 9

osānagātham āha.

Tattha dhammenā ti anurūpakāraṇena.⁵ Te ti tava.
Tasmiṃ paccekasambuddhe aparajjhante⁶ tayā katassa pā-
pakammassa anucchavikam ev⁷ etaṃ phalaṃ tuyhaṃ upaṇi-
tam. Tasmā kenaci devena vā Marena vā Brāhmunā vā
api Sammāsambuddhena pi appaṭibāhanīyam ev⁸ etaṃ ti
dasseti.

Evaṃ ca pana vatvā tato nagare⁹ piṇḍāya caritvā kata-
bhattakicco sāyaṇhasamaye Saṭṭhāram⁷ upasaṅkamtivā tam
pavuttiṃ Bhagavato⁸ ārocesi. Bhagavā⁹ tam atthaṃ at-
thupattim katvā catunnam parisānam⁹ dhammaṃ desento
paccekabuddhānam guṇānubhāvaṃ kammānaṃ ca avatthā-
nam pakāsesi. Mahājano samvegajāto saddhājāto¹⁰ pi¹¹ hutvā
pāpam pahāya dānādini¹² puñṇāni nirato¹³ ahosi.¹⁴

Saṭṭhikūṭasahassapetaṭṭhuvannanā.¹⁵

Ye te petesu nibbattā sabbadukkakākarino
yehi kammehi tesam tam pāpakam katukapphalam 1
Paccakkhato vibhāventi pucchāvissajjanehi ca¹⁴

¹ om. B. ² patita, S. S₂. ³ om. S. S₂.

⁴ Although all MSS. have these two words, nevertheless they
appear to be interpolated. ⁵ pati-anu., S. S₂. ⁶ B. adds na.

⁷ Saṭṭhu santikam, B. ⁸ Saṭṭhā, B. ⁹ sampattaparisaṃya, B.

¹⁰ dānādi, B. ¹¹ rato, B. ¹² all MSS. add ti.

¹³ saṃhassānipeta., B.; M. C. D. have after Saṭṭhikūṭa-
petavattṭhu soḷasamam: Tass' udānam.

Ambasakkaro (Appa., M.) Serisako Piṅgalo Revati
Uccukhādakā dve kumārā dve gaṇa (gudhabhojanā, C. D.)
Pāṭali Pokkharani Akkharukkha (chato, C. D.) Bhogasam-
harā (satā, C.; sammata, D.) Setṭhiputta Sāṭittakā Saṭṭhi-
kūṭasahassāni vaggo tena pavuccati.

B. adds after vānnanā: ettavata ca.

¹⁴ vā, S. S₂.

sā ¹ desanā niyamena ² sattasamvegavaḍḍhani ³	2
Yam gāthavatthukusalā ⁴ supariññātavatthukā	
Petavatthū ti nāmena saṅgāyimsu mahesayo.	3
Tattha ⁵ atthaṃ pakāsetuṃ porāṇatthakathānayam	
nissāya yā samāradhā atthasamvappanā mayā	4
Yā tattha paramatthānam tattha tattha yathā raḥam	
pakāsanā Paramatthadīpani nāma nāmato	5
Sampattā pariniṭṭhānam anākulavinicchayā	
sā paṇṇarasamattāya ⁶ pāliyā bhāṇavārato.	6
Iti taṃ saṅkharontena yaṃ taṃ adhigataṃ mayā	
puññaṃ kammaṣṣānubhāvena lokanāthassa sāsanam	7
Ogāhetvā ⁷ visuddhāya ⁸ sīlādīpaṭipattiyā	
sabbe pi dehino hontu ⁹ vimuttirasabhāgino.	8
Ciraṃ tiṭṭhatu lokasmiṃ Sammāsambuddhasāsanam	
tasmiṃ sagāravā niccaṃ hontu sabbe 'va ¹⁰ pāpino.	9
Sammā vassatu kālana devo pi jagatiṃ sadā ¹¹	
saddhammanirato lokaṃ dhammen ¹² eva pasāsatū ¹² ti. 10	

Vadattitthavihāravāsina¹³ munivarayatinā¹⁴ bhadantena¹⁴
 Ācariya-Dhammapālena katā Petavatthuvappanā samattā.¹⁵

¹ om. S₁. ² 'men' eva, S₁. S₂. ³ satam samv.^o, B.
⁴ kathā.^o, S₁. S₂. ⁵ tass', S₁. S₂.
⁶ sampanna.^o, S₁; sapanna.^o, S₂. ⁷ 'hitvā, B.
⁸ visuddhā ca, S₁. S₂. ⁹ hontī, B. ¹⁰ pi, B.
¹¹ jagati pati, S₁. S₂. ¹² pasāsabhū, B. ¹³ Vasiṭṭhagiri.^o,
 S₁. S₂. ¹⁴ om. B. ¹⁵ niṭṭhā, B.; S₁. S₂ add ti.

INDICES.

I. INDEX OF PROPER NAMES.

Aggideva, 98, 111	Uttara, 141, 143*, 144
Ainkura, 98, 111*, 112*, 113*, 114*, 115, 117, 118, 118, 119*, 123*, 125*, 126*, 126*, 127*, 127*, 128*, 129, 131, 133*, 133*, 134*, 134*, 136*, 136*, 137, 137*, 138*, 138*, 139*, 140*	Uttarakuru, 76
Aiṅga-Magadha, 22	Uttaramadhura, 111
Āṅgira, 117, 124, 124	Uttaramātu, 140, 142, 144
Ājātasattu, 105, 109*, 111, 212	Uttarā, 244*, 249*
Ājjuna, 98, 111	Uttarāpatha, 100, 111
Āñjanadevi, 111*, 112	Udena, 141
Anāthapiṇḍika, 16*	Upatissa, 81. See Sāriputta.
Anuruddha, 78, 81, 136	Upavattana, 212
Anulā, 105	Upasāgara, 111
Anotatta, 254	Upāli, 230
Andhakavinda, 105, 107*, 107, 109	Ubbari, 160, 162*, 164*, 165*, 167, 168*
Ambasakkhara, 215*, 216, 218, 238, 240*, 243, 244	Uruvelā, 167
Arunavativihāra, 67	Erakaccha, 99, 100, 101*
Asayhamahāseṭṭhi, 112*, 117*, 119, 120*, 121*, 122*, 124	Kamsabhoga, 111
Asitañjana, 111*	Kaṅkhārevata, 142*. See Revata.
Ananda, 93, 178, 179	Kaṇṇamunda, 152*, 154*, 187
Āsāhi, 137	Kaṇha, 94, 94, 96, 96*, 99
Īṭṭhakāvati, 67*, 76	Kapinaccanā, 231, 231*
Indaka, 136*, 136, 137*, 138*	Kapilānagara, 161
Isipatana, 54, 55	Kappitaka, 229, 230*, 237, 238, 240
	Kappina, 78, 81*
	Kamboja, 113, 113*
	Kalandaka, 3, 9, 12
	Kassapa (buddha) 9, 12, 21*, 151, 186

* The numbers in italics refer to the text of the Petaṭṭha, the asterisk indicates that the word recurs more than once.

- Kassapa (thera), 214. *See* Mahā-kassapa.
 Kāsikarattiha, 61
 Kāsiपुरी, 19
 Kitava, 177, 178, 263, 264, 265
 Kimbilā, 151, 158, 159
 Kuṇḍi, 177, 178*, 179, 179, 180*
 Kururaṭṭha, 201
 Kuvera, 17, 18*
 Kusinārā, 212
 Kesava, 94, 94, 95
 Kolita, 81. *See* Moggallāna.
 Koliya, 169*, 170, 170*, 171*, 177
 Kosambi, 141
 Kosala, 19, 261, 279
- Gaṅgā, 46, 142, 142, 143*, 143*, 152, 153*, 154*, 168, 169, 169*, 171, 187, 283*
 Gayāsīsa, 21
 Gijjhakūṭa, 10*, 14, 210, 284
 Giribbaja, 205, 208, 213, 263, 265
 Gotama, 21, 209
- Ghaṭa(-paṇḍita), 93*, 94, 94, 95*, 96, 98, 98*, 99, 99*, 111
- Candaśeva, 93, 111
 Cundaṭṭhikā, 168, 169, 170, 170*
 Oḷani, 161, 164, 164, 165, 165
 Oḷaseṭṭhi, 105*, 111
- Jaṭila, 21*, 280
 Jambudīpa, 75, 111
 Jayasena, 19*
 Jetavana, 16, 88, 48, 53*, 61, 82, 89, 92, 93, 99, 140, 160, 191, 200, 201, 215, 263, 266, 269, 271, 279, 280
- Tissā, 82*, 83, 83*, 85, 87, 88*
- Dakkhiṇāpatha, 133
 Damiḷa, 133
 Dasannaraṭṭha, 99*, 100, 101
 Dīgharājī, 67, 76
- Devagabbhā, 111
 Devadatta, 105
 Dvāraka, 94, 95, 113, 113, 123, 126*. *See the next word.*
 Dvāravati, 98, 95, 111*, 113, 114, 123, 126
- Dhatarattiha, 17, 18, 171
 Dhatarattihaṃsarāja, 171
 Dhanapāla, 99*, 100, 102*
 Dhammadinnā, 21
 Dhammapāla, 61
 Dhammapāla (ācariya), 287
 Dhammarāja, 171
 Dhammāsoka, 244*, 250
- Nanda, 72, 73*, 75*, 76*, 182*
 Nandaka, 244*, 257
 Nandana, 173*, 176*, 177, 187, 189, 190
 Nandasena, 89, 90, 90*, 91, 92
 Nandā, 89, 90, 90*, 91
 Nandiya, 257
 Nārada, 2*, 10, 10, 11, 11*, 14, 15, 204, 208, 210, 211
- Pajjuna, 93, 111
 Pañcālarattiha, 161, 162, 163*, 164, 165, 165
 Paduma, 75
 Padumavati, 75
 Pasenadi, 19, 279
 Pataliputta, 271, 272, 272*, 273*
 Pingala, 250. *See the next word.*
 Piṅgalaka, 244*, 245, 250
 Purindada, 118*, 119*
 Poṭṭhapāda, 179, 180*
- Phussa, 19
- Baladeva, 93, 111
 Bārāṇasī, 21, 39, 46, 54*, 61, 73*, 74*, 78, 105, 106, 153, 154, 168, 170, 170*, 171*, 177, 187, 282*
 Bimbisāra, 21*, 22, 24, 81, 169, 209

- Brahmadatta, 160, 161, 162*, 162*, 163*, 164, 164*, 165, 165
 Brabman, 286
- Bhaddakapilā, 76
 Bhūta, 82, 85*, 88
 Bheruva, 112*, 118*, 119*
- Magadha, 21, 30, 67
 Maṭṭakundali, 92*
 Mattā, 82*, 83, 83*, 85, 89*
 Malla, 212
 Mallika, 280
 Mahākamsaka, 111
 Mahākaccāyana, 140, 141
 Mahākappitaka, 243. *See* Kappi-
 taka.
 Mahākassapa, 76, 212, 215
 Mahādhanassettī, 3
 Mahāmandhātā, 97
 Mahāmoggallāna, 5*, 6*, 78, 80,
 81*, 82*, 160, 191, 192, 258, 266,
 268, 269*, 284. *See* Moggallāna.
 Mahāsāgara, 111
 Mahāsudassana, 97
 Māra, 286
 Mahāsetthi, 16. *See* Anāthapiṇ-
 dika.
 Makhavattī, 280, 281
 Moggallāna, 81
 Moriya, 246, 250*
- Yama, 83, 89, 89*, 106, 107*, 179,
 180, 202, 203*, 246*, 267, 270, 284
 Yugandhara, 187
- Rathakārādaha, 186, 191
 Rājagaha, 2, 3*, 9, 10*, 11*, 14,
 16, 19, 21, 22*, 78, 81, 105, 108,
 109, 204*, 205, 207, 208, 209,
 212, 213, 258, 265, 278, 284
 Revata, 144
 Revatī, 257. *See the next word.*
 Revatī, 257*
 Rohiṇīya, 94, 94
- Licchavi, 215, 218, 220, 232, 232*,
 233*, 233, 235*, 237, 238, 240
 Lohakumbhi, 280*, 281*, 282
- Vajji, 217, 218, 229, 242
 Vadattitthavihāra, 287
 Vasavattin, 85, 89, 92
 Varuṇadeva, 98, 111
 Vāsabhagāma, 168, 170, 170*
 Vāsava, 200. *See* Sakka.
 Vāsudeva, 93*, 94, 111*
 Viñjhātavi, 49*, 192, 211
 Videha, 277
 Virūhaka, 17
 Virūpakkha, 17
 Viśākha, 21
 Vejayanta, 173
 Vetarāṇi, 221
 Veluvana, 8, 6*, 9, 12, 67*, 78, 105,
 168, 177, 204, 207, 209, 257, 260,
 278, 282
 Vesālī, 215*, 216, 217, 218, 218*,
 224, 230, 233, 240, 240, 248*
 Vessavana, 18, 119, 119, 122*, 249
- Sakka, 22, 62, 63, 66, 112, 118, 119,
 119*, 122, 128*, 128, 129*, 186,
 200, 247*
 Sakyamuni, 249
 Saṅkasanagara, 140
 Samkicca, 53, 54*, 55, 56, 61*
 Sānnvāsi, 177, 178, 179, 179, 180*,
 181
 Sāriputta, 67, 68, 70*, 70, 77, 78*,
 79*, 80, 81, 82
 Sāvattī, 16, 31*, 32, 35, 36*, 38,
 42, 46*, 47*, 53*, 61, 82, 89, 98*,
 100, 105, 111, 137, 140, 144, 145,
 150, 160, 161, 188, 191*, 194,
 243, 261, 261, 262, 266, 269*,
 271, 272*, 273, 277*, 278, 279, 280
 Sineru, 138
 Sindhaka, 127*, 127, 128*, 130
 Sirimā, 19
 Sujāta, 39*, 40, 41, 41*, 42
 Sunetta, 177, 264, 265, 283, 285, 285

Surattha, 244, 245, 246*, 250*, 251	Sonaka, 129
Suratthā, 245*, 250*	Sorattha, 245*, 246*, 250, 250
Suriyadeva, 98, 111	
Sulasā, 4, 5*, 6*, 9	Hatthinipura 201*, 202, 203, 203
Suvannabhūmi, 47, 271*, 272	Himavant, 75, 148*, 148*, 152, 153,
Serini, 201*	162, 186, 261
Serissaka, 244*	

II. INDEX OF WORDS.*

(Nouns and adjectives are given in their crude form.)

akantika, 192, 193	assatari, 55, 56, 57
agādha, 77	assuka, 258
acikkhanā, 222	ācameti, 235, 241
ajjhāpīta, 180	ātuma, 258, 259
ajjhosita, 267, 267	āpātham gacchati, 23
aṭṭa, 48	ābhujana, 219
aṭṭiyati, 48	āmaṇḍita, 278
adubbapāṇin, 115	āvelā, 210
addita, 94, 260. See Corrections	āsamāna, 225, 226
and Additions.	inayika, 8
anādariyaka, 5	ucchu, 257*, 258*, 258*, 259*, 259*,
anupaveccati, 28	260
antonijjhāna, 18	ucchukalāpa, 257, 260*
anvaya, 228	uñcha, 264, 265
appatikāra, 274	ujjhaṅgala, 138
abbuyha, 115	uḍḍeti, 256
abbulha, 41	utuka, 275
abbūhati, 115	uttatta, 10, 187, 188
abbhukiri, 75*	uttasati, 179, 180
abbhikujita, 155	udagga, 235
abbhisīci, 144	uddissana, 27*
amama, 229, 230	upakaṇḍaki, 72
aranavihāri, 229, 230	upakujita, 154
avakujja, 178, 270, 271*	upakkama, 254
avañjha, 193, 194	upaccha = upatitvā, 101, 103
avamāhaṇa, 175	upphāsulika, 269
avamāhanati, 176	ummagga, 44
avahasati, 178	urattāli, 39
avimāna, 274	oggatatta, 218, 219
avirodha, 205, 206	oggunṭhita, 86. See Corrections
averaka, 231	and Additions.
avhayati, 164	

* In this list only such words have been marked which are missing in Childers, or are given there without any reference at all or any other but to the Abhidhānappadīpikā.

odhunāti, 250, 256*
ohanati, 268

kaṇṭha, 260
kandana, 262
kambaliya, 72
kambu, 210
kassāmi — karissāmi, 231, 232
kāpurisa, 125
kāmakāmin, 15, 72
kayūra, 210
kāyūrin, 210, 211
kāluṣiya, 124
kiṭaka, 44, 44*, 45
kibbisa, 264
kirīṭin, 210, 211
kukūri, 179, 180, 181
kuṭhāri, 277
kuṇa, 123, 124
kuṇālikata, 123, 124, 125*, 125
kuṇālmukha, 124, 125
kuṇika, 123
kuṇita, 125
kuṇḍa, 181
kumagga, 246*
kummagga, 44
kummāsa, 244
kulāla, 274
keyūrin, 211

khañjati, 183, 185
kharaka, 265
khalātiya, 46, 53, 104
khādin, 31
khārika, 102

ganikā, 211
gabbhapātana, 31*, 34, 35, 36
guṇḥita, 83. See Corrections and Additions.
guttika, 4*
gostsa, 215*, 224

catukundika, 180, 181*
candanussada, 210, 211
cāratva, 10
cārika, 10

citti, 251
colaka, 70, 72

chamā, 258, 260

tajja, 208
tabbisaya, 73
tālu, 260

thaṇḍila, 264, 265

damati, 247, 252
dīna, 260, 267
dubbhana, 114
dundubhi, 188, 189
devadeva, 140
doṇa, 248, 254*
doni, 47, 51

dhitalikā, 16, 17, 19

nagganiya, 235, 241
nantaka, 182, 185
nahāmini, 172
nikati, 210, 211
nikujja, 264, 265
niccola, 82, 48
niddhunāti, 256
nimmiṇjana, 47
nimmiṇjana, 51
nimmiṇjaka, 51
niraṇkaroti, 210, 211
niveṭṭhiyati, 253
nekatika, 209

paccāsanne, 216, 280
paṭikirati, 270, 271
paṭikujjita, 51, 52
paṭikunika, 123
paṭisumbhita, 172*, 174*, 270*
paṭihamsati, 271
paṇṇaka, 187, 189
paṇhika, 185
pathaddhan, 187, 188
paṇha, 188, 189
parihaṭṭha, 13
palahati, 198
palihati, 196

pavecchati, 129, 130, 138, 143*, 143, 144*

pasakhā, 29

pasāsati, 287

pāta, 61

pādapa, 246, 251

pāroha, 113

piṭaka, 248

pitika, 88

pupphati, 185

puḷavaka, 14

pūga(n), 264

petteyya, 101, 104

pesuna, 15, 16

pesunika, 12, 13, 14

peḷā, 233

bādhaka, 175

bādhani, 175

bondi, 248*

brahā, 246*

brahmañña, 101, 104

bhāgaso, 51

bhottum, 107, 107

matteyya (metteyya), 101, 104

mahākappi, 248, 254

mahātāsa, 179, 181

māgadha, 126, 127

māna, 254

mittadubbho, 114

mittadubbhi, 115

mukhasā, 11, 15

millikā, 144

mocaka, 67*

yathābhucca, 30, 31

yathāvato, 60. See Corrections and Additions.

ruccadimhase, 59

culhi, 163

lakkha, 248, 255

laṇḍikā, 283*

vadaññu, 249, 270, 281

vamathu, 173

vikunīta, 123, 124, 125

viga, 249

vighāṭavant, 260

vicināti (= na sañcināti), 202

vidhāyaka, 60

vipātīyati, 240. See Corrections and Additions.

vippaṭipannacitta, 236, 242

vibādhiyati, 259

viveṭheti, 258

visayhati, 222, 223

visukkha, 58

vejayati, 173

vemānika, 204, 210, 244

vyantibhāva, 238

vyāvaṭa, 124, 125, 138, 134

sakaṭa, 102

sakāsa, 237

sakupita, 123

saṅkoca, 103, 124

saṅkharoti, 287

saccanāma, 231, 231

sajja, 156, 157

sajja, 256

sapati, 34

samullapati, 237

sarāva, 244, 251

sāmañña, 101, 104

sālitaka, 285, 285*

sāhunda, 172, 173

sikkhāpaka, 252

sipātika, 183, 186

sūcikaṭṭha, 179, 180

sūcikantha, 180

sūcika (suc.), 106, 107

hassa, 226

III. QUOTATIONS, WORKS NAMED, REFERENCES.

- Aṅguttaranikāya, 2
 Aṅguttaranikāya, Sattaka-Nipāta,
 74, 80.
 Abhidhamma, 187, 140
 Abhidhammapiṭaka, 2
 Ambasakkharapetavatthu, 280
 ? Ekena bhoge bhuffeyya ... 180
 Kaṇṇamundapetavatthu, 187
 ? Kusalānam ... samādānāhetu
 ... 8, 120
 Kālātiyapetavatthu, 104
 Khuddakanikāya, 1, 2*
 Jātaka, v. 99 (ed. Fausböll, vol. I,
 p. 410). 276
 ? Dānā dhanam eva seyyo, 180*,
 182
 Dighanikāya, 2
 Dhammapāda, v. 125. 116, v. 127. 104
 Ntīkusalā, 181, 182
 Ntīcintakā, 180
 Paramatthadīpani, 287
 Paramatthadīpani Vimānavatthu-
 vaṇṇanā, 92, 257
 Paramatthadīpani Vimānavatthu-
 aṭṭhakathā, 71
 Paramatthavibhāvanī Vimānavat-
 thuvaṇṇanā, 244
 Petavatthu, 1, 2*, 92, 287
 Petavatthuvaṇṇanā, 287
 Majjhimanikāya, 2
 ? Mayam assu bho Gotama... 27 sq.
 Mahāvagga, I, 22. 13. 22
 Revativimānavatthu, 257
 Revatipetavatthu, 257
 Vinayapiṭaka, 2
 Vimānavatthu, 92
 ? Saddena piyo ... kittanīyo viññā-
 nam, 9
 Saṃyuttanikāya, 2
 Saṃyuttanikāya, Anamatagga-
 Saṃyutta, I, 1 (XV, 1, 5). 166
 Sānuvāsiṭapetavatthu, 263
 Suttantapiṭaka, 2
 Suttapiṭaka, 2
 Suttapetavatthu, 186
 Serissakavimānavatthu, 244

SYNOPTICAL TABLE

ON

THE PETAVATTHU.*

- I, 3, 1 c d (14) = III, 10, 1 c d, 2 a (212)
 I, 3, 3 (15) = III, 9, 8 (211)
 I, 4, 3 (17) = I, 5, 10 (24)
 I, 4, 4 (17) = I, 5, 11 (24)
 I, 5, 3 e f (23) = III, 2, 11 e f (182) = III, 2,
 15 c d 20 e f 24 e f 29 e f (183)
 I, 6, 1 (32) = I, 7, 1 (36)
 I, 6, 1 a (32) = II, 1, 1 a (68)
 I, 6, 1 b (32) = III, 10, 1 b (212)
 I, 6, 1 d (32) = II, 1, 1 d (68)
 I, 6, 2 (32) = I, 7, 2 (36) = II, 7, 2 (100) = IV, 8, 2 (267)
 I, 6, 2 b (32) = III, 2, 2 b (179) = III, 2, 6 b (180)
 I, 6, 2 c d (32) = II, 3, 2 c d (83) = II, 4, 2 c d
 (90) = II, 4, 15 c d (91) = III, 2, 2 c d (179)
 I, 6, 2 d (32) = 3, 4 d (83) = II, 4, 4 d (90) =
 IV, 8, 5 d (267) = IV, 16, 2 (284)
 I, 6, 3 (32) = I, 7, 3 (36)
 I, 6, 4 a b (33) = I, 7, 4 a b (37)
 I, 6, 5 (33) = I, 7, 5 (37) ~ II, 1, 3 (68) = II, 3, 3
 (83) = II, 4, 3 (90) = II, 7, 3 (100) = IV, 10, 3
 (270) = IV, 16, 4 (285) ~ II, 10, 6 (143) ~ II, 12, 13
 (156) ~ III, 8, 3 (208) = IV, 8, 3 (267) ~ III, 9,
 4 c-f (210) ~ III, 10, 3 (212)
 I, 6, 6 b (34) = I, 7, 8 d (37)
 I, 6, 6 c d (34) = I, 7, 8 a b (37)
 I, 6, 7 c d e f (34) = I, 7, 9 (37)²

* The numbers in brackets refer to the pages of the present edition; ~ signifies similarity, not equality.

* See Corrections and Additions.

- I, 6, 8 (34) = I, 7, 10 (37) ¹
 I, 6, 8 b c (34) = I, 7, 10 b c (37) = II, 12, 16 a b (158)
 I, 6, 9 (34) = I, 7, 11 (37) ¹
 I, 8, 5 (41) = II, 6, 16 (98) = II, 13, 13 (166)
 I, 8, 6 (41) = II, 6, 17 (98) ~ II, 13, 14 (167)
 I, 8, 7 (41) = II, 6, 18 (98) ~ II, 13, 15 (167)
 I, 8, 8 (41) = II, 6, 19 (98)
 I, 10, 3 a b c (48) = II, 4, 5 a b c (90)
 I, 10, 4 a b (49) = II, 4, 7 a b (91)
 I, 10, 5 b (49) = II, 4, 8 b (91)
 I, 10, 5 c d (49) = II, 3, 24 c d (85) = II, 4, 8 c d (91)
 I, 10, 5 d (49) = II, 3, 24 d (85) = II, 4, 8 d (91) = II, 12, 8 d (156)
 I, 10, 6 c d (49) = II, 3, 26 c d (85)
 I, 10, 6 d (49) ~ II, 4, 9 k (91)
 I, 10, 7 (50) = II, 1, 8 (70) = II, 2, 9 (81) = II, 3, 27 (85) = II, 4, 10 (91)
 I, 10, 7 a (50) = III, 2, 12 a. 16 a (182) = III, 2, 21 a. 25 a. 30 a (183) = IV, 3, 46 a (249)
 I, 10, 7 a b (50) = IV, 3, 46 a b (249)
 I, 10, 8 a b (50) = II, 1, 9 a b (70) = II, 2, 10 a b (81) = II, 3, 28 a b (85) = II, 4, 11 a b (91)
 I, 10, 12 a b (51) = II, 7, 12 c d (101) ~ IV, 3, 35 a b (248)
 I, 10, 12 c d (51) = II, 7, 13 a b (101) = IV, 3, 35 c d (248)
 I, 10, 13 (51) = II, 7, 13 c-f (101) = IV, 3, 36 (248)
 I, 10, 14 (51) = II, 7, 14 (101) = IV, 3, 37 (248)
 I, 10, 15 (51) = II, 7, 15 (101) = IV, 3, 40 (248)
 I, 11, 11 d (59) ~ II, 3, 18 d (84) = III, 1, 9 d (172) = III, 6, 4 d (202) = IV, 10, 10 d (270) = IV, 15, 3 d (281)
 II, 1, 1 (68) = II, 2, 1 (79) = II, 3, 1 (83) = II, 7, 1 (100) = III, 6, 1 (201) ~ IV, 10, 1 (269)
 II, 1, 1 a b (68) = II, 3, 23 a b (85)

¹ See Corrections and Additions.

- II, 1, 2 (68) = III, 6, 2 (201)
 II, 1, 3 (68) = III, 6, 3 (201)
 II, 1, 7 a (70) = II, 3, 26 a (85) = II, 4, 9 a (91)
 = III, 6, 10 a (203)
 II, 1, 9 c (70) = II, 3, 28 c (85)
 II, 1, 10 (70) = II, 2, 11 (82) = II, 3, 29 (85) = II, 4,
 12 (91)
 II, 1, 11 (70) = II, 2, 12 (82) = II, 3, 30 (85) = II, 4,
 13 (91)
 II, 1, 12 (71) = II, 2, 13 (82) = II, 3, 31 (85) = II, 4,
 14 (91)
 II, 1, 16 c d (72) = III, 2, 17 a b (182)
 II, 1, 17 (72) = III, 2, 17 c d. 18 a b. (182)
 II, 1, 18 a b (72) = III, 2, 18 c d (182)
 II, 1, 18 c d (72) ~ III, 2, 19 a b (182)
 II, 1, 19 c d (72) = III, 2, 25 c d (183)
 II, 1, 20 (72) = III, 2, 26 (183)
 II, 1, 21 b (72) = II, 3, 32 d (85)
 II, 1, 21 c d (72) = III, 2, 31 c d (184)
 II, 3, 2 a b (83) = II, 3, 32 a b (85)
 II, 3, 4 (83) = II, 4, 4 (91)
 II, 3, 5 a (83) = II, 3, 9 a. 12 a. 15 a. 17 a (84)
 II, 3, 5 c (83) = II, 3, 9 c. 12 c. 15 c. 17 c (84)
 II, 3, 8 c (84) = II, 3, 11 c. 14 c. 16 c. 18 c (84)
 = II, 10, 9 c (143) = IV, 8, 5 c (267)
 II, 3, 16 d (84) = III, 10, 5 f (213)
 II, 3, 18 c d (84) = III, 1, 9 c d (172) = III, 6, 4 c d (202)
 II, 3, 28 c d (85) = II, 4, 11 c d (91)
 II, 3, 32 c d (85) = II, 4, 15 e f (91)
 II, 3, 33 (85) = II, 4, 16 (91 sq.)
 II, 3, 34 (85) = II, 4, 17 (92)
 II, 4, 2 (91) = II, 4, 15 a—d (91)
 II, 4, 7 c d (91) = II, 4, 9 g h (91)
 II, 4, 8 a (91) = II, 4, 9 i (91)
 II, 6, 3 a (94) = IV, 16, 1 a (284)
 II, 8, 5 c (108) = II, 8, 7 c (108)
 II, 9, 3 a b (114) = II, 9, 4 a b (114) = II, 9,
 5 a b (114) = II, 9, 6 a b (115)

- II, 9, 3 d (114) = II, 9, 5 d (114)
 II, 9, 4 d (114) = II, 9, 6 d (115)
 II, 9, 7 a (115) = II, 9, 8 a (115)
 II, 9, 7 c (115) = II, 9, 8 c (115)
 II, 9, 18 (118) = II, 9, 20 (118)
 II, 9, 24 (119) = II, 9, 33 (126)
 II, 9, 25 (119) = II, 9, 34 (126)
 II, 9, 26 (123) = II, 9, 29 (124) = II, 9, 30 (125)
 II, 9, 33 b (126) = II, 9, 35 b (126)
 II, 9, 34 (126) ~ II, 9, 36 (126)
 II, 9, 39 a b (127) = II, 9, 40 a b (127)
 II, 9, 41 a b (128) = II, 9, 42 a b (128)
 II, 9, 43 c (128) = II, 9, 49 b (131)
 II, 9, 44 c (130) = II, 9, 45 c (130)
 II, 9, 47 a b (131) = II, 9, 48 a b (131)
 II, 9, 48 d (131) = II, 9, 49 d (131)
 II, 9, 52 c (133) = II, 9, 53 c (134) = II, 9,
 54 c (134)
 II, 9, 56 d (134) = II, 9, 57 b (134) = II, 9,
 66 b (138)
 II, 9, 57 c d (134) = II, 9, 58 c d (136)
 II, 9, 59 b (136) = II, 9, 60 d (136) = II, 9,
 64 d (138)
 II, 9, 69 c d (138) = II, 9, 70 c d (138)
 II, 10, 7 c-f (143) ~ II, 10, 8 c-f (143)
 II, 11, 3 c d (146) = II, 11, 5 c d (148)
 II, 11, 3 e (146) = II, 11, 5 e (148) ~ IV,
 11 h (273)
 II, 12, 5 a b (156) ~ III, 2, 22 a b (183)
 II, 12, 6 a b (156) = III, 2, 23 a b (183)
 II, 12, 10 c d (156) = II, 12, 13 d e (156) = II,
 12, 18 e f (158) ~ II, 12, 17 c d (158)
 II, 12, 13 c (156) ~ III, 4, 4 a (193)
 II, 12, 16 d (158) = II, 12, 17 b (158)
 II, 13, 2 c d (162) = II, 13, 4 e f (163) = II, 13,
 6 e f (163)
 II, 13, 4 a b c d (163) = II, 13, 6 a b c d (163)
 III, 1, 7 c d (172) = IV, 10, 8 a b (270)

- III, 1, 7 d (172) = III, 1, 8 b (172) = IV, 10, 8 b. 9 b (270)
 III, 1, 8 a b (172) ~ IV, 10, 9 a b (270)
 III, 1, 9 c d (172) = IV, 10, 10 c d (270)
 III, 2, 2 (179) ~ III, 2, 6 (180)
 III, 2, 3 (179) = III, 2, 7 (180)
 III, 2, 11 c d (182) = III, 2, 15 a b (182) = III, 2, 20 c d. 24 c d. 29 c d (183)
 III, 2, 13 c d (182) ~ III, 2, 19 c d (182) ~ III, 2, 23 c d. 28 c d (183)
 III, 5, 6 (197) ~ III, 5, 9 (200)
 III, 5, 10 c (200) = IV, 1, 23 c. 24 c (225)
 III, 6, 7 a (202) = III, 6, 10 b (203)
 III, 6, 7 b (202) ~ III, 6, 11 b (203)
 III, 6, 7 c—f (202) = III, 6, 10 c—f (203)
 III, 6, 4—6 (202) = IV, 10, 4—6 (270)
 III, 6, 8 (202) = III, 6, 12 (203)
 III, 6, 9 (202) = III, 6, 13 (204)
 III, 7, 2 a b c (205) = III, 8, 4 a b c (208)
 III, 7, 2 a b (205) = III, 8, 4 a b (208) = III, 10, 4 a b (213)
 III, 7, 4 a b (205) = III, 8, 5 a b (208)
 III, 7, 4 c d (205) = III, 8, 5 e f (209)
 III, 7, 5 (205) = III, 8, 6 (209)
 III, 7, 6 (205) = III, 8, 7 (209)
 III, 7, 6 a (205) = III, 8, 7 a (209) = IV, 8, 5 a (267) ~ II, 6, 2 a (94)
 III, 7, 7 (205) = III, 8, 8 (209)
 III, 7, 8 (206) = III, 8, 9 (209)
 III, 7, 9 (206) = III, 8, 10 (209)
 III, 7, 10 (206) = III, 8, 11 (209)
 IV, 1, 14 d e (223) ~ IV, 1, 64 c d (237)
 IV, 1, 15 d ~ IV, 1, 17 d (224) = IV, 1, 19 c (224)
 IV, 1, 23 c d (225) ~ IV, 1, 24 c d (225)
 IV, 1, 27 ~ IV, 1, 28 (227)
 IV, 1, 21 c (224) = IV, 1, 49 c (234)
 IV, 1, 36 c d (230) ~ IV, 1, 39 c d (231) ~ IV, 1, 53 c d (235)

- IV, 1, 51 c d (235) ~ IV, 1, 52 c d (235)
 IV, 1, 59 c d (236) ~ IV, 1, 60 d e (236)
 IV, 1, 62 c d (236) = IV, 1, 74 c d (238)
 IV, 1, 63 a b c (237) = IV, 1, 70 a b c (238)
 IV, 1, 66 c d. 67 a b (237) = IV, 1, 71 (238)
 IV, 1, 67 e (237) = IV, 1, 68 e (237)
 IV, 1, 74 (238) ~ IV, 1, 81 (239)
 IV, 1, 76 (238 sq.) ~ IV, 1, 82 (239)
 IV, 1, 77 (239) = IV, 3, 50 (249 sq.) ~ IV, 1, 83 (239)
 = IV, 3, 53 (250)
 IV, 1, 78 (239) ~ IV, 1, 84 (239)
 IV, 1, 79 a—d (239) = IV, 1, 85 a—d (240)
 IV, 1, 80 a b (239) = IV, 1, 85 e f (240)
 IV, 3, 5 b (245) = IV, 3, 14 d (246) ~ IV, 3, 16 d (246)
 IV, 3, 5 c—f (246) = IV, 3, 7 c—f (246)
 IV, 3, 6 (246) = IV, 3, 8 (246)
 IV, 3, 9 e f (246) ~ IV, 3, 10 c d (246) = IV,
 3, 12 c d (246)
 IV, 3, 13 a (246) = IV, 7, 4 a (264)
 IV, 3, 17 a b (247) ~ IV, 3, 18 a b (247)
 IV, 3, 20 a b (247) = IV, 3, 41 a b. 46 a b (249)
 IV, 3, 30 (248) ~ IV, 3, 31 (248)
 IV, 3, 47 e f (249) ~ IV, 3, 48 c d. 49 e f (249)
 IV, 3, 51 c d (250) = IV, 11, c d (273)
 IV, 5, 1 d (258) = IV, 5, 3 e (258) ~ IV, 5, 2 e
 (258) ~ IV, 5, 7 e (259)
 IV, 5, 4 c (258) ~ IV, 5, 5 d (259)
 IV, 5, 8 (259) ~ IV, 5, 9 (259)
 IV, 6, 7 a b c (261 sq.) = IV, 7, 12 a b c (264)
 IV, 6, 7 e f (262) = IV, 7, 13 c d (264)
 IV, 6, 7 e (262) = IV, 7, 13 c (264) ~ IV, 8, 6 c (267)
 IV, 7, 7 c d (264) = IV, 7, 9 c d (264)
 IV, 7, 13 c (264) ~ IV, 8, 6 c (267)
 IV, 8, 1 c d (267) = IV, 16, 1 c d (284)
 IV, 11, 1 a b c (272) ~ IV, 11, 2 e f g (273)
 IV, 12, 1 (275) ~ IV, 12, 2 (275)
 IV, 15, 1 a b (281) ~ IV, 16, 3 a b. 5 a b. 8 a b (285)
 IV, 16, 3 c d (285) = 16, 9 c d (286)

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

Page

- 1 L. 12 fr. b. otisu
 8 L. 9 fr. b. evaṃ for javaṃ (cp. Preface, p. VII)
 10 L. 12 fr. t. uttatta.° (ud + tapta)
 12 L. 12 fr. t. pesuññābhirato
 13 L. 8 fr. t. ocittatāya
 15 L. 8 (also L. 18) fr. t. duṭṭha.°
 17 L. 9 fr. b. sādharanabhāvāsahana.°
 18 L. 9 fr. t. attaparitāpanamattam
 18 L. 8 fr. b. tassa
 19 L. 5 fr. t. āva-d-ev' assa (B. has ye pete uddissa and so on)
 24 L. 14 fr. separate oghara-dvārānam
 24 L. 17 fr. b. read singhā-
 28 L. 6 fr. b. sampattipati.°
 32 L. 8 fr. b. evarūpā
 33 L. 13 fr. b. pātun
 37 L. 8 fr. b. puttabalopetā
 37 L. 10 sqq. fr. b. verse 9 corresponds with I, 6, 7 c d e f, whereas I, 7, 10 and I, 7, 11 correspond with I, 6, 8 and I, 6, 9 (cp. p. 84)
 45 L. 14 fr. b. āsevanāya
 48 L. 12 fr. b. attā dukkhita for dātukkhita
 48 L. 15 fr. t. harāyāmi
 50 L. 16 fr. t. dibbabhojana.°
 54 L. 2 fr. b. agārava puñña-
 54 L. 11 fr. b. dassāmī
 55 L. 14 fr. t. vātavassābhihatam
 56 L. 11 fr. b. separate āru-lhassa
 57 L. 6 fr. t. sukhi (S₁, S₂ have sukhiṃ)
 58 L. 3 fr. b. °bhogesu

Page

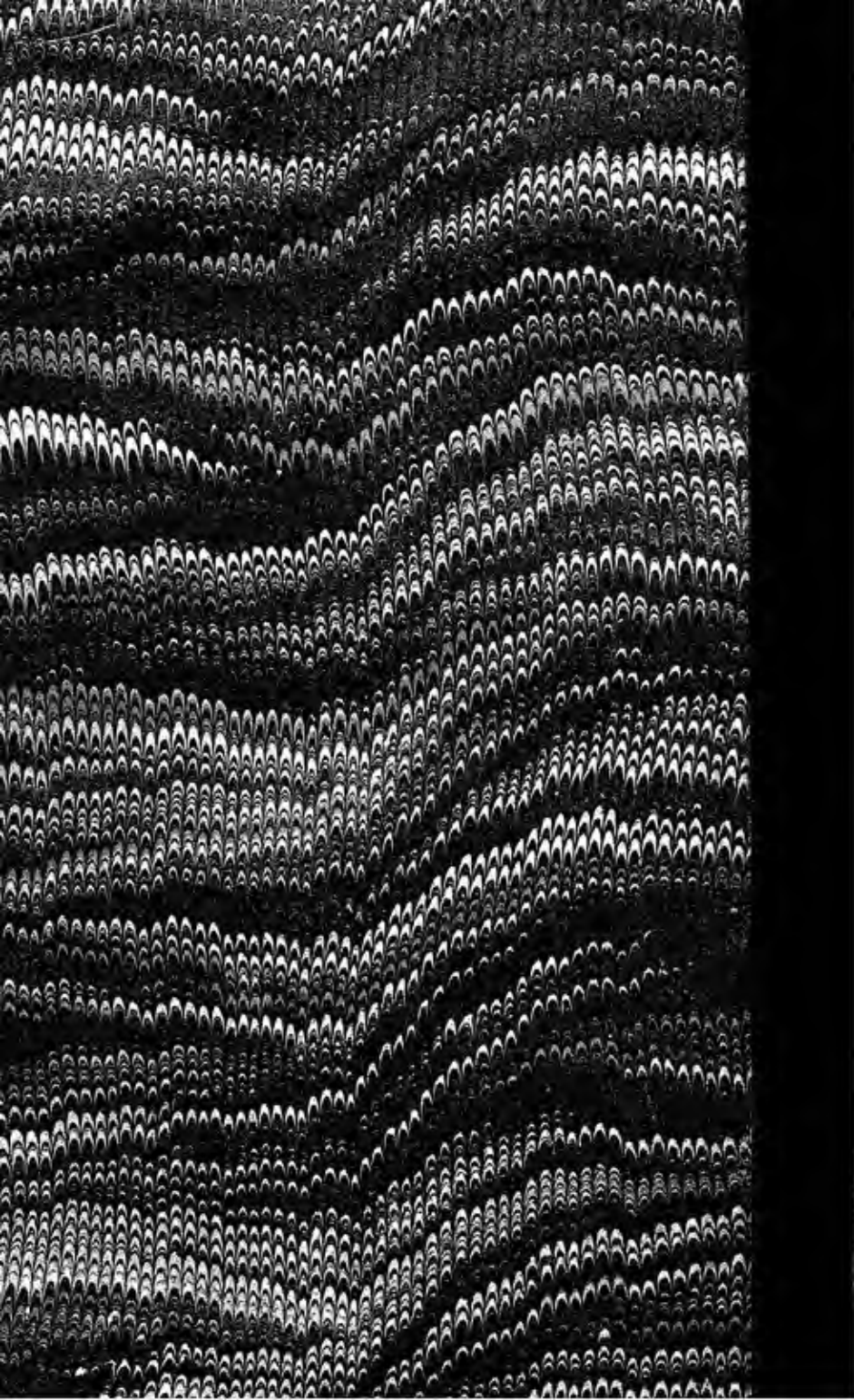
- 60 L. 8 fr. b. yathāvato (so runs the reading of S₁, S₂, whereas B. has yāthāvato. cp. J. P. T. S. 1889, p. 208, but also yathavat occurs, cp. Itiv. Duk. II, 12, ed. Windisch, p. 44)
 67 L. 5 fr. t. paṭivasanti
 70 L. 9 fr. t. I have put so tassa into brackets, because these words seem to have been interpolated, also they spoil the metre. If, however, we compare this verse with II, 3, 26 a (p. 65) we may read also here and II, 4, 9 a (p. 91) sādha ti so paṭisutvā or sādha ti paṭisunitvā. From these parallels ought to be separated III, 3, 8 (p. 190)
 72 L. 9 fr. b. I prefer loke instead of lokam
 73 L. 12 fr. t. Tattha
 76 L. 6 fr. b. sā
 76 L. 9 sqq. fr. b. paṭiochada; S₁, S₂, however, have ocohada, except once where they, too, have ocohada.
 77 L. 8 fr. b. dibba.°
 78 L. 6 fr. t. Veluvane
 78 L. 13 fr. b. sabbapātheyyam seems to be the right reading.
 79 L. 9 fr. b. anagāra
 83 L. 5 fr. b. pāmasunthita, but neither okuttita nor okunthita, seems to be the right reading, and therefore also p. 84 L. 2 fr. t. and p. 86 L. 6 fr. t. read

Page		Page	
	pamsugunṭhitā, also l. 7 og- gunṭhitā instead of ugg. ^o (rea- ding of S ₁ , S ₂)	133 l. 4 fr. b. āmutta. ^o	
85 l. 9 fr. t. puggale		134 l. 11 fr. t. gāthā	
l. 14 fr. t. read = II, 1, 8 in- stead of = II, 1, 8b and II, 1, 9a		148 l. 8 fr. t. āpalabbhati	
87 l. 9 fr. t. pucchitaṃ		149 l. 8 fr. b. āpalabbhati	
88 l. 1 fr. t. Bhutassa		160 l. 7 fr. b. sampatta. ^o	
94 l. 13 fr. b. addito (S ₁ , S ₂ have clearly written addhito)		l. 11 fr. b. Mahā. ^o	
102 l. 4 fr. t. vīsatī. ^o		169 l. 8 fr. b. pubbaddhapeto	
106 Notes l. 7 fr. t. read M. C. D., B. add ahu instead of M. C. D.; B adds ahu		171 l. 9 fr. b. viya	
112 l. 13 fr. b. 'vyāvaṭo		186 l. 19 fr. t. Sānu. ^o	
132 l. 1 fr. t. seyyo (all MSS. have seyyā)		237 l. 7 fr. t. te sutam instead of tesu tam	
		239 l. 1 fr. t., also l. 8 fr. b. I prefer sikkhāya padāni (reading of M.)	
		240 l. 8 fr. b. vipāṭiyanti.	

PRINTED BY W. DRUGULIN, LEIPZIG (GERMANY).

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.
